

Doktori (PhD) értekezés
(tervezet)

Dr. jur. Deák József

2017.

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM
Hadtudományi Doktori Iskola

Dr. jur. Deák József

**A Belügyi Szemle és jogelődei a közpolitika és a
rendészettudomány szolgálatában (1953–1990)**

Doktori (PhD) értekezés

Témavezető:

Dr. M. Szabó Miklós az MTA rendes tagja

.....

Budapest, 2017.

Tartalom

I. Bevezetés.....	6
1.1. A téma aktualitása, releváns szakirodalom áttekintése	8
1.2. A kutatási cél, probléma	11
1.3. Kutatási munkahipotézisek.....	13
1.4. Kutatási stratégiám, módszereim	14
1.5. Az értekezés felépítése	16
2. Általános helyzet, elméleti alapvetés	18
2.1. Külpolitikai háttér és belpolitikai viszonyok az 1953–1990-es években	18
2.1.1. Világhelyzet	18
2.1.2. Belpolitikai viszonyok.....	21
2.1.3. Összegzés.....	27
2.2. Rendészeti kultúra, -kommunikáció és -szakfolyóirat.....	29
2.3. A Rendőrségi Szemle	32
2.4. A Belügyi Szemle létrehozását, működését szabályozó parancsok, utasítások, 1962–1966.....	37
2.4.1. Rendbe szedett Szemle	43
2.4.2. Kontroll, pártkontroll híján.....	49
2.5. Lapértékelések a Szemléből	53
2.6. Következtetések.....	56
3. A közpolitika és a közigazgatás szolgálata útján.....	57
3.1. Belügyminiszterek a szervezet közigazgatási feladatairól	60
3.2. A szaklap, mint a szervezet működését, a belügyi igazgatást segítő propagandaeszköz	61
3.3. A „kötelező penzum”: részvétel az ideológiai küzdelemben	66

3.3.1. Az ideológiai háború, mint lélektani eszmeküzdelen	71
3.3.2. A rendszerváltásig finomodó módszerek	81
3.3.3. Az USA és a Szovjetunió pszichológiai hadviselése a világhuralomért	84
3.3.4 Összegzés	89
3.4. A Szemle „teljesítményértékelése”pártfórumokon (1973–1987).....	91
3.4.1. Az első évtizedet értékelő, 1973. évi beszámoló	92
3.4.2. A Magyar Rendőrrel vállvetve	110
3.4.3. A rendszerváltás hajnalán	121
3.5. Összegzés	132
3.6. A rendészeti hierarchia átláthatósága; a tudomány és a sajtó szabadsága, esélyegyenlőség.....	134
3.7. A belügyi sajtónyilvánosságért 1953–1990	144
3.7.1. Titkok, vagy működési zavarok?	144
3.7.2. További küzdelmek a nyílt kommunikációért	152
3.7.3. Összegzés.....	154
3.8. Esélyegyenlőség az értékekben... ..	154
3.8.1. Etnikai-e vagy multikulturális a bűnözés.....	156
3.8.2. Interkulturalitás – multikulturalitás	156
3.8.3. Műhelyvita a kezdetektől a „cigánybűnözésről”	158
3.8.4. A „cigányútra” tévedt „cigánybűnöző” fogalma	161
3.8.5. A „fából vaskarika” helyzet és lehetséges kiutak	168
3.9. Következtetések.....	172
4. A rendészettudomány kialakulása és a Belügyi Szemle	175
4.1. Bekapcsolódás a hazai tudományos életbe	179
4.2. Rendészeti szaklapból, rendészettudományi szaklap	186
4.2.1. Társadalmi kapcsolatokról a nemzetbiztonsági civil kapcsolatokig	191

4.2.2. A Szemle Külföldi Figyelőjének ÁB-szakkikerei (1963–1972)	192
4.2.3. Merényletek üzentek?.....	193
4.2.4. Kémelhárítás egy demokratikus jogállamban	195
4.2.5. Szovjet ÁB-szervek és német titkosszolgálatok.....	198
4.2.6 Titkosszolgálatok a totális (h)idegháborúban	201
4.2.7. Határőrizet külföldön	204
4.2.8. A példás határőr.....	208
4.2.9. Határforgalom-ellenőrzési minták	210
4.2.10. Összegzés.....	212
4.3. Külföldi médiatapasztalatok a Szemle Tájékoztatójában (1963–1972)	
megelőzés – bűnüldözés – ifjúságnevelő	213
4.3.1. A média, mint ifjúságnevelő eszköz, és veszélyei: unalomból – passzivitásba	214
4.4. Tudomány versus politikai elkötelezettség.....	223
4.4.1. Közszolgálat-fejlesztés a Szemle hasábjain – összehasonlító elemzés a hasonló tematikájú jogi szakfolyóiratokkal	224
4.4.2. Hasonlóságok és különbségek az Állam és Igazgatás, valamint a Belügyi Szemle folyóirat fejlődésében.....	227
4.4.3. A Magyar Jog, a Jogtudományi Közlöny és a Belügyi Szemle az államrend, a hazai jogfejlődés, jogalkalmazás szolgálatában.....	229
4.4.4. Összegzés.....	234
4.5. Rovatrend-fejlődés	235
4.5.1. Az 1953 –1977-es időszakban.....	235
4.5.2. 1977–1984 között.....	236
4.5.3. 1985–1990 között.....	238
4.5.4. Összegzés.....	239
4.6. Következtetések.....	240
5. Összefoglalás.....	242

5.1. Összegző értékelés	242
5.2. Részletes megállapítások.....	244
5.3. Új tudományos eredmények	250
5. 4. Ajánlások.....	251
MELLÉKLETEK	253
FELHASZNÁLT IRODALOM	254
GRAFIKONOK	265
SAJÁT PUBLIKÁCIÓS JEGYZÉK.....	270
SZAKMAI-TUDOMÁNYOS ÉLETRAJZ.....	272
FÜGGETLEN HIVATKOZÁSOK	274
RENDFOKOZATI ELŐMENETEL.....	275
MÉLYINTERJÚK.....	275
FÓKUSZCSOPORTOS BESZÉLGETÉSEK.....	323

I. Bevezetés

A hatvanötödik évfolyamában járó Belügyi (rövid ideig, /1991–1994/ Rendészeti) Szemle közvetlen jogelődje a Rendőrségi Szemle 1953 januárjában jelent meg, egy évtizeden át.

A Belügyminisztériumnak, rendőrségnek voltak korábban is kiadott sajtótermékei. A teljesség igénye nélkül: „Közbiztonság (1869–70), Közrendészeti Lap (1870–1875), Rendőri lapok (1882–1883), Hivatalos rendőri közlöny (1884–1896), Rendőri Lapok (1894–1939), Közbiztonság (1907–1921), A Rend (1921–1927), A Rendőr (1913–1914), a Rendőr (1927–1931), Detektív Szemle (1923–1928), Magyar Detektív

(1926–1934), Magyar Rendőr (1934–1944), A rendőrkutya (1934–1936)”¹ ezekkel azonban kutatásom során nem kívánok foglalkozni.

A Szemle, a vizsgált időszakban, majd azt követő fennállása során – alkalmazkodva az aktuális (eleinte párt-) állami, kormány-, konkrét belügyi és társadalmi elvárásokhoz –, hatékonyan szolgálta a belügyi szervek munkatársainak politikai szakmai képzését, a legjobb hazai és nemzetközi gyakorlatok felkutatását, tudományos igényű elterjesztését, tökéletesítését. Jó fórumul szolgált a hazai és külföldi belügyi, később rendészet-elméleti, gyakorlati problémák, tapasztalatok megismertetéséhez, megvitatásához, elemzéséhez. Eközben erősítette főként a hazai rendvédelmi, rendészeti és honvédelmi társ fegyveres szervek együttműködését, munkakapcsolatát.²

„A Belügyi Szemle rendőrségi szakfolyóiratként indult, de az évek során – e szakmai jellegének megőrzése mellett – szélesebb értelemben a büntető jogalkalmazók megbecsült fórumává, a bűnügyi tudományok elismert orgánumává lett. Az út egyáltalán nem volt könnyű. A Szemle sem vonhatta ki magát a pártállam rendőrségképének mindent átpolitizáló hatásai alól, ennek a folyóiratnak is meg kellett küzdenie azzal a szemlélettel, amelyben a sajtó nem lehetett más, mint a hatalom engedelmes szolgálója. Mindezek ellenére, amikor a szerkesztőség munkatársai a hivatali irányelveknél fontosabbnak minősítették a szakmai hitelt és a tudományos meggyőződést, akkor mindig sikerült értékeset alkotniuk. A folyóirat múltjában vannak tehát megőrzendő hagyományok, de vannak terhek is, amelyektől meg kell szabadulni.”³

Az 1979-ben kezdődött, főként a Határőr szerkesztőségét jelentő határőrségi, 2008-tól rendőrségi pályafutásom itt a Rendőr lap írása, szerkesztése során mindig szívesen olvastam a Belügyi Szemlében megjelent írásokat. Egyfajta tájékozási, igazodási pontként és ötlettárként is tekintettem a Szemlére; felhasználva megoldásait saját írásaimhoz, a szerkesztéshez. Eközben időről-időre

---

¹ KRISKÓ Edina: *A rendőrség társadalmi rendeltetése és a rendőrségi kommunikáció*. Doktori disszertáció. URL:

http://nydi.btk.pte.hu/sites/nydi.btk.pte.hu/files/pdf/Krisko_Edina2013_disszertacio.pdf

p. 157. Letöltés ideje: 2016. szeptember 15.

² DEÁK József: *A rendészettudomány kialakulása és fejlődése a Belügyi Szemle tükrében (1953–2013)*. URL:

<http://pecshor.hu/periodika/XV/deakjozsef.pdf> Letöltés ideje: 2016. január 11.

³ Szerkesztőségi cikk: *A Rendészeti Szemle első évfolyamának első száma elé*. Rendészeti Szemle. 29. évfolyam 1. szám. Budapest. 1991. p. 3.

visszalapozgatva megbizonyosodhattam a Belügyi Szemlében megjelent szakmai-elméleti írások közül számos mondanivalójának évtizedek távlatából is időszerű értékállóságáról. Cikkeimben, majd különösen az általam szerkesztett lapban én is mindig tudatosan igyekeztem a pillanatnyi szenzációk vagy divat vezérelte bulvár megoldások helyett a tartós, ha úgy tetszik örök szakmai, emberi értékeket közvetíteni. Ezért érdekelt különösen a Belügyi Szemlében megjelent írásokat jellemző, a belügyi kommunikációban és a belügyi igazgatás fejlesztésében egyaránt, napjainkban is hasznosítható értékeket hordozó publikációk időtállóságának a titka. Így választottam kutatási témámul a folyóirat és jogelőd számainak vizsgálatát.

1.1. A téma aktualitása, releváns szakirodalom áttekintése

Bő öt és fél évtizede ülésezett, a Belügyminisztérium Kollégiuma, amely az 1962. április 12-i értekezletén megvizsgálta a minisztérium médiatermékei, folyóiratai szakmai minőségét; megállapítva, hogy a sajtó eszközeivel jobban kell segíteni a BM előtt álló feladatok színvonalas végrehajtását.⁴ „Ennek érdekében – az elmélet és gyakorlat legjobb szakembereinek bevonásával – olyan egységes elméleti folyóiratot kell kialakítani, amely az egész Belügyminisztériumban felmerülő elvi, politikai és szakmai kérdéseket tudományos színvonalon elemzi és magyarázza.”⁵ – szövegezte a végző konklúzió.

A fentiekre tekintettel dolgozatomban én is előbb az „elvi, politikai” témákat, majd a szakmai kérdések egyre tudományosabb színvonalú elemzését, magyarázatát vizsgáltam a folyóirat harminchét évfolyamában. Kutatásaim kezdetén, számomra is érvényesítendő, iránymutató, rokongondolatsort olvastam Korinek László az akkori Rendészeti Hivatal elnöke, felelős kiadó tollából, (1993-tól a lap főszerkesztője lett – D.J.) aki a Szemle 1993-ig eltelt négy évtizedének szellemi hagyatékát a következők

---

⁴ DEÁK József: *Az állambiztonsági propagandától a nemzetbiztonságig – a Belügyi Szemlében megjelentek tükrében*. Rendvédelem. A Belügyminisztérium Oktatási, Képzési és Tudományszervezési Főigazgatóság online folyóirata. 2. évfolyam. 3. szám. 2013, p. 20. URL: <http://www.rvki.hu/images/downloads/rentudfoly/2013.%20vi%203.%20szm.pdf>
Letöltés ideje: 2016. január 07.

⁵ A Magyar Népköztársaság belügyminiszterének 0023.sz. parancsa. Bp.1962.07.18. URL: http://www.abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10_21_23_1962.pdf Letöltés ideje: 2016. január 11.

szerint idézte meg: „Ami viszont mindenképpen megválaszolandó: vajon tényleg érdemes-e 1953-ig visszatekinteni? Lehet, hogy hasznosabb éles határvonalat húzni 1990-nél, a múltat pedig takarja el a jótékony feledés? Nos, meggyőződésem, hogy egy ilyen eljárás hibának számítana. Kárát látná a rendvédelem szakmai kultúrája, és méltatlan lenne azokkal szemben, akik a fizikai és a szellemi megszállás viszonyai között is képesek voltak a rendészet legjobb magyar hagyományainak megőrzésére. Ez a folyóirat helyet adott a pártideológiát levető tudományos teljesítményeknek, e lap hasábjaira a szakmai tisztesség visszacsempészte a humanista büntetőjog hazai és nemzetközi értékeit akkor is, amikor ezt a jogot egy kegyetlen diktatúra a végletekig lejáratta. Mindemellett pedig a folyóirat szerkesztői a legnehezebb utat választották, amikor tudatosan olyan lapstruktúrát alakítottak ki, amelyben az állami díjas tudós csakúgy helyet kaphatott, mint a bűnügyi nyomozó, a kriminalisztikai szakértő vagy a közlekedési járőr. Megszámlálhatatlanul sok értékes tapasztalat halmozódott fel ezeken a hasábjakon.⁶

A Belügyi Szemle által szorgalmasan összegyűjtött rendészet-elméleti értéktárról főszerkesztője, az újraindított BM Rendészeti Vezetőképző és Kutatóintézet ígéretes jövőjével összefüggésben a következőket jegyezte meg: „Építhet az első kutatóintézet hagyományain túl a Belügyi, majd Rendészeti és az idei évtől ismét Belügyi Szemle 58 év alatt összegyűlt ismeretanyagára, arra a fórumra, amely mindig a legfrissebb ismeretek gyors közzétételét kínálta, nemkülönben, a különböző nézetek ütköztetését.”⁷

A Belügyi Szemle első négy évtizede alatt, majdnem hetvenezer oldalon megjelent cikk-tömegét, a rendészettudomány napjainkig tartó fejlődési ívének, mára többé-kevésbé letisztult két tömör megközelítése szem előtt tartásával látszik célszerűnek áttekinteni:⁸

---

⁶ KORINEK László: *Egy folyóirat évfordulói*. Rendészeti Szemle. 31. évfolyam 1. szám. Budapest, 1993. p. 6.

⁷ KORINEK László: *Rendészet a tudásalapú kockázati társadalomban*. Belügyi Szemle. 59. évfolyam 1. szám. Budapest, 2011. p. 20.

⁸József DEÁK: The Police, then Interior Review for the forming of the science of law enforcement; from its beginning to the change of the political system, In: *West Bohemian Historical Review* 02|2014. p. 243.

1. „A rendészettudományra vár az a feladat, hogy a rendészet jogát, a rendészet szervezetét és annak működését interdiszciplináris megközelítéssel tárja fel...”⁹
2. „... a rendészettudomány képviselői a rendészetet a legszélesebb körű kiterjesztéssel, a közrenddel és közbiztonsággal kapcsolatos állami, önkormányzati, társadalmi, vállalkozói és állampolgári tevékenységek célirányos összességéként értelmezik.”¹⁰

Kutatásom során kiderült, ezért aktualitását, értékét kiemeli, hogy a Belügyi Szemléről, jogelődjéről ilyen átfogó, a folyóirat rendszerváltást megelőző közpolitikai kapcsolódását, hatását, a rendészettudomány inspirálását, azon belül a belügyi- és a közigazgatás fejlesztését szolgáló tevékenységét vizsgáló tudományos értekezés még nem készült. Korábban, 2012-ben, értékes doktori disszertációjában, a Belügyi Szemlét is vizsgálta dr. Kriskó Edina: „A rendőrség társadalmi rendeltetése és a rendőrségi kommunikáció” témában, a Pécsi Tudományegyetem Nyelvtudományi Doktori Iskolájának kommunikációs programja keretében. Azonban, a több rendőrségi sajtóterméket, kommunikációs elemként vizsgálva, kutatása határainak kijelölésekor rögzítette: „Jelen értekezés elsősorban – mind tárgyát, mind módszereit tekintve – a bölcsészettudományok klaszterében, a média- és kommunikációs tudományok körében kíván eredményekkel szolgálni.”¹¹

Választott kutatási témám időszerűségét pedig az hangsúlyozza, hogy az, hozzájárulhat a Magyar Akkreditációs Bizottság 2012. évi határozatával elismert új tudományág, a rendészettudomány fejlődéséhez.¹² Emellett hasznosítható lehet a Rendészettudományi Karon folyó rendészeti képzés során, és talán különös hangsúllyal a MAB által akkreditált¹³ Rendészettudományi Doktori Iskola hallgatóinak doktori képzésében. A fentiekén túlmenően pedig, a hazai fegyveres és

---

⁹ KORINEK László: *Rendészet a tudásalapú kockázati társadalomban*. Belügyi Szemle. 59. évfolyam 1. szám. Budapest, 2011. p. 18.

¹⁰ JANZA Frigyes: *A Magyar Rendészettudományi Társaság megalakulásának előzményei, a Társaság szervezeti és működési céljai*. Határrendészeti Tanulmányok. 1. évfolyam 2. szám. 2004. p.11.

¹¹ KRISKÓ Edina: *A rendőrség társadalmi rendeltetése és a rendőrségi kommunikáció*. Doktori disszertáció.

URL: http://nydi.btk.pte.hu/sites/nydi.btk.pte.hu/files/pdf/Krisko_Edina2013_disszertacio.pdf

p. 26. Letöltés ideje: 2016. szeptember 15.

¹² SALLAI János: *A magyar rendészettudomány etabilizációja*. Belügyi Szemle. 63. évfolyam 6. szám. Budapest, 2015. 5. o.

¹³ <http://web.mab.hu/tir/index.php?pid=711&fid=711> Letöltve: 2016.03.27.

rendvédelmi szervek külső, belső közpolitikai kapcsolódását, kommunikációját, sajtótörténetét feldolgozó munkák sorában, újszerű megközelítésével ötletet adhat másoknak is a terület további feltárásához.

Kutatási területem elméleti háttérének feltérképezése érdekében tanulmányoztam és rendszereztem a felkutatni sikerült, elsősorban a Rendőrségi, a Belügyi és a Rendészeti Szemlében is a vizsgált témáimmal összefüggésben megjelent publikációkat, valamint a kapcsolódó rendészeti szakirodalmat. A tanulmányok összeválogatásánál kiemelt figyelmet fordítottam a folyóirat történetét, életét, működését meghatározó szerzők cikkeire. Az aktuális belügyminiszter, vagy a Szemlét irányító csoportfőnök által jegyzetekre, a főszerkesztők közül különösen dr. Déri Pál, dr. Korinek László és dr. Finszter Géza, publikációira. A szerkesztőség munkatársai közül egyebek közt Nyerges Lajos cikkeit használtam. Emellett felhasználtam a jelenlegi szerkesztőbizottság néhány tagjával készített mélyinterjú alkalmával, illetve fókuszcsoportos beszélgetések során begyűjtött információkat. Kutatásaimhoz felhasználtam a Belügyi Szemlék tartalommutató köteteit is, továbbá előkerestem a főszerkesztők, folyóirat-történeti visszaemlékezéseiben megemlített jeles szerzők írásai közül is jó néhányét; például Király Tibor, Kilényi Géza publikációit, interjúit.

A kapcsolódó rendészeti szakirodalom esetében a rendészettudományhoz kötődő írások szerzői közül dr. Janza Frigyes, dr. Sallai János, dr. Boda József cikkeit használtam, a rendészeti kommunikáció kapcsán pedig főként dr. Kovács Gáborét.

Ezek mellett felkutatam a Magyar Nemzeti Levéltár, az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, valamint Budapest Főváros levéltárában a Szemle közpolitikához kapcsolódását, illetve a rendészettudomány fejlődését szolgáló eredeti értékeléseket, belügyi, rendőrségi parancsokat, utasításokat, jelentéseket.

A vizsgált időszak nemzetközi és belpolitikai, illetve belügyi háttér történéseinek feltárásához széles körben merítettem a korszakot feldolgozó történeti munkák közül dr. Romsics Ignáctól, dr. Gergely Jenőtől, dr. Izsák Lajostól, témavezetőmtől dr. M. Szabó Miklóstól, továbbá dr. Fórizs Sándortól.

1.2. A kutatási probléma, cél

Kutatásom során, a Belügyi Szemle működését szabályozó korabeli normák tanulmányozásával, összehasonlításával elemzem, hogy a folyóirat, valójában miként szolgálta a közpolitika, az országgyűlés, a kormány, a belügyminisztérium, az általuk konkrétan meghatározott vagy determinált minisztériumi, szakpolitikai, társadalmi, célok megvalósulását? Mennyiben segítették elő az egyes rendvédelmi, rendészeti részterületek együttműködését, figyelemre méltó szakmai tapasztalataik megosztását, továbbfejlesztését, tudományos igényű művelését? Hogyan inspirálták a tudományos megközelítést, a kutatásokat, ezek eredményeinek hasznosulását, a belügyi szerveknél?

Magyarország Alaptörvényének a XXVI. cikkében rögzített, miszerint „Az állam-működésének hatékonysága, a közszolgáltatások színvonalának emelése, a közügyek jobb átláthatósága és az esélyegyenlőség előmozdítása érdekében-törekszik az új műszaki megoldásoknak és a tudomány eredményeinek alkalmazására.”¹⁴

Kutatásom során, az Alaptörvény fenti megállapításából, „az állam-működésének hatékonysága, a közszolgáltatások színvonalának emelése” szem előtt tartásával feltárom a korabeli rendészeti igazgatás nagyobb, befoglaló rendszerében, a párt-állami szervezetben a rendészeti szakfolyóirat és a pártpolitika, közpolitika kapcsolatát. Ez eleinte nyíltan hirdetett pártpolitikai elkötelezettség volt, amit jól tükröznek a külső-belső, ideológiai háborúhoz kapcsolódó, annak szerves részeként megjelent írások. Ez a fajta politikai elkötelezettség, feltételezésem szerint – a hatvanas évektől fokozatosan közpolitikai elkötelezettséggé igyekezve szelődülni (jogállami fordulatot sürgető tanulmányok és kerekasztal beszélgetések; pl. Kilényi Géza és Király Tibor nyilatkozatai) – teret engedett ugyan a szakmai és a tudományos szempontoknak, de mindvégig akadályozta a magasabb szakmai határfok kifejtését, igaz korszakonként más és más intenzitással. Milyen, a rendszerváltás idejére kialakult történeti háttérrel indult a szakfolyóirat, a rendszerváltáskor meghirdetett alkotmányos követelmény a depolitizált rendészet irányába?

A közügyek jobb átláthatóságát és az esélyegyenlőség előmozdítását szolgáló, Szemlében megjelent cikkek tanulmányozása során szövegelemzéssel megvizsgálom

---

¹⁴ <http://www.alkotmany.hu/> 13. o. Letöltés ideje: 2017. szeptember. 22.

„A rendőrség és a sajtó kapcsolatáról”, Szabó László, a Népszabadság munkatársa által írott cikkével, a folyóirat hasábjain kezdeményezett vita anyagaiban a sajtó nyilvánossága és a rendészet, rejtőzködő természete közötti, máig ható ellentmondást. Ez ugyanis komoly akadálya lehet a tudományos vitáknak, de a kritikai megközelítésnek is. A titok ugyanis – mint néhány konkrét példán is majd láthatjuk – gyakran nem a jog, parancs, avagy szakmai szükséglet, hanem a rendőrségi vagy, magasabb összefüggésben, akár a pártállamszervezet működési zavarainak elleplezését szolgáló eszköz. E műhelyvitában született cikkeken át is vizsgálni kívánom előbb a szakfolyóirat és a rendészeti hierarchia (belügyi, eleinte belügyi-párt, és rendőrségi szervezet) viszonyát. Nincs-e ellentmondás a rendészet átláthatósága és a tudomány szabadsága, valamint a hierarchia fegyelmet és végrehajtást követelő, ellentmondást nem tűrő olthatatlan természete között? Feloldható-e ez a paradoxon, és miként? Ezt követően térek rá az esélyegyenlőség előmozdításának irányába hatóan, egyebek mellett a Belügyi Szemle hasábjain taglalt érdekvédelmi, illetve etnikai bűnözés tudományos problémájára.

A Belügyi Szemle hasábjain, a hatvanas évektől fokozatosan teret nyerő szakmai és tudományos szempontok vizsgálatával választ keresek arra; miként szolgálta a szakfolyóirat a rendészettudomány kialakulását? A belügyi kormányzat arculatmódosulásainak, a rendészeti jogalkotás legjelesebb eseményei közül a büntető anyagi jogi kódexek és a büntetőeljárás kodifikációk előzményeinek.

Miként jelentkezett, alakult, a fentebb taglalt szakmaiság, a kutatásom, alkotó részeit jelentő korszakokban: az 1950-es évek elején, az 1956–1963, illetve ’63–68 között, majd ’69–79-ig, végül 1980–1990-ig?

Ezekben az időszakokban miként változott a rovatrend, az elméleti és a gyakorlati cikkek aránya, a rendőrség egyes szolgálati ágainak visszatérő szereplése (bűnügy, közrend, közlekedésrendészet, igazgatásrendészet, csapaterő, bűnügyi technika, igazságügyi szakértés, stb.), mikor jelentkeztek a funkcionális területek (oktatás humán-szolgálat, gazdálkodás, egészségügy, stb.)?

1.3. Kutatási munkahipotézisek

Első feltételezésem szerint, a Belügyi Szemle, indulásától nyíltan hirdetett politikai elkötelezettsége fokozatosan teret engedett a szakmai, szak-politikai és a tudományos szempontoknak. (Bár ez a politikai hatás mindvégig – korszakonként más és más intenzitással – fékezte a magasabb szakmai hatások kifejtését.)

Második feltevésem szerint a rendészet átláthatósága, és a tudomány szabadsága jogállami kívánalmának mind markánsabb megvalósulása ellen hat, akár napjainkig, igaz egyre csökkenő mértékben, a rendészeti hierarchia fegyelmet és végrehajtást követelő, ellentmondást nem tűrő természete.

A harmadik feltételezésem, hogy a sajtó nyilvánossága és a rendészet, rejtőzködő természete közt feszülő ellentmondás jó ideig, csaknem a rendszerváltásig komoly akadálya volt, és enyhülő mértékben talán ma is az, a lap hasábjain a tudományos vitáknak, de a kritikai megközelítésnek is.

Negyedik hipotézisként feltételeztem, hogy a Belügyi Szemle, mint a BM vezető folyóirata formálisan is vezető szereppel bírt és hatással volt a többi belügyi lap szerkesztésére, arculatára, tartalmára.

1.4. Kutatási stratégiám, módszereim

A kutatásom során, szövegkritikai elemzéssel, illetve a folyóirat működését szabályozó korabeli normák, egyéb levéltári, könyvtári anyagok tanulmányozásával elemzem a büntető szakterületen mértékadóvá vált Belügyi (Rendőrségi) Szemlében, a kezdetektől körvonalazódó tudományos irányultság szellemében megjelent (közigazgatási jogi, közigazgatás-tudomány, büntető tudományok területéről készült) anyagok témakörét. Ezek gondolatvilágát, nyelvhasználatát. Összevetem őket az MTA által támogatott más, (jellemzően civilisztikával, kevésbé büntetőjoggal foglalkozó) jogtudományi folyóiratok témaköreivel (Magyar Jog, Állam és Igazgatás, Jogtudományi Közlöny), mennyire követte a Szemle a kor igényeit, nyelvhasználatát. A Belügyi Szemle szerkesztőbizottság tagjai közül néhányat, és

egy másik volt belügyi lap egykori főszerkesztőjével készített mélyinterjú során feltárom a folyóiratban megjelent írások hogyan segítették elő az egyes szakmai részterületek együttműködését, a jó gyakorlatok megosztását, továbbfejlesztését, tudományos igényű művelését, hogyan inspirálták a tudományos megközelítést? Érződött-e a pártpolitika, a hierarchia hatása, esetleg a Szemle dominanciája a belügyi sajtópalettán? Induktív módon, elsősorban a Belügyi Szemle majd fél évszázad alatt megjelent példányaiban közzé tett, az egyes korszakokat jellemző publikációkat, cikkeket kívánom feldolgozni. Emellett, áttekintem az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, valamint a Magyar Nemzeti Levéltár gyűjteménye, 1953 utáni általános belügyi iratanyagainak egy részét az ORFK múzeumának könyvtárában megtalálható Belügyi Szemle, valamint belügyi szakirodalmat, a szakajtó 1945 utáni kiadványait (pl. Magyar Rendőr, Határőr).

A fenti irattárakban felkutatom a vizsgált időszak rendelkezésre álló, a belügyi folyóiratokra vonatkozó belügyi parancsokat, utasításokat, ezeket összevetem a megjelent folyóiratanyagokkal, eredményekkel a fellelhető társadalmi-politikai megítéléssel, értékeléssel.

Ezekben a forrásokban is megvizsgálom, hogy a Belügyi Szemle és jogelődje, rendelkezett-e formális, vagy informális dominanciával a mindenkori belügyi lapok felett?

Statisztikai módszerekkel meg kívánom állapítani a szakmai (tudományos) és a politikai tartalmú anyagok arányát a Belügyi Szemle és a jogelőd folyóiratok esetében, továbbá, hogy milyen terjedelemben jelentek meg a folyóirat cikkei között az egyes belügyi ágazatok. Kutatásom során, a Belügyi Szemle és a jogelőd kiadvány rovatszerkezetéhez igazodva megvizsgálom a politikai és általános szacikkeken túlmenően a mai rendészettudomány kategóriái szerint az egyes részterületek megjelenésének arányát korabeli fejlődését szolgáló szakmai írásokat, tanulmányokat. Például: bűnüldözés és rendőrség, állambiztonsági cikkek, kriminalisztika, kriminológia, bűnügyi statisztika, büntetőjog, büntetés-végrehajtás, ifjúságvédelem, közrendvédelem, közlekedésrendészet, határőrség, karhatalom, tűzrendészet, nemzetközi tapasztalatcsere, vezetés-szervezés, kiképzés.

A fentiekben taglalt szövegkritikai összehasonlító, és statisztikai elemzések célzott mintavételi korszakai az 1950-es évek eleje, 1956–1963, illetve 1963–1968 között,

majd 1969–79, végül 1980–1990-ig. A szövegkritikai összehasonlító elemzések konkrét tárgyai; a rendészeti szakfolyóirat pártpolitikai elkötelezettségének jelei, valamint a szakmai és tudományos szempontok térszerése; a rendészet átláthatósága, a (rendészet) tudomány szabadsága, valamint a hierarchia fegyelmet és végrehajtást követelő, ellentmondást nem tűrő, követelő természete. Végezetül a sajtónyilvánosság, valamint a rendészet, rejtőzködő, titkolózó arculata közötti ellentmondás megjelenései.

1.5. Az értekezés felépítése

Első fejezetként a bevezetésben érzékeltetem a kutatásom aktualitását, megindoklom témaválasztásom okát, ismertetem a megfogalmazott tudományos problémát, a feltáráshoz kitűzött kutatási céljaimat és a vizsgálat során szem előtt tartott munkahipotéziseim. Ezt követően ismertetem milyen módszerekkel valósítottam meg a kutatási stratégiám.

Az értekezés második fejezetében érzékeltetem a vizsgált, 1953-as évtől a rendszerváltásig terjedő időszak nemzetközi, valamint belpolitikai előzményeit, hátterét. Ezt követően röviden írok a rendészeti kultúráról, az annak lényegi részét jelentő rendészeti kommunikáció szerepéről, különös ismertető jegyeiről. Röviden ismertetem a kutatásommal rokon, a rendőrségi sajtót, abban a Belügyi Szemlét is bemutató tudományos doktori értekezésnek a szaklapot érintő összegzett megállapításait. A folyóiratot, alaposabb bemutatása előtt írok a közvetlen jogelőd Rendőrségi Szemle születéséről, értékeléseiből kiolvasható erényeiről, hiányosságairól, ami részben a Belügyi Szemle létrehozását is eredményezte. Az alapító és a lap működését, feladatait kijelölő, belügyi parancsok, utasítások számbavétele után röviden tallózom a lapban közölt értékeléseket a Belügyi Szemléről.

A harmadik fejezetben érzékeltetem azt az utat, amit a rendészeti szaklap megtett a közpolitika és a közigazgatás fejlesztése szolgálatában a vizsgált időszakban. Hogyan próbált megfelelni a korszak ideológiai elvárásainak, mintegy „megágyazni” az idő előrehaladtával az egyes lapszámok mind nagyobb részét kitevő szakmai,

szakmai-tudományos publikációknak. Bemutatom, hogyan értékelték a Szemle teljesítményét 1973-ban, 1976-ban, majd 1987-ben a rendszerváltást megelőző időszakban a folyóirat működését lehetővé tevő, felügyelő pártszervek.

Ide, a párthierarchia befolyása mellé kívánkozott következő alfejezetként a rendészeti hierarchia hatása a lap működésére. Ez a hierarchia kordonozta a sajtónyilvánosság határait is, az időnként csaknem határtalan, és akkoriban is legalább ennyire felfoghatatlan titkolózással szemben.

A Belügyi Szemle, a közpolitikát, cikkeiben az esélyegyenlőség melletti, lehetőségei szerinti kiállással, szakmai-tudományos érvekkel is próbálta szolgálni.

A negyedik fejezetben vettem számba, hogy a folyóirat szerkesztősége, szerkesztőbizottsága a vizsgált időszakban hogyan segítette elő fokozatosan a rendészeti szaklapból a szakmai-tudományos folyóirattá válást. Ezen belül, a korszak fő feladatát jelentő állambiztonsági témájú, a Szemle Külföldi Figyelőjében megjelent, a jövőt mutató szakmai cikkeket elemzem, kitekintéssel a határőrizeti és ma is érvényes megállapításokkal szolgáló média anyagokra. Ezt követően Összevetem a Szemlében megjelent közigazgatás-tudományi publikációk témakörét, gondolkodásmódját, nyelvhasználatát, az MTA által támogatott más, (jellemzően civilisztikával, kevésbé büntetőjoggal foglalkozó) jogtudományi folyóiratok (Magyar Jog, Magyar közigazgatás Állam és Igazgatás, Jogtudományi Közlöny) témáival. Továbbá megvizsgálom, hogy a jogtudományi folyóiratok ki tudták-e kerülni a pártpolitika Szemlééhez hasonló szolgálatát, miként alakult ez át lapjaikon a közpolitika szolgálatává. Végezetül a Belügyi Szemle rovatrend-fejlődését vizsgálom, mennyire követte az a kor közpolitikai, tudományos a Belügyminisztérium szakmai igényeit?

Végezetül az utolsó, ötödik fejezetben összesítem az általam feltárt új tudományos eredményeket, javaslatot teszek azok hasznosítására a rendészettudomány-történet oktatásában, a belügyi igazgatás, közigazgatás fejlesztésében.

A felhasznált irodalom jegyzéke, publikációim listája, valamint szakmai önéletrajzom az értekezés végén található.

A kutatás befejezésének időpontja: 2017. október hónap.

2. Általános helyzet, elméleti alapvetés

2.1. Külpolitikai háttér és belpolitikai viszonyok az 1953–1990-es években

2.1.1. Világhelyzet

„A 20. századdal a veszélyeknek egy olyan eszkalációja kezdődött, amely a 21. század hajnalára átrajzolta az emberi közösségek, kultúrák, civilizációk létfeltételeit. Beköszöntött a >>világkockázati társadalom<< kora.”¹⁵

A második világháborút követően, csaknem napjainkig tartó időszak, legalább felvillantás-szerű érzékeltetése nélkülözhetetlen háttér a belügyi folyóiratokban megjelentek elemzéséhez.

A hidegháborút, majd az enyhülés időszakát (1969–1975) bedermesztő kis hidegháború, illetve a „szocialista blokkban” lezajlott rendszerváltások következtében, a bipoláris világ szétesése (1989) zárta.¹⁶

A II. világháború utáni átmeneti időszak „már nem szövetségesek, még nem ellenfelek” állapota 1947-ben véget ért. Ekkor következett be az irreverzibilis, sorsdöntő fordulat az amerikai–szovjet kapcsolatokban, amikor is meghírdették az első – a következő éveket döntő módon meghatározó – hidegháborús doktrínákat; a Truman-elvet, s a Marshall-tervet, míg a másik oldalon a Zsdanov–Sztálin-féle „két tábor” teóriát.¹⁷

„A háború végére kialakult katonapolitikai helyzet és a győztes nagyhatalmak érdekkonfliktusait feloldani hivatott kompromisszumok eredményeként, 1944–1945-ben Magyarország északi, keleti és déli szomszédaival együtt a szovjet érdekszféra

---

¹⁵ FINSZTER Géza: *Közrend – közbiztonság – jogbiztonság (2000–2015)*. In: FINSZTER Géza – SABJANICS István (szerk.) *Biztonsági kihívások a 21. században*. Dialóg Campus. Budapest, 2017, p. 154.

¹⁶ FISCHER Ferenc: *A kétpólusú világ 1945–1989*. Dialóg Campus Kiadó. Budapest–Pécs, 2014.

pp.5–6.

¹⁷ FISCHER, p. 91.

részévé vált. Az alatt a közel fél évszázad alatt, amíg Magyarország a >>szovjet táborhoz<< tartozott, az ország szuverenitása mindvégig korlátozott volt... A sokak által felszabadítóként aposztrofált, ám kezdetől megszállóként viselkedő szovjet Vörös Hadsereg jelenléte nélkül ez, valamint az ország szovjetizálása sohasem következett volna be. A szuverenitásvesztés mértéke, illetve az önállóság meghagyott vagy kivívott szintje mindazonáltal időről időre változott.¹⁸

A szuverenitásvesztést jellemzően példázza, hogy: „Szovjet tanácsra a Minisztertanács 1953. július 17-i ülésén döntött az ÁVH, mint önálló szerv megszüntetéséről és a Belügyminisztériummal történő összevonásáról.”¹⁹

Az 1950-es évek éles ideológiai propagandaküzdelme, (h)idegháborúja, (az osztályharc éleződik, a harmadik világháború elkerülhetetlen – McCarthy amerikai szenátor „boszorkányüldözése”, atomkémkedés vádjával a Rosenberg házaspár kivégzése), tartósan, mélyen rögzült ellenségképek kialakulásához vezetett. Az amerikai–szovjet rivalizálás a végletekig polarizálta a nemzetközi politikát, de a szocialista országok belpolitikai életét is.²⁰

Visszatekintve, a vége fele már az enyhülés bölcsőjének is számító 1960-as évtized szintén meglehetősen „hektikus”, ellentmondásos elemeket tartalmazó volt. A végletes fenyegetések, helyenként fegyveres konfliktusok, sőt háborúk váltogatták egymást az őszinte vagy kevésbé őszinte gesztusok sorával.²¹

Egyszerre érvényesült a világ első űrhajósa, a szovjet Jurij Gagarin, az egész emberiség általi ünneplése, valamint a kubai rakétaválság okán, a III. világháború kitérésével fenyegető fegyverkezési, hatalmi befolyásnövelési verseny. Ezt követően „Az 1970-es évek külpolitikai viszonyai – minden hullámvás ellenére – lényegesen kiegyensúlyozottabb, békésebb légkört biztosítottak az emberiség számára, mint az azt megelőző évtizedek.”²²

A két, szembenálló társadalmi berendezkedésű rendszer egymással kibékíthetetlen és kíméletlen eszméinek küzdelmében, a nyugati fél rádiópropagandájában, kiemelt

---

¹⁸ ROMSICS Ignác: *Magyarország – története – a XX. században*. Budapest. 2010. Osiris Kiadó. p. 273.

¹⁹ BODA József: *A felderítés, hírszerzés, titkos információgyűjtés elvei, gyakorlata*, Belügyi Szemle. 63. évfolyam Budapest, 2015. p. 8.

²⁰ FISCHER, pp. 130–131.

²¹ M. SZABÓ Miklós: *A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia története 1961–1969*. Zrínyi kiadó, Budapest, 2008. p. 9.

²² M. SZABÓ Miklós: *A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia története 1970–1979*, HM Zrínyi Kommunikációs Szolgáltató Kht. – Zrínyi Kiadó, 2010. p. 5.

szerepet kaptak a Szabad Európa Rádió, az Amerika Hangja, a Szabadság Rádió soknyelvű adásai.²³

A vizsgált időszak végéhez közeledve, mind gyakrabban napirendre került a két világrendszer korabeli ádáz ideológiai küzdelmét szimbolizáló, CIA-működtetésű reprezentáns rádióállomás-pár jövőjének a kérdése. A Münchenben működő „magánjellegű”, „hidegháborús csökevényeknek” is tartott amerikai adóállomások, a „Szabad Európa Rádió, a kelet-európaiakhoz öt nyelven, 46 hullámhosszon szóló (napi 20 óra Csehszlovákiának szánt adás, 19 óra Lengyelország és Magyarország számára stb.), illetve a Szovjetunió népeinek, 36 hullámhosszon sugárzott, Szabadság Rádió.”²⁴

A kialakult katonai, politikai, gazdasági erőviszonyok következtében a szembenálló felek józan vezető politikai erőinek kölcsönös erőfeszítéseiként a hetvenes évek elejétől Európában olyan atmoszféra alakult ki, amely lehetővé tette az európai államok együttműködésének fejlődését a gazdasági, kereskedelmi, kulturális, tudományos és államközi területeken.²⁵

A békés egymás mellett élés gyakorlata az európai kapcsolatok terén a hetvenes évek közepéig gyorsuló ütemben fejlődött, s az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet 1975. július 30-i záróokmányának megszületéséhez vezetett. Ennek konkrét előkészítése a Varsói Szerződés Politikai Tanácskozó Testületének 1969 márciusában Budapesten kiadott felhívásával vette kezdetét,²⁶

A nemzetközi kapcsolatok történetében „második hidegháborúnak”, gyakrabban „kis hidegháborúnak” nevezik az 1979 és 1985 közötti szakaszt, amely Mihail Gorbacsov hatalomra kerülésével ért véget. Mélypontját 1983 ősze jelentette, amikor az első Pershing rakéták NSZK-ba érkezése nyomán a szovjet delegátus bejelentette Genfben az eurorakéta-tárgyalások megszakadását. A „kis hidegháború” számos vonásában hasonlított az 1940-es évek utolsó harmadában kialakult, „nagy” hidegháborús szakaszhoz: gyors ütemű fegyverkezés, a diplomácia háttérbe szorulása, elkeseredett propagandaküzdelem jellemezte ezeket az éveket is. A

---

²³ József DEÁK: *The Psychological Struggle between East and West as Reflected in the Interior Review up to the European Safety and Cooperation Conference (1953–1975)*. p. 105. o.

²⁴ DEÁK József: *A Belügyi Szemle Tájékoztatójában a médiával kapcsolatban megjelent anyagok (1963–1972)* Magyar Rendészet. 14. évfolyam 2. szám Budapest, 2014. p. 136.

²⁵ DANKÓ László: *A fellazítási politika kialakulása, ideológiai háttere, szakaszai. (I.)*. Belügyi Szemle. 18. évfolyam 12. szám. Budapest, 1980 p. 37.

²⁶ DANKÓ, i.m. p. 38.

különbség azonban igen lényeges a két szakasz között: a „kis hidegháborúban” a Szovjetunió immár „beteg ember”; nyilvánvalóvá vált a szovjet impérium hanyatlása.²⁷

A szolgálatban lévő Sztanyiszlav Petrovnak, 1983. szeptember 26-án hirtelen egy rémálom kellős közepén találta magát: a műholdas megfigyelés adatai alapján a számítógépek azt jelezték, az USA atomrakétákat lőtt a Szovjetunióra. Ha jelenti az esetet a feletteseinek, kitör a harmadik világháború. A két szuperhatalom aktuális viszonyát ismerve pedig minden afelé mutatott, hogy a támadás valódi. A szovjetek néhány héttel korábban ugyanis lelőttek egy koreai utasszállító repülőgépet, amelynek fedélzetén 269 utas utazott – köztük 63 amerikai.

Ezek után bárki azt gondolta volna, hogy bosszúról, válaszcsepéről van szó, Petrov azonban úgy döntött, nem tesz jelentést. Amikor feletteseivel beszélt, rendszerhibát jelentett nekik, így nem indítottak útnak egyetlen rakétát sem. Kiderült, igaza volt. A szovjet műholdak ugyanis a felhőkön megtörő napfényt értékelték kilövésnek, és ezek alapján riasztották a központot.²⁸

Gorbacsov gyökeresen megváltoztatta a Szovjetunió mindenki számára megszokott külpolitikai koncepcióját, elutasítva a Nyugattal történő konfrontációt, megszüntetve a nemzetközi kapcsolatok átideologizálását. Gyakorlatilag visszautasította a bolsevikok, Brezsnyev alatt „proletár internacionalizmussá” korcsosult, „vörös expanzióját” is.²⁹

A kommunista rendszer azonban már nem viselte el a reformokat. Timothy Garton Ash brit történész-publicista szavaival élve annak bukása „Lengyelországban tíz évbe telt, Magyarországon tíz hónapba, Kelet-Németországban tíz hétbe, Csehszlovákiában tíz napba.”³⁰

2.1.2. Belpolitikai viszonyok

---

²⁷ HORVÁTH Jenő–PARAGI Beáta–CSICSMANN László: *Nemzetközi Kapcsolatok története 1941–1991*. Antall József Tudásközpont. Budapest, 2013. p. 263.

²⁸ http://hvg.hu/tudomany/20170920_sztanyiszlav_petrov_nuklearis_haboru_amerika_szovjetunio_rak_etatamadas Letöltés ideje: 2017. szeptember 29.

²⁹ ANISZIMOV E. V.: *Isztorija Rosszii ot Rjurika do Putyina, Ljugyi szobütviya datü*. [Oroszország története Ruriktól Putyinig, Emberek, események, dátumok.] Pityer, Szentpétervár, 2010. p. 519.

³⁰ HORVÁTH–PARAGI–CSICSMANN, p. 281.

Az 1944 utáni közel fél évszázad története négy jól elkülöníthető alperiódusra osztható (1944–1949, 1949–1956, 1956, 1956–1988). Az első szakasz... Bizonyos megszorításokkal... a magyar történelem szerves – ámbár a konzervatív, autoriter és nacionalista hagyományok helyett a nyugat-európai mintákat követni kívánó – fejleményként értékelhető.³¹

„Magyarország és a szomszédos országok a második világháború után rendkívül kedvezőtlen gazdasági és politikai viszonyok között kezdtek hozzá az életkörülmények normalizálásához, a háborús károk felszámolásához.”³²

Az 1949-re felépített magyar struktúra legfontosabb ismertető jegyei: az egypártrendszer, a hierarchikusan felépített tömegpártnak alárendelt államélet, az emberi élet minden szféráját szabályozni kívánó hivatalos ideológia és a társadalmat permanensen rettegésben tartó terrorrendszer. Külpolitikai szempontból a Rákosi-rendszer szinte semmiféle mozgástérrel nem rendelkezett.³³

Magyarországon a világpolitikai hidegháborús helyzet hatását szemléletesen tükrözik egyebek mellett az államhatár déli szakszán az ötvenes évek elejére kifejlődött állapotok. „A magyar határőrség (akkor Államvédelmi Hatóság Határőrség néven) 1952-ben gyakorlatilag a rendkívüli állapotot közelítő, (talán el is érő) körülmények között tevékenykedett a magyar–jugoszláv államhatáron.”³⁴

A modernkori magyar történelemből az 1919-es Tanácsköztársasággal rokonítható rendszert, amelynek diktátora Rákosi Mátyás volt, 1953 és 1955 között egy másik kommunista, Nagy Imre próbálta meg elviselhetőbbé és hatékonyabbá tenni. Kísérletét a Sztálin 1953-as halálát követően kezdődött szovjet desztalinizációs folyamatok tették lehetővé, sikertelenségét e folyamatok átmeneti lefékeződése befolyásolta.³⁵

Az MDP (Magyar Dolgozók Pártja) 1953. évi júniusi határozatában megjelölt cselekvési irány és konkrét tennivalók sora az első magyar reformkísérlet volt, amely nem korlátozódott a gazdaságra és a kultúrára, hanem kiterjedt a társadalmi-politikai élet egészére. Egyúttal nemzetközi jelentőségű is, mivel a „szocialista építés” egész

---

³¹ ROMSICS, p. 273.

³² FÓRIZS Sándor: *Menekültügyi válsághelyzet 1947-ben*. Belügyi Szemle 63. évfolyam 2. szám Budapest, 2015. p. 149.

³³ ROMSICS, p. 337.

³⁴ FÓRIZS S.(1993): *Határesemények a magyar-jugoszláv államhatáron 1951–1952-ben*. Új Honvédségi Szemle. 47. évfolyam 12. szám. p. 22.

³⁵ ROMSICS, pp. 337–338.

sztálini felfogásának és az ezzel összefüggésben kiépített politikai intézményrendszernek a kritikájához jelentett kiindulópontot.³⁶

Az 1956-ban a szovjet belpolitikában végbement változások erősítették a magyar reformellenzékét, amely mindinkább a párt és kormányfői tisztségéből megfosztott Nagy Imre körül csoportosult.³⁷

A magyar nép válasza erre és az azt megelőző rémuralomra 1956 őszén egy néhány nap alatt vérbe fojtott, de jelentőségében a XVIII–XIX. századi függetlenségi harcokkal rokonítható felkelés volt.³⁸

1957 tavaszára–nyarára a Kádár-kormány helyzete kezdett konszolidálódni. Szerepet játszott ebben az is, hogy a kegyetlen megtorló intézkedéseket („korbács”) együtt alkalmazta az engedményekkel.³⁹

„A Magyar Népköztársaság >>politikai karantén<<-ből való fokozatos kitörését az tette lehetővé, hogy az Amerikai Egyesült Államokkal 1960-ban megkezdett tárgyalások eredményeként 1962 decemberében lekerült az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) napirendjéről az ún. >>magyar kérdés<<. Ennek közvetlen eredményeként 1963 márciusában általános amnesztiában részesítették az >>56-osok<< döntő többségét, ...”⁴⁰

A csillapodó, minden téren rendeződő belpolitikai helyzetben azonban szükség volt a Belügyminisztérium (BM) megerősítésére, az új körülményekhez való igazítására, átalakítására.

A magyar forradalom, az előre sejthető bukása ellenére, vízvázalstónak bizonyult az ország második világháború utáni történetében. A magyarokat reálisabb önszemléletre és arra tanította meg, hogy függetlenségi harcukban nem számíthatnak hatékony külső támogatásra. Ebben az értelemben az 1956-os forradalom és szabadságharc nem bukott el, hanem a Rákóczi-szabadságharchoz és 1848–1849-hez hasonlóan a kompromisszumkötés feltételeit javította.⁴¹

---

³⁶ GERGELY Jenő–IZSÁK Lajos: *A huszadik század története*. Pannonica. Szekszárd, 2000. p. 346.

³⁷ ÓRY Károly: *A Belügyminisztérium és szervei az egypárti diktatúrától az 1956-os forradalomig, Fejezetek a Belügyminisztérium történetéből 1948–1956*. BM Kiadó, Budapest, 2001, p. 46.

³⁸ ROMSICS, p. 338.

³⁹ GERGELY–IZSÁK, p. 404.

⁴⁰ M. SZABÓ Miklós: *A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia története 1961–1969*. Zrínyi kiadó. Budapest, 2008. p. 13.

⁴¹ ROMSICS, p. 397.

Az első Kádár-korszak, Kádár János 1956. november 7.-i hatalomra kerülésétől 1962–1963-ig tartott, amit a forradalmárokkal való véres leszámolás, a diktatúra intézményrendszerének restaurálása, Kádár személyi hatalmának a megszilárdulása és végül a rendszer nemzetközi elismertetése jellemezték. Eközben egyértelművé vált, hogy 1956 alapvető céljai – a függetlenség és a demokrácia – nem valósulhatnak meg, ám egyben az is, hogy az 1956 előtti sztálinista politikához nincs visszatérés; Rákosi, Gerő és társaik nem juthatnak többé szerephez Magyarországon.⁴²

Magyarországon hasonlóképp jelen voltak az 1956-os forradalom utáni leszámolás és a helyzet konszolidálását szolgáló megbékélés folyamatai. „Az 1956 utáni magyar belpolitikai helyzet rendezésének egyik fontos eleme volt, hogy az 1960-as évek elején Kádár János meghirdette, az >>Aki nincs ellenünk, az velünk van<< elvét, lehetővé téve a >>csendes többség<< (a nem aktív ellenzék) zavartalanabb életét.”⁴³

A második nagy szakasz, amely alatt az elméletileg egyébként mindvégig kidolgozatlan, s zárt logikai konstrukció helyett sokkal inkább pragmatista gyakorlatként értelmezhető „kádárizmus” stabilizálódott, és megkülönböztető jegyei karakterisztikussá váltak, az 1960-as évek elejétől az 1980-as évek végéig, a rendszer bukásáig tartott. A szocializmus „magyar modelljének” legfontosabb vonásai a totális diktatúra autoriterré válása, tehát represszív jellegének enyhülése; a társadalom alrendszerének – gazdaság, oktatás, tudomány, kultúra stb. – bizonyos mértékű önállósulása, s ezen belül mindenekelőtt az állami tulajdonra épülő tervgazdaság racionalizálása, valamint a pártállami ideológia hegemoniájának a megszűnése, továbbá a mindennapi élet depolitizálása és a társadalom fogyasztási-modernizálódási igényeinek a kielégítésére való törekvés voltak.⁴⁴

Az 1960-as évtized közepére Magyarország vált a „szocialista láger legvidámabb barakkjává”. A többi szocialista országhoz képest itt szabadabb volt a politikai légkör, pezsgőbb a szellemi éle, és a különböző reálpolitikai megoldásokért már eredményesebben lehetett kezdeményezni, kül- és belföldön támogatókat keresni.⁴⁵

---

⁴² ROMSICS, p. 401.

⁴³ M. SZABÓ Miklós: *A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia története 1961–1969*. Zrínyi kiadó Budapest, 2008. p. 12.

⁴⁴ ROMSICS, p. 401.

⁴⁵ HERBER–MARTOS –MOSS–TISZA, p. 410.

Az 1968-as nekilendülést 1972 és 1974 között reformellenes intézkedések fékeztek le.

A „munkásellenzékként” is emlegetett szélsőbal (köztük Biszku Bélával, aki 1957–1961-ig belügyminiszter – a szerző) kifogásolta a Nyugat felé történő gazdasági nyitást, az újabb reformok bevezetését, s demagóg módon hangsúlyozták, hogy a pártban kisebbségbe került a „munkásosztály”, a fizikai dolgozók, akik valóban csak a párttagság 35,9%-t tették ki.⁴⁶

Ugyanekkor a marxista reformértelmisséggel szemben is retorziókat alkalmaztak. Posztsztálinista fordulatra, a társadalom, különböző szegmenseivel megkötött kompromisszumok visszavonására azonban nem került sor. Sőt, ekkortól vette kezdetét a nemzeti múlthoz való – addig rendkívül kritikus és kirekesztő – viszony újragondolása, a szomszédos országokban élő magyar kisebbség sorsának alakulására való nagyobb odafigyelés, és a szovjet elvárásoknak addig szolgai módon megfelelni igyekvő külpolitika felváltása egy olyan diplomáciával, amely a nemzeti érdekekre nagyobb súlyt helyezve, az ország mozgásterének állandó tágítására törekedett. A kibontakozó gazdasági válságtól is sarkallva, az 1970-es és 1980-as évek fordulóján ismét felülkerekedett a reformszellem.⁴⁷

A reformszellem eredményeként az az 1980-as évek közepére egy újabb modellváltás körvonalai rajzolódtak ki.⁴⁸

Dr. Finszter Géza, a rendszerváltást közvetlen megelőzően, 1984 és 1988 között volt a Szemle főszerkesztője, olyan különös időszakban, amelynek végén „a tévében sorozat ment a szovjet párfőtítkárok temetéséről, Gorbacsovtól pedig féltettük aranyérmes helyünket a nyitottságban és a demokráciában (amelyben viszont furcsa módon hittünk)... A tudományok évtizedekkel jártak a tételes jog és fényévekkel a joggyakorlat színvonala előtt.” Az olvasók véleménye mindig nagyon fontos volt a szerkesztőség számára: „Tudtuk, hogy hitelünk csak akkor lesz, ha a lapból azt a valóságot ismerik meg, amelyben valamennyien éltünk. Igyekeztünk betartani Deák

---

⁴⁶ Uo. p. 427.

⁴⁷ ROMSICS, p. 401–402.

⁴⁸ ROMSICS, p. 402.

Ferenc egymondatos sajtótörvényét, azt hogy "nem szabad hazudni". Amikor pedig igazat mondtunk, akkor valahogy ettől jó kedvünk támadt.”⁴⁹

„A pártfőtitkár népszerűsége gyorsabban romlik, mint a forint. Egyetlen dolog van, amiben ma munkástól pártkáderig mindenki egyért: Kádárnak mennie kell!”⁵⁰

„Számomra még valamikor 1988-ban megrendítő volt Gézának egy jogászszövetségi ülésen elhangzott felszólalása, amikor kimondta, hogy: >>A magát önkorlátozni nem tudó párt szükségképpen meg fog bukni!”. Dermedt csend fogadta jóslatát, amely aztán – mint tudjuk – röviddel később igaznak bizonyult.”⁵¹

Ez a reformszellem érződik mind gyakrabban a Belügyi Szemle hasábjain is. Erre jó példa a dr. Kilényi Gézával, az MTA Államtudományi Kutatások Programirodájának vezetőjével készített, 1987. szeptemberi számában megjelent interjú szerkesztőségi bevezetője.⁵² Ennek lényege: Egy korábbi időszakban a politikai rendszer fogalma a hétköznapiakban a társadalmi berendezkedés típusával, osztálytartalmával azonosult, és így e rendszer mindenfajta megváltoztatása egyet jelentett a szocialista társadalmi rend tartalmi meghatározóinak feladásával. Ennek az értelmezésnek a hibája, mechanikus volta, már akkor is nyilvánvaló lesz, ha tudatosítjuk, hogy a társadalomtudományok – ezeken belül az állam- és jogtudományok – a politikai rendszer alatt, az állami és társadalmi szervek strukturált rendszerét és meghatározott normák szerinti működését értik, amely jobban vagy kevésbé jól képes választani abban az „alternatív keretben”, amelyet a társadalom mindenkori gazdasági alapja a politikai felépítmény számára biztosít. A politikai rendszer tehát nem lehet egy örök időre szóló adottság, hanem maga is változik, fejlődik.

„A szocializmus politikai rendszerének értékmérője, hogy mennyiben képes működésével biztosítani a társadalmi célok megvalósulását, miként érzékeli és kezeli az eltérő érdekeket, hogyan képes megoldani társadalmi konfliktusokat, mennyire alkalmas az egyes emberekben meglévő alkotóenergiák feltárására és hasznosítására. A kérdéskör legmarkánsabb megfogalmazásával – a változtatás igényével – legutóbb

---

⁴⁹ FINSZTER Géza: *Főszerkesztői önvallomás*. Rendészeti Szemle. 31. évfolyam 1. szám. 1993. pp. 15–18.

⁵⁰ HERBER–MARTOS –MOSS–TISZA, p. 433.

⁵¹ KORINEK László: *Géza fejedelem, In Gályapadból laboratóriumot, Tanulmányok Finszter Géza professzor tiszteletére*. ELTE Eötvös kiadó. Budapest, 2015, p.11.

⁵² *Interjú dr. KILÉNYI Géza elvtárssal, Államtudományi Kutatások Programirodájának vezetőjével, A politikai intézményrendszer továbbfejlesztéséről*. Belügyi Szemle 25. évfolyam 9. szám. Budapest, 1987. p. 18.

az MSZMP KB 1987. július 2-i határozatában találkozhattunk, ahol világosan hangot kapott, hogy a kibontakozásnak nem kizárólag gazdasági feltételei vannak.”⁵³

Az 1985 után kialakult új nemzetközi helyzetben lehetővé vált rendszerváltozás – a magántulajdonon alapuló piacgazdaság, a függetlenség és a többpárti demokrácia perspektívája – azonban elfogadhatatlan volt Kádár számára, aki Nagy Imre hivatalos rehabilitálásának a napján meghalt, és a rendszerváltozást már nem élte meg. A Kádár-korszak része annak a közel fél évszázadnak, amely alatt Magyarország a Szovjetunió befolyási övezetéhez tartozott, szuverenitása korlátozott volt, és a magyar nép többsége által kezdetben élesen elutasított, múltjától, hagyományitól nagyrészt idegen gazdasági, társadalmi és politikai keretek között fejlődött. Nem kétséges tehát, hogy a korai 50-es évekkel együtt maga is a XX. századi magyar történelem államszocialista, pártállami fejezetéhez tartozik. A Rákosi-korszaktól eltérően ugyanakkor számos területen elérte vagy megközelítette az adott kereteken belül lehetséges és elérhető optimumot, miáltal a magyar társadalom, jelentős része fogadta el lélekben is sajátjaként.⁵⁴

A magyarországi rendszerváltás – hasonlóan a többi, korábban szintén szovjet érdekszférába tartozó országhoz – főként azért következett be, mert a nyolcvanas évek közepére-végére a Szovjetunió csődbe jutott: gazdasága válságba került, tagországainak jó része önállósult, korábbi világhatalmi jelentőségét elveszítette. Az 1989. december eleji máltai találkozón mindezek „beismerését” jelentette, hogy Gorbacsov szovjet pártfőtitkár lemondott Közép- és Kelet-Európa – köztük hazánk – további szovjet ellenőrzéséről, és hozzájárult csapatai visszavonásához.⁵⁵

2.1.3. Összegzés

A második világháborút követően Magyarország északi, keleti és déli szomszédaival együtt a szovjet érdekszféra részévé vált. Az alatt a közel fél évszázad alatt, amíg Magyarország a >>szovjet táborhoz<< tartozott, az ország szuverenitása mindvégig korlátozott volt... A sokak által felszabadítóként aposztrofált, ám kezdettől

---

⁵³ Uo. 18. o.

⁵⁴ ROMSICS p. 402.

⁵⁵ FISCHER: p. 363.

megszállóként viselkedő szovjet Vörös Hadsereg jelenléte nélkül ez, valamint az ország szovjetizálása sohasem következett volna be. A szuverenitásvesztés mértéke, illetve az önállóság meghagyott vagy kivívott szintje mindazonáltal időről időre változott.⁵⁶

Magyarországon a világpolitikai hidegháborús helyzet hatását szemléletesen tükrözik egyebek mellett az államhatár déli szakszán az ötvenes évek elejére kifejlődött állapotok. „A magyar határőrség (akkor Államvédelmi Hatóság Határőrség néven) 1952-ben gyakorlatilag a rendkívüli állapotot közelítő, (talán el is érő) körülmények között tevékenykedett a magyar–jugoszláv államhatáron.⁵⁷

Az első Kádár-korszak, Kádár János 1956. november 7.-i hatalomra kerülésétől 1962–1963-ig tartott, amit a forradalmárokkal való véres leszámolás, a diktatúra intézményrendszerének restaurálása, Kádár személyi hatalmának a megszilárdulása és végül a rendszer nemzetközi elismertetése jellemezték.⁵⁸

Magyarországon hasonlóképp jelen voltak az 1956-os forradalom utáni leszámolás és a helyzet konszolidálását szolgáló megbékélés folyamatai. „Az 1956 utáni magyar belpolitikai helyzet rendezésének egyik fontos eleme volt, hogy az 1960-as évek elején Kádár János meghirdette, az >>Aki nincs ellenünk, az velünk van<< elvét, lehetővé téve a >>csendes többség<< (a nem aktív ellenzék) zavartalanabb életét.”⁵⁹

Az 1960-as évtized közepére Magyarország vált a „szocialista láger legvidámabb barakkjává”. A többi szocialista országhoz képest itt szabadabb volt a politikai légkör, pezsgőbb a szellemi éle, és a különböző reálpolitikai megoldásokért már eredményesebben lehetett kezdeményezni, kül- és belföldön támogatókat keresni.⁶⁰

Az 1985 után kialakult új nemzetközi helyzetben lehetővé vált rendszerváltozás – a magántulajdonon alapuló piacgazdaság, a függetlenség és a többpárti demokrácia perspektívája – azonban elfogadhatatlan volt Kádár számára, aki Nagy Imre hivatalos rehabilitálásának a napján meghalt, és a rendszerváltozást már nem élte meg. A Kádár-korszak része annak a közel fél évszázadnak, amely alatt Magyarország a

---

⁵⁶ ROMSICS, p. 273.

⁵⁷ FÓRIZS Sándor: *Határesemények a magyar-jugoszláv államhatáron 1951–1952-ben*. Új Honvédségi Szemle 47. évfolyam 12. szám, Budapest 1993. p. 22.

⁵⁸ ROMSICS, p. 401.

⁵⁹ M. SZABÓ Miklós: *A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia története 1961–1969*. Zrínyi kiadó, Budapest, 2008. p. 12.

⁶⁰ HERBER Attila – MARTOS Ida – MOSS László – TISZA László: *Történelem 2*. Reáltanoda Alapítvány. Budapest, 2007. p. 410. o.

Szovjetunió befolyási övezetéhez tartozott, szuverenitása korlátozott volt, és a magyar nép többsége által kezdetben élesen elutasított, múltjától, hagyománytól nagyrészt idegen gazdasági, társadalmi és politikai keretek között fejlődött. Nem kétséges tehát, hogy a korai 50-es évekkel együtt maga is a XX. századi magyar történelem államszocialista, pártállami fejezetéhez tartozik. A Rákosi-korszaktól eltérően ugyanakkor számos területen elérte vagy megközelítette az adott kereteken belül lehetséges és elérhető optimumot, miáltal a magyar társadalom, jelentős része fogadta el lélekben is sajátjaként.⁶¹

A kommunista rendszer azonban már nem viselte el a reformokat. Timothy Garton Ash brit történész-publicista szavaival élve annak bukása „Lengyelországban tíz évbe telt, Magyarországon tíz hónapba, Kelet-Németországban tíz hétbe, Csehszlovákiában tíz napba.”⁶²

2.2. Rendészeti kultúra, -kommunikáció és –szakfolyóirat

A szervezetek, közösségek, a szervezeti kultúra által a jogi normákon és a leírt működési szabályokon túl, önálló életre kelnek. A szervezeti kultúra az általános kultúrából építkezik. Jellemzően a tartós, jól bevált felépítéssel rendelkező szervezetek a szervezeti kultúra, a szervezeti és vezetői kommunikáció segítségével törekszenek a szervezeti érdekeinknek megfelelő személyiségi és viselkedési formák kialakítására a dolgozóik körében.⁶³

Egyebek közt ilyenekre, mint például napjainkban a rendőrtisztnevelés, alapképzés során kiemelten fontos képességek, attitűdök; a hazaszeretet, a politikamentesség, a bajtársiasság; a hierarchiának megfelelő engedelmesség és parancsadás készség, az erkölcsi tartás, szilárd akaraterő, kitartás, bátorság; a vezetői példamutatás és

---

⁶¹ ROMSICS, p. 402.

⁶²HORVÁTH–PARAGI–CSICSMANN, p. 281.

⁶³KOVÁCS Gábor: *A szervezeti kultúra megjelenésének sajátosságai a rendészeti szerveknél*. In: BODA József – FELKAI László – PATYI András (szerk.): *Ünnepi kötet a 70 éves Janza Frigyes Tiszteletére*, Dialóg Campus. Budapest, 2017. p. 324–329.

határozottság, titoktartási készség, az együttműködési készség, a fegyelmezett magatartás; a megbízhatóság és megvesztegethetetlenség.⁶⁴

Hogy vette ki részét a Belügyi Szemle a minisztériumi, rendészeti szakmai kultúra ápolásában?

A rendészeti szervezetek működésének alapja a kommunikáció. Az eredményes kommunikáció képessége a működés sikerességét biztosítja. A kommunikáció minden vezetési szintnél és formánál egyaránt jelentős szerepet játszik. E vezetési folyamatban valósul meg az a vezetői funkció, amelynek során a vezető vezetési munkatársai (beosztottai) tevékenységét és irányítja az alárendelt szervezetek munkáját.⁶⁵

Az 1956-os forradalomba torkolló Rákosi rendszert a Kádár János fémjelezte szigorú megtorlás, majd a korabeli szóhasználat szerinti gulyáskommunizmusig enyhülő konszolidáció, rendszerváltásig tartó időszaka követte. Lényegét tekintve ez utóbbi érvényesült, nyomta rá bélyegét a rendszerváltásig terjedő időszakra.

A speciális rendvédelmi tevékenységek esetében rendvédelmi/rendészeti kommunikáció néhány sajátosságára tekintettel mindenképp fontos és szükséges egy vagy több, olyan belső, akár miniszteriális szintű kiadvány, orgánus, amely erősíti a szervek és munkatársaik kohézióját, egyúttal a szervezeti kultúra egyik színtereként funkcionálva.

A rendészeti kommunikáció az emberi kommunikáció sajátos területe. „A kommunikációs eljárások differencia specificáját (nevezhetjük a közlésfolyamatában felmerülő zajoknak is) a következők okozzák. Például: a rendészeti tevékenység hivatás, amelynek képviselői különös felelősséggel és komoly hatalommal vannak felruházva; az emberek közötti konfliktusok közepette végzik problémamegoldó munkájukat; legtöbbször a nyilvánosság különös érdeklődésétől kísérve, egy sajátos szervezeti kultúra tagjaként, szigorú hierarchiában és parancsuralmi rendszerben.

---

⁶⁴ KOVÁCS Gábor: *A Nemzeti Közsolgálati Egyetem alapképzésben végzett rendőrtisztekkel szemben támasztott követelmények változásai*. In: Gaál Gyula, Hautzinger Zoltán (szerk.) *A határrendészettől a rendészettudományig*. Pécs: MHT Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja, 2016. p. 263. <http://pecshor.hu/periodika/XVII/kovacs.pdf>, Letöltés ideje, 2017. július 20.

⁶⁵ KOVÁCS Gábor: *A szervezeti és vezetői kommunikáció sajátosságai a rendészeti szerveknél*, *Hadtudományi Szemle*, p. 387. http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2016/2016_1/16_1_vez_kovacs_g.pdf Letöltve: 2017. 7. 20.

Ebben a merev jogi, katonai, hivatalos stílus az uralkodó. Mindemellett el kell fogadtatnia a közösséggel e szervezetek erőszak monopóliumi és szankcionáló szerepét, ráadásul úgy, hogy annak tagjait együttműködésre bírják, és meggyőzzék őket a biztonságteremtő munka, szolgáltató és polgárbarát jellegéről.”

Egyebek közt e nehézségekkel megküzdve kell a rendészeti kommunikációnak, sikeresnek és elfogadottnak lennie. Bár a fenti felsorolás több pontja elsősorban a külső kommunikációs tevékenységekkel kapcsolatos, a belső sajtó tartalmát és stílusát is jelentős mértékben befolyásolhatja az említett kommunikációs zajok közül a hierarchia, a parancsuralmi rendszer, illetve a rendészeti szervezeteknél uralkodó hivatalos stílus.”⁶⁶

A rendészeti szervezeteken belül, a különböző szintű vezetőknek, valamint a munkatársaknak jól megszervezett információs rendszer áll rendelkezésére. Ez a szervezetet ért külső és belső hatásokról ad tájékoztatást (szervezeti információs csatornák, elemzések, belső tájékoztatók, vezetői elemzések, hírlevelek, beszámolók, összegzések, statisztikák stb.)⁶⁷

Ennek az információs rendszernek volt és az ma is az egyik, kommunikációs eleme a Belügyminisztérium tudományos szakmai folyóirata, az immár 65. évfolyamát jegyző Belügyi Szemle.

Dr. Kriskó Edina, említett értekezésében a rendészeti szaklapról meg is állapította: „A Szemleiben 1953 és 1989 között szervezeti kommunikáció tárgykörben megjelent cikkek igen haladó szelleműek, célkitűzéseik középpontjába a rendőrség iránti bizalmat, s az ennek nyomán javuló eredményességet tűzik. Tulajdonképpen a ma rendőri állományához is szólhatnának, ha a marxista-leninista, szocialista, illetve bolsevik lexémákat kihúznánk a szövegekből.”⁶⁸

A rendőrség-sajtó viszonyát én is érintem dolgozatomban a sajtószabadság és a rendészet rejtőzködő természete összefüggésében, de kutatási célkitűzéseimnek

---

⁶⁶ SUBA László: *A pénzügyőrségi sajtó kezdetei.*

http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2014/2014_1/2014_1_tt_subal.pdf Letöltve: 2017. 7. 20.

⁶⁷ KOVÁCS G.: *A rendészeti szervezetekben lejátszódó vezetési folyamatok.* In HORVÁTH J.– KOVÁCS G. *A rendészeti szervek vezetése és szervezéselmélete.* NKE. Budapest. 2014. p. 62.

⁶⁸ KRISKÓ Edina: *A rendőrség társadalmi rendeltetése és a rendőrségi kommunikáció.* Doktori disszertáció,

http://nydi.btk.pte.hu/sites/nydi.btk.pte.hu/files/pdf/Krisko_Edina2013_disszertacio.pdf, p. 248

Letöltés ideje: 2016. szeptember 15.

megfelelően a hangsúlyt arra helyezem, hogy a folyóirat fennálásának vizsgált négy évtizede alatt miként szolgálta az állam-működésének hatékonyságát, a közszolgáltatások színvonalának emelését, a közügyek jobb átláthatósága az esélyegyenlőség előmozdítását, miként törekedett az új szakmai megoldásoknak és a tudomány eredményeinek alkalmazására, fejlesztésére? Hogyan felelt meg a vizsgált időszak évtizedei során az alapításakor elé kitűzött köz- szakma- és tudománypolitikai céloknak a lapban közölt értékítéletek szerint?

2.3. A Rendőrségi Szemle

A felvázolt kül- és belpolitikai helyzet kezdetekor a rendőrség a Belügyminisztérium (BM) alá rendelt állami szervként működött. Hivatalos neve 1945 és 1955 között Magyar Államrendőrség, attól kezdve a Magyar Népköztársaság Rendőrsége volt.⁶⁹

Az ötvenes évek elejére a nemzetközi helyzetben kialakult rendkívül feszült hidegháborús politika hatásaként a hazai közéletben, állami szinten, egyebek közt a Belügyminisztériumban és, a Rendőrségnél is tovább folytatódott a hatalmi struktúrák kiépülése, koncentrációja.⁷⁰

„A Belügyminisztériumban már az 1950-es évek elején igény jelentkezett a tapasztalatok közreadására, tudományos igényű művek készítésére. Ennek irányítója és összefogója a BM Tanulmányi és Módszertani Osztály volt, színtere pedig az 1953-ban alapított Rendőrségi Szemle lett.”⁷¹

E hatalmi struktúrák kiépülésének része lehetett, hogy 1953-ban a Belügyminisztérium egy új szakmai tudományos folyóiratot jelentetett meg, a Rendőrségi Szemlét.⁷²

---

⁶⁹ MARJANUCZ L. – SZABÓ P.: *Egyéb állami szervek 1949–1956.*

http://gepeskonyv.btk.elte.hu/adatok/Tortenelem/14Szab%F3_Marjanucz/html/8_6.htm. Letöltve: 2015.november.09.

⁷⁰ DEÁK J. (2014a): *The Police, then Interior Review for the Forming of the Science of Law.* West Bohemian Historical Review. Pilsen – Hamburg 2014/ 2. p. 239.

⁷¹ BODA József: *A tudomány az állambiztonság és a nemzetbiztonság szolgálatában.* In Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán: *Rendészettudományi gondolatok, írások a Magyar Rendészettudományi Társaság megalapításának egy évtizedes jubileuma alkalmából,* Budapest, 2014. p. 104.

⁷² SALLAI J.: *A magyar rendészettudomány etablációja,* Belügyi Szemle. 63. évfolyam. 6. szám. p. 12.

A Rendőrségi Szemle 1953 januárjában jelent meg. A 98 oldalas Rendőrségi Szemle szerkesztőbizottsága a folyóirat tervezett feladatait a következőképp foglalta össze: „... összegezze mindazt a tapasztalatot, melyet a rendőrségi munka gyakorlata alkotott. Ez nem kis feladat és meglehetősen új feladat is, amellyel rendőrségünk eddig rendszeresen nem foglalkozott, és aminek hiányát mindjobban érezni lehet. ...a rendőri gyakorlat eddigi tapasztalatai, egyesek tapasztalatai, amelyek nem váltak az egész szervezet közös kincsévé, nem termékenyítették meg munkáját...”⁷³ „... a Szemle feladata, hogy kielégítse a tanulni vágyók igényeit, s egyúttal harcoljon az elméleti ismereteket – magát a tanulást – lebecsülők ellen...”⁷⁴

A szerkesztőbizottság szerint a Szemle egyik nagy feladata az lesz, hogy a rendőri munka, döntő ágaiiban irányt szabjon a mindennapi tevékenységhez; a Népköztársaságunk törvényei alapján mutasson rá a szocialista törvényesség mindenkori feladataira, hogy a társadalom építésének soron következő idejében erre kell irányulnia a törvényesség élének, a főcsapás irányának. Gondosan kell elemeznie, ezért a törvényekből és rendelkezésekből reánk háruló feladatokat, hogy felfújt frázisok nélkül, a való tényeknek építse a rendőrség munkáját.⁷⁵

A Déri Pál r. százados, felelős szerkesztő, később évtizedeken át (1953–1955, 1961–1984)⁷⁶ főszerkesztő, által gondozott folyóirat elsőként megjelenő számának tartalmából kiderül, hogy a rendőrségi munka milyen területei voltak akkoriban a legfontosabbak. Így, pl. Sebestyén László r. ezredes, a szerkesztőbizottság elnöke: „Emeljük magasabbra a vezetés színvonalát”⁷⁷ c. írásával indult a lap, majd a bűnügyi és az őrszolgálat együttműködéséről szólt, illetve a kriminalisztika jelentősége domborodott ki. Kertész Imre, később szintén hosszú ideig főszerkesztő-helyettes, a nyomozás tervszerűségéről, mint a siker elengedhetetlen feltételéről írta ide első cikkét.⁷⁸ A lap így fogta át a közrend, közbiztonság és a szervezeti működés legfontosabb területeit.

Kertész Imre pedig ezzel a cikkel kezdte megvalósítani később is gyakran hangoztatott gondolatát: „Sokszor és sokat beszélünk a belügyi kutatások

---

⁷³ Szerkesztőbizottság: *Előszó*. Rendőrségi Szemle. 1. évfolyam 1. szám. Budapest, 1953. p.3.

⁷⁴ Uo. p. 4.

⁷⁵ Szerkesztőbizottság: *Előszó*. Rendőrségi Szemle. 1. évfolyam 1. szám. Budapest, 1953. p.3.

⁷⁶ Déri Pál az 50 éves Belügyi Szemle emlékezete, 2003/1, 5. o.

⁷⁷ A tartalomról. Rendőrségi Szemle. 1. évfolyam 1. szám Budapest, 1953. p. 1.

⁷⁸ Uo.

gyakorlatiasságáról, és aránylag keveset a belügyi gyakorlat tudományosságáról, tudományos igényeiről. A kutatás eredményeinek hasznosítása a felhasználók igényességétől és természetesen a tudományos propaganda és ismeretterjesztő tevékenységétől is függ. Nemcsak a gyakorlati szükségletekre vonatkozó információknak kell eljutniuk a kutatókhoz, de a kutatási eredményeknek is a felhasználókhoz. Ezért olyan fontos a gyakorlati munkások igényességének növelése és érdeklődésük felkeltése a tudományos eredmények iránt.”⁷⁹

A folyóirat, rendben, havonta megjelenő lapszámainak köszönhetően mind jobban beágyazódott a szervezet tevékenységébe. Az első évi működésének értékelése szerint a lap: „Helyesen mutatott rá ... azokra a gyakori hiányosságokra, amely (sic!) a bűnüldözés tudományos és technikai módszereinek lebecsülése terén tapasztalható egyes szerveknél.”⁸⁰

A folyóirat öt éves fennállására visszatekintő anyagból kiderül:

„Észrevétlenül és átmenet nélkül szerves részévé vált a rendőri munkának, egyben pedig egyre hivatottabb szócsové lett a kriminalisztikai, rendőri igazgatási elemzéseknek, tanulmányoknak. Érdemei: közel van az élethez, azok írják, akik olvassák. A lap olvasmányos, cikkei érdekesek, színesek, szórakoztatóan is tanítóak, az egyes számok sokoldalúak, az összesített tartalom pedig sokrétű.”⁸¹

Majd a továbbiakban az éltető szervezetéről ez olvasható: „Rendőrségünk ez alatt gyors fejlődésen ment át, szervezeti, munkamódszerbeli változások tarkították a mindennapi megszokottságot és külön gyorsította az idő múlását az ellenforradalom időszaka... ez a viszonylag gyorsan eltelt öt év elegendő volt ahhoz, hogy ez a folyóirat, a rendőri munkának és a rendőri életnek ez a teljesen új hajtása megizmosodjék, meggyökeresedjék.”⁸²

Ekkor még nem lehetett előre látni, hogy a „gyors fejlődés, a szervezeti és munkamódszerbeli változások” tarkítani fogják a Rendőrségi Szemle életét, sorsát is...

---

⁷⁹ Kertész Imre (r. ezredes, az állam- és jogtudományok doktora a BM Bűnügyi Technikai Intézet vezetője): A BM szerveinél folyó tudományos kutató munka néhány elméleti és módszertani sajátossága, In: A Belügyi Tudományos kutatások időszerű kérdései BM könyvkiadó, 1979, 126. o., ÁBTL: 4.1. A4382

⁸⁰ DEÁK, A rendészettudomány kialakulása és fejlődése a Belügyi Szemle tükrében (1953-2013), In GAÁL GY., HAUTZINGER Z.: Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XV. kötet, Pécs, 2014. MHTT Pécsi határőr, és az MRTT Pécsi határrendész-szakcsoport, 358. o.

⁸¹ HORVÁTH István: 5 éves a Rendőrségi Szemle, Rendőrségi Szemle, BM, Bp., 1958/1, 3.p.

⁸² Uo.

A Rendőrségi Szemle megalakulását övező, majd az 1956-os forradalomba torkolló belpolitikai helyzet is lényegesen megváltozott a kádári leszámolás után következő konszolidációnak köszönhetően.

„... pozitív üzenettel bírt és a további társadalmi megbékélést szolgálta az 1962 novemberében tartott MSZMP VIII. kongresszusa határozatának azon kitétele, miszerint „nincsenek olyan osztályok vagy számottevő társadalmi rétegek, amelyeknek az érdekei ellentétesek lennének a szocializmussal.”⁸³

„A Rendőrségi Szemle fennállása során hozzájárult sok jelentős elvi, elméleti és gyakorlati kérdés alaposabb megértéséhez, ezáltal hasznosan segítve a belügyi dolgozókat feladataik minél magasabb színvonalú teljesítésében. „A Rendőrségi Szemle 10 éves fennállása után 1962. december 31-én megszűnt, átadva helyét – feladatai, magasabb szinten történő továbbfolytatójának – a BM. Tanulmányi és Módszertani Osztály kiadásában megjelenő Belügyi Szemlének.”⁸⁴

A korszak légkörét, titokvédelmét jól tükrözi, hogy a „Csak szolgálati használatra!” feliratos lapban a „Rendőrségi Szemle kezelésére vonatkozóan” ez a Felhívás állt: „Az ORK vezetője a 87-6/1953.sz. utasításban szabályozta a Rendőrségi Szemle kezelésének, előfizetésének rendszerét. Az utasítás értelmében a Rendőrségi Szemlét olvashatják (előfizethetik) a rendőrség, az államvédelmi szervek tagjai, az ügyészek, valamint a bíróság tagjai (az igazságügyminisztérium (sic!) és a Legfőbb Ügyészség megfelelő beosztású tagjai). Az utasítás engedélyezte, hogy a folyóiratot áttanulmányozás céljából munkaidő után az elvtársak lakásukra is vihetik, azonban minden esetben figyelemmel kell lenni arra, hogy ahhoz idegenek ne juthassanak hozzá. A folyóiratot csak hivatali helyiségben lehet tárolni. A fentiek a könyvtári példányokra- is vonatkoznak.”⁸⁵

Az 1960-as évek első felében, a konszolidálódó légkörben Magyarországon intenzív filozófiai irodalmi, történelmi, vallási és egyéb viták zajlottak.⁸⁶

Új folyóiratok indultak, 1961-ben az Új Írás, 1963-ban a Kritika, változatosabb lett a kritikai élet.⁸⁷

---

⁸³ M. SZABÓ M.: A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia Története 1961-1969, Zrínyi Kiadó, Bp. 2008. 13. o.

⁸⁴ A Rendőrségi Szemle búcsúja, 1962/12, 1184. o.

⁸⁵ Felhívás. Rendőrségi Szemle, BM, Bp., 1954/1, 96. o.

⁸⁶ Uo. 15. o

Nem kizárható, hogy a friss alapítású folyóiratok között az új elnevezéssel, kibővült tartalommal megjelenő Belügyi Szemlének egyfajta mértékadó szerepet is szántak. Mert ezekkel a folyamatokkal párhuzamosan napirendre került a Belügyminisztérium, új helyzethez igazodó átszervezése is. „A hatvanas évek elején kialakuló új struktúra (a korábbi főosztályi tagozódás helyébe a főcsoportfőnökségek, csoportfőnökségek, önálló osztályok, osztályok, alosztályok rendszere lépett) nem hagyta érintetlenül az informálásért felelős szervezeteket sem.”⁸⁸

A Rendőrségi Szemle szerkezetére, készítésére dr. Bócz Endre nyugalmazott főügyész ekként emlékezett:

„Mindig volt egy politikai vezércikk, amit valamilyen belügyi vezető írt. A lap tekintélyes részét kriminalisztikai esettanulmányok tették ki. A rovatvezetőknek – akik közül Tóth Tihamért különösen jól ismertem, mert a felesége évfolyamtársam volt – tűvé kellett tenniük a vidéket, keresve a tanulságosnak ígérkező ügyeket, majd rá kellett beszélni az előadót, vagy az illetékes főkapitányságról valami írástudó embert, hogy írja meg. A szerzőket segíteni is kellett, hogyan írják meg! Kíváncsi voltam, hogy a megírt anyag azt tükrözze, miként kellett volna a kriminalisztikai tanok szerint eljárni – függetlenül attól, hogy az eljárás valójában úgy folyt-e. Ebből adódott, hogy szinte minden cikkben található utalás egy részletes nyomozási terv készítésére és e terv tartalmát ismertetik is. Ezt az alapos tervezést – ami egyáltalán nem biztos, hogy valóban lezajlott – igazolja azután a nyomozás. Ettől voltak a cikkek szerkezetileg sablonosak. Az biztos, hogy abban az időben nehéz kenyér volt a Rendőrségi Szemlét csinálni! Még a hatvanas években egyszer Miklós Lajossal ketten megkaptuk a Rendőrségi Szemle következő havi számának a teljes nyersanyagát – a szerkesztőségben közlésre elfogadott kéziratokat – azzal, hogy állítsunk elő belőlük annyi emészthető írásművet, ami egy folyóiratszámhoz elegendő. Lényegében lektori munkát bíztak ránk, de valami rettenetes kéziratokkal kínlódtunk. Ekkor ébredt bennem részvét a lap készítői (Tóth Tihamér, Pál László, Nyerges Lajos, Baranyó György) iránt. Akkoriban a szerkesztőségben három-négy

---

⁸⁷ GERGELY Jenő – IZSÁK Lajos: A huszadik század története, Pannonica Kiadó, Szekszárd, 2000, 440. o.

⁸⁸ MÜLLER Rolf: Belügyi Információs jelentések, 1964–1990, In: Gyarmati György (szerk.): Az átmenet évkönyve 2003, Trezor 3., Sorozatszerkesztő Kónyáné dr. Kutrucz Katalin, Bp., Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, Bp., 2004. 148. o.

rovatvezető dolgozott.”⁸⁹

A 3 forintba kerülő, Rendőrségi Szemle, öt év alatt – mint olvashatjuk –, „Az egyes írások megjelenési aránya nincs összhangban a felvetett problémák súlyával. Kevesli a társadalmi tulajdon elleni bűncselekményekről szóló cikkeket. Szerinte az írásokat megjelentetők köre szűk, visszatérően ugyanazok és nem elég mélyek a lap külföldi kapcsolatai, kevés a külföldi vonatkozású cikk. Ezt orvosolta – újabb öt év múltán – a Rendőrségi Szemle mellett a büntetés-végrehajtási, valamint a képzési-kiképzési tartalommal megjelentetett két szakmai-elméleti periodikát szintén magába olvasztó Belügyi Szemle.”⁹⁰

2.4. A Belügyi Szemle létrehozását, működését szabályozó parancsok, utasítások, 1962–1966

A belügyi folyóiratok összevonásáról, egyben a Belügyi Szemle megalapításáról szóló –, szigorúan titkos (!), 1962-ben született belügyminiszteri, akkor Pap János, már idézett parancsa szerint: „A jövőben fokozottabban kell segíteni a Belügyminisztérium előtt álló politikai-szakmai feladatok magasabb színvonalú végrehajtását... Ezért, az elmélet és a gyakorlat neves szakemberi bevonásával, 1963. január hó 15-től a korábbi Rendőrségi, Büntetés-végrehajtási, valamint a Testnevelési és Sport Szemlét megszüntetve egységes Belügyi Szemlét hoztak létre, a minisztériumban felmerülő akkori szóhasználat szerint elvi, politikai és szakmai kérdések tudományos színvonalon történő elemzésére, magyarázatára.”⁹¹

A korszak hangulatát jól kifejezi, hogy a belügyi nyilvánosságot is „szigorúan titkos”-an szabályozták....

A Belügyi Szemlét elindító lapszám beköszöntő anyaga szerint a folyóirat „... akkor végez jó munkát, ha bátran harcot indít az elavult nézetek, maradi gyakorlat, hibás

---

⁸⁹ Mélyinterjú dr. Bócz Endrével: Kár, hogy a Belügyi Szemléből a kriminalisztika és különösen a krimináltechnika kérdései úgyszólván teljesen kimaradtak... MELLÉKLETEK

⁹⁰ DEÁK József: A rendészettudomány kialakulása és fejlődése a Belügyi Szemle tükrében (1953-2013),

<http://pecshor.hu/periodika/XV/deakjozsef.pdf> Letöltve: 2016.01.11.

⁹¹ A Magyar Népköztársaság belügyminiszterének 0023.sz. parancsa, Bp.1962.07.18.

http://www.abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10_21_23_1962.pdf Letöltve: 2016.01.11.

módszerek ellen és pártosan állást foglal a mindennapi életünkkel lépést tartó, a tudományos eredményeket figyelembe vevő módszereknek, eljárásoknak és modern technikai eszközöknek a belügyi munka széles területén történő bevezetése mellett.”⁹²

Dr. Bócz Endre, nyugállományú főügyész a Belügyi Szemle indulásától bekapcsolódott annak írásába: „Ekkoriban kerültem a III. kerületi ügyészségre és emlékszem az új folyóirat első számának egyik cikkére, amelyben egy vendéglőben tapasztalt különös visszaélésről számoltak be. Kihasználva a Kőbányai világos és a Kinizsi sör árkülönbözetét (vö. *fűtőolaj – dizelolaj, 1990*) a koronadugók leszedésével az olcsóbb sört töltötték a drágábbra felcímkézett üvegekbe. A koronadugók manipulálásának lehetőségét az 1962-ben intézményesített *nyomozási kísérlet* segítségével ellenőrizték.

A Belügyi Szemlét szerkesztőbizottság készítette. Differenciálódott a rovatrend, a szerkesztőség is megváltozott. A korábban domináns kriminalisztika – amelynek Déri nagy tekintélyű tudósa volt – teret veszített. A Rendőrségi Szemle kifejezetten hasznos volt a rendőrségnek, mert a kriminál-metodikát nagymértékben szolgálták a folyóiratban a nyomozási gyakorlatról megjelent írások. Az azonos jellegű bűncselekmények nyomozását össze lehetett hasonlítani. Ezek általánosításával ki lehetett alakítani olyan protokollt, amit érdemes volt követni, mert a gyakorlatban kipróbált módszereket tartalmazott. Rengeteg esettanulmány jelent meg a Rendőrségi Szemlében, számonként mintegy 70% ezzel foglalkozott. A Belügyi Szemlében, a vezetők vezércikkei után az különféle jogpolitikai, anyagi büntetőjogi, eljárásjogi vagy kriminalisztikai tárgyú elméleti cikkek következtek. Igaz, külön rovat volt „*A nyomozások gyakorlatából*” címmel, de ez már a folyóiratnak jó, ha 20%-át kitette.

A szerkesztőség kapott egész sor nyugati, valamint szocialista szakfolyóiratot és lapot. Időnként ezek anyagából összeállítottak egy „*Külföldi Figyelő*” című mellékletet, amely számomra annyiban rejtélyes, hogy fogalmam sincsen, milyen időrendben jelent meg és mi volt terjesztésének módja. Az aspirantúrán megszerzett nyelvtudásomat a szerkesztőség arra vette igénybe, hogy odaadták nekem az orosz és az angol nyelvű szakfolyóiratokat (Szovjetszkoje Goszudarsztvo i Pravo, Szocialiszttyicseszkoje Zakonnoszty, Journal of Criminal Law and

---

⁹² PAP János: A Belügyi Szemle elé, Belügyi Szemle, 1963/ 1, 5–12. p.

Criminalistics, British Journal of Criminology) azzal, hogy nézzem őket végig, és a Szemle profiljába vágó közleményeket teljesen vagy kivonatossan fordítsam le, illetve készítsék belőlük ismertetést. Ez nekem is jól jött, mert – eltekintve a munkáért kapott fizetségtől – így figyelemmel tudtam kísérni az ottani tendenciákat. Így értesültem pl. a számítógépes ujjlenyomat-azonosítás kezdeteiről, a különféle amerikai jogpolitikai irányzatokról, bűnüldözési megoldásokról stb. Később egy ismerősöm, aki az USA-ban járt, becsempészte *Eric Fromm* bestsellerré vált nagy művének, az *Anatomy of Human Destructness*-nek (New York, 1973.) egy példányát, amely az erőszak és agresszió természetével foglalkozik, s erről írtam ismertetést is a Külföldi Figyelőbe. Az eredeti mű függelékében részletes elemzés olvasható Hitler, Himmler és Sztálin személyiségéről. Úgy emlékszem, már a rendszerváltozás után budapesti könyvkereskedés kirakatában láttam a könyv magyar fordítását is. Tudomásom szerint a Figyelő nem járt automatikusan a Belügyi Szemléhez.

Publikációim nagy hányada – nyomozási esettanulmányok, büntető-eljárásjogi és kriminalisztikai elméleti cikkek stb. – a Belügyi Szemlében jelent meg. Folyamatosan, ügyészként is figyelemmel kísérve a folyóiratban megjelent cikkeket, tanúja lehettem a rendőrségi felderítési eredményességi statisztika-zsonglörködés meg-megújuló eseteinek, egész történetének is.”⁹³

A Belügyi Szemlét létrehozó, majd „megrendszabályozó” 1966-os belügyminiszteri parancs és a folyóirat minősítésével kapcsolatban tudjuk, hogy „Ha a bizalmasság jogi fogalma összhangban van a szakma érdekeivel és segíti a szervezet hatékony működését, akkor betölti küldetését. A titok mítosza akkor alakul ki, ha a jogi meghatározás nem nyújt jól követhető eligazítást, ha az önkényes minősítésnek semmi köze nincs a szakmai kívánalmakhoz, és ha a titok egyetlen funkciója a rosszul működő szervezet belső bajainak eltagadása, a civil társadalom kontrolljának kizárása. Létrejön a valóságtól elszigetelt zárt világ, ami erősíti azt a hitet, hogy itt más normák érvényesülnek, hogy mi a törvények felett állunk, hogy számunkra minden megengedett.”⁹⁴

A rendszerváltás utáni történések igazolták a fenti megállapítást.

---

⁹³ Mélyinterjú dr. Bócz Endrével: Kár, hogy a Belügyi Szemléből a kriminalisztika és különösen a krimináltechnika kérdései úgyszólván teljesen kimaradtak... MELLÉKLETEK

⁹⁴ FINSZTER Géza: Rendészettelmélet. Nemzeti Közsolgálati Egyetem, Rendészettudományi Kar, Budapest, 2014, 174. o.

A rendészeti szaklap létrehozásával kapcsolatos konkrét feladatsort a – szintén a belügyminiszter által jóváhagyva – titkárság vezetője (Borgos Gyula r. ezredes), által készített parancsmelléklet⁹⁵ tartalmazta. Eszerint a „Belügyi Szemle” feladata a párt politikájának a szakmai munkára való „vonatkoztatása”, realizálása; a belügyi állomány politikai és szakmai képzettségének fejlesztése; a tudományos eredmények átvételének és felhasználásának segítése. Ennek során fórumot biztosítva az elmélet és a gyakorlat terén felmerült problémák megvitatására, tisztázására; a gyakorlati tapasztalatok elemzésére, értékelésére és általánosítására; a nemzetközi tapasztalatok felhasználására, ismertetésére; a belügyi szervek együttműködésének, munkakapcsolatának erősítésére.

Figyelemre méltó, hogy első számú feladat a „párt politikájának a szakmai munkára való vonatkoztatása, realizálása” csak ezt követi „a belügyi állomány politikai és szakmai képzettségének fejlesztése”, ahol a politikai jelző ugyan elsőként szerepel, de az „és” kötőszó ezzel egyenrangúvá, ugyanolyan jelentőségűvé emeli a szakmai képzettség fejlesztését. Már itt, 1962-ben(!) megjelent harmadik feladatként a tudományos eredmények átvételének és felhasználásának segítése, mégpedig egyebek közt fórum biztosításával az elméleti és gyakorlati problémák megvitatására, tisztázására. A következő, negyedik feladat a gyakorlati tapasztalatok elemzése, értékelése és általánosítása, míg a nemzetközi tapasztalatok esetében elegendő azok felhasználása, ismertetése. Ezeket már nem kellett a hazai gyakorlati tapasztalatok mintájára elemezni, értékelni, pláne általánosítani...

Déri Pál rendőr alezredes (1953–55, valamint 1961–84 között főszerkesztő) ekként emlékezett a tudományos kezdetekre: „Nem volt egyszerű feladat a tudományos igényeknek azonnal megfelelni, hiszen akkor még nem volt a BM-nek tudományos kutatásokat szervező intézménye. Ehhez át kellett törni a belügyi misztifikációt, és a külső tudományos élet kiváló embereit vettük igénybe, akik a bűnözés elleni küzdelemben szintén érdekeltek voltak. Mi nem tettünk különbséget a külsők és a belsők között, sem a véleményük igazsága, sem a tiszteletdíjak tekintetében.”⁹⁶

---

* A 110 példányban készült parancsot, az elosztó szerint megkapták a miniszterhelyettesek, országos parancsnokok, a központi fő- és önálló osztályvezetők, továbbá a megyei (budapesti) rendőrfőkapitányok.

⁹⁵ A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 0023. számú parancsa, Budapest, 1963. július 18. ÁBTL 4. 2. 10-21/23/1962

⁹⁶ DÉRI Pál: Az ötvenéves Belügyi Szemlére emlékezve. Belügyi Szemle, 2003/1, 12. o.

„A belügyi szervek együttműködésének, munkakapcsolatának erősítése” – meghatározott feladat lévén – megismerhetőkké váltak a Belügyminisztériumon belüli egyes szolgálati ágak feladatai, egymással való kapcsolatuk, kölcsönhatásaik, fejlődhettek az egyes szakterületek. „Bevezettük a szerzők év végi mutatóját, vagyis azt, hogy melyik szervtől hány szerző írását közöltük. Ezzel elértük, hogy a vezetők felkérésünk nélkül külső szervezőinkké váltak. Egy-egy ügyes felderítés vagy értelmes hozzászólás után maguk biztatták beosztottaikat, hogy írják meg a Szemlének, sőt egy-egy tartalmas tanulmány megírásához szabadnapokat adtak.”⁹⁷

„A modern rendészet kialakulásától, a rendészet elméletét tudományos igényességgel kutató személyeknek adott volt a publikálási lehetőség, így a leírtak elérték a rendészeti szakmai köröket, és a végrehajtó állományhoz.”⁹⁸

Nem véletlenül készült 110 példányban a BM-parancs, ezt gyakorlatilag minden belügyi vezető, és az irányított szervek felsővezetői köre megkapta, hiszen a szerkesztőség megfelelő tájékoztatása érdekében az állományt érintő politikai, szakmai kérdéseket és feladatokat tárgyaló értekezletekre, megbeszélésekre a Szemle főszerkesztőjét a szakmai vezetőknek meg kellett hívniuk. Ez azonban, mint a Belügyi Szemle főszerkesztőinek beszámolóiból kiderült, (e-dolgozat: 48–69. o.) hullámzó eredményességgel teljesült – és már három év múlva, 1966-ban, újabb belügyminiszteri parancs kiadását tette szükségessé, mint hamarosan láthatjuk.

Már a Szemle életre hívásának 10. éves évfordulója alkalmából dr. Déri Pál r. alezredes, az általa készített főszerkesztői írásos előterjesztésben is több támogatást kért ezen a téren: „ az MSZMP Belügyminisztériumi és a BM IV. Főcsoportfőnökségi Bizottsága segítse a szakfolyóirat törekvését, hogy a Belügyminisztérium munkáját alapvetően érintő egy-egy fontosabb párt- és szakmai állásfoglalás esetén azok ismertetése és a végrehajtására való mozgósítás érdekében az illetékes vezető időben adjon a Szemlének tájékoztatást.”⁹⁹

---

⁹⁷ Uo. 9. o.

⁹⁸ SALLAI János: A magyar rendészettudomány etablációja. Belügyi Szemle, 2015/6, 14. o.

⁹⁹ A Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (MNLOL) M-KS 844 3cs 63 ö. e., MSZMPBMBIZ, KAR 17808 51-1/3/-4/1973, 17. o.

Hisz a sikeres vezetői munka alapfeltétele, hogy a vezető folyamatosan rendelkezzen a szervezete irányításához és vezetéséhez szükséges információkkal.¹⁰⁰

Az irányító csoportfőnök, szakmai vezetőként ezt három év múlva mindkét lappal kapcsolatban – alighanem személyes érintettség okán is – másként látta.: „A főszerkesztők folyamatosan rendelkeztek mindazokkal az információkkal, amikkel a Belügyminisztérium más központi osztályvezetői. Meghívást kaptak a BM központi közvetlen és területi szerveinek értekezleteire, tanácskozásaira, betekintheztek az értékelő jelentéseikbe, összefoglalóikba.”¹⁰¹

A Szemle szerkesztőségének informálása azonban, mint olvashattuk, a rendszerváltás hajnaláig hagyott kívánni valót maga után, ezért dr. Finszter Géza r. őrnagy főszerkesztő az 1987-es írásos beszámolójában javasolta ismételten felülvizsgálni a Szemle működtetéséhez szükséges, elengedhetetlen írott és szóbeli információs forrásokat, amelyek bővítése a szerkesztőségnek is dolga, de a belügyi vezetés jövőbeni megértő támogatására szintén számítottak.

A Belügyi Szemlét, kisebb-nagyobb intenzitással működve, szerkesztőbizottság szerkesztette. Az első szerkesztőbizottságába bekerült a BM II. Főosztály helyettes vezetője, az ORFK bűnügyi csoportfőnöke, a BM Tanulmányi és Módszertani Osztály vezetője, a BM Terv és Pénzügyi Főosztály vezetője, a BV országos parancsnoka, valamint az Országos Tűzrendészeti Parancsnokság helyettes vezetője, illetve az akkori protokollszabályoknak megfelelően, a bizottságban való részvételre felkérték a BM Pártvégrehajtó Bizottságnak agitációs-propaganda titkárát. A szerkesztőbizottság titkára a folyóirat főszerkesztője volt, akivel az élén, a bizottság határozatainak végrehajtását – a folyóirat szerkesztését – a szintén a szerkesztőbizottság irányítása alatt működő szerkesztőség végezte. A szerkesztőbizottság működésének pozitívumaira és hiányosságaira egyebek közt Mándi Sándor, a Szemlét és a Magyar Rendőrt is felügyelő csoportfőnöknek az 1976-os írásos előterjesztése¹⁰² is rámutatott: a szerkesztőbizottságok tagjai általában képviselték a BM főcsoportfőnökségeinek, országos parancsnokságainak a lapokkal

---

¹⁰⁰ KOVÁCS Gábor: A rendészeti szervezetekben lejátszódó vezetési folyamatok. In. Horváth József – Kovács Gábor (szerk.): A rendészeti szervek vezetése és szervezéselmélete. NKE RTK, Budapest, 2014, 62. o.

¹⁰¹ MNLÓL, M-KS 844 3cs 73 ö. e., MSZMP Bm 8-as Bizottsága 51-8/2/12/1976, Jegyzőkönyv az 1976. szeptember 16-i végrehajtó bizottsági ülésről, 6. o.

¹⁰² Uo.

szemben támasztott igényeit, segítették a témák felkutatását, a cikkek megíratását. A jelentés mégis azt állapította meg, hogy mindkét lap, szerkesztőbizottságainak tevékenysége a vizsgált időszakban visszaesett, üléseik ritkábbak voltak és gyakran csak a kiküldött anyagok, javaslatok észrevételezése formájában nyilvánult meg. A szerkesztőbizottság aktivitása mérséklődésének okát abban látta az előterjesztés, hogy tagjaik egy részét nyugállományba helyezték, illetőleg más beosztásba, ezért újjászervezésük indokoltnak mutatkozott.

A folyóiratot eleinte havonként 8000–12 000 példányszámban, példányonként 100–150 oldal terjedelemben jelentették meg és 4 Ft-os áron adták ki. Előfizethették a Belügyminisztérium valamennyi szervének beosztottai, az ügyészségek, bíróságok, rendészeti szervek és tudományos intézetek. A folyóirat bevétele és kiadása közötti különbözetet a BM Terv és Pénzügyi Főosztály volt hivatott biztosítani. Az elképzelések szerint az egyes szakmai területek munkáját érintő szigorúan titkos politikai-szakmai cikkeket, tanulmányokat a folyóirat „Szigorúan titkos ” mellékleteként kellett volna megjelentetni térítés nélkül, kizárólag az érintett szakmai szervek részére. A mellékletek példányszámait és elosztását a szerkesztőbizottság határozta meg. Ilyen példányra kutatásaim során nem találtam, a főszerkesztői visszaemlékezések sem említik. Az 1963-tól, eleinte negyedévente megjelenő, külföldi sajtószemle fordításokat tartalmazó melléklete, a Külföldi Figyelő, vagy más néven a Belügyi Szemle Tájékoztatója is csak „Szolgálati Használatra!” minősítésű volt.

2.4.1. Rendbe szedett Szemle

A Belügyi Szemle feladataira, működésére vonatkozó következő, a fentieket némileg korrigáló, pontosító, a közben új szervezeti elemek közé a folyóiratot pontosabban beillesztő 006-os számú belügyminiszteri parancs, 1966. február 4-én jelent meg, Benkei András aláírással.¹⁰³ Mint a bevezetőjéből kiderül: „Az 1962. évi június 18-án kelt 0023. számú miniszteri parancs által létrehozott, >>Belügyi Szemle<< c.

---

¹⁰³ A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 006. számú parancsa, Budapest, 1966. évi február hó 4. ÁBTL 4. 2. -10-21/6/1966 /1

folyóirat – bár jelentős segítséget nyújtott az elmúlt évek során a bűnüldöző szervek gyakorlati munkájához –, még nem valósította meg maradéktalanul az elébe tűzött feladatokat, szervezeti és szemléleti okokból nem tükrözte vissza arányainak megfelelően a Belügyminisztérium valamennyi szolgálati ágának tevékenységét.”

A kialakult helyzet javítása céljából kiszélesítették a folyóirat feladatait és megfelelőbbé alakították a szerkesztőbizottság, valamint a szerkesztőség szervezetét. A parancs szerint a Belügyi Szemlének a Belügyminisztérium különböző szolgálati ágai egységes folyóiratává kellett válnia. Az új parancs a folyóirat céljait, feladatát konkrétan, hangsúlyosabban fogalmazta meg, az előző melléklet lényeges elemeit teljesen beemelve a parancsba. Az 1963-as melléklet általános „párt politikája” fogalmat, nevesítette, hogy a Magyar Szocialista Munkáspártról (MSZMP) van szó, sőt kiegészítette egy állami szervvel, a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormányral (MFMPK) és a fentiek határozatait, irányelveit, útmutatásait a szakmai munkában való alkalmazását kell segítenie és nem csak „vonatkoztatni”. A korábbi felsorolás ötödik helyéről másodikra került a Belügyminisztérium szervei együttműködésének, munkakapcsolatának szélesítése. Ezt követte a belügyi állomány képzése, azaz a parancsok és utasítások jobb megértésének, egységes értelmezésének előmozdítása a politikai nevelőmunkára, a szocialista erkölcsre, fegyelemre és hivatali titoktartásra való nevelés (sic!). További feladatként határozott meg a személyi állomány általános és speciális szakmai ismereteinek bővítése, valamint a szocialista törvényesség megvalósításának elősegítése, a gyakorlati munka jó tapasztalatának, helyes munkamódszereinek általánossá és széles körű hozzáférhetővé tétele. Ebben a mellékletben csak az utolsó, hatodik, tételes feladatnál jelenik meg a tudomány eredményeinek hasznosítása: a személyi állomány tájékoztatása a különböző BM szakszolgálati ágak tevékenységéről, ezen belül a különböző tudományágak eredményeinek a Belügyminisztérium munkájában való alkalmazási lehetőségeiről, a testvéri és baráti országok hasonló intézményeinek munkájáról, a hazai és nemzetközi bűnüldöző és megelőző munka tapasztalatairól. A fentiekben tapasztalt szigorznak megfelelően a szerkesztőbizottsággal kapcsolatos rész is – a korábbi parancs-mellékletből – annak szövegébe, második pontjába került. A szerkesztőbizottság feladata a folyóirat szerkesztése a felsorolt teendők megvalósítása és célok elérése érdekében. A bizottság, a szerkesztőség irányításával

és ellenőrzésével megbízott elnök, véleményező és tanácsadó szerve. A folyóirat közvetlen szerkesztését változatlanul a szerkesztőség végzi. A szerkesztőbizottság elnökének, tagjainak, a folyóirat főszerkesztőjének kinevezési, megbízási jogát a belügyminiszter e parancsban magának tartja fenn. A szerkesztőbizottság és a szerkesztőség ügyrendjét az elnök hagyja jóvá. (Mint az előbbieken láttuk, a korábbi ügyrend jóváhagyása a Személyügyi Főosztályvezető feladata volt.)

A szerkesztőség szervezetét a feladatoknak megfelelően kellett továbbra is kialakítani. Szervezetileg, fegyelmileg, pénzügyileg változatlan jogállással a BM Tanulmányi és Kiképzési Csoportfőnökséghez tartozott. A Szerkesztőség beosztottait a IV. főcsoportfőnök nevezte ki. A Szerkesztőség vezetője a főszerkesztő volt, aki egyben a szerkesztőbizottság titkára és a szerkesztőség beosztottainak előjárója is, hatáskörét beosztott osztályvezetőire konkretizálta az új parancs, amelyben – a korábbi parancstól eltérően – már csak szükség szerint kellett a parancsnokoknak a szerkesztőség megfelelő tájékoztatása érdekében meghívniuk a főszerkesztőt az állományt érintő politikai, szakmai kérdéseket és feladatokat tárgyaló értekezletekre.

Mint a parancs hangsúlyozta, a Belügyminisztérium egészét vagy egy-egy szolgálati ág munkáját átfogóan értékelő cikkek csak a szerkesztőbizottság előzetes ellenőrzése után jelentethetők meg. Szintén konkretizálódott, hogy a folyóirat kiadásáért, terjesztéséért a BM Tanulmányi és Kiképzési Csoportfőnökség lett a felelős. A bevétel és kiadás közötti különbözetet változatlanul biztosítani kellett a BM Terv- és Pénzügyi Csoportfőnökségnek. A folyóirat lehetséges előfizetői köre nem változott: előfizethették a Belügyminisztérium valamennyi szervének beosztottai, az ügyészségek, bíróságok, rendészeti szervek és tudományos intézetek.

Új elemként – összhangban az általános gyakorlattal –, a BM I/I. és IV /I. csoportfőnökeinek közös utasításban kellett meghatározniuk a folyóirat szerzői, lektori, fordítói, szerkesztőségen kívüli szerkesztői, illusztrálási honorárium rendszerét.

A belügyminiszter az MSZMP BM pártszerveit felkérte, a parancsnokokat pedig kötelezte a Belügyi Szemle munkájához történő rendszeres segítségnyújtásra. A

Belügyi Szemle szerkesztőbizottságának és szerkesztőségének ügyrendjét 1966. február 20-ig (16 nap alatt) kellett elkészíteni és jóváhagyásra felterjeszteni.¹⁰⁴

Az ügyrendet Szívós Péter rendőr ezredes, BM IV. főcsoportfőnök, február 9-ére el is készítette. A dokumentum,¹⁰⁵ 10 pontjából 6 a szerkesztőbizottság működését szabályozza, ami a szerkesztőség számára megszabott irányelvek, mint a havi laptervek véleményezése, a miniszteri parancsban meghatározott cikkek ellenőrzése és az értékelő ülésezések útján szerkesztette a lapot. A szerkesztőbizottság fontosabb feladatai között szerepelt – egyebek közt –, hogy a parancsok és utasítások, valamint az adott politikai és operatív helyzet figyelembevételével egy évre előre kidolgozza a folyóirat szerkesztésének irányelveit, véleményezze a féléves munkatervet, valamint a havi lapterveket. Emellett megvitatta és állást foglalt a folyóirat szerkesztésével, a megjelentetésre előkészített, vagy megjelentetett cikkeket; beszámoltatta a főszerkesztőt a szerkesztőség munkájáról, értékelt a megjelent számokat, pályázatot hirdetett és döntött a díjak mértékéről, odaítéléséről, valamint a szükséghez képest a folyóirat egészéről, vagy egy-egy rovaton belüli tevékenységéről jelentést készített a BM Kollégiuma számára. Az ügyrend, előre meghatározott napirendi pont alapján, legalább negyedévenként ülésezést írt elő számára.

A szerkesztőbizottság elnöke irányította a bizottság tevékenységét és ellenőrizte az ügyrend szerkesztőségi betartását, rendszeresen beszámoltatta a főszerkesztőt a szerkesztőség munkájáról. Az elnöknek kellett biztosítania a parancsok és utasítások maradéktalan érvényesülését a folyóirat szerkesztésében, koordinálni a belügyi szakszolgálati ágak igényeit, hogy a Belügyminisztérium szolgálati tevékenysége egységesen tükröződjék a folyóiratban.

Továbbá a szerkesztőbizottság véleménye alapján jóváhagyta a szerkesztőség féléves munkatervét és havi lapterveit, végső döntést hozott a vitás cikkek ellenőrzésével, megjelentetésével kapcsolatban, szükség szerint összehívta a szerkesztőbizottságot, amelynek ülésein engedélyével, meghívottak is részt vehettek. A bizottság tagja, szükség szerint ellenőrizte, írásban véleményezte, az adott szakág területére

---

¹⁰⁴ Ez a parancs is 110 példányban készült, de az előző elosztóhoz képest a főosztályvezetők immár főcsoportfőnöki, illetve csoportfőnöki elnevezéssel szerepeltek, továbbá megkapták a szerkesztőbizottság tagjai is.

¹⁰⁵ A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 006. számú parancsa, Budapest, 1966. évi február hó 4., ÁBTL 4. 2. 10-21/6/1966 /1

vonatkozó cikkeket. Értékelte, véleményezte a folyóirat egészét, irányvonalát, összhangját, a bizottság ülésein élt bírálati, javaslati jogával.

A bizottság üléseiről jegyzőkönyvet kellett készíteni, a döntéseket határozatba foglalták, amelyek végrehajtásáért a főszerkesztő volt a felelős. A szerkesztőbizottságot a teljes ülések között az elnök és megbízása alapján a főszerkesztő képviselte.

Az ügyrendben a rend kedvéért egy különös mondat rögzítette, hogy „a főszerkesztő, valamint a szerkesztőség valamennyi hivatásos állományú beosztottja a parancsok, utasítások hatálya alatt áll.”... A főszerkesztő, szerkesztőbizottság titkári jogállásában javaslatot tett a szerkesztőbizottság összehívására, beszámolt a szerkesztőség munkájáról, jóváhagyásra felterjesztette a szerkesztőség irányelveit, a féléves munkatervet, a havi lapterveket.

A főszerkesztő, a szerkesztőség hatáskörébe utalt feladatok végrehajtása érdekében – a szerkesztőbizottság elnökének irányítása és engedélye alapján – kapcsolatot tartott a Belügyminisztérium illetékes vezetői mellett a Minisztertanács Tájékoztatási Hivatalával, a Magyar Újságírók Szövetségével (MUOSZ), az MTI-vel, a belföldi lapok és folyóiratok szerkesztőségeivel, továbbá, a szerkesztőbizottság elveinek és határozatainak megfelelően szervezte-végezte feladatát, felelve a szerkesztőség munkájáért.

A belügyi hierarchiában megszokott módon ő volt a szolgálati előjárója a szerkesztőség beosztottainak és megbízója a külső munkatársaknak; tárgyalásokat folytatott a belső és külső szerzőkkel, megbízásokat adva nekik. Meghatározta és utalványozta a cikkek szerzői és lektori díjait a BM I / I . és IV / I. csoportfőnök közös utasításának megfelelően, intézte a szerkesztőség munkájával kapcsolatos levelezéseket, kapcsolatot tartott a szocialista országok testvérlapjaival és lebonyolította a szerkesztőbizottság elnökének jóváhagyása alapján, a szerkesztőség munkáját közvetlenül érintő külföldi levelezéseket. Ő készítette el a szerkesztőség anyagi és pénzügyi költségvetési tervét, felelt a rendelkezésére bocsátott pénzügyi, anyagi és technikai eszközök, berendezések nyilvántartásáért, rendeltetésszerű felhasználásáért, karbantartásáért és megőrzéséért. Emellett felelt a konspirációs és a Titkos Ügyirat Kezelési (TÜK) szabályok, valamint az egyéb rendeletekben és a sajtótörvényben meghatározottak érvényesüléséért.

A Belügyi Szemle rovatvezetői a főszerkesztő irányítása alapján a saját rovatukon belül szerkesztették a folyóiratot, felkutatva a megfelelő témákat, szerzőket, javaslatot téve a szerzők megbízására. Ők kérték fel, bízták meg a munkatervekben, laptervekben meghatározott tanulmányok és cikkek szerzőit, adták ki a cikkeket, tanulmányokat lektorálásra, ellenőrzésre és kapcsolatot tartottak a rovatukkal kapcsolatos külső és belső szervekkel. Az illetékes vezető berendelése, vagy meghívása alapján pedig részt vettek a munkaértekezleteken.

A szerkesztőség, a felkérés alapján írt cikkeket, tanulmányokat 20 napon, a beküldött cikkeket, tanulmányokat 30 napon belül véleményezte, értesítve a szerzőt az anyag elfogadásáról vagy elutasításáról. A szerkesztőség olyan kritikai jellegű cikkeket is közölhetett – szerkesztőségi megjegyzés mellett –, amelyek tartalmával részben, vagy egészben a szerkesztőségi ülés nem értett egyet, ha az egyébként „marxista-leninista megalapozottságú” és a kívánt színvonalon foglalkozott egyes kérdésekkel. A Belügyi Szemle tíz évét áttekintő, 1973. február 23.-i Belügyminisztériumi Pártvégrehajtó bizottsági ülésre készített: „Jelentés a Belügyi Szemle munkájáról” című írásos előterjesztésében¹⁰⁶ dr. Déri Pál, főszerkesztő, érintette a folyóirat akkoriban újjászervezett szerkesztőbizottságának tevékenységét.

Benkei András belügyminiszter akkoriban egy parancsba¹⁰⁷ foglalva nevezte kis a Belügyi Szemle, a Magyar Rendőr és a Kék Fény szerkesztőbizottsági tagjait, miután azok egyes résztvevői az időközben történt személyi változások miatt, ténylegesen már nem töltötték be tisztségüket. E volt tagok eredményes tevékenységét megköszönve, a szerkesztőségek munkájának irányítására és segítésére a szerkesztőbizottságok vezetőivé illetve tagjaivá a Belügyi Szemle esetében a következő személyeket nevezte ki:

Elnök: dr. Rudas György r. vezérőrnagy.

Titkár: dr. Déri Pál r. alezredes

Tagok: Harangozó Szilveszter r. vezérőrnagy, Solymosi József r. vezérőrnagy, dr. Ábel László. hőr. ezredes, dr. Kamara János r. ezredes, dr. Kertész Imre r. ezredes, Kukk István r. ezredes, dr. Pál Antal r. ezredes, dr. Prohászka József r. ezredes, Pósa

---

¹⁰⁶ A Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (MNLOL) M-KS 844 3cs. 63 ö. e., MSZMPBMBIZ, KAR 17808 51-1/3/-4/1973

¹⁰⁷ A Belügyi Szemle, a Magyar Rendőr és a Kék Fény szerkesztőbizottsági tagjainak kinevezése, 3/1973.(II.7) BM parancs, ÁBTL, 2. II. sor. 10-21/3/1973, 24. d.

Andor r. ezredes, dr. Sepsei György r. alezredes, valamint dr. Szalma László r. alezredes.

2.4.2. Kontroll, pártkontroll híján

A vizsgált korszak utolsó, az MSZMP BM IV. Főcsoportfőnökségi Bizottságának 1987. október 29-i ülésén, a „A Belügyi Szemle szerkesztősége állományának erkölcsi, politikai helyzete” témában készített értékelés szintén azzal zárult, hogy szükséges a szerkesztőbizottsági munkamódszer feltámasztása: „...hogyan legyen megbízható kontroll, mivel a direkt pártkontroll nem biztosított.”¹⁰⁸

1988. május 3.-án meg is jelent, Dr. Ilcsik Sándor r. vezérőrnagy, belügyminiszter-helyettes, a Belügyi Szemle szerkesztőbizottságának megalakításáról és feladatairól szóló intézkedése.¹⁰⁹

Ez a dokumentum mintegy aktualizálta a Szemle szerkesztőbizottságára vonatkozó hatályos parancsot és ügyrendet. Az új szerkesztőbizottságtól a szerkesztőség a folyóirat munkájának időszakonként visszatérő értékelését és a szakmai szervekkel való kapcsolattartás rendszeresebbé válását, a szakmai igények hatásosabb érvényesítését remélte.

Ennek a szerkesztőbizottságnak az elnöke az országos rendőrfőkapitány bünyügyi helyettese lett, tikára hagyományosan a Belügyi Szemle főszerkesztője.

Tagjai: a Belügyminisztérium Állambiztonsági Vizsgáló Osztály vezetője, a Belügyminisztérium terv és pénzügyi csoportfőnöke, főcsoportfőnök-helyettes; a Fejér-megyei Rendőr-főkapitányság vezetője, a Belügyminisztérium Országos Rendőr-főkapitányság Közlekedési Osztályvezetője, csoportfőnök-helyettes. Továbbá a Belügyminisztérium tudományszervezési osztályvezetője, a Belügyminisztérium Határőrség országosparancsnok-helyettese, politikai csoportfőnök; a Rendőrtiszti Főiskola parancsnokának oktatási és tudományos

---

¹⁰⁸ A Belügyi Szemle szerkesztősége állományának erkölcsi, politikai helyzete, MNLOL, M-KS 844 3cs 289 ö. e., MSZMP BM IV. Főcsoportfőnökségi Bizottság, 51-8/2/16/1987/2,

¹⁰⁹ A Magyar Népköztársaság Belügyminiszter-helyettesének, 10-27/6/1988. számú intézkedése, a Belügyi Szemle szerkesztőbizottságának megalakításáról és feladatairól, Budapest, 1988.05.03., ÁBTL, 4.2. I. sor

helyettese és a Budapesti Rendőr-főkapitányság Igazgatásrendészeti Osztály vezetője. A fentiekén kívül immár hagyományosan felkérték az MSZMP Belügyminisztériumi Bizottságát, (már nem konkrétan az Agitációs Propaganda titkárt), hogy állandó megbízottal képviseltesse magát.

A szerkesztőbizottság működése során – továbbra is – véleményezte a szerkesztőség munkatervét és a féléves laptervét; értékelte a Belügyi Szemle sajtómunkáját és javaslatokkal segítette a szerkesztőség vezetőinek, valamint az egyes rovatok tevékenységét; biztosította a folyóirat összeállításához szükséges szakmai információkat, valamint segítette a szerkesztőknek a szolgálati ágakkal kialakított együttműködését. Javaslatokat tett tematikus számok kiadására, illetve egyes publikációk megjelentetésére. A szerkesztőbizottság elnökének évente két alkalommal kellett összehívnia a szerkesztőbizottságot, továbbá ülés megtartására intézkednie minden olyan esetben, amikor azt időszerű sajtófeladatok, illetve a lapkészítés teendői szükségesség tették. Meghatározta az egyes ülések napirendjét, intézkedett a megvitatandó írásbeli előterjesztések és jelentések összeállítására, döntött az ülések helyéről, idejéről.

A szerkesztőbizottság tevékenységének felügyeletét a belügyminiszter-helyettes magának tartotta fent.

A Belügyi Szemle működését szabályozó belügyi parancsok, utasítások, intézkedések egyikében sem található, a többi belügyi lap vezetésére, irányítására, koordinálására szóló feladat sem a rendészeti szakfolyóirat szerkesztőségére, sem szerkesztőbizottságára vonatkozóan.

Az intézkedés, a korábbiak 110-éhez képest, csaknem ötször annyi, 520 példányban készült, felterjesztették a belügyminiszternek és az államtitkárnak. Megkapták a miniszter-helyettesek, főcsoportfőnök-helyettesek, országos parancsnokok, valamint helyetteseik, csoportfőnökök és helyetteseik, főosztályvezetők, önálló, illetve beosztott osztályvezetők, a BM-iskolák parancsnokai, rendőr-főkapitányok helyettesei, továbbá a rendőrkapitányságok vezetői is.

A Belügyi Szemle létrehozását meghatározó belügyminiszteri parancsot követően, a rendészeti szakfolyóirat szerkesztőbizottságának vezetőjét és tagjait az 1969.-ben

miniszteri parancsban kiadott hatásköri lista¹¹⁰ 16 eleme között 14-ként a belügyminiszter személyügyi helyettese nevezte ki, illetve mentette fel.

Az 1975-ös, BM hatásköri listában,¹¹¹ a „Belügyi Szemle”, a Magyar Rendőr” és a „Kék fény” szerkesztőbizottságának elnökeit már a belügyminiszter nevezhette ki és menthette fel, a felsorolt 25 elem közül utolsó előttiként. A fenti szerkesztőbizottságok tagjainak kinevezése és felmentése pedig már a belügyminiszter személyügyi helyettesének hatáskörébe került, 11.-ként a 14 elemből.

A rendszerváltás előtt pedig alighanem utolsó, 1987-es BM hatásköri listában¹¹² már a személyügyi helyettes hatásköre a „Belügyi Szemle” szerkesztőbizottsága elnökének és a bizottság tagjainak kinevezése az államtitkár és az illetékes miniszterhelyettesek előzetes egyetértésével, 9. elemként a felsorolt 10 közül.

A Belügyminisztérium, a belügyi sajtótermékek belső működésének figyelemmel kísérése mellett megszervezte ezek terjesztését, majd meghatározta előfizetésük rendjét is.¹¹³

Az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában felkutatott csoportfőnöki körlevél a belügyi sajtótermékek terjesztésének (előfizetésének) rendjét 1981. január 01.-től a következők szerint határozta meg.

A Belügyminisztérium és területi szervei, a BM Határőrség Országos Parancsnoksága és kerületi parancsnokságai, a BM Tűzoltóság Országos Parancsnoksága és megyei parancsnokságai, továbbá a Budapesti Rendőr-főkapitányság és szervei, a belügyi tanintézetek, valamint az itt fel nem sorolt (budapesti székhelyű) belügyi intézmények és szervek állománya a továbbiakban is a helyi terjesztőknél fizethették elő a belügyi, nevesített sajtótermékeket. Ugyanakkor megszüntették a korábbi gyakorlatot, amely szerint a belügyminisztériumi nyilvános előfizetőknek a lakására postázták a lapokat. Viszont, a lakhelyükhöz legközelebbi

---

¹¹⁰ A MNK BM 003. számú parancsa Tárgy: a BM Hatásköri Lista kiadása, Bp. 1969. 05.05. 4.2.II sor. 10-21/3/1969.V.5. 28. d.

¹¹¹ A MNK BM 007. parancsa Tárgy: a BM Hatásköri Lista kiadása, Bp. 1975. 03.17. 4.2.II sor. 10-21/7/1975.III.17. 28. d.

¹¹² A MNK BM 8/1987 parancsa a BM Hatásköri Lista kiadásáról, Bp. 1987.06.10. 4.2.II sor. 10-22/8/1987.VI.10. 52. d.

¹¹³ MÁNDI S. r. ezredes, csoportfőnök: A Magyar Rendőr című, képes hetilap és a Belügyi Szemle központi folyóirat. (a továbbiakban: sajtótermékek) terjesztésének előfizetésének rendje, A BM Oktatási és Közművelődési Csoportfőnökség körlevele, ÁBTL, 4.2. II. sor 5/1980 (10.24.) 13-8-5/1980 39. d.

rendőri szerv (vagy volt beosztási helyük) helyi terjesztőinél változatlanul előfizethették egyénileg a belügyi sajtótermékeket. Összehasonlításként a Magyar Rendőr képes hetilapot a Belügyminisztérium munkatársai, az önkéntes segítői, valamint a polgári fegyveres őrség tagjai, a vállalati (üzemi) rendészet tagjai számára, a rendőrségi (határőrizeti) irányító vagy felügyeleti szerv, a működési terület székhelyén levő rendőri (határőrizeti) szerv terjesztőinél (a megyei, városi, járási, rendőri szervnél, a rendőrőrsön, a határőrkerület-parancsnokságokon, határőrőrsökön) csoportosan rendelhették meg, fizethették elő.

(Az 1970-es évek nemzetközi enyhülési folyamata végképp elmostak minden olyan külső- és az 1980-as évek második felében végbemenő belső liberalizálódás pedig minden olyan belső okot, amelyek indokolták az államhatár katonai jellegű fegyveres erővel való őrizetét.¹¹⁴

Ehhez határőrizeti témájú, tudományos igényű szócikkei révén jelentősen hozzájárulhatott, a határőrizeti szervek teljes vertikumában terjesztett Belügyi Szemle.)

E körlevél alapján tehát, a „Belső használatra” minősítést címlapján is változatlanul viselő Belügyi Szemlét, csoportosan nem lehetett megrendelni.

A sajtótermékeket a BM Oktatási és Közművelődési Csoportfőnökség letéti számlája javára, a rendszeresített postai utalványon a pénzösszeg rendeltetésszerű feltüntetésével és a postázási cím pontos és olvasható megjelölésével, továbbá a megrendelő szervezet bélyegzőjével hitelesítetten kellett a postán befizetni. Arányait tekintve, akkoriban a Magyar Rendőr: ¼ éves előfizetése 36 Ft-ba, a Belügyi Szemléé 24 Ft-ba került. Az 1981-es évre vonatkozó előfizetés beérkezési határideje 1980. december 10.-e volt.

A terjesztőknek összesítést kellett készíteni külön a Magyar Rendőrrel és a Belügyi Szemlérel, hogy a megrendelők hány százaléka hivatásos, kinevezett, vagy szerződéses alkalmazott.

Kíváncsiak voltak a terjesztő adatain kívül arra is, melyik évben kezdte a terjesztést, azt munkaköri kötelességből, vagy párt-, KISZ-, szakszervezeti megbízás alapján, társadalmi munkában végezte, van-e alatta és hány alterjesztő. Sőt, hogy a terjesztői munkájáért kapott-e és mikor, melyik évben elismerést a szolgálati előljárójától, a

---

¹¹⁴ FÓRIZS Sándor – GÁSPÁR László: Határőrizet a kilencvenes években, pályamű. 1989, 46. o.

párt-, KISZ-, szakszervezettől, illetve a Magyar Rendőr vagy a Belügyi Szemle szerkesztőségétől. Megkérdezték, van-e esetleg a terjesztőnek észrevétele, javaslata a sajtótermék terjesztésével kapcsolatban.

A megrendelők adatainak valóságtartalmát nem csak a terjesztőnek kellett ellenőrzést követően aláírásával igazolni, hanem a terjesztő szolgálati előjárójának is.

2.5. Lapértékelések a Szemléből

A „Belügyi Szemle” elnevezés világosan utalt arra, hogy a rendészeti szaklap ezután, publikációival, a Belügyminisztérium valamennyi szolgálati ágát és feladatkörét át kívánja fogni: a bűnüldözést, a közrendvédelmet, a közlekedést, az igazgatásrendészetet, a személyügyet, a pénzügyi és anyagi gazdálkodást, az oktatást, a tudományos munkát. Felvállalta a Határőrség, a Tűzoltóság cikkeinek közlését is. Szakmai folyóirat jellege megmaradt, de már publikációs lehetőséget biztosított a Belügyminisztérium vezetőinek, hogy az egyes kérdésekben kialakított álláspontjukat 12 000 előfizetőkön keresztül közöljék a személyi állománnyal.¹¹⁵

Évtized múltán, beleszámítva a jogelőd Rendőrségi Szemle tíz évét is, immár a húsz éves Belügyi Szemlét köszönti Benkei András belügyminiszter. Hangsúlyozva, hogy a folyóirat 1973 év elejéig kiadott, több mint huszonötezer oldal terjedelmű kötetei bizonyítják, miszerint a lap eredményesen tevékenykedett a különböző fontos belügyi intézkedések szélesebb körű megismertetéséért, harcolt az öncélúság, valamint a befelé fordulás ellen. Aktívan támogatta a tudományos technikai forradalom eredményeinek felhasználását. A folyóirat a belügyi szervek vezetőinek és beosztottainak elismert fórumaként közkedve lett nem csak a belügyi állomány, hanem a társszervek körében is.¹¹⁶

A belügyi testvérlapok szerkesztőségeinek üdvözléséből kiderül, hogy a Belügyi Szemleként megjelenő folyóirat mind kiállításában, mind tartalmában eleget tesz rendeltetésének: szolgálja a belügyi állomány politikai, szakmai ismereteinek magas

---

¹¹⁵ NYERGES Lajos: Ünnepi köszöntő Rendészeti Szemle, 1993/1. 19–20. p.

¹¹⁶ BENKEI András: A Belügyi Szemle szerkesztőbizottságának, főszerkesztőjének, a szerkesztőség dolgozóinak! Belügyi Szemle, 1973/1. 3–4. p.

szinten történő gyarapítását, s a belügyi szervek egymásrautaltságának propagandáját és sokoldalú együttműködésének formáit, lehetőségeit bemutató orgánumaként is kifejti tevékenységét.¹¹⁷ A köszöntőben testvérlapként üdvözölték, amely „a belügyi állomány politikai, szakmai ismereteinek magas szinten történő gyarapítását szolgálja, s a belügyi szervek egymásrautaltságának propagandáját és sokoldalú együttműködésének formáit, lehetősé-

geit bemutató orgánumként fejt ki tevékenységét.”¹¹⁸

Azaz a belügyi lapok főszerkesztői testvérlapként, nem „nagy(obb) testvérként” tekintettek a Szemlére.

Ugyanakkor a Szemle megjelenésétől kívánalom volt, hogy a Szemle ne csak a továbbképzési anyagokat közlő szaklap legyen, hanem a belügyi munkával kapcsolatos elméleti és gyakorlati kérdések megvitatásának a fóruma is.

Ezek egyikének a belügyminiszter a Belügyi Szemle „Tudományos élet” rovatát – mint a tudományos tájékoztatás addig is hasznos fórumát – jelölte ki. A folyóirat, 1977. januári számával kezdődően a „Tudományos élet” rovatot – a BM Tudományszervezési osztály gondozásában – tartalmában és terjedelmében bővítették. „E helyütt tesszük közzé azokat a műveket, közleményeket, amelyeket szerzőik a belügyi szervezett tudományos kutatás, a tudományos pályázatok vagy egyéb (pl. önszorgalmú) tudományos munka eredménye alapján készítenek, ha szélesebb körű érdeklődésre vagy vitára számíthatnak, amennyiben nem tartalmaznak állam vagy szolgálati titkot... A legnagyobb figyelmet arra fordítjuk, hogy a tanulmányok, közlemények tudományos igényességgel lehetőleg – közvetlenül – szolgálják a belügyi munkát.”¹¹⁹

A negyedszázados múltira visszatekintő folyóirat tevékenységét, 1978 első számában, Benkei András belügyminiszter úgy értékelte, hogy az, létrejötte óta eredményes résztvevője a minisztérium tevékenységének.¹²⁰

A Belügyi Szemle szerkesztősége, fennállásának 25. évfordulójára az MRT Tömegkommunikációs Kutató Központ munkatársainak közreműködésével egy

---

¹¹⁷ KOVÁCS Jenő –TOLDY János: A testvéri lapok szerkesztőségének üdvözlete Belügyi Sz., 1973/1, 5–6. p.

¹¹⁸ Uo.

¹¹⁹ SZALMA László: A Tudományos élet rovat új célkitűzései. Belügyi Szemle, BM, Bp., 1977/1, 48.

o.

¹²⁰ BENKEI Uo.

tanulmányban kikérdezte olvasóit, a Szemle cikkeiről, szerkesztéséről. Az összegzésből kiderült, hogy a Belügyi Szemle nagyon szép kivitelű, sokoldalú, minden belügyi dolgozó számára hasznos olvasmány, azonban a válaszadók 70%-a előfizette volna a folyóirat, csak bizonyos szintű vezetők számára megküldött Külföldi Figyelő című negyedéves mellékletét is. A megkérdezettek javasolták az elméleti cikkek részarányának csökkentését, a kritikai hangvételt, valamint az idősebb rendőrök megbecsülésével, illetve a korszerű technikai eszközök alkalmazásával foglalkozó írások számának növelését.¹²¹

A vizsgált időszakot záró rendszerváltozáshoz legközelebbi, harmincöt éves évforduló kapcsán született írásban a folyóirat erényei közül kiemelték vezetési eszközkénti alkalmazhatóságát, valamint, hogy hasábjain jól megférnek a gyakorlati és elméleti kérdések a belügyi munkához kapcsolódó tudományos közleményekkel.¹²²

Ugyanebben a számban, dr. Déri Pál, aki 1953–1955 és 1961–1984 között negyedszázadon át főszerkesztette a Szemlét, jó érzéssel idézte fel, miként sikerült volt kollégáival közösen a szerkesztőségében demokratikus szerkesztési módszereket megvalósítani. Írása zárásaként pedig azt kívánta a Szemle akkori szerkesztőségének, hogy használják tevékenységünkől, tapasztalatainkból, amit jónak látnak és vessék el, ami rossz volt, vagy legalábbis túlhaladott. Egy demokratikus jogállam követelményeire, a törvény tántoríthatatlan tiszteletére készítse fel az állományt és bátran védelmezze a szigorúan semleges rendőrség szellemét.¹²³

A félévszázados folyóirat hagyományos miniszteri köszöntőjében dr. Lampert Mónika megállapította: „Az elmúlt évtizedekben e lap tárgyalta – bizonyos elkerülhetetlen ideológiai befolyásokat nem számítva – a rendvédelem aktuális problémáit, a világban érzékelhető tendenciákat és tudományos eredményeket. Később helyet adott az újabb idők modern tudományainak, olyan publikációknak, amelyek a közbiztonság és a rendészet kérdéseit a kriminológia, a kriminálszociológia, a kriminálpszichológia, a büntetőjog szempontjából értékelik és elemzik. Felvállaltan széles szakmai spektrumába egyaránt belefért bűnmegelőzés és

---

¹²¹ NYERGES Lajos.: Olvasói vélemények a Belügyi Szemle cikkeiről, szerkesztéséről, Belügyi Szemle 1978/ 1, 5–17. p.

¹²² VÁRY, (1988) 3.

¹²³ DÉRI (1993) 9.

bűnüldözés, határőrizet és jogalkotás, közigazgatás-fejlesztés és nyomozati tapasztalat. Ez a folyóirat volt az első, amely foglalkozott a rendvédelem XXI. századi kihívásaival, és helyet adott a magyar rendőrség minőségfejlesztési programjának.¹²⁴

2.6. Következtetések

A második világháborút követően Magyarország északi, keleti és déli szomszédaival együtt a szovjet érdekszféra részévé vált. Az alatt a közel fél évszázad alatt, amíg Magyarország a >>szovjet táborhoz<< tartozott, az ország szuverenitása mindvégig korlátozott volt...¹²⁵

A rendészeti szervezetek működésének alapja a kommunikáció. Az eredményes kommunikáció képessége a működés sikerességét biztosítja. A kommunikáció minden vezetési szintnél és formánál egyaránt jelentős szerepet játszik. E vezetési folyamatban valósul meg az a vezetői funkció, amelynek során a vezető vezetési munkatársai (beosztottai) tevékenységét és irányítja az alárendelt szervezetek munkáját.¹²⁶

A Rendőrségi Szemle 1953 januárjában jelent meg. A 3 forintba kerülő, Rendőrségi Szemle, öt év alatt – mint olvashatjuk –, „Az egyes írások megjelenési aránya nincs összhangban a felvetett problémák súlyával. Kevesli a társadalmi tulajdon elleni bűncselekményekről szóló cikkeket. Szerinte az írásokat megjelentetők köre szűk, visszatérően ugyanazok és nem elég mélyek a lap külföldi kapcsolatai, kevés a külföldi vonatkozású cikk. Ezt orvosolta – újabb öt év múltán – a Rendőrségi Szemle mellett a büntetés-végrehajtási, valamint a képzési-kiképzési tartalommal

---

¹²⁴ LAMPERT, (2003) 3.

¹²⁵ ROMSICS Ignác: Magyarország – története – a XX. században. Budapest, 2010, Osiris Kiadó, 273. o.

¹²⁶ KOVÁCS Gábor: A szervezeti és vezetői kommunikáció sajátosságai a rendészeti szerveknél, Hadtudományi Szemle, 2016/1, 387. o. http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2016/2016_1/16_1_vez_kovacs_g.pdf (Letöltés ideje, 2017. 7. 20.)

megjelentetett két szakmai-elméleti periodikát szintén magába olvasztó Belügyi Szemle.¹²⁷

A Belügyi Szemlének az 1963-as megalapításakor belügyminiszteri parancsban felsorolt céljai között politikai és ezzel egyenrangú szakmai feladatai voltak. Az 1966-os, változatlanul „Szigorúan Titkos!” minősítésű és tartalmában is a Szemle működését szigorító BM-parancs és -ügyrend, a folyóiratnak a párt mellett a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány határozatai, irányelvei, útmutatásai szakmai munkában való alkalmazásának segítését szabja elsőszámú feladatul.

A rendszerváltást megelőzően a Szemle működését vizsgáló MSZMP BM IV. Főcsoportfőnökségi Bizottságának határozata alapján ismét név szerint kijelölték a szerkesztőbizottság összetételét, de már nem miniszteri parancsban, hanem miniszterhelyettesi intézkedésben. Ez egyben részletezi a bizottság működését is. Természetesen ekkor is felkérték az MSZMP Belügyi Bizottságát, hogy delegálja képviselőjét (már nem titkárát) a szerkesztőbizottságba.

A Belügyi Szemle szerkesztőbizottságának vezetőjének kinevezése jellemzően miniszteri, utóbb miniszterhelyettesi hatáskörbe került. A tagok kinevezése inkább miniszterhelyettesi hatáskörbe tartozott.

A Belügyi Szemle terjesztése, előfizetése is minisztériumi feladat volt, az előfizetés rendjét először a miniszteri parancs, végezetül egy csoportfőnöki körlevél tartalmazta.

3. A közpolitika és a közigazgatás szolgálata útján

1950-től a Belügyminisztérium tevékenységében háttérbe szorult a közigazgatási tevékenység és egyértelműen meghatározóvá vált az államvédelmi, rendészeti, rendvédelmi munka. Gyakorlatilag rendőr-minisztériummá vált a BM.¹²⁸

---

¹²⁷ DEÁK József: A rendészettudomány kialakulása és fejlődése a Belügyi Szemle tükrében (1953-2013),

<http://pecshor.hu/periodika/XV/deakjozsef.pdf> Letöltve: 2016.01.11.

¹²⁸ BODA József –Sallai János: A belügyminisztérium feladatrendszerének változásai 1848–1959 között. Nemzetbiztonsági Szemle, 2016/1

http://uni-nke.hu/uploads/media_items/nemzetbiztonsagi-szemle-2016-1.original.pdf , Letöltve: 2017.05.31.

Ez azt eredményezte, hogy: „Visszatekintve a magyarországi rendőri szervek szinte mindig túlzott politikai funkcióval rendelkeztek. Sokszor idegenek voltak, és nem annyira a rend, mint inkább az éppen hatalmon lévők őrzői.”¹²⁹

„Az emberek nem tudják a rendőrség tevékenységét különválasztani a pártáll politikájától. Hiszen éppen a rendőrök tudják legjobban, hogy mindenbe belekeverték a politikát; esetenként az előírásokat ők maguk is túlteljesítették.”¹³⁰

Az 1953 januárjában induló folyóirat lapalapítói ekként figyelmeztették a szerkesztőség munkatársait és az olvasókat: az „osztályellenség, a bűnözők elleni harcnak épp oly szervezettnek, módszeresnek kell lennie, mint egy hadsereg harcának.”¹³¹

A vizsgált korszak működési módjának megfelelően, a Belügyminisztérium és benne a Belügyi Szemle (közvetlen jogelődje a Rendőrségi Szemle 1953 januárjától jelent meg tíz éven át) fennállásának rendszerváltásig terjedő időszaka alatt szigorú pártfelügyelet, pártirányítás alatt állt.¹³²

Dr. Felkai László a Belügyminisztérium közigazgatási államtitkára, a Belügyi Szemle szerkesztőbizottságának elnöke, a Belügyi Tudományos Tanács elnöke a minisztérium rendszerváltáskori profilváltásáról:

„A rendszerváltást közvetlenül megelőző időszakokkal kezdődően az egész Belügyminisztérium, profilját tekintve átalakult rendészeti és közigazgatási minisztériummá. Így a Szemle is, némi fáziskéséssel, szintén igazodott elnevezésében is. Rendészeti folyóiratból belügyi folyóirattá vált, megvárva az új területek megszilárdulását, illetve kormányváltáskor egy másik kormányzati filozófia alapján elkezdte lekövetni ezeket a változásokat. Az elmúlt időszak Szemléje mindinkább tematikussá vált és nyitott a különböző belügyi területek felé.”¹³³

---

¹²⁹ DVORÁK Ede: A „Magyar Rendőr”, illetve a „Zsaru” magazin társadalomképe a rendszerváltás során, 6. o. Budapest, 1992, BM Kiadó, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, 4.1., A-4423/3

¹³⁰ DVORÁK Ede: A „Magyar Rendőr”, illetve a „Zsaru” magazin társadalomképe a rendszerváltás során, 10. o. Budapest, 1992, BM Kiadó, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, 4.1., A-4423/3

¹³¹ Szerkesztőbizottság: Előszó, Rendőrségi Szemle, 1953/1, 4. o.

¹³² DEÁK József: A Belügyi Szemle a közpolitika szolgálatában (1953–1990), In: Hadtudományi Szemle, 2017/1, 376. o.

¹³³ Mélyinterjú dr. Felkai Lászlóval: Nagyon komoly szerepe volt a Szemlének a rendészettudomány kialakításában... MELLÉKLETEK

Dr. Nyiri Sándor a korszakról: „A politikában változás akkor történt, amikor Horváth István lett a belügyminiszter. Az „átkosban”, három terület működött direkt pártirányítás alatt: a Belügy-, a Honvédelmi és a Külügyminisztérium. Amikor Horváth István lett a belügyminiszter, egyszer csak beszámolt a korabeli országgyűlés előtt, a minisztérium tevékenységéről. Ez akkor óriási szenzáció volt! Mert egészen odáig, még a kormányüléseken se került szóba a Belügyminisztérium működése. A direkt pártirányítás abból állt, hogy a Központi Bizottság és a Politikai Bizottság foglalkozott ezekkel a szervekkel, a KB Közigazgatási és Adminisztratív osztályán keresztül. Itt egy ideig én is dolgoztam, az igazságügyi alosztály vezetőjeként. Emlékszem olyan osztályértekezletekre, amikor nekünk, „civilnek”, a tanácsi rendszer és az országgyűlés működését felügyelő alosztályvezetőkkel ki kellett menni, amikor az osztályvezető a belügyi, valamint a honvédségi alosztállyal külön tárgyaltak, mert az ott elhangzottak, még előttünk is tabuk voltak.

Horváth István művelt jogászember volt, aki, amikor kirobbant a Duna-gate botrány, akkor fölállt a magyar parlamentben és azt mondta; „Én itt ezennel lemondok, mert Európában ez így szokás!” Ilyenre, azóta sem volt példa a magyar parlamentben, történhetett bármilyen nagy horderejű botrány.”¹³⁴

Dr. Janza Frigyes nyugállományú vezérőrnagy a Szemle és a pártpolitika viszonyáról: „Az állampárt politikai befolyása, a korabeli kurzusnak megfelelően minden folyóiratnál érvényesült, ez nem a Belügyi Szemle sajátossága volt. Meg kellett felelni az akkori politikai irányvonalnak, mert különben a lap létjogosultsága került volna veszélybe. De a mindenkori főszerkesztők Katona Gézától kezdődően a rendszerváltásig, Finszter Gézáig nem engedték, hogy a direkt pártpolitikai befolyás érvényesüljön! Szalonképesé tudták tenni bármelyik publikációt, ugyanakkor méltatlan vitáknak nem adtak teret a lapban, ezzel védték is a folyóiratot.”¹³⁵

Az oldódó szigor, és a szerkesztőség kezdetektől erősödő szakmai-tudományos elkötelezettsége azonban a Belügyi Szemlét a pártpolitikától mindinkább a

---

¹³⁴ Mélyinterjú dr. Nyiri Sándorral: A politika nem telepedett rá soha a folyóiraatra! MELLÉKLETEK

¹³⁵ Mélyinterjú dr. Janza Frigyesrel: A Belügyi Szemle primer úttörő szerepe a minisztériumban meghatározó volt MELLÉKLETEK

közpolitika irányába terelte, egyre jobban elkötelezve azt a belügyi igazgatás, és a közigazgatás fejlődését szolgáló irány mellett.

Kerezsi Klára, az MTA doktora, a Rendészettudományi Doktori Iskola vezetőjének tudományos akadémiai doktori értekezésében a közpolitikáról olvashatjuk – egyebek mellett – hogy az, a társadalom egészét érintő kormányzati döntések mögötti, szakmailag megalapozott és egymással összehangolt elképzelések, eszközök, megoldások olyan rendszere, ami demokratikus politikai berendezkedés esetén a társadalommal folytatott érdemi párbeszéd nyomán segíti a társadalom fejlődését, folyamatos politikai felelősségvállalás mellett.¹³⁶

3.1. Belügyminiszterek a szervezet közigazgatási feladatairól

A Belügyminisztérium, és a minisztériumi tevékenységről, folyamatokról írásaiban pontosan beszámoló, ugyanakkor azt mindinkább – szakmai, majd tudományos alapon – formálni is próbáló Belügyi Szemle – közigazgatás-fejlesztő tevékenységének értékelése talán legkitapinthatóbb a rendszerváltozás-kori belügyminiszter és belügyi kormányzat váltásakor.

A Belügyminisztérium a rendőrség hatalmi szerepének átalakításával egyidejűleg megkezdte a közigazgatás korszerűsítését, ugyanis akkoriban előrehaladt állapotban volt az önkormányzati törvény előkészítése, folytatódott a határőrség, határőrizet egész rendszerének megváltoztatása. A Belügyminisztérium megbirkózott a (A Romániából Magyarország felé áramló magyar és német nemzetiségűek keltette – a szerző) menekültügyel, új törvényt dolgozott ki az útlevelekről, a ki- és bevándorlásról.¹³⁷

---

¹³⁶ KEREZSI Klára: Konfrontáció és kiegyezés; a helyreállító igazságszolgáltatás szerepe a közpolitikában. Akadémiai doktori értekezés, Budapest, 2011, 131. o.

¹³⁷ HORVÁTH István: Felelősen végig gondolva! Belügyi Szemle, 1990/2, 4. o.

Hosszú vajúadás után, 1989. október 19-én mondta ki az országgyűlés a „pártállam” trónfosztását, amely egyúttal a BM „rendőr-minisztériumi” korszakának a végét is jelölte.¹³⁸

„Egy szigorúan centrális és bürokratikus elvek alapján működő rendőrségről volt szó, mélyen bele-, illetve egybeépülve a Belügyminisztériummal, totális szimbiózisban azzal.”¹³⁹

„Mit jelent az, hogy a belügy megszűnt rendőrmisztérium lenni? Azt, hogy alkotmányos feladataink növekedtek meg. A rendőrség irányítójából már az egész magyar közigazgatás koordinátora lett a minisztérium, amelyik ilyenformán felelős a jogalkotás egy jelentős területéért, kezdeményezője, szervezője és folyamatos gondozója az önkormányzati rendszernek és az önkormányzatiság demokratikus elvének, végzi az igazgatás irányításához szükséges személyi és dologi feltételek folyamatos biztosítását, szervez és irányít – biztosítja a modem állam működéséhez nélkülözhetetlen államigazgatási teendők legfelső szintű egyeztetését.”¹⁴⁰ – fogalmazta meg, a minisztérium új, közigazgatás koordinátori feladatának lényegét, a rendszerváltás első belügyminisztere.

3.2. A szaklap, mint a szervezet működését, a belügyi igazgatást segítő propagandaeszköz

„A folyóiratok – magazinok és hetilapok a legalkalmasabbak a mélyenszántó üzenetek közlésére. Ezeknek jobban körülhatárolt olvasótábora van, így könnyű azokat elérni, akiket a leginkább érdekelhet a mondandónk...”¹⁴¹

A szervezet működésének segítésére jó példa dr. Bócz Endre visszaemlékezése a Rendőrségi Szemlére:” 2005-ben egy bizonyításelméleti témájú könyvön dolgoztam. Ennek keretében a krimináltechnika alkalmazási lehetőségének szemléltetéshez gyakorlati példákat kerestem, és meglepődve tapasztaltam, hogy ilyeneket szinte

¹³⁸ FORRÓ János: A Kádár-rendszer korszaka 1956. november 1-jétől 1989-ig (A rendőrmisztérium), Fejezetek a Belügyminisztérium történetéből 1956–1989, BM Kiadó, Budapest, 2001, 62. o.

¹³⁹ Salgó László: A biztonság új típusú megközelítése. Szeged, 1993. p. 58.

¹⁴⁰ HORVÁTH Balázs: A civil Belügyminisztérium a jövő rendőrségéért, 1990/10, 6. o.

¹⁴¹ GEOFFREY Moss: Az eredményes kommunikáció kézikönyve, Budapest, 1988, 192. o.

kizárólag a Rendőrségi Szemlében és a csendőrségi egykori lapjában találtam. Ekkor szembesültem azzal, hogy a Belügyi Szemléből a kriminalisztika és különösen a krimináltechnika kérdései úgyszólván teljesen kimaradtak. Ez – szerintem – nem szerencsés dolog. A Belügyi Szemle rangos tudományos folyóirat; a Magyar Tudományos Akadémia jogtudományi területen a legmagasabb kategóriába sorolja – és méltán. Óriási hiányosság, hogy a kriminalisztika elméleti és gyakorlati kérdéseinek abban a sávjában, amelyet valaha a Rendőrségi Szemle gondozott, nincsen olyan fórum, amelyből az olyan érdeklődő kezdő szakember, amilyen a hatvanas évek első felében én is voltam, megszerezhetné a szükséges kriminalisztikai ismereteket. Az egyetemek jogi karain – ahol a leendő bírák, ügyészek és ügyvédek az alapképesítést szerzik – általában 2x30 órás kriminalisztikai kurzus van, és ennek keretében is általában a Rendészettudományi Kar több száz órás tananyagának egy kivonatát oktatják, holott egy büntetőügyekben közreműködő jogásznak másfajta kriminalisztikai ismeretekre van szüksége, mint egy nyomozónak. Természetesen vannak – általában fakultatív – szakmai továbbképző tanfolyamok, de a rendszeres, folyamatos önképzés, egyéni tanulás nehezen valósítható meg szaksajtó nélkül. Nem állítom, hogy csak a Belügyi Szemle lehetne ez a szaksajtó, de hogy ilyennek lennie kellene, az meggyőződésem. Nem is tudom, hogy ebben a tárgykörben hol tájékozódhatnának rendszeresen a fejleményekről, szakmai újdonságokról, új gondolatokról, módszerekről és megoldásokról a bűnügyi szakterületen dolgozó rendőrök, hisz a Rendészettudományi Kar elvégzése után már nem juthatnak hozzá az ottani tansegédletekhez. A Rendőrségi Szemlében megjelentekhez mérhető, aktuális, praktikus dolgok tapasztalatok manapság hozzáférhetetlenek! Közismert az is, hogy a frissdiplomást az „*öreg rókák*” többnyire általában mindenütt azzal fogadják: „*felejtsd el, amit az iskolapadban tanultál! Az élet, a gyakorlat más!*” Sokan ezt a bölcselmet el is fogadják. Ahelyett, hogy a közös nevezőt próbálnák megtalálni a gyakorlatban kialakult szokások és az elméleti követelmények logikája között, az utóbbiakat felcserélik az előbbiekkel. Egy részműveletet sikeres elvégzése lehetséges mechanikusan, az elméleti alapok, elvek és szabályok egészének ismerete híján is, de ha mindez feledésbe merül, mire pl. helyszínparancsnoki feladatot kap, hogyan lesz képes komplex nyomozati intézkedéseket felelősen megszervezni? Félelmetes példa erre a roma-gyilkosságok sorozata ügyében a debreceni elfogáskor

lebonyolított intézkedéssorozat. Ezt, ha jól emlékszem egy hadnagy tervezte és ő volt a parancsnok. A tárgyaláson kiderült; a helyszínen készített jegyzőkönyvek, dokumentumok közül gyakorlatilag semmit nem lehetett a bírósági eljárás során okirati bizonyítékként felhasználni, mert rosszul készítették el... Tucatnyi embernek kellett tanúskodni járni a bíróságra, mert a jegyzőkönyvek jobb esetben súlyosan kellékhányosak, és ezért érvénytelenek voltak, de sokszor – és ez volt a rosszabb eset - kölcsönösen cáfolták egymást...”¹⁴²

A Belügyminisztérium vezetése kezdetektől komoly figyelmet szentelt a belügyi, ezen belül az állambiztonsági propaganda magas színvonalú, hatékony, minőségi végzésének. Ez kiderül a minisztériumban a hatvanas, majd a hetvenes és a nyolcvanas években a témában kiadott miniszteri parancsokból, utasításokból csoportfőnöki intézkedésekből. A születő, a kezdeti lépéseken, nehézségeken átbukdácsoló, fejlődő, eleinte meglehetősen egysíkú, direkt belügyi, állambiztonsági propaganda tanulmányozása helyett, az esetleges mai hasznosíthatóság okán célszerűbbnek látszik annak fejlettebb, a rendszerváltást megelőző évtizedekben működő, kiforrottabb módszereit tanulmányozni.

Mint a BM IV/I.-es jelzésű, a minisztérium tanulmányi és propaganda-tevékenységének, elvi irányító, felügyeleti és végrehajtó feladatokat ellátó Csoportfőnöksége, 1972. június 20-tól hatályos ügyrendjéből kiderül,¹⁴³ miszerint a csoportfőnökség nevesített tíz feladata közül a hét rögzíti, hogy (a csoportfőnökség) kidolgozza a belügyi propagandamunka irányelveit és munkatervét. Továbbá ezek megvalósításának módszereit: irányítja a központi szervek, segíti és ellenőrzi az országos parancsnokságok és a területi szervek propagandamunkáját. A rendőr-főkapitányságokon tanulmányi és propagandacsoportok működtek, kivéve a BRFK-t, ahol alosztály látta el e feladatokat.

Érdekes visszatekinteni a Csoportfőnökség által végzet munkára öt év múltán, amikor új minisztériumi jogforrás tűzi ki az 1977–80-as évekre szólóan a „BM külső – a lakosság körében végzendő – propagandamunka (sic!) irányelveit.”¹⁴⁴

---

¹⁴² Mélyinterjú dr. Bócz Endrével Kár, hogy a Belügyi Szemléből a kriminalisztika és különösen a krimináltechnika kérdései úgyszólván teljesen kimaradtak... MELLÉKLETEK

¹⁴³ A BM IV/I. (Tanulmányi és Propaganda) Csoportfőnökség ügyrendje. Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (ÁBTL), 4.2.1. sor, 2.doboz, 6.o.

¹⁴⁴ A BM külső – a lakosság körében végzendő propagandamunkának, 77–80 évekre szóló irányelvei. ÁBTL, 4.2.2sor 31. doboz

Mint az anyagból kiderül „... a minisztérium propaganda tevékenysége (sic!) az utóbbi években javult.”¹⁴⁵ Az is megtudható ebből, hogy a belügyi propagandamunka tervezésében és végrehajtásában közreműködtek a központi szervek, valamint az országos parancsnokságok vezetői. Különösen jó előkészítő és koordinált együttműködő tevékenység valósult meg a BM III/IV/1. Csoportfőnökség (Katonai elhárítás törzsosztálya – a szerző) valamint a BM ORFK, BM HŐR, (Határőrség Országos Parancsnokság), BM TOP-pal (Tűzoltóság Országos Parancsnokság). Nem mondható ez el a BM III. Főcsoportfőnökséggel (Állambiztonsági Főcsoportfőnökség) – kivéve a BM III/II. (Kémelhárító) és a BM III/IV. (Katonai elhárító) Csoportfőnökséget – meglévő kapcsolatáról, amelytől a felelős szerv kevés javaslatot (témát, ügyet) kapott feldolgozásra.¹⁴⁶ Érdekes áttekinteni az 1974. január 1.–1976. december 31. között megjelent cikkek témák szerinti megoszlását: állambiztonsági 15, bűnügyi 346, társadalmi tulajdonvédelmi 149, ifjúságvédelmi 98, közlekedésrendészeti 972, egyéb (igazgatásrendészet, határőrizet, portré) 680.¹⁴⁷

Mint olvasható, az állambiztonsági témájú publikációk minimális aránya (a megjelent cikkek 1%-a alatt) az ilyen bűncselekmények elenyésző száma miatt alakult ki. „A társadalmi tudat formálásával kapcsolatos feladatok és az ellenséges ideológiai támadás azonban több ilyen témájú sajtócikket tesz szükségessé.”¹⁴⁸ – olvasható az irányelvekben. A könyvkiadóknál kezdeményezett megjelentetés érdekében négy kézirat közül a Magvető gondozásában megjelent a „Mélyek a gyökerek” és a Kossuth Kiadónál az „Egy tiszt a kémközpontban” című könyv. Mindkét mű kéziratának elbírálásához segítséget nyújtott a BM III. Főcsoportfőnökség. Az irányelvekből a továbbiakban kiderül, hogy önkritikusan, éppen az állambiztonsági propagandát tartja erősítendőnek. Megállapítja: a propaganda-tevékenységben tapasztalható bizonyos egyoldalúság, mert bár sokszínű a bűnügyi és a közlekedésrendészeti propaganda, valamint javult a határőrség irányában végzett propaganda, ugyanakkor keveset foglalkoznak állambiztonsági kérdésekkel a sajtó hasábjain és az egyéb tömegkommunikációs eszközök felhasználásával.

---

¹⁴⁵ Uo. 5. o.

¹⁴⁶ Uo. 6. o.

¹⁴⁷ Uo. 8. o.

¹⁴⁸ Uo.

A jövőbeni, a BM által a lakosság körében végzendő propagandamunka fő elveit, témaköreit, irányait kijelölve, fontossága miatt az állambiztonsági területtel kezdi a felsorolt tucatnyi belügyi feladatot: „... fokozza hatékonyságát az imperialista Kormányok (sic!) és hírszerző szerveik fellazítási politikája ellen, illetve az ideológiai diverzió elleni támadólagos tevékenységgel.”¹⁴⁹ Az állam biztonsága érdekében végzendő szakterületi propagandamunka felsorolásában megtalálható egyebek közt az „imperialista” hírszerző és elhárító szervek botrányainak, egymás közötti harcának, gazdasági és egyéb szervezetekkel meglévő érdek-összefonódásainak bemutatása. Az anyag külön hangsúlyozta, hogy tovább kell fejleszteni az értelmiség körében kifejtett állambiztonsági propaganda-tevékenység tartalmát, formáit és módszereit. Emellett preventív célzatú előadásokat kell tartani az olyan intézményekben, objektumokban dolgozóknak, akik munkájuk folytán a kapitalista országok állampolgáraival rendszeresen kapcsolatban állnak.

A belügyi állambiztonsági propaganda célkitűzéseinek „aprópénzre” váltása jól nyomon követhető az Állambiztonsági Főcsoportfőnökség a katonai elhárítással foglalkozó III/IV. Csoportfőnökségének egyik intézkedésében, amely propagandabizottság létrehozásának és működésének elveit taglalja.¹⁵⁰

Mint az intézkedés preambulumban leszögezi; „A fegyveres erők harcászultságának – személyi állományának és a harci technikának, a katonai titkoknak – egyre magasabb követelményeket támaztó preventív védelme céljából tovább kell szélesíteni és növelni tömegbázisunkat. Valamennyi állománycsoporthoz tartozó személyt társadalompolitikai céljainknak, az abból adódó elvárásoknak megfelelő színvonalú és terjedelmű korszerű állambiztonsági ismeretoktatásban kell részesíteni.”¹⁵¹

Ez a bizottság azonban már nem tudta végigvinni, felügyeleti, propaganda-szakirányító szervéhez, a BM IV/I. (Tanulmányi és propaganda) Csoportfőnökséghez hasonlóan, a hosszabb távra megtervezett feladatait, a nyolcvanas évek végén megkezdődött rendszerváltás miatt.

---

¹⁴⁹ Uo. 12. o.

¹⁵⁰ A BM III/IV. Csoportfőnökének 02. számú intézkedése, Bp., 1976. május hó 12-én. ÁBTL, 4.2.1sor 18. doboz

¹⁵¹ Uo.

A Belügyi Szemle külföldi forrásokból építkező rendszeres rovatai mellé: Titkos háborúk történetéből; a Belügyi Szemle Tájékoztatójának – más néven Külföldi Figyelő – állambiztonsági rovatának cikkei harmadikként, az 1964-es év második felévéől megjelent, az „Állambiztonsági cikkek”-et felvonultató sorozat. Ez az előbbieket kiegészítve szintén az állambiztonsági szervek tevékenységének hazai, egyebek közt jogalkalmazási gyakorlatát próbálta erősíteni, bemutatott, megtörtént esetek, megjelent új, e munkával kapcsolatos jogszabályok feldolgozásával.

A cikkek a jó ideig kötelező ideológiai tartalommal, de talán ezt ellensúlyozandó igen olvasmányos formában, hozzáértő időzítéssel, szerkesztéssel, már akkor is sok értékes, életszerű, gyakorlati tapasztalatot megosztottak a titkosszolgálati területen dolgozó belügyi munkatársakkal. A Belügyi Szemlében közölt állambiztonsági témájú, tudományos értékű szakmai tanulmányok, cikkek, fentiekben említett módszer szerinti feldolgozásával, főként a korabeli szóhasználat szerint úgynevezett kapitalista országokban megjelent írásokból, a társadalmi fejlődésünkből adódóan számunkra mának, esetleg holnapnak is szóló, hasznosítható, eddig fel nem tárt, értékes üzenetek merülhetnek fel. Ezek hasznosítása hozzájárulhatna ahhoz, hogy a titkosszolgálatok, a zárt világuk tiszteletben tartásával, illetve ennek ellenére az általános társadalmi értékrenden belül, méltóbb helyükre kerüljenek.

3.3. A „kötelező penzum”: részvétel az ideológiai küzdelemben

A Rendőrségi, majd a Belügyi Szemlének, alapfunkciójából, valamint a Belügyminisztérium szervezeti felépítésében, munkamegosztásában a lapnak meghatározott feladatokból adódóan, leginkább írásaival kellett szolgálnia a korabeli állampárt, a Magyar Szocialista Munkáspárt (MSZMP) politikájának megvalósulását, főként az agitációs-propaganda területén.

A fegyveres szervek pártirányításáról Szabó József, ny. határőr ezredes, egy másik belügyi lap, a Határőr egykori főszerkesztője, a vele készített mélyinterjúban a következőket mondta:

„Pártállam volt, tehát mindent a párt irányított. De ez így is volt meg nem is. Egészen biztos, hogy a legfontosabb kül- és belpolitikai, gazdasági döntéseket a Politikai Bizottság hozta, és a sztálini pártapparátusok kikristályosodása óta a végrehajtásról az apparátus, a BM (HM, Határőrség) esetében a Közigazgatási és Adminisztratív Osztály gondoskodott.

A fegyveres erők és testületek közvetlen pártirányítás alatt álltak. (Az ismert történet szerint Németh Miklós miniszterelnök azért vonakodott dönteni a vasfüggöny lebontásáról, mert azt a Politikai Bizottság, tehát párt döntés alapján építették anno. Pozsgai Imre és köre viszont ezt már tisztán állami feladatnak tekintették. A pártirányítás, mint olyan, szinte tulajdonságukká vált, aligha valószínű, hogy menekülni akartak volna a felelősség alól.)

Ezért működtek a fegyvereseknél (BM, honvédség, határőrség, illetve korábban a BM Karhatalom) a megyei jogú pártbizottságok és végrehajtó bizottságok, tehát közvetlenül a KB (annak apparátusa?) alá sorolva.. A BM-ben a csoportfőnökségeken (főcsoportfőnökségeken), nálunk az országos parancsnokságon, a határőr kerületeknél járási jogú végrehajtó bizottságok voltak.. A rendőrségi területi szervezetről csak azt tudom, hogy a kapitányok rendszeresen beszámoltak az illetékes megyei, járási, vagy hasonló jogú városi, fővárosi kerületi párt végrehajtó bizottságok előtt, vagy tájékoztatókat tartottak. (De ugyanez a határőrségre nem vonatkozott, s szerintem az állambiztonsági szervezetekre sem, a „helyi igény” a közbiztonságnak, rendészeti kérdéseknek szólhatott.) A pártirányítás gyakorlásának legfontosabb módja a hatásköri lista volt. Azaz hová tartozott a parancsnok, illetve esetünkben a főszerkesztő kinevezése, felmentése stb.

A pártirányítás második pillére a személyes részvétel volt, azaz a Pol. Biz. ülésén a tagok és a titkárok vettek részt. KB tagok voltak a párttag miniszterek és mindenképp meghívták a megyei jogú PB-k első titkárai és az országos hírközlő szervek vezetői. Ez így történt a hierarchiában lefele is. A határőrségi megyei jogú végrehajtó bizottságba magától értetődően bevásztották az országos parancsnokot és a politikai csoportfőnököt. A járási pártbizottságban ott voltak a kerületparancsnok és a vezetők, a határőrség országos parancsnoksági végrehajtó bizottságában a törzsfőnök, a főosztályvezetők stb.

A harmadik fontos pillér a beszámoltatás. A határőrségnél a lapot a megyei jogú, nagy vb. számoltatta be, úgy négy évenként egyszer. A kis, országos parancsnoksági vb. a szerkesztőségi pártszervezet munkáját kérte számon.

A fegyveresek pártirányításának helyzetét végezetül jól jellemzi az egykori MTI (később a Tájékoztatási Hivatal) vezetőjével, Lakatos Ernővel készített interjú egy ide kívánczó részlete:

„A Központi Bizottságban voltak állambiztonságiak?

– A pártban? Hogy a fenébe lettek volna!

Nem ügynökre gondoltam, hanem arra, hogy a KB vagy a Politikai Bizottság (PB) ülésein valaki képviselte-e a hálózatot.

– Tizenhárom tagú volt a PB. A belügyminiszter nem volt PB-tag, a közelébe sem került. Ha előterjesztése volt a PB számára, azt az adminisztratív osztály terjesztette elő, nem ő. Állami szerv nem vihetett a párt testülete elé témát.”¹⁵²

Nos, ez volt a világ, amelyben éltünk, dolgoztunk, némelykor bonyolultan összebogozott szálakkal: most is, amikor ilyen kérdésekről beszélgettünk, egy-egy mondathoz szívem szerint kiselőadásnyi magyarázatot fűztem volna. Ez az irányítási rendszer kiszámítható volt annak, aki benne élt, s némelykor még védelmet is biztosított. És volt egy másik ellenőrzési forma is, amit én úgy neveztem, hogy „az elvtársak szóltak”. Ha valaki nagyember, kispfőnök megsértődött, akkor dörgött-villámlott az ég.

Amennyire én az „összbelügyi” sajtót ismertem, úgy érzem a hetvenes-nyolcvanas években elég jól ismertem, ezek tisztességes, és szakmai szempontból vizsgálva is (ami persze más egy folyóiratnál, mint egy heti vagy havilapnál, és én ez utóbbiakhoz értek) színvonalas produktumok voltak. Írásaik, cikkeik egy része a kor politikai gondolkodását tükrözte, más részük tényekről, valós helyzetekről szólt. Nem volt ez másként a civil sajtónál, sőt más politikai világok sajtójánál sem.

A Tűzoltó lap például bámulatos szakértelemmel és tudásanyag-halmazzal ápolta a tűzoltó hagyományokat. A Magyar Rendőrben a krimik mögött föllelhetted az embert.

---

¹⁵² http://www.hetek.hu/interju/201302/a_hatalomgyakorlas_nem_sokat_valtozott Letöltve: 2017.09.27.

Ha valaki a hatvanas vagy hetvenes évek Határőrségéről akarna képet alkotni, a könyvtárban megtalálható újságunk bekötött példányai, s persze biztosan lehetne felettük akadékoskodni, de az akkori valóságról akarva akaratlanul többet árulnak el mindenféle mesélt legendánál vagy beszámolónál.¹⁵³

„Az ideák háborújában az emberek az áldozatok...”¹⁵⁴

Mi is az ideológiai háború lényege, melyek a mozgató rugói, milyen törvényszerűségek szerint működik, hogyan csökkenthető káros hatása? Ezekre keressük ezúttal a választ, a Belügyi Szemle hasábjairól ideológiai töltetük szerint kiemelt írások elemzésével. Kezdve a folyóirat születés kori hidegháború csúcsától az enyhülés korabeli meghatározó eseményének számító helsinki csúcskonferenciáig, majd az azt követő rendszerváltásokig.

A Magyarország szomszédságában zajló ukrán–orosz konfliktus aktuális történéseiről szóló, egymásnak ellentmondó híradásokból hamar kiderült, hogy a felek a szárazföldi katonai műveletekkel egy időben hír-, média és pszichológiai háborút is folytatnak...

A híradások pszichológiai hatásaira apelláló, legkirívóbb példákat a II. világháború előzményeiben, történéseiben találhatunk.

A Nemzetiszocialista Német Munkáspárt 1936-os nürnbergi kongresszusának termét ez a három mondat ékítette: „A propaganda hatalomra segített minket. A propaganda segít megtartani hatalmunkat. A propaganda segít nekünk meghódítani az egész világot...”¹⁵⁵

Joseph Goebbelsnek, Adolf Hitler propagandaminiszterként – a nemzetiszocialista hatalom kizárólagosságára támaszkodva – sikerült kiépítenie minden idők egyik legsikeresebb propaganda-gépezetét, amely átfogta és szabályozta a hírközlést és a tömegtájékoztatót, de a szórakoztatóipart is. Goebbels gondosan adagolta a német

---

¹⁵³ Mélyinterjú Szabó Józseffel: Nem érvényesülhetett a Belügyi Szemle dominanciája a belügyi sajtóra. MELLÉKLETEK

¹⁵⁴ DE MELLO Anthony: Abszurd egypercesek. Kecskemét, 2005, Korda kiadó, 17. o.

¹⁵⁵ FILONENKO Sz.I. – FILONENKO M. I.: (Психологическая война на Дону. Мифы фашистской пропаганды. 1942–1943 г. Филоненко С.И., Филоненко М.И. Воронеж, 2007..(Pszichológiai háború a Donnán: a fasiszta propaganda mítoszai 1942 –1943), Voronyezs, 2007, Kvarta, 11. o.

társadalom számára az ideológiai indoktrinációt (befolyásolt tanítás) szolgáló beszédek és műsorokat.¹⁵⁶

Az ideológiai háború pedig a pszichológiai háború egyik megnyilvánulási formája.¹⁵⁷

Az ideológiai háború a II. világháborút követő felvirágzása a hidegháborús, vagy inkább idegháborús időszakra esett, annak fő jellemzőjeként.

A hidegháború utáni időszak sok fontos fejleménye igazolta a civilizációs paradigmát. Huntington szerint ugyanis a hidegháború utáni világ összetartásának, széthúzásának és konfliktusainak szabályait a kultúra és a kulturális – végső szinten civilizációs – identitások alakítják.¹⁵⁸ Könyvében már 1998-ban megjósolta az orosz-ukrán konfliktust, a mai helyszínekkel... Ilyenek a Szovjetunió és Jugoszlávia felbomlását követően, az egykori területükön kialakult háborúk.¹⁵⁹

Magyarországon a második világháborút követően létrehozott politikai berendezkedés, a keleti blokk országaiéhoz hasonlóan a hidegháború időszakában szintén hangos, harsány volt az ideológiai harctól. A rendszer sajátosságaiból adódóan nem különbözhetett ebben a magyar rendszet-történet korabeli meghatározó, közbiztonságot szavatoló szervezetének, a rendőrségnek, majd a Belügyminisztériumnak a központi elméleti folyóirata a Rendőrségi, majd a főként belőle létrehozott Belügyi Szemle sem.¹⁶⁰

Európa, sőt a világ országainak, népeinek történelmében áthúzódó kelet-nyugati konfrontációban, mint tapasztalhatjuk, ismét feltámadt az ideológiai, pszichológiai küzdelem (is), amelynek célja, tartalma változatlan maradt, módszerei is alig módosultak, csupán – mondhatni immár a jól ismert módon – csak a technikai-technológiai feltételek fejlődtek, korszerűsödtek, azok viszont vitán felül: gyökeresen.

---

¹⁵⁶ NÉMETH István: A goebbelsi propagandagépezet. http://www.rubicon.hu/megrendelhető/termek_cikkek/nemeth_istvan_a_goebbelsi_propagandagepeze_t/1/1/0#5, Letöltés ideje 2016. 09. 28.

¹⁵⁷ KRÚSZKO V. G.: Секреты психологической войны (цели, задачи, методы, формы, опыт). [A pszichológiai háború titkai (célok, feladatok, módszerek, formák, tapasztalat]. Minszk, 1999. Крысько Владимир Гаврилович: http://svitk.ru/004_book_book/2b/465_krisko-sekreti_psihologicheskoy_voyni.php#_Toc55411404, 11. o. Letöltés ideje: 2014. 10. 21.

¹⁵⁸ HUNTINGTON Samuel P.: A civilizációk összecsapása és a világrend átalakulása. Budapest, 2014, Európa, 15. o.

¹⁵⁹ Huntington, 43. o.

¹⁶⁰ A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 0023. sz. parancsa. Bp.1962. 07. 18. Web: http://www.abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10_21_23_1962.pdf, Letöltés 2014. 10. 30.

Közben rápillantunk az ideológiai háború lényegére, mozgatórugóira, működtető törvényszerűségeinek nyitjára, káros hatásai csökkentésének lehetséges módozatait keresve.

Miként tükröződött az ideológiai háború a Szemle lapjain a hidegháború kitörését, felfejlődését, „tombolását” követően az enyhülési folyamatot lezáró helsinki záróokmány aláírásáig tartó történelmi időszakban? A teljesség igénye nélkül, néhány kiragadott jellemző példa kapcsán is máig ható hasznos tanulságokra bukkanhatunk.

3.3.1. Az ideológiai háború, mint lélektani eszmeküzdelem

Előbb, egy rövid történelmi áttekintése e fogalomkörnek: az ideológia a társadalmi osztályok gazdasági és hatalmi helyzetéből fakadó eszmék összefüggő rendszere, amelyek tükrözik egy történelmi korban egy osztály, érdekcsoport politikai, jogi, vallási, erkölcsi és bölcséleti nézeteit, művészi felfogását stb.

Az ideológia szó két ógörög kifejezést foglal magában. Az „idea” jelentése: elvont képzet, sajátos jegy, megjelenés, külső forma. A „logos” itteni jelentése: tudomány vagy diskurzus. Tehát az „ideológia” szó szerint; az eszmék tudománya. (De ilyen jelentésében csak nagyon rövid ideig volt használatos. A kifejezést a francia filozófus Antoine Destutt de Tracy (1754-1783) alkotta meg, és nyomtatott formában először 1796-ban jelent meg. Tracy, az empirista ismeretelméletek nyomán egy újfajta eszme-tudományt akart megalapozni, az emberiség által birtokolt valamennyi eszme eredetének feltárására.) Egy másik megközelítés szerint az ideológia szó jelentését a legkönnyebben a német Weltanschauung fordításaként érthetjük meg, amely a világ, és különösképpen a társadalmi világ mibenlétének és mozgásának átfogó szemléletmódjára utal. Az ideológia az eszmék együttese, olyan politikai cselekvés alapjául szolgálhat, amelynek célja a fennálló politikai rendszer megdöntése, átalakítása vagy éppen fenntartása. Ennek megfelelően minden

ideológia a „fennálló rend leírását” nyújtja, s egyúttal megadja a jövőben kívánatos társadalom modelljét, és az ehhez szükséges politikai változtatások eszközeit.¹⁶¹

Álljon is itt rögtön egy ideológiai példa, a kizárólagosan egy eszmerendszeren belüli gondolatmenet érzékeltetésére. A vizsgált időszakban főként az MSZMP kiadványainak megjelenítésére berendezkedett Kossuth Kiadó gondozásában, a hidegháború alatt született „Politikai kisszótár” szócikkeinek meghatározásaiban kitapintható a pártosságra törekvés, sőt a pszichológiai háború is. Az ideológiai harc szócikknél lényegében ezt találjuk: „eszmei harc, eszmerendszerek harca... Korunkban rendkívül éles ideológiai harc folyik a szocialista és a burzsoá ideológia között. A különböző társadalmi rendszerű államok békés egymás mellett élését folytatott harca feltételezi és megköveteli a burzsoá ideológia elleni aktív harcot, reakciós lényegének leleplezését, a tömegek felszabadítását befolyása alól, a tömegek eszmei felvértezését a kapitalizmussal szemben. A szocializmus további sikeres építése egyre inkább előtérbe helyezi az ideológiai harcot, a kispolgári gondolkodásmódnak, a nacionalizmus maradványainak leküzdését az emberek szocialista gondolkodásának és erkölcsének további erősítését.”¹⁶²

Ezzel szemben lényegesen objektívebb, ezért időtállóbb – a szerkesztők szándékai szerint nem osztályharcos, hanem tudományos igényű –, meghatározást olvashatunk a Magyar Hadtudományi Társaság gondozásában megjelent Hadtudományi Lexikon szócikkeiben, egyebek mellett a pszichológiai háborúról, vagy másként a lélektani hadviselésről, amely: általános értelemben az egymással szemben álló felek morális instabilitását célzó szisztematikus tudati–pszichikai fellazítás, a lélektani törvényszerűségek alapján szerkesztett információk tudatosan konstruált demoralizáló tudatelemek felhasználásával. Konkrét értelemben a II. világháború után kialakult hidegháborús időszak kifejezése arra a kölcsönös törekvésre, amelynek keretében a szembenálló világrendszerek egymás társadalmának körében szisztematikus propagandát folytattak azért, hogy minél több embert szembefordítsanak a saját politikai-gazdasági rendszerrel és kormányzattal, s az ellenfél táborából minél több emberben keltsenek rokonszenvet maguk iránt.¹⁶³

---

¹⁶¹ <http://tarstudszotar.adatbank.transindex.ro/?szo=33>, Letöltés ideje: 2014. 09. 03.

¹⁶² FENCSEK László (szerk.): Politikai kisszótár. Budapest, 1986, Kossuth Kiadó, 172. o.

¹⁶³ Szabó József (szerk.): Hadtudományi Lexikon II. köt. M-Zs. Budapest, 1995, Magyar Hadtudományi Társaság, 812. o.

De ne gondoljuk, hogy a pszichológiai, ideológiai háború csak a mai, fejlett emberi civilizáció modern szellemi találmánya! Már Szun-ce is megírta a Háború művészete című művében, hogy „aki igazán ért a hadviseléshez, úgy töri meg az idegen sereget, hogy nem vív csatát vele; úgy foglalja el az idegen városfalat, hogy nem ostromolja meg; úgy semmisíti meg az idegen fejedelemségeket, hogy nem tart sokáig (a háború). S minthogy a (kölcsonös) sértetlenség által igyekszik győzni az égalattiban, a fegyverek alkalmazása nélkül is biztosítani tudja magának az előnyöket.”¹⁶⁴

Mi ez, ha nem a pszichológiai hadviselés első megfogalmazásainak egyike?

A hatalmi önérdék igazi virágkorát a II. világháborút követő (h)idegháborús időszak jelentette, de a világpolitikai történések hatására, mint azt tapasztalhatjuk napjainkban is, bármikor elburjánzik, hisz ebben az esetben szintén az önérdék „a világ leghatékonyabb szerszáma arra, hogy az igazságból félrevezetést csináljunk.”¹⁶⁵

Egy frissebb hadtudományos meghatározás a fenti gondolatokat a következőképpen aktualizálta: „A pszichológiai műveletek azokat a tervezett pszichológiai tevékenységeket jelentik, amelyek háborúban és békében egyaránt alkalmasak az ellenség és a saját erők, valamint a semleges érintettek magatartásának, szellemi beállítottságának és viselkedésének befolyásolására, a politikai és katonai célkitűzések elérése érdekében. A pszichológiai műveletek feladatai közt szerepel a ráhatás az ellenség, ellenfél gondolkodására, érzelmeire; viselkedésük, szándékuk befolyásolása; erősíteni a saját erők szimpátiáját a kitűzött célok elérésére; elnyerni az ellenfél vagy a határozatlan népesség támogatását és együttműködési készségét.”¹⁶⁶

Mennyire másként, hamisan cseng, a Világpolitikai kislexikon eszmei harcra szóló, a helsinki záróokmány aláírása korabeli megfogalmazása a keleti blokkban egyeduralmú marxista-leninista ideológiára „hangszerelve”! Eszerint, a hatalmon lévő osztályok ugyan már régóta igyekeznek felhasználni az ideológiát és a propagandát külpolitikai céljaik érdekében is, az ideológiai harc azonban akkor vált a nemzetközi kapcsolatok részévé, amikor az uralkodó rendszerek elengedhetetlen

---

¹⁶⁴ SZUN-CE: A hadviselés törvényei. <http://mek.oszk.hu/01300/01345/01345.htm> Letöltés ideje: 2016. 09. 28.

¹⁶⁵ DE MELLO, 79. o.

¹⁶⁶ HAIG Zsolt –Várhegyi István: Hadviselés az információs hadszíntéren. Budapest, 2005, Zrínyi kiadó, 209. o.

szükségét látták annak, hogy más országok lakosságát ideológiailag befolyásolják, s lehetőség nyílt erre. Az ideológia és a külpolitika azelőtt nem állt ilyen szoros összefüggésben egymással. A néptömegek egyre aktívabbak, s jelentősen megnövekedett a hatásuk a külpolitikára is, ezért ideológiai-politikai meggyőzésük igen fontos feladat lett. Mindegyik osztály elsősorban a saját tömegeit igyekszik eszmei hatókörébe vonni, de az ideológiai harcot arra is felhasználja, hogy bomlassza az osztályellenfél eszmei egységét, befolyásával minél nagyobb teret nyerve annak soraiban.¹⁶⁷

A II. világháborút követő hidegháború fő jellemzője volt a két szembenálló világrendszer kölcsönös törekvése egymás társadalmában szisztematikus propaganda folytatására, hogy pszichológiai hadviseléssel, minél több állampolgárt szembefordítsanak a saját politikai-gazdasági rendszerrel és kormányzattal, illetve az ellenfél táborából minél több emberben keltsenek rokonszenvet maguk iránt.

A lélektani hadviselés az emberek lelki-érzelemlélekvilága ellen viselt „háború”. Ezt támadja, puhítja, s igyekszik saját céljai szolgálatába állítani. Abból a célból, hogy a fennálló társadalmi rendszer, s ennek intézményei, vezető szervei, vezetői iránt érzett (szintén pszichológiai módszerekkel kialakított – a szerző) pozitív érzelmi megnyilvánulásokat – mint például a rendszer szeretetét, a hozzá való ragaszkodást, hűséget, bizalmat, hitet, áldozatkészséget – s ezeken, az érzelmi tényezőkön nyugvó társadalmi rendszert támogató aktív tevékenységi formákat visszajukra fordítsa. Az eszmék, nézetek, különböző érzelmeket váltanak ki az emberekből. Az érzelmek viszont tettekre, tevékenységre vagy passzivitásra készítetnek.¹⁶⁸

Az általánosságok szintjéről Huntington gondolatainak segítségével közelíthetünk konkrét témánkhoz: a bolsevik forradalommal olyan politikai-gazdasági rendszer jött létre, amely Nyugaton sohasem maradhatott volna fenn, mindazonáltal olyan ideológia mozgatta e rendszert, amely Nyugaton született. Az oroszok e nyugati ideológia felhasználása révén, illetve, hogy erre az ideológiára építették Nyugat-ellenességüket, bizonyos szempontból közelebb kerültek a Nyugathoz, mint történelmük során bármikor. Bár a liberális demokrácia ideológiája jelentősen különbözik a kommunizmusétól, mindkét oldal tulajdonképpen ugyanazt a nyelvet

---

¹⁶⁷ BOGNÁR Károly (szerk.): Világpolitikai kislexikon. Budapest, 1978, Kossuth Kiadó, 195. o.

¹⁶⁸ BEKŐ István: Az USA lélektani hadviseléséről. Belügyi Szemle, 1963/ 5, 16. o.

beszélte. A forradalom elősegítette, hogy Oroszország megelőzze a Nyugatot, s nem azért különbözik tőle, mert – a szlavofilek szóhasználatával élve – „mi nem leszünk ilyenek”, hanem azért, mert „idővel ti is olyanok lesztek, mint mi” – legalábbis a Kommunista Internacionálé üzenete szerint. Csakhogy miközben a kommunizmus hozzásegítette a szovjet vezetőket ahhoz, hogy megkülönböztethessék magukat a Nyugattól, egyben erős kötelékeket is létrehozott a Nyugat és a szovjet társadalom között.¹⁶⁹

Szemléltetésül álljon itt néhány, jellemzően ideológiai megközelítésű, tartalmú történelemmagyarázat a Belügyi Szemle által megcélzott – a belső terjesztés miatt elsősorban saját belügyi – olvasói kör számára, főként a hőskorról, amelynek felidézésekor a propagandaszólások megfogalmazásukban, szóhasználatukban is szemérmetlenül uralkodtak még később, évtizedek múltán is a sajtótermékekben.

– A Vörös Hadsereg, felszabadítva a városokat, falvakat, azonnal segítette az élet megindulását. A szovjet város- és községparancsnokok vitték a felszabadított területek életébe a rend és a szervezettség elemeit.¹⁷⁰

– Támogatták az illegalitásból újjáéledő kommunistákat és szervezeteiket. Az újjászerveződő Belügyminisztérium első kis alakulatai a Vörös Hadseregtől kapott fegyverekkel biztosították, hogy a harcoló csapatok háta mögött szilárduljon a rend, és a közbiztonság, semmi ne veszélyeztesse a fasiszta csapatok teljes kiűzését, az új világ kibontakozását. Ezeket, a kezdeményezéseket a Vörös Hadsereg parancsnokai és harcosai bizalommal és megbecsüléssel fogadták, teljes erejükkel támogatták. A megalakult Magyar Nemzeti Függetlenségi Front már 1944. december 3-án programja egyik pontjaként deklarálta a demokratikus szabadságjogok biztosítását, népellenes szervezetek feloszlását, az államigazgatási a horthysta erőszakszervek megtisztítását a fasiszta elemektől.¹⁷¹

– A nemzeti bizottságok voltak a demokratikus államigazgatás első szervezői, a népbíróságok és a régi állami tisztviselőket felülvizsgáló igazolóbizottságok felállításának kezdeményezői. Az újjáalakuló államhatalmi, államigazgatási szervek koalíciós alapon szerveződtek. Ellentmondásos, sőt ellenséges erők is hatottak, és ezért a Kommunista Pártnak harcot kellett folytatnia a demokratikus célkitűzések

---

¹⁶⁹ HUNTINGTON, 226–228. o.

¹⁷⁰ Hazánk felszabadulásának 20. évfordulójára. Belügyi Szemle, 1965/4, 6. o.

¹⁷¹ Uo.

következetes megvalósításáért. Pártunk, mint a nemzeti újjászületés fontos tényezője, az első pillanattól kezdve nagy jelentőséget tulajdonított a néphez hű belügyi szervezet kiépítésének; megszervezésére jelentős energiát fordított. A párt eszmei-politikai irányításon túl illegális harcokban megedződött elvtársak egész sorát küldte a rendőrséghez, és ezzel állandó támogatást adott a mindennapi szolgálati feladatok megoldásához. A Magyar Kommunista Párt (MKP) Központi Vezetősége dr. Zöld Sándort BM államtitkárnak delegálta. Dr. Szebenyi Endre a BM Rendőri Főosztály vezetője lett. Ők voltak a kezdeti szervezési időszak központi emberei. Az új vezetésben a fő érdem az MKP-é, a belügyi kommunistáké volt, s ebben nagy szerepet vittek a később mártírhálált halt Zöld és Szebenyi elvtársak.¹⁷²

Az ötvenes évek elején a Belügyminisztérium Közrendvédelmi Főosztálya által, a rendőrség központi folyóirataként kiadott Rendőrségi Szemle első, lapindító, majd azt követő számaiból következnek a korabeli nyelvezetű megfogalmazások a hazai és a szovjet koncepciós perek hangulatát idéző időkből.

– El kell érni, hogy a pártunkhoz, népünkhöz való hűség és végtelen ragaszkodás fűtse át elvtársaink szolgálatát – a nép szolgálatát. Ehhez bőven felszínre kell hozni, és ápolni kell a hazaszeretetet és a proletár-nemzetköziség magasztos eszméit. Ezek teszik alkalmassá rendőreinket, hogy felismerve a szocializmus ügyének legyőzhetetlenségét, egész életükkel, minden tevékenységükkel akarjanak harcolni és győzni.¹⁷³

– A szocialista törvényesség betartására vonatkozó intenció szerint pedig: „Csak az a büntető vagy polgári ítélet felel meg rendeltetésének és szolgálja a maga célját, amely helyessége tekintetében nem enged kétséget felmerülni.”¹⁷⁴

Mint ismeretes, a „helyesség” a korszakban jellemzően a „szocializmus ügyének legyőzhetetlensége” „felismeréséből” eredt, és kevésbé, az ENSZ Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatában felsorolt alapvető emberi jogok tiszteletben tartásából.

Mára kiderült, hogy a „rendeltetés” -hez, pontosabban a megrendeléshez igazodó ítéletek ugyanazon a paranoiás eszmei eszementségen alapultak: „A nemzetközi és belpolitikai események egyaránt azt mutatják, hogy a külső és belső ellenség egyre

---

¹⁷² Uo. 7. o.

¹⁷³ Szerkesztőbizottság: Előszó. Rendőrségi Szemle, 1953/1, A rendőrség központi folyóirata, kiadja a Belügyminisztérium Közrendészeti Főosztálya, Budapest, 3–5. o.

¹⁷⁴ FÜSTÖS Gedeon: A kihágási bíráskodás szerepe és feladatai népi demokráciánkban. Rendőrségi Szemle, 1953/3, 269. o.

fokozottabban, egyre aljasabb módszerekhez folyamodva támad a világ békéjére, a béketábor országainak építő munkájára. A béke erőinek növekedése a Szovjetunió és a népi demokráciák szüntelen erősödése láttán mind gyakrabban nyúl a terror, a diverzió eszközeihez. A Szovjetunió állambiztonsági szervei által leleplezett terrorista orvos csoportnak (sic!) az volt a célja, hogy kárt okozó kezeléssel meggyilkolja szovjet állam vezető személyiségeit. Ezek, a magukat orvosnak nevező szörnyetegek meggyilkolták a szovjet nép és az egész haladó emberiség két kimagasló alakját, Zsdanov és Scserbakov elvtársakat.”¹⁷⁵

Milyen szerencse, hogy ez az idegháború véget ért, mégha az enyhülés első szakaszának, Helsinkivel záruló folyamata, a korabeli szovjet megközelítés szerint nem is a két világrendszer józan erőinek a diadala, hanem: „... az SZKP XXIV. kongresszusán elfogadott békeprogram megvalósítására tett erőfeszítések és a végrehajtás sikereinek eredményeként... (sic!) vált az enyhülés a nemzetközi politika alapvető irányzatává.”¹⁷⁶

Azaz az ideológiai harc – min láthatjuk, pusztán –, új formát öltött és megkezdődött az idegháború következő vagy soros másik szakasza...

Az alábbiakban – a teljesség igénye nélkül – főként az előző, belügyi de (valójában inkább párt-) propaganda-fejezetben említett eseményekhez igazodóan – emlékeztetésül azok első soraival együtt – idézzük fel a magyar és világtörténelem néhány az előbbieken talán éppen dicsőnek bemutatott eseményét a mai kutatások és időnként sarkítások, szintén ideológiai töltettől nem mentes eredményeinek felhasználásával.

„A Vörös Hadsereg, felszabadítva a városokat, falvakat, azonnal segítette az élet megindulását. A szovjet város- és községparancsnokok vitték a felszabadított területek életébe a rend és a szervezettség elemeit...”¹⁷⁷

– A szovjet megszállás súlyos atrocitásokkal járt együtt. Erőszakoskodások, rablások történtek, a hadijog figyelmen kívül hagyásával mintegy 170–180 ezer civil személyt

---

¹⁷⁵ TAMÁSKA Lóránd: A terrorista orvos csoport leleplezésének néhány tanulsága. Rendőrségi Szemle, 1953/2, 99. o.

¹⁷⁶ POLGÁR András: A nemzetközi enyhülés és az imperialista titkosszolgálatok. Belügyi Szemle, 1977/6, 66. o.

¹⁷⁷ Hazánk felszabadulásának 20. évfordulójára. Belügyi Szemle, 1965/4, 6. o.

hurcoltak el a Szovjetunióba kényszermunkára. Egyesek 50–70 ezerre teszik a szovjet gulagokban összesen elpusztult magyarok számát.¹⁷⁸

„A nemzeti bizottságok voltak a demokratikus államigazgatás első szervezői, a népbírók és a régi állami tisztviselőket felülvizsgáló igazolóbizottságok felállításának kezdeményezői...”¹⁷⁹

– A harcoló csapatok elvonulásával új hatalmi szervek alakultak – legtöbb helyen nemzeti bizottságok néven –, amelyeknek fontos szerepe volt a szovjet hadsereg ellátását biztosító szolgáltatások, s főleg a közmunkák megszervezésében is.¹⁸⁰

„Ellentmondásos, sőt ellenséges erők is hatottak, és ezért a Kommunista Pártnak harcot kellett folytatnia a demokratikus célkitűzések következetes megvalósításáért. Pártunk, mint a nemzeti újjászületés fontos tényezője, az első pillanattól kezdve nagy jelentőséget tulajdonított a néphez hű belügyi szervezet kiépítésének; megszervezésére jelentős energiát fordított...”¹⁸¹

– Az MKP nyomására már 1945 tavaszán, kora nyarán sor került a „kormány rekonstrukciójára”, a baloldal már nyárra többségbe került a kormányban.¹⁸²

„El kell érni, hogy pártunkhoz, népünkhöz való hűség és végtelen ragaszkodás fűtse át elvtársaink szolgálatát – a nép szolgálatát...”¹⁸³

– A rendőrállam működését bizonyítja, hogy 1951. és 1953. május 1. között 650 ezer személy ellen indítottak eljárást, foglalkoztak ügyekkel, és 387 ezer főt marasztaltak el.¹⁸⁴

„Csak az a büntető vagy polgári ítélet felel meg rendeltetésének és szolgálja a maga célját, amely helyessége tekintetében nem enged kétséget felmerülni...”¹⁸⁵

– 1949-től a szovjet tanácsadók közreműködésével újabb koncepciós perek sorozata indult.¹⁸⁶

„Ehhez bőven felszínre kell hozni, és ápolni kell a hazaszeretetet...”¹⁸⁷

---

¹⁷⁸ GERGELY Jenő–IZSÁK Lajos: A huszadik század története. Szekszárd, 2000, Pannonica kiadó, 225. o.

¹⁷⁹ Hazánk felszabadulásának 20. évfordulójára. Belügyi Szemle, 1965/4, 7. o.

¹⁸⁰ GERGELY–IZSÁK, 226. o.

¹⁸¹ Hazánk felszabadulásának 20. évfordulójára. Belügyi Szemle, 1965/4, 7. o.

¹⁸² GERGELY–IZSÁK, 228. o.

¹⁸³ Szerkesztőbizottság: Előszó. Rendőrségi Szemle, 1953/1, kiadja a Belügyminisztérium Közrendészeti Főosztálya, Budapest, 3–5. o.

¹⁸⁴ GERGELY–IZSÁK, 330. o.

¹⁸⁵ FÜSTÖS Gedeon: A kihágási bíráskodás szerepe és feladatai népi demokráciánkban. Rendőrségi Szemle, 1953/3 269. o.

¹⁸⁶ GERGELY–IZSÁK, 326. o.

– Rákosiék a szovjet mintát másolva nem tartottak igényt a nemzeti szuverenitásra, sőt még a nemzeti érzést is ki akarták iktatni a magyar társadalom tudatából.

„A nemzetközi és belpolitikai események egyaránt azt mutatják, hogy a külső és belső ellenség egyre fokozottabban, egyre aljasabb módszerekhez folyamodva támad a világ békéjére, a béketábor országainak építő munkájára.”¹⁸⁸

– Vagyim Rogovin orosz történész a sztálini koncepciós pereket olyan amalgámnak nevezi, amely 10% igazság mellett 90%-ban hazugságra épül.¹⁸⁹

„... az SZKP XXIV. kongresszusán elfogadott békeprogram megvalósítására tett erőfeszítések és a végrehajtás sikereinek eredményeként... (sic!) vált az enyhülés a nemzetközi politika alapvető irányzatává.”¹⁹⁰

A Kreml radikális, az enyhülést valóban aláásó és a Nyugat országait sokkoló külpolitikai fordulatára azonban csak a helsinki értekezlet záródokumentumainak aláírása után, 1975 kora őszén került sor.¹⁹¹

Déri Pálnak, a Rendőrségi Szemle főszerkesztőjének éppen a szocialista törvénysértések leleplezésén felbuzdulva írott vezércikke miatt támadt komoly bonyodalma. A skandalum mindjárt a rendészeti szaklap negyedik számának megjelenésekor következett be.

„A Szovjetunióban lelepleződött, hogy az úgynevezett >>terrorista orvoscsoporthelyettes<<, gyalázatos koncepció szüleménye volt. Én ezen annyira felháborodtam, hogy az áprilisi szám vezércikkét én írtam; >>A szocialista törvényesség sérthetetlen<< címmel.”¹⁹²

A megjelenés estéjén a Politikai Nevelő Osztályra hívták, ahol az osztályvezetőhelyettes mellett megjelent a Központi Bizottság Adminisztratív Osztály helyettes-vezetője és egyik munkatársa is: „Ön különböző korszakokat ragadott ki a cikkben a Szovjetunió történetéből, és ezzel nemcsak megzavarja, hanem >>demoralizálja a rendőrséget<< – szolt a vád ellenem, és ezt a tényt vagy negyedóra hosszan

---

¹⁸⁷ Szerkesztőbizottság: Előszó. Rendőrségi Szemle/1953/1, kiadja a Belügyminisztérium Közrendészeti Főosztálya, Budapest, 3–5. o.

¹⁸⁸ TAMÁSKA Lóránd: A terrorista orvoscsoporthelyettesének leleplezésének néhány tanulsága. Rendőrségi Szemle, 1953/2, 99. o.

¹⁸⁹ Kolontári Attila: A forradalom felfalja gyermekeit. Rubicon, 2012/12, 23. o.

¹⁹⁰ POLGÁR András: A nemzetközi enyhülés és az imperialista titkosszolgálatok. Belügyi Szemle, 1977/6, 66. o.

¹⁹¹ FISCHER, Ferenc: A kétpólusú világ 1945–1989. Budapest–Pécs, 2014, Dialóg Campus Kiadó, 97. o.

¹⁹² DÉRI Pál: Az 50 éves Belügyi Szemlére emlékezve. Belügyi Szemle, 2003/1, 10. o.

bizonygatták különböző helyről vett idézetekkel. Nem volt más választásom, mert éreztem a >>vita<< enyhén szólva negatív végkimenetelét, mint hogy utolsó érvként elmondjam; nem mindenki így ítéli meg a cikkemet. Erre kíváncsian felnéztek. – Nemrég értesültem arról – válaszoltam –, hogy a belügyi szovjet főtanácsadó elolvastatta a cikkemet, és azt üzenté az egyik tolmácsával, hogy gratulál, és máskor is ilyeneket írjunk.”¹⁹³

Ezúttal az a főtanácsadó mentette meg, aki a Rendőrségi Szemle előző, harmadik, Sztálin haláláról hírt adó, számának megjelenésekor még el akarta taposni a „fasiszta” szerkesztőség vezetőjét...

Mint ismeretes, Sztálin 1953. március 5-én halt meg. A folyóirat márciusi száma nyomtatás előtt állt. Áprilisban már késő lett volna a nekrológ, ezért egy új, Sztálint ábrázoló fedőlapot csináltattak, és közölték a szovjet legfelsőbb vezető testületek hivatalos nekrológját, első cikként az addigi anyagok elé helyezve.

A szerkesztőségben fordítóként tevékenykedő, orosz származású munkatárs az ominózus lapszám megjelenése napján valahonnan igen sápadtan, súlyos sokkhatás után tért vissza. De hiába faggatták, jó ideig mindig csak azt válaszolta; "nincs semmi baj, nincs semmi baj". Végül jó fél óra múltán megszólalt:

„Sajnos nagyon nagy baj van. A főtanácsadó magához hívatott, és azt kiabálta felém, hogy tűrhetted el, miközben te is ott vagy a szerkesztőségben, hogy ezek a fasiszták Sztálint megbecstelenítsék! A címlap után mutatott egy cikket, amelyben egy női nemi szerv anatómiai rajza volt látható. Azután a folyóiratot földhöz vágta és taposni kezdte. Ezt követően a tintatartót hozzám vágta és eltávozásomkor a telefont is utánam dobta!...”¹⁹⁴

A szerkesztőség teljesen ledermedt a hír hallatán, hiszen eszükbe nem jutott semmi ilyesmi a szerkesztés során. Déri Pál, egyik munkatársa javaslatára azonnal – más nem jutott hirtelen az eszükbe – elment a Magyar Tudományos Akadémia történettudományi osztályához, véleményüket kérni. Az osztályvezető nő a történet hallatán röviden így válaszolt: „Én sem tettem volna közzé ezt a cikket!...” (Amit dr. Kelemen Endre írt, a magzatelhajtás elleni küzdelemről, a nyomozók számára bemutatva, hogy házkutatás során milyen, az elkövetéséhez általában szükséges

---

¹⁹³ DÉRI, Uo. 11. o.

¹⁹⁴ DÉRI Uo. 9. o.

eszközöket keressenek, amikkel, hogyan történik a bűncselekmény elkövetése.) A sikertelen küldetés után a szerkesztőségbe ijedten telefonáló Dérinek az egyik munkatárs, ismerősének, Bölöni Györgynek, az Irodalmi Alap vezetőjének felkeresését tanácsolta. Neki is megmutatta a folyóiratot, csak azt kérdezve, lát-e ebben valami szeméremsértő szerkesztési hibát. „Drága barátom, ebben Sztálin sem látna semmi kivetnivalót, mert az élet és a halál a természet rendje. Akiben ez az anatómiai rajzban szexuális gerjedelmet ébresztő képet lát, túlzottan felhevült ember lehet!...”¹⁹⁵

Nem tudni, Bölöni György, Ady barátja kinek telefonált, kinél interveniált, avatkozott be a Déri Pál érdekében, de megmentette.

3.3.2. A rendszerváltásig finomodó módszerek

Stílszerűen, Anthony de Mello ide illeszkedő gondolataival folytatva „Saját fogyatékoságaink megismerésének jó módszere, ha megfigyeljük, hogy mi zavar bennünket mások viselkedésében.”¹⁹⁶

Mi jellemezte a rendszerváltásig vizsgált korabeli pszichológiai, propagandaháborút, milyen eszközökkel, módszerekkel folytatták? Milyen, mának szóló tanulságok szűrhetők le, ezekből az írásokból?

Mint a Belügyi Szemle 1980-as évet záró számának, viszonylag kevés direktpropagandától áthatott cikkében olvashatjuk, a helsinki összeurópai értekezlet befejezésével új szakasz kezdődött az európai biztonsági és együttműködési politikában. Az Amerikai Egyesült Államok igyekszik kitérni az enyhülési politika folytatása elől, de az erőviszonyok és a nemzetközi feltételek e politika folytatását „diktálják” számára. Politikáját többek között két fő vonás jellemzi: ki szeretne törni, de a körülmények visszakényszerítik, be kell látnia, hogy az enyhülésnek nincs más alternatívája. Ez politikája fő vonásaként nyilvánul meg. A nyugat-európai államok kormánykörei hangsúlyozzák, hogy továbbra is szükségesnek tartják az enyhülési politika folytatását, a kelet–nyugati kapcsolatok bővítését.

---

¹⁹⁵ DÉRI Pál: Az 50 éves Belügyi Szemlére emlékezve. Belügyi Szemle, 2003/1, 9–11. o.

¹⁹⁶ DE MELLO, 14. o.

„Ugyanakkor több területen, köztük a burzsoá sajtóban és a nyugati rádiópropagandában a szocializmussal szemben folytatott – kifinomult módszerekkel végrehajtott – éles támadás figyelhető meg. Az >>emberi kapcsolatok<< és az >>információk szabad áramlása<< imperialista koncepciójában jelentős teret kap például a nyugati országok lakosságának >>megdolgozása<< is.¹⁹⁷

De, miért próbált az USA kitérni az enyhülési politika folytatása elől?

A Kreml radikális, az enyhülést aláásó és a Nyugat országait sokkoló külpolitikai fordulatára rögtön a helsinki értekezlet záródokumentumainak aláírása után, 1975 kora őszen sor került.¹⁹⁸

Ami a „Nyugat” támadásának, megdolgozásának folytatását illeti, erre is találunk példát a Belügyi Szemle Helsinkit követően megjelent írásai közt.

Lakatos Ernő, az MTI vezérigazgatója első helyettesének, az 1979-es évet nyitó Belügyi Szemle kezdő oldalain megjelent cikke sem mentes a harsány propagandafelhangoktól. Íme, közülük néhány legjellemzőbb:

„– Az imperialista hatalmak által a világra kényszerített hidegháború, a katonai téren, a fegyverkezésben való versengés óriási terheket rótt a népekre szinte valamennyi kontinensen, elsősorban az Egyesült Államokban és Európában.

– A szocializmus puszta létevel, gyarapodásával, emberközpontúságával, létbiztonságával, életkörülményeivel egymagában kihívás a válságból-válságba, társadalmi gondokból-társadalmi gondokba zuhanó, a tömegeknek életcél, életideált nyújtani már nem tudó, az embert kilátástalanságban, létbizonytalanságban tartó tökéss renddel szemben.

– Az ideológiai téren való mind élesebb összeütközés a szocialista világrendszer, a valós szocializmus létéből törvényszerűen fakad. Az imperializmus kényszerül ideológiai küzdelemre a szocializmussal szemben. Olyannyira, hogy kénytelen az ideológiai harcban fennálló szocialista erőfölény miatt az ideológiai diverzió útjára lépni, és azt a hivatalos politika rangjára emelni.

– Két pusztító háború minden figyelmeztetésének dacára az imperializmus – az egyetemes emberiség legádázabb ellensége – kényszerítette a világra a hidegháborút,

---

¹⁹⁷DANKÓ László: A fellazítási politika kialakulása, ideológiai háttere, szakaszai. (I.). Belügyi Szemle, 1980/12, 37. o.

¹⁹⁸FISCHER, 297. o.

és nem hajlandó az enyhülés időszakában a fegyverkezési versenyt nemhogy megszüntetni, de még csökkenteni sem.

– Minden nép szuverén joga, hogy olyan társadalmi rendben, olyan törvények alapján éljen, amilyenben akar. A népek, nemzetek eme joga elvitathatatlan, a legegységesebb, a legalapvetőbb emberi jog. Ezt a kapitalista országok vezető köreinek a realitások számbavételével el kell fogadniuk. A hidegháború korszakának váltása óta józanul nem beszélhetnek a szocialista társadalmi rendről, mint felszabadítandó >>rab nemzetekről<<, >>csatlós országokról<<, a >>vasfüggönyön túl élőkről<<, s magukról, mint >>szabad világról<<. ¹⁹⁹

Ma már tudjuk, mennyi igazság rejtett az utolsó bekezdésben! Sőt, igaznak kellett volna lennie, más aspektusból szemlélve a „szocialista világrendszer” és a „fejlődés szocialista útjára terelt vagy kényszerített országok esetében is... Mint ahogy az USA szabadságeszménye is sokat árnyalódott Helsinkit után.

„A fellazítási politika kialakulása, ideológiai háttéré, szakaszai” ²⁰⁰ című cikkének második részében Dankó László röviden összefoglalta a fellazítással kapcsolatos tudnivalókat. „Gondolatát először Georges F. Kennan vetette fel 1947-ben, >>A szovjet magatartás eredete<< című munkájában. Eszerint, az Egyesült Államoknak módjában áll roppant méretekben fokozni azt az erőfeszítést, amellyel a szovjet politika működni kényszerül; jóval nagyobb fokú mérsékletet és óvatosságot rákényszeríteni a Kremlre, mint amilyent az utóbbi években tanúsított, ily módon olyan tendenciákat segítve elő, amelyeknek végül is meg kell találniuk az utat a szovjethatalom felbomlása vagy fokozatos >>felpuhulása<< felé.

Berecz János (az állampárt ideológiai és propaganda ügyekkel foglalkozó KB titkára) szerint e tendenciák, az imperialista fellazító politikának a szocialista országokkal kapcsolatos konkrét törekvései a következőkben foglalhatóak össze belpolitikai területen:

A szocialista állam gyengítése, a párt, vezető szerepének aláásása;

---

¹⁹⁹ LAKATOS Ernő: A békés egymás mellett élés alakulása. Belügyi Szemle, 1979/ 1, 5–7. o.

²⁰⁰ DANKÓ, 40. o.

Ugyanez a másik oldalról: „A tőkés társadalom csillogása mögött brutális törvények uralkodnak: a gengszterek, a csalók, a tömegeket becsapók, kihasználók kegyetlen törvényei.”²⁰¹

Szovjetellenes érzelmek szítása, a nacionalizmus élezése.

Ellene szóló anyag a Belügyi Szemléből: „Nem lenne teljes a kép, ha nem mondanám, hogy a szocialista hazafisággal szemben mételey a nacionalizmus. Tudjuk, hogy elsősorban a múlt maradványa és harcolunk ellene.”²⁰²

A szocialista gazdasági és termelési viszonyok gyengítése, a közvéleménynek a szocialista társadalmi rend ellen hangolása, a propaganda, a lélektani hadviselés felhasználásával, a szocialista erkölcsiség, felfogás, magatartás bomlasztása.

A külpolitikában: az egyes szocialista országok Szovjetunióról való leválasztása, az országok közötti bizalmatlanság-keltés. A szocialista közösség és szervezeteinek bomlasztása. A kommunista világmozgalomban folyó viták felhasználása az egyes kommunista pártok egymással való szembeállítására.

Ideológiai téren: a marxista ideológia felhígítása, marxista mezben antimarxista nézetek terjesztése.

A leninizmus cáfolata, a világnézeti közömbösség és eklektikusság kiváltása érdekében.

Válasz a Belügyi Szemlében: „Nincs XIX. századi, XX. századi marxizmus, nincs proletár marxizmus és értelmiségi marxizmus, nincs párton belüli és párton kívüli marxizmus, nincs konzervatív és modern marxizmus.”²⁰³

„Ezt is megértük hát: a Szabad Európa a marxizmusnak kedvező szabadságot követel!”²⁰⁴

3.3.3. Az USA és a Szovjetunió pszichológiai hadviselése a világhuralomért

---

²⁰¹ BERECZ János: A szocialista hazafiság, internacionalizmus és békés egymás mellett élés. Belügyi Szemle, 1977/ 1, 13. o.

²⁰² BERECZ, 7. o.

²⁰³ ACZÉL György: Néhány ideológiai kérdéstről. Belügyi Szemle, 1969/ 12, 5. o.

²⁰⁴ ACZÉL, 7. o.

Bekő Istvánnak, a Belügyi Szemlében, „Az USA lélektani hadviseléséről”²⁰⁵ címmel megjelent írása már első bekezdéseiben is kiváló például szolgál a nem USA által sugallt, sarkallt lélektani hadviselés mibenlétére: „A nemzetközi küzdőtéren, a szocializmus oldalára történő erőviszony eltolódás (sic!) legdöntőbb eredménye, hogy a Szovjetunió és a többi szocialista ország, békés egymás mellett élésre tudja kényszeríteni az imperialista országokat, ami a szocializmus és a kapitalizmus közötti, nemzetközi térre áttolódott osztályharc formája. Ez a harc korszakunk objektív törvényszerűsége, amely csak akkor szűnik meg, amikor a szocializmus győzedelmeskedik az egész világon a burzsoázia felett... A szocializmust kivívó forradalmakat nem lehet exportálni. Az imperialista burzsoá nem így vélekedik... Az ellenforradalom exportjában vezető szerepet töltenek be az USA imperialistái.”

Ma már tudjuk, hogy objektív törvényszerűségei a lélektani hadviselésnek is voltak. Az alábbiakban ennek alátámasztására gyűjtöttük ki – az aktuális állambehelyettesítés után – a lényegében minden kormányzatra, társadalmi berendezkedésre igaz főbb gondolatait, Bekő cikkéből. Joseph C. Grev, USA karrierdiplomata, majd a Szabad Európa Rádió egyik megalapítója szerint „Katonai és gazdasági erőfeszítéseink nagyszerűek, de megmarad még az eszmék területe. Csak az eszmék küzdelmében várhatunk olyan győzelemre, amely maradandó.”²⁰⁶

A másik oldal erőfeszítéseinek magasztalására példa: „A Szovjetunió új alkotmánya a szovjet társadalom felfelé ívelő fejlődésének egész történelmi korszakát fejezi ki, híven tükrözi a Nagy Októberi Szocialista Forradalom történelmi jelentőségű vívmányait.”²⁰⁷

Bekő cikkéből a továbbiakban kiderül még, hogy a nemzetközi meggyőzés, propagandaháború, természeténél fogva összefüggésben van a kormányzat más külpolitikai programjával és eljárásával. Ha valóban független lenne, akkor hatástalanná, vagy pedig éppen veszélyessé válna. Az Egyesült Államokban szabadság uralkodik, de a közlés eszközei néhány ember kezében vannak. Alig ezer ember irányítása alatt áll mindaz, amit az emberek olvasnak, hallgatnak vagy szórakozásból megnéznek. Kinek az érdekében dolgoznak ezek a propagandamánások? A milliók gondolkodása maroknyi, stratégiaileg elhelyezett

---

²⁰⁵ BEKŐ, 14. o.

²⁰⁶ BEKŐ, 15. o.

²⁰⁷ A Szovjetunió új alkotmányáról. Belügyi Szemle, 1977/11. sz. 38. o.

személy munkája – egy emberé, aki a rádió mikrofonja mellett ül, egy másiké a szerkesztőségben, egy harmadiké az írógép mellett, száz, ezer vagy tízezer mérföldnyi messzeségben. Tekintet nélkül az egyén éles elméjűségére itt végzik a „gondolkodás” munkáját, itt alakítják a „véleményeket”, az információk összegét... Az ide vágó kérdés már nem úgy hangzik, hogy „mit gondol?”, hanem hogy „mit olvas? és mit hallgat?” A cselekvés is itt születik meg. Azt szeretnék, ha a dolgozó tömegek vakon engedelmeskedő, gondolkodni nem tudó és nem is akaró emberekből állnának. Azt is tanácsolják, hogy ne gondolkodjanak, bízzák magukat érzelmeikre, majd gondolkodik helyettük más. Ők csak engedelmeskedjenek az imperialisták gondolatainak és akaratának. Sok szervezetben érzik a vezetők annak szükségességét, hogy javítsanak közlési (propaganda-) rendszerükön annak érdekében, hogy széles körben fogadtassák el a célkitűzéseik sikerre jutását biztosító irányelveket és értékszéméletet. A nemzetközi kapcsolatok szférájában számos gyakorlati problémát vet fel a közléssel kapcsolatban a hidegháború, különösen a kormánypolitikát meghatározó tényezők számára, akik növelni szeretnék befolyásukat az idegen országok népeinél. E tevékenységben döntő jelentőséggel bír a célterület – a kiszemelt áldozat – megismerése, feltérképezése.

Történészek, szociológusok, geográfusok, pszichológusok, orvosok stb. régi és új országismereti anyagok alapján, a lehető legpontosabban igyekeznek felmérni az adott ország társadalmi összetételét, a társadalmi osztályok és rétegek, nemzetiségi csoportok viszonyát a fennálló társadalmi rendhez és egymáshoz. Emellett kiderítik, a lélektani hadviselést végző állammal kapcsolatos szimpátiát vagy unszimpátiát, az általános kulturális színvonalat és kulturális igényt, az életszínvonalat. Továbbá a nemzeti sajátosságokat, egyes társadalmi rétegek szociális helyzetét, lelki alkatát, elképzeléseit, törekvéseit, a népszokásokat, eszmei irányzatokat, a szomszéd országokkal kapcsolatos kérdéseket stb. Nagy gondot fordítanak arra is, hogy kipuhatólják: az egyes társadalmi csoportok mivel nincsenek megelégedve, miben kívánnak önmagukra nézve pozitív változást elérni, minek a bekövetkezésétől félnek. Az ország vezetői közül kit szeretnek és kit nem, milyen kormányintézkedések várhatók, ezekre egyes csoportok hogyan reagálnak majd stb. E kérdések tisztázásához könyvtárakból, külügyminisztériumi összefoglaló jelentésekből, rádióadásokból, hírszerző szervek jelentéseiből, beutazók élménybeszámolóiból,

emigránsok és disszidensek kihallgatásaiból gyűjtik össze a szükséges adatokat, amelyeket feldolgoznak, és nyilvántartásba vesznek. A lélektani hadviselés éltető eleme az anyagok állandó frissítése. E hadviselés hatásfoka és eredményessége legjobban a közvélemény érdeklődésén és hangulatán mérhető le.²⁰⁸

„Mcclung Lee és Bryant Lee szerint a propaganda legismertebb módszertani fogásai: a jelzők használata (lejáratus érdemi vizsgálat nélkül, negatív jelzőkkel), a szépítő közhelyekkel elfogadtatni bizonyítékok nélkül valamit, egy ügy vagy személy tekintélyének, presztízisének átvitele más ügyre, személyre, iránta jóindulat keltés céljából. Ajánlás: hivatkozás egy gyűlölt, vagy becsült személy véleményére alátámasztani, hogy valami jó vagy rossz. A népiességgel az „egyszerű emberek” őszinteségét, igazát sugallni, a tények, érvek, hazugságok, logikus és nem logikus érvek megfelelő ötvözése a legjobb, vagy legrosszabb fényben történő feltüntetéshez. Ha a csoport minden tagja elfogadja az ajánlott programot, eszmét, akkor a csoportszolidaritás nevében nekünk is egyet kell érteni velük.”²⁰⁹

A szembenálló felek propagandaszerveinek fő célja a közvélemény megváltoztatása a fennálló viszonyok, a másik fél megítélésében. Egy, az USA-ban 1950–1951-ben írt propaganda „Eljárási Kézikönyv”-ben e tevékenység fő irányai (itt is az elnevezések értelemszerű behelyettesítésével pl.: kommunizmus – imperializmus; nyugat – kelet stb., közelíthetünk az objektív helyzet felé – D. J.) a következőkben állnak:

Állandóan emlékeztetni kell a hallgatókat arra, hogy idegen hatalom ügynökei kormányozzák őket, akiknek nem az a céljuk, hogy a nemzeti érdekeket mozdítsák elő. Feltárni a kommunista ideológia szellemi szívósságát és a kommunizmusnak, mint gazdasági rendszernek ingatagságát. Táplálni a végső felszabadulás reményét azzal, hogy meggyőzően feltárjuk a Nyugat felkészültségének, erőforrásainak és katonai erejének felsőbbbségét, majd állandóan ismétljük a Nyugatnak azt az ígéretét, hogy célja a hallgatóság szabaddá tétele. Egyenetlenséget szítani minden rendszerben azáltal, hogy feltárjuk a tisztviselők alkalmatlanságát és félelmet kelteni a tisztviselők között, illetve megtorlással fenyegetni őket. Éberren tartani a szocialista országok népeiben a szabadságra való törekvést azzal, hogy feltárjuk előttük a

---

²⁰⁸ BEKŐ, 15–18. o.

²⁰⁹ BURJÁN Jenő: Propaganda az ideológiai diverzió szolgálatában. Belügyi Szemle, 1988/11. 10. o.

tényeket, elősegíteni a szabad demokratikus módszerek megértését és lelkesedést ébreszteni a szabad világ eredményei iránt, lehetővé téve számukra az ahhoz vezető út tisztázását.²¹⁰

Példa a másik oldalról a vélemény-változtatására: „Kialakulóban van népünk politikai és morális egysége... az MSZMP az ideológiai fronton főfeladatként határozta meg: a kultúrforradalom megvívását, az emberek gondolkodásának szocialista átformálását, a marxizmus–leninizmus eszmei offenzíváját.”²¹¹

Bekő összegzése szerint a vélemény-változtatás érdekében kifejtett tevékenység a „nagy hazugság” hitleri propaganda-elve épül (Mein Kampf: „A hazugság mértékében mindig benne van az elhíhetőség.”) Robert T. Holt „A Szabad Európa rádió” című könyvében ezt írja: „Ragaszkodás a jelentések pontosságához és a hírmagyarázatok becsületességéhez nem öltheti magára az igazság, a teljes igazság és semmi más csakis az igazság formáját.” Mennyit közölnek az igazságból? Csak annyit, amennyi hihetővé teszi a hazugságot. „A propaganda (értsd: nem csak amerikai – D.J.) egyoldalú törekvést jelent olyan információk nyújtására – gyakran titkos, vagy leplezett módszerekkel, melyeknek legalább részbeni hamisságáról szerzőjük maga is tud.” Mi a meggyőző közlés? Olyan, (írásban, szóban, filmen, televízión stb.) amely közvetlen megfigyeléssel nem tisztázható, nem ellenőrizhető, problémát vet fel, és alkalmas új vélemény kialakítására. A véleményváltozás végeredményét illetően a propagandaszerveknek teljesen mindegy, hogy az új vélemény kimondott vélemény-e, vagy belső vélemény, amely előbb-utóbb a kényszerítő körülmények elmúltával szintén kimondottá válik.²¹²

Álljon itt egy példa, a „meggyőző” közlésre, ugyancsak a Belügyi Szemléből: „Általánosan ismert tény, hogy a bűnözés a modern kapitalista államokban állandóan és rohamosan nő. A kapitalizmus felbomlása – annak végső stádiumában – kifejezően nyilvánul meg a bűnözés rendkívüli megnövekedésében... a köztörvényi bűnözés emelkedésénél is jóval mélyebbre ható társadalmi problémát képez és annál még határozottabban mutatja a kapitalizmus bomlását a szervezett bűnözés előretörése, amely alatt az alvilág, az üzleti körök és a politikusok bűnözésre

---

²¹⁰ BEKŐ, 18. o.

²¹¹ KÁSA Tibor: A nacionalizmus, mint az államellenes bűntettek elkövetésének eszmei indítéka. Belügyi Szemle, 1964/11, 19. o.

²¹² BEKŐ, 19–20. o.

irányuló összefogását értjük.”²¹³ „A szervezett bűnözés felszámolása csupán a kapitalista társadalmi-gazdasági rendszer felszámolásával érhető el.”²¹⁴

A lélektani hadviselés határfoka, illetve eredményessége nem is annyira az alkalmazott módszerek és formák milyenségétől, mint inkább a célterület belső helyzetétől, a fennálló társadalmi rend belső szilárdságától függ. A lélektani hadviselés elleni harc módszere az ellentámadás.²¹⁵

3.3.4 Összegzés

Magyarországon a második világháborút követően létrehozott politikai berendezkedés, a keleti blokk országaiéhoz hasonlóan a hidegháború időszakában szintén hangos, harsány volt az ideológiai harctól. A rendszer sajátosságaiból adódóan nem különbözhetett ebben a magyar rendészet-történet korabeli meghatározó, közbiztonságot szavatoló szervezetének, a rendőrségnek, majd a Belügyminisztériumnak a központi elméleti folyóirata a Rendőrségi, majd a főként belőle létrehozott Belügyi Szemle sem.²¹⁶

„A Szemle sem vonhatta ki magát a pártállam rendőrségképezésének mindent átpolitizáló hatásai alól, ennek a folyóiratnak is meg kellett küzdenie azzal a szemlélettel, amelyben a sajtó nem lehetett más, mint a hatalom engedelmes szolgálója.”²¹⁷

Mint láthatjuk, az ideológiai harcnak az enyhülési csúcskonferenciáig vizsgált időszaka alatt a Magyar Népköztársaság, az úgynevezett szocialista világrendszer, (ma: keleti blokk) részeként – annak működési alapelveiből következően – sajtójával végigasszisztálta a moszkvai erőközpont által kezdeményezett, és főként kivitelezett, a szemben álló Nyugat morális instabilitását célzó szisztematikus, főként a közölt anyagok mennyiségi mutatóit szem előtt tartó masszív tudati–pszichikai fellazítást.

---

²¹³ HELLER Farkas Tamás: A „szervezett bűnözés” mint a kapitalista társadalom bomlásának kísérőjelensége. Belügyi Szemle, 1964/ 1. 28. o.

²¹⁴ HELLER, 34. o.

²¹⁵ BEKŐ, 21–22. o.

²¹⁶ A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 0023. sz. parancsa. Bp.1962. 07. 18. Web: http://www.abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10_21_23_1962.pdf, Letöltés 2014. 10. 30.

²¹⁷ Szerkesztőségi cikk: A Rendészeti Szemle első évfolyamának első száma elé, Rendészeti Szemle, 1991/1, 3. o.

Ennek megfelelően, a magyar proletárdiktatúra államának legfőbb párt/állami belső erejét jelentő Belügyminisztérium, központi folyóirata, a Rendőrségi, majd Belügyi Szemle révén – a lélektani törvényszerűségek alapján szerkesztett információk tudatosan konstruált demoralizáló tudatelemek felhasználásával – szintén bekapcsolódott az ideológiai küzdelembe. Főként belső terjesztésű folyóiratként azonban, szisztematikus belügyi (egyben párt-) propagandája inkább a saját feladatvégrehajtás és a fennálló politikai-gazdasági rendszer mellett igyekezett minél több munkatársban, együttműködőben rokonszenvet kelteni. Kisebb részben pedig, az „Általános politikai és szakcikkek”; továbbá az „Állambiztonsági cikkek”, valamint a „Titkos háborúk történetéből” rovatában megjelent cikkeivel próbálta leleplezni a nyugati fellazítási politika céljait, módszereit, eszközeit, ezzel egyben tompítva hatásukat a belügyminisztériumi munkatársak körében.

A konkrét példákon a történések régi és a mai tálalásának összevetéseiből jól kirajzolódik az ideológiai, propagandatartalom. A szakfolyóirat a politika szolgálatát nem szolgálja, hanem a körülményekhez képest „alkotó módon” próbálta teljesíteni, mint Déry Pál főszerkesztő visszaemlékezésének második részéből is kiderül. Az önálló gondolkodást, a párthierarchia a Belügyi Szemle szintjén sem vette jónéven... Az enyhülési folyamat beköszöntével csak finomodtak, minőségibbé váltak, a pszichológiai–ideológia háború propagandaeszközei és -módszerei, mindkét szembenálló fél részéről. Mindeme felsorolt példáinkból is jól láthatóan, értékelhetően tükröződtek a korszak Belügyi Szemléjének írásaiban.

A fellazító propaganda elleni harc eleve kudarcra volt ítélve, amit ma már nem nehéz kiolvasni az imperialista propaganda elleni fellépésre sarkalló sorokból. Mert: „kiindulási alapja a szocialista építőmunkánk javítása, hatékonyságának fokozása. Az imperialista propaganda ugyanis alapvetően társadalmi fejlődésünk konfliktusainak, intézményrendszerünk fogyatékoságainak talaján keletkezik fontos tehát, hogy a társadalom, különböző rétegeiben felmerülő jelenségeket az imperialista propaganda egyes elemeit, mint jelzéseket hasznosítsuk eredményink növeléséhez, hibáink kijavításához.”²¹⁸

„Most könnyen elfelejtjük, hogy négy és fél évtizeden keresztül a hidegháború valójában milyen fenyegető volt. Bármelyik pillanatban kitörhetett volna a valódi

---

²¹⁸ Uo.

háború olyan csapással, amely percek alatt megsemmisíthette volna az amerikai vezetést, s órákon belül porrá égethette volna az Egyesült Államok, és a Szovjetunió nagy részét. A „hideg” háború mindössze abban az értelemben jelentett stabilitást, hogy törekeny kölcsönös önmérséklete pár esendő ember józan belátásán múlt.”²¹⁹

Mint a fentiekből is kiderül, a Belügyminisztérium központi folyóirata és jogelődje számára, a fennálló rendszerben, a (párt) politika szolgálata nem volt „szabadon választható”, sőt kezdetben a párthierarchia a szerkesztőség konstruktív hozzáállásának is kijelölte a határait...

3.4. A Szemle „teljesítményértékelése”pártfórumokon (1973–1987)

A vizsgált korszak működési mechanizmusához igazodóan szigorú pártirányítás alatt állt. Mint a Belügyi Szemle szerkesztőbizottsági tagjával, Nyíri Sándor nyugalmazott vezető ügyésszel készített mélyinterjú során visszaemlékezéséből is kiderült, az MSZMP Központi Bizottságának Közigazgatási és Adminisztratív Osztálya valósította meg ezt a közvetlen „kézi vezérést”. A Belügyminisztériumon belüli rendszerben pedig az MSZMP Belügyminisztériumi Bizottságának párthierarchiája biztosította a párthatározatok végrehajtásának folyamatos figyelemmel kísérése, ellenőrzése révén, a „rövid pórát”. A Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában, kutatásom során, a Belügyi Szemle munkájáról közvetlenül, vagy közvetve szóló három, egy-egy minisztériumi pártszerv előtti beszámolóra bukkantam.

Időrendben az első írásos anyag, az 1963-ban, három folyóirat egybeötövéséből alapított Belügyi Szemle tíz évét áttekintő, 1973. február 23-i Belügyminisztériumi Pártvégrehajtó Bizottsági ülésre készült. Mellette található az ülés jegyzőkönyve, a felmerült kérdésekkel, válaszokkal, s az irat végül a határozattal, a végrehajtásra vonatkozó feljegyzéssel zárul. A „Jelentés a Belügyi Szemle munkájáról”²²⁰ anyagban „dr. Déry Pál”, (helyesen: Déri) főszerkesztő 18 oldalon át, mellette négy oldal, szemléltető táblázat, grafikon segítségével mutatta be a Szemle

²¹⁹ BRZEZINSKI Zbigniew: Stratégiai vízió, Amerika és a globális hatalom válsága. Budapest, 2013, Antall József Tudásközpont, Brzezinski, 99. o.

²²⁰ A Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (MNLOL) M-KS 844 3cs 63 ó. e., MSZMPBMBIZ, KAR 17808 51-1/3/-4/1973

szerkesztőségének tevékenységét. Az ülésen meghívottként megjelent dr. Balogh Sándor rendőr ezredes, csoportfőnök-helyettes, a Belügyi Szemlét szervezetileg magában foglaló BM Tanulmányi és Propaganda Csoportfőnökség képviselőjében.

A második jegyzőkönyv az MSZMP Belügyminisztériumi 8-as Bizottsága 1976. szeptember 16-i végrehajtó bizottsági üléséről készült. A bizottsági ülés négy napirendi pontjából a harmadik elnevezése: „A Belügyi Szemle, és a Magyar Rendőr ideológiai, politikai rovatainak munkájáról és a következő évek eszmei-politikai célkitűzéseiről szóló – BM PVB elé terjesztendő – jelentés véleményezése.” E napirendi pont előadója az akkori csoportfőnök, Mándi Sándor rendőr ezredes volt.

Végezetül a harmadik, alighanem a vizsgált korszak utolsó ilyen jellegű értékeléseként, az MSZMP BM IV. Főcsoportfőnökségi Bizottságának 1987. október 29-i ülésén hangzott el, az ülés három napirendi pontjából másodikként, az akkori főszerkesztő, dr. Finszter Géza rendőr őrnagy előadásában; „A Belügyi Szemle szerkesztősége állományának erkölcsi, politikai helyzete” címmel hangzott el.

A sajtó és a tudomány szabadsága a Belügyi Szemlében, a szakfolyóirat és a politika, valamint a rendészeti hierarchia viszonya, belügyi parancsok, külső értékelések, a Szemlében megjelent cikkek és mélyinterjúk alapján

3.4.1. Az első évtizedet értékelő, 1973. évi beszámoló

A fenti jegyzőkönyvekből, értékelésekből igyekeztem összefoglalni, elemezni a kutatási témám szempontjából releváns tudományos értékkel bíró információkat.

Mint a tízéves értékelésre, 1973. február 13-án, dr. Déri Pál rendőr alezredes főszerkesztő által, a párt vb. ülésre készített anyag bevezetőjében leszögezte, hogy a Belügyi Szemle első száma a 0023/1962 BM parancs alapján, 1963 januárjában jelent meg, 11 ezer példányban az Atheneum Nyomda kivitelezésében. Az 1972. december végéig eltelt tíz év alatt 15 552 oldalon, 2508 cikk, továbbá 2129 külföldi lapszemleki kivonat és tájékoztató jelent meg, közte fekete-fehér, esetenként színes fényképekkel, ábrákkal illusztrálva. A szaklap profilja a vizsgált, eltelt évtizedben kialakult és sokat fejlődött. Nemcsak a belügyi szervek vezetőinek és beosztottainak lett elismert folyóirata, hanem a társszerveknek, valamint a tudományos intézeteknek is.

A jelentés, a korszakban érvényesülő politikai elvárásnak megfelelően rögtön az elején azt is rögzítette, miszerint: „A párt, Belügyi Szemlével legfontosabb célkitűzése, hogy a párt politikáját, a BM szervek időszerű feladatait ismertesse, annak megvalósítására mozgósítson, ugyanakkor az állomány összelügyi szemléletét szilárdítsa.” (2. o.)

Ezt követően tételes felsorolást találunk arról, miként mutatkozott meg mindez a Belügyi Szemle szerkesztőségének tevékenységében. Ebben egyebek közt szerepel, hogy a folyóirat olyan politikai és szakmai cikkeket közölt, amelyek a vonatkozó párthatározatokból adódóan a Belügyminisztérium központi feladataival kapcsolatosak voltak, s ezért az egész állományt érintették. A közölt írások konkrétan elemezték az egyes szolgálatok közötti munkakapcsolatokat és az együttműködés problémáit, továbbá csaknem valamennyi belügyi szolgálati ág területéről jelentettek meg cikkeket. Emellett olyan speciális témájú szakcikkek is olvashatóak voltak a folyóiratban, amelyek tartalmuknál fogva több szakterületen szintén hasznosultak. Emellett rendszeresen ismertették a szocialista országok – elsősorban a Szovjetunió – belügyi tapasztalatait. A Szemle mellékleteiben megjelent külföldi szakanyagokkal pedig komplex módon tájékoztatták a vezetői, parancsnoki állományt a belügyi munkát egészében is érintő kérdésekről.

A folyóiratban megjelent párpolitikai cikkek az MSZMP kongresszusai, a Központi Bizottság és a Politikai Bizottság határozataiból adódó összelügyi feladatokkal foglalkoztak.

1966-67-ben két cikkben érintették az MSZMP IX. kongresszusából adódó teendőket.

1970-71-ben az MSZMP X. kongresszusával kapcsolatban 5 cikket közöltek. Az MSZMP KB és Politikai Bizottságának az elmúlt tíz év alatt a belügyi szervek tevékenységére kiható határozataival kapcsolatosan mintegy 20 vezércikk látta meg a napvilágot. Ezekben feldolgozták egyebek mellett az ideológiai munka, az időszerű kül- és belpolitika kérdéseit, a korabeli gazdaságirányítási rendszer alapelveit, a tudománypolitikai irányelveket, a tájékoztatási munka színvonalának emelését, az ifjúság helyzetének és megítélésének társadalmi oldalát, a cigánylakosság helyzetének megjavulását stb.

A párthatározatok közül kiemelten, az értékelés idején is foglalkoztak az MSZMP KB1969. november 28-i – a Belügyminisztérium munkájáról szóló (A KB 1969. november 26–28.-i ülésén megvitatta és elfogadta Benkei András belügyminiszter jelentését a Belügyminisztérium tevékenységéről.)²²¹ – határozata végrehajtásával, mind összelügyi szinten, mind szolgálati területenként. 1972-ben a belügyminiszter első helyettese adott átfogó képet e párthatározatok végrehajtásának tapasztalatairól.²²² Ennek keretében, és több hasonló témájú cikkben, a párthatározat olyan kérdéseivel foglalkoztak a lapban, mint például a nemzetközi osztályharc tendenciája, az imperialisták ideológiai diverziója elleni harc, a bűnözés objektív és szubjektív okai, a Szovjetunió és a többi szocialista országok bűnügyi szervezeteinek tapasztalatai. Témájukban ehhez kapcsolódtak még, a szocialista törvényesség egyes kérdései, a népgazdaság és társadalmi tulajdon védelmének problémái, az erőszakos bűnözés visszaszorítása, az ifjúsági bűnözés megelőzése, a veszélyes bűnözők elleni rendőri fellépés módszerei, az utca rendjének megszilárdítása érdekében elért eredmények, a bűnügyi propagandamunka, a társadalmi segítőkkel való kapcsolatok, az igazgatásrendészeti munka javítása, a közlekedési fegyelem megszilárdítása és nem utolsósorban a vezetés színvonalának, a munka hatékonyságának emelése. Ezek a cikkek – mint a jelentés hangsúlyozta – egyben segítették az új követelmények egységes értelmezését is.

Az anyag, következő részeiből kiderül, hogy az MSZMP KB 1969. november 28-i és a Politikai Bizottság 1970. október 20-i határozataival szoros összefüggésben, az 1971–1972 években a Szemle, több mint 20 cikkben értékelte, a Belügyminisztérium szervezeti kiigazításának, illetve a személyi állomány szolgálati viszonyának kérdéseit. A belügyminiszter ezzel kapcsolatos tájékoztatásával összhangban, a szerkesztőség a cikkeiben bemutatta az akkoriban újonnan létrejött, illetve módosított felállású belügyi szervezet és feladatkörüket. A jelentés önkritikusan megállapította, hogy mindössze néhány új belügyi szerv /I. Főcsoportfőnökség csoportfőnökségei, valamint az Információ-feldolgozó és Felügyeleti

---

²²¹ A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai 1967–1970, Kossuth Könyvkiadó, 1974, 444. o.

²²² RÁCZ Sándor r. vezérőrnagy, a belügyminiszter első helyettese: Az MSZMP Központi Bizottsága 1969. november 28-i határozata végrehajtásának főbb tapasztalatai, Belügyi Szemle, 1972/4 3–9. o.

Csoportfőnökség/ hasonló ismertetése hiányában nem sikerült a szerkesztőség e törekvését maradéktalanul megvalósítani.

Mint a jelentésből kiderül, a Szemle igyekezett politikai szerepét is betölteni: „A belügyi állomány ideológiai tisztánlátása, politikai erkölcsi szilárdságának növelése, a szakmai feladatok helyes, a pártpolitikát töretlenül megvalósító, végrehajtása érdekében az elmúlt három évben mintegy 25 cikket közöltünk, közöttük a központi állami szociális gondoskodásnak és magatartásnak erősítéséről szóló BM Pártbizottsági állásfoglalást.” (4. o.)

Emellett a folyóirat alkotóárdája sokrétűen foglalkozott az időszerű jogpolitikai kérdésekkel, a korabeli szóhasználat szerinti „szocialista törvényesség” megszilárdításával, az államélet demokratizmusának kibontakoztatásával és a társadalmi fejlődéssel összhangban lévő – a BM munkáját is érintő – jogszabályváltoztatásokkal. A Büntető törvénykönyv egyes rendelkezéseinek 1971. évi módosításáról és kiegészítéséről szólóan csaknem 20 cikket közöltek. A büntető eljárás kodifikációs munkáját a rendészeti szaklap úgy segítette, hogy mintegy 15 cikkben felvetették a nyomozások egyszerűsítésére, gyorsítására vonatkozó elképzeléseket.

A lap több cikkben tárgyalta a Belügyminisztériummal együttműködő külső szervekkel és intézményekkel, tanácsokkal, népi ellenőrzés, munkásőrség, mentők stb. – való munkakapcsolatok helyzetét és problémáit.

A rendészeti szakfolyóirat, a Belügyminisztérium egyes szerveinek összehangolt tevékenységét – például határőrség és a közrendvédelem, a közrendvédelem és a közlekedésrendészet stb. – az elvi cikkek mellett mindinkább a gyakorlati tapasztalatok ismertetése során is érintette.

A Belügyi Szemle a jelentésben önkritikusan állapította meg, hogy a folyóirat első három évfolyama (1963–1966) – szervezeti és szemléleti okokból – főleg a bűnüldöző szervekhez szólt, míg a többi szolgálati terület – mint például az anyagi-pénzügyi, a határőrizeti, a személyügyi, az igazgatásrendészeti stb. – problémáiról nem, vagy csak alig jelent meg tanulmány. A belügyminiszter ezzel összefüggésben kiadott, 0066/1966. számú parancsát követően viszont jelentősen kiszélesedett a folyóirat profilja. A jelentés által vizsgált további években nem volt olyan évfolyam, amelyikben ne érintette volna a Szemle több-kevesebb cikkel valamennyi

szolgálatot, annak eredményeit, problémáit. Ennek megvalósítása során – mint a lap éves tartalommutatóiból is kiderült – a szerkesztőség növelte az egy-egy számban megjelenő cikkek mennyiségét, az addigi 12–16-ról 20–30-ra.

A témák sokoldalúbb megvilágosításának biztosítása érdekében a lap belső rovatai is bővítették, a nyolc állandó rovatot 13-ra, a korábbi 3 időszaki rovatot 9-re. Ez a publikációk műfaji gazdagságát is eredményezte. Állandó rovattá vált az Interjú, amelyben a belügyi és a külső szervek vezetői nyilatkoztak az aktuális problémákról, feladatokról.

A Szolgálati tapasztalatok rovatban egy-egy szakterület szolgálatszervezési nehézségeit elemezték. Az állomány és olvasóink gondjait, tapasztalatait, észrevételeit a Fórum és a Reflexió rovatban közölték. Ezek kezdeményezően hozzájárultak egyes új jogszabályok, a Legfelsőbb Bíróság elvi állásfoglalásainak, a BM-utasítások – mint például a Büntetőeljárás Kodifikáció, a szakértői intézményről szóló törvény, a visszaeső bűnözők szigorúbb megbüntetéséről, a hazatérést megtagadókról szóló elvi állásfoglalások, valamint az erkölcsi bizonyítványok kiadásának egyszerűsítéséről, a rendőrök védő és támadó eszközeinek korszerűsítéséről megjelent utasítások kialakításához. Emellett előfordult az is, hogy egyes érintett szolgálati szervek nem reagáltak a felvetett problémákra. A szerkesztőség szociális jellegű felméréseket, közvélemény-kutatásokat is végzett és tervezte ezt folytatni a Belügyminisztérium munkáját érintő kérdésekről, az egyes szolgálatok beosztott állománya, és a külső személyek körében. Ezek összesített tapasztalatait Tükör rovatukban tették közzé. Ezen belül olyan kérdéseket érintettek, mint például a gazdasági vezetők, a sértettek, az ügyészek, ügyvédek, a gépjárművezetők véleménye a rendőri munkáról, a rendőrök intézkedési készségét befolyásoló tényezőkről, a bűnügyi szolgálat beosztottainak gondjai, az önkéntes rendőrök helyzete stb.

Viszont a jelentésből nyilvánvalóvá vált, hogy a lap profiljának szélesítése, a kéziratleadást kb. 20%-kal, a változatlan létszámú szerkesztőség munkaterhét kb. 40%-kal növelte.

A Belügyminisztérium szolgálati területeinek aktuális problémáit érintő cikkeit elemezve megállapítható, hogy ezek közül kb. 20–25% bűnüldözési, 10–15%-a állambiztonsági, illetve népgazdasági és társadalmi tulajdon védelmi, kriminológiai,

jogi 8–10%-a, közlekedésrendészeti, közrendvédelmi, határőrizeti, 2–5% pedig személyügyi, szervezési, anyagi-pénzügyi stb. jellegű. Ez az arány azonban időszakonként, egy-egy feladat illetve szolgálati terület fokozottabb előtérbe kerülésével természetesen többnyire változott. Ehhez képest a szerkesztőség a sok év alatt kialakult átlagot – a folyóirat célkitűzéseit és olvasóinak összetételét tekintve – elfogadhatónak tartotta. A jelentés elkészítését megelőző két évben a tudományos-technikai forradalom belügyi adaptációinak kritériumait több cikkben is érintették. A látszólag egy-egy szolgálatot érintő cikkek, illetve cikksorozatok témáiknál és tartalmuknál fogva – közvetlen módon vagy közvetetten más belügyi szolgálati területeket is érintettek. Vonatkozik ez az olyan közleményekre, mint például az imperialisták fellazítási taktikájáról szóló tanulmányok, amelyekből tíz év alatt 25 cikk jelent meg. Továbbá a gazdasági mechanizmussal összefüggésben, az ország gazdasági életének pozitív alakulásával ellentétes jellegűek /40/, az erőszakos bűnözéssel /90/, a fiatalokéval /35/, a visszaeső bűnözéssel /12/, a nyomozásszervezéssel /25/, a rendőrök intézkedési készségével /12/ stb. foglalkozó anyagok.

A Lapszemle és a Tájékoztató rovatban a külföldi bűnügyi, illetve rendőrségi szaklapokból valamennyi szolgálatot érintő szemelvényt igyekezek közölni. A lapszemlék csaknem 50%-a szocialista országokból – elsősorban a Szovjetunió belügyi szakfolyóirataiból – származtak.

A Belügyi Szemlében rendszeresen megemlékeztek a Belügyminisztérium – demokratikus rendőrségünk – a korszak értékrendje szerinti, haladó hagyományairól. A Magyar Tanácsköztársaság 50. évfordulójáról 1969-ben 16 cikkel és korabeli lapszemlékkel emlékeztek meg. 1970-ben Magyarország felszabadulásának 25. éves jubileuma alkalmából bemutatták, csaknem valamennyi központi és területi belügyi szerv működését, történetét, a korabeli dokumentumok alapján. Az évforduló alkalmából, a folyóirat által meghirdetett pályázatra mintegy háromszáz oldalnyi kézirat és számtalan dokumentum készült el, amelyeket a Bűnügyi Múzeum rendelkezésére bocsátottak.

A Belügyi Szemle szerkesztőinek, a korszak elvárásaihoz igazodva, mindig törekvése volt a Szovjetunió és a szocialista országok belügyi szerveinek bemutatása, tevékenységük, munkamódszereik ismertetése. 1967-ben a Nagy Októberi

Szocialista Forradalom 50. évfordulója alkalmából – a novemberi számban – 28 cikket jelentettek meg. Ez alkalomból a 7. számban a Szovjetunió megalakulásának 50. évfordulójáról pedig a 16. számban főleg a szovjet belügyi szerzők cikkeit közölték.

Megemlékeztek a többi szocialista ország felszabadulásának 25. éves jubileumairól is, az illető ország belügyi szerzőinek cikkeivel. A Belügyi Szemle az elmúlt tíz év alatt több mellékletet adott ki. Tájékoztatója, a Külföldi Figyelő 16 esetben jelent meg, mintegy 1100–1500 példányban. A Külföldi Figyelőben olyan, számonként mintegy 20–30 cikket közöltek, amelyeket a szocialista országok belügyi szervei, illetve a kapitalista országok rendőrségi szakfolyóirataiból fordítottak le, továbbá olyanokat, amelyek a külföldi országokba látogató magyar belügyi küldöttségek tapasztalatait tartalmazták.

Több esetben adtak ki tematikus számokat. Így, például a 13. számban elsősorban vezetési, szervezési cikkeket közöltek. A Külföldi Figyelőben tájékoztatást adtak a szocialista országok rendőrségi szervei nemzetközi kriminalisztikai szimpóziumán elhangzott előadásokról is.

A főszerkesztő, jelentésében önkritikusan megállapította, hogy a Belügyi Szemle szerkesztőségének azt a célkitűzését, hogy a folyóiratban megjelent cikkek időszerűen, az olvasók mind szélesebb köréhez szóljanak, még nem tudták maradéktalanul megvalósítani.

A Szemle olvasói, bár jónak tartották a lapot, közülük többen nemegyszer szóvá tették, hogy egyszerűbb, közérthetőbb, az adott időben fennálló feladatokkal összehangoltabb és főleg a vezetők által írt cikket szeretnek olvasni. Egyes vélemények szerint a megjelent írások egy résznek témaválasztása, a megírás módja eltér az olvasók érdeklődési körétől, képzettségbeli összetételétől. Az olvasók döntő többsége a folyóiratnak, az alkalmazott gyakorlatot bemutató cikkeit olvasta és érdeklődésük elsősorban ezekre irányult. Emellett a különböző szolgálati ágak beosztottai kevesellték a velük kapcsolatban megjelent cikkeket. Mindez visszatükrözi, hogy a Belügyi Szemle korabeli profilja mélységében és szélességében rendkívül heterogén olvasótábor igényeit volt hivatott kielégíteni, aminek nem kis nehézséggel, a helyes arányok figyelembe vétele mellett tudott csak eleget tenni. A szerkesztőség azonban úgy ítélte meg, hogy az olvasók nem jelentéktelen részének

véleménye ellenére sem mondhatnak le az elméleti cikkek közlésétől, mert azok differenciált módon jelentősen hozzájárulhatnak az állomány képzéséhez és továbbképzéséhez, szakpolitikai, valamint szakmai ismeretszerzéséhez.

Ami a lap szerkesztését illeti, a szerkesztőség állandó törekvése volt akkoriban is, hogy a belügyi vezetéssel a szolgálatok parancsnokaival, beosztottaival és a külső szervek szakembereivel jó együttműködést építsen ki, tartson fenn, továbbá a politikai, szakmai feladatokból adódó tevékenységet időben kidolgozza, összehasonlítsa, megvalósítsa. Az akkori rend szerint, a szerkesztőség szolgálati úton értesült a Belügyminisztérium előtt álló politikai és szakmai feladatokról, eseményekről. Több belügyi szerv éves értékelő jelentéseibe, munkaterveibe betekinthezt, részt vett az országos parancsnoki értekezleteken, esetenként a szakmai szervek tanácskozásain, a központi és területi szervek vezetői értekezletein. A jelentés szerint „...a szerkesztőség az utóbbi években rendszeresen megkereste a Belügyminisztérium központi és területi szerveit és témajavaslatokról tájékoztatást kért.” (11. o.) Mindezeket túl megkapták az egyes témavizsgálatokról készülő összefoglalókat is.

Az anyagból kiderült, hogy a hetvenes évek elején a belügyi sajtó- és propagandaszervek vezetői és munkatársai részére speciális továbbképzést szervezett a BM IV/I. Csoportfőnökség, amelyeken az MSZMP KB munkatársai, az MSZMP Belügyi Bizottságának titkárai, csoportfőnökök és központi osztályvezetők tartották munkaterületüket, feladataikat részletesen bemutatva, és biztosították a konzultáció lehetőségét is.

A szerkesztőség dolgozóit általában minden szervezeténél szívesen és soron kívül fogadták, kellően tájékoztatták és cikkek írásával is gyakran támogatták, de e tekintetben – mint a jelentés megállapította – még nem használt ki a szerkesztőség minden lehetőséget.

A Szemle vezetése – tájékozódása alapján – készítette el hosszabb időre szólóan a szerkesztési irányelveket, majd az alapján az éves, valamint a havi laptervet és mindezek jóváhagyása után a belügyminiszteri parancsban meghatározott szervezeti keretek között és módon gondoskodott a folyóirat, valamint mellékletei megjelenítéséről.

A Belügyi Szemle szerkesztősége akkoriban – az újjászervezett – szerkesztőbizottság elvi irányítása mellett, a BM IV/I. Csoportfőnökség szervezetében, a csoportfőnök-helyettes irányítása alatt működött. A szerkesztőbizottság – egyes időszakoktól eltekintve – rendszeresen tartotta üléseit, értékelve a folyóirat elvégzett munkáját és meghatározva az elkövetkezendő időre szóló szerkesztési irányelveket, amelyeket a szerkesztőség hajtott végre a laptervek alapján. Ez utóbbiak teljesülése az éves terv esetében a szerzők gyakori visszalépése és egyes cikkek színvonalbeli problémái miatt kb. 50%-os, a havi tervnél pedig 80-90%-os volt a jelentés szerint (11. o.), amit a belügyi állományú szerzők akkori leterheltségét figyelembe véve elfogadhatónak tartottak.

A szerkesztőbizottság titkára, az ügyrend szerint, a Belügyi Szemle főszerkesztője volt, aki a főszerkesztő-helyetessel – aki egyben rovatvezető is – és négy rovatvezetővel szerkesztették a lapot. A szerkesztők egyetemi, főiskolai végzettségűek voltak, közülük többen párt-, belügyi tiszti, illetve újságíró-iskolát is végeztek. Feladatukat lelkiismeretesen ellátták, ötleteikkel, javaslataikkal segítették a lap színvonalának emelését. A szerkesztőség, a főszerkesztői jelentés szerint – valószínűleg főként a korábban említett 40%-os munkateher-növekedés hatására – természetesen nem volt mentes a belső problémáktól, amit az is tükrözött, hogy különböző okok miatt /magasabb beosztásba helyezés, alkalmatlanság stb./ nagy volt a fluktuáció. A szerkesztőség állományának több mint fele, több ízben is kicserélődött, majd a hatvanas évek végétől kezdődően állandóan egy fő létszámmal oldotta meg feladatát, ami a megnövekedett szerkesztőségi és egyéb munkák, a fokozódó minőségi követelmények miatt nemegyszer egyes munkatársak nagyarányú túlterheléséhez, feszítettségéhez és kapkodáshoz vezetett.

A Belügyi Szemlében megjelent cikkek szerzőinek száma a megjelenés első tíz éve alatt 2870 fő volt, ebből 1972-ben 324. Közülük 2020 belügyi dolgozó, 736 külső, 114 pedig külföldi szerző volt. A belügyi szerzők közül 36-an, a Belügyminisztérium vezetői /miniszter, miniszter-helyettes/, tábornokai és az MSZMP Belügyminisztériumi Bizottságának titkárai voltak. Amíg a folyóirat első öt évfolyamában e szerzői kör alig írt cikket (mindössze ötöt...), addig 1968-tól kezdve folyamatosan évente 5–7-re emelkedett közléseik száma.

A belügyi szerzők mintegy 60%-a főtitiszt, 1%-a tiszthelyettes, a többi tiszt és zömmel rendőri állományhoz tartozott. Csak a vizsgált időszak utóbbi 6 évében jegyezték rendszeresen cikket határőr-és tűzoltószerzők, évente 20–30-at, illetve 4–5-öt. A belügyi szerzők közül 55 fő ötnél, 30 fő 10-nél, 7 fő 15-nél és 2 fő 20-nál több cikket írt a folyóiratba. (13. o.) A szerkesztőség ezek névsorát, tudományos kádertartalékkénti figyelembevétel céljából a BM Tudományszervezési Osztálynak megküldte.

A Belügyminisztériummal együttműködő külső szervek, intézetek vezetői, szakemberei közül 736 fő volt a Belügyi Szemle szerzője. Ez évi átlagban 60-80 főt jelentett. A külső szerzők foglalkoztatása a vizsgált időszak végéhez közeledve abszolút és viszonylagos értelemben egyaránt csökkent – derül ki a jelentésből. (13. o.) Írásaikra azonban témáik időszerűsége és a belügyi munkával való szoros összefüggés miatt – továbbra is igényt tartottak. A Belügyi Szemle szerzőivel a szerkesztőség rendszeresen kapcsolatot tartott. Javasataikat, témáikat figyelembe vették és segítették őket tanulmányaik elkészítésében. Ekkoriban is előfordult, hogy egyes szerzőkre őszinte hangvételű cikkeikért előljáróik nehezteltek, főleg, ha belső problémákat, munkabeli fogyatékoságokat tártak fel. Nem egy esetben intrikáknak is ki voltak téve.

A Belügyi Szemle előfizetőinek száma – esetenként néhány száz eltéréssel – átlagosan 11000 körül mozgott. A Belügyminisztérium központi szerveinek beosztottai közül mintegy 800 fő, a BM HŐR állományából 900 fő, a belügyi iskolákból 180 fő előfizető volt hozzávetőlegesen. A külső szervekhez, intézményekhez 800 példányt küldtek, a tiszteletpéldányok száma 336 volt. (14. o.)A folyóirat terítettsége elsősorban a tiszti létszámhoz képest – a központi áll kivételével – arányosnak és kielégítőnek volt mondható.

A folyóirat olvasóinak kb. 80%-a területi szervek és rendőrkapitányságok állományába tartozott. (14. o.)A szerkesztőség tapasztalatai szerint olvasóik döntő többsége tiszthelyettes és beosztott tiszt volt. Akkoriban a szerkesztőség az olvasói kört állami, szakmai iskolai végzettség vagy egyéb szempontok szerint még nem mérte fel.

Az olvasókkal esetenként szervezett ankétokon és személyes beszélgetések formájában találkoztak. Az olvasótáborukkal kapcsolataikat úgy is erősítették, hogy bizonyos időszakonként, konkrétan 1965-ben és 1972-ben – büntetőjogi témájú – Feltevéspályázatot hirdettek. Erre a szerkesztőségbe több ezer megfejtés érkezett. A nyerteseket külföldi társasutazásban, pénz- és tárgyjutalomban részesültek.

Tanulmányok elkészítésére is hirdetett pályázatot a rendészeti szaklap 1969-ben, amire az értékelés szerint színvonalas, jó anyagok érkeztek.

A jelentés időszakában a Belügyi Szemle (a Rendőrségi Szemle megjelenésétől számított) 20 éves jubileuma alkalmából különböző tanulmányok elkészítésére írt ki pályázatot a szerkesztőség.

Mint a főszerkesztő a jelentésben megállapította: „A Belügyi Szemle előállításának költségeire, az előfizetői díjak nem elegendők. A Belügyminisztérium vezetése számolt ezzel a ténnyel, és a folyóirat előállításához, megindulása óta, jelentős anyagi támogatást biztosított; 1972-ben 1 693 000 forintot.”(15. o.)

A korszak elvárásainak megfelelően, a szocialista országok belügyi szaklapjainak – főleg a Szovjetszkaja Milíciájának – szerkesztőségeivel is sikerült a Belügyi Szemlének jó munkakapcsolatokat kiépíteni, az együttműködést és kiadványcseréket sok szempontból rendezni. A kölcsönös látogatások és tapasztalatcserék jelentősen segítettek a lapszerkesztés munkáját, a jó munkamódszerek átvételét és értékes tanulmányok beszerzését.

A szerkesztőség, elkészítve a Belügyi Szemle szerkesztési irányelveinek alapját – amit, a jelentést követően kívánt a szerkesztőbizottság elé terjeszteni –, változatlanul az MSZMP X. Kongresszusának és az MSZMP KB 1969. november 28.-i, a Belügyminisztérium munkájára vonatkozó határozatai, valamint az MSZMP KB 1972. november 14–15-i állásfoglalásból adód feladatok belügyi aspektusainak ismertetése képezte, de ugyanakkor figyelembe vették a Belügyminisztérium munkáját érintő többi párt- és kormányhatározatot is. Továbbá tekintettel voltak a belügyminiszteri parancsokra és utasításokra, a szerkesztőbizottság által előírt követelményekre és a belügyi szolgálatok vezetőinek elvárásaira.

A tételesen felsorolt feladatok között egyebek közt szerepelt:

- a belügyi munkákat segítő, az állomány politikai szilárdságát, összelügyi szemléletét erősítő pártpolitikai cikkek megjelentetése, az eszméinktől idegen ellenséges nézetek, kispolgári megnyilvánulások leleplezése;
- a Belügyminisztérium szervezeti igazgatása, valamint a személyi állomány szolgálati viszonyait érintő rendelkezések gyakorlati alkalmazási tapasztalatainak, problémáinak feltárása; a korszerű, a munka hatékonyságát biztosító módszerek. Elsősorban a vezetélmélet, az informatika és a számítástechnika legfrissebb eredményeinek ismertetése;
- az egész belügyi állomány állambiztonsági ismereteinek bővítése, szemléletének, fellépésének alakítása;
- a népgazdasági és a társadalmi tulajdon védelme, az ország gazdaságirányítási rendszerének sajátosságaiból adódó problémák felvetése, különös tekintettel a gazdasági szabályzók és a belügyi eszközök összehangolt alkalmazására, valamint a korrupció, a harácsolás, a vásárlók megkárosítása ellen folytatott harcra;
- a közbiztonságot veszélyeztető, erőszakos módon elkövetett garázda jellegű bűncselekmények kriminológiai és kriminalisztikai kérdéseinek, elveinek, valamint gyakorlati megoldásainak publikálása – figyelemmel a bűncselekmények jellegére és ifjúkori elkövetőire;
- a büntetőeljárásról szóló új törvénynek és nyomozási utasításnak a belügyi állománnyal történő ismertetése, kommentálása, gyakorlati alkalmazásuk elősegítése;
- a közlekedésről szóló kormányhatározatra vonatkozó figyelemmel a közlekedésbiztonság növelésére irányuló törekvések rendőri kérdéseinek tárgyalása;
- a határőrizet és a tűzrendészet, valamint más szolgálatok aktuális problémáinak felvetése – különös tekintettel, a belügyi szolgálatokkal való együttműködésre;
- a Belügyi Szemle 20. évfordulójával kapcsolatban meghirdetett pályázatra a Belügyminisztérium állományának a mozgósítása.

A felsorolást követően, a vizsgált időszak szinte kötelező elemeként szerepelt a szerkesztőség ígérete, mely szerint: „Az elért eredmények továbbfejlesztése, a hiányosságok kiküszöbölése és a felvetett problémák megoldása érdekében, a Belügyi Szemle szerkesztősége – előljáróink és pártszervezetünk mind nagyobb támogatásával – továbbra is erőfeszítéseket fog tenni.” (15. o.)

A főszerkesztő, élve a nem hétköznapi alkalommal, hogy a Belügyminisztérium legmagasabb pártfóruma, önálló napirendként tárgyalta a Belügyi Szemle működésének tapasztalatait, több probléma megoldásában is kérte az MSZMP Belügyminisztériumi és a BM IV.

Főcsoportfőnökségi Bizottsága segítségét:

- a pártbizottság segítse a szakfolyóirat törekvését, hogy a Belügyminisztérium munkáját alapvetően érintő egy-egy fontosabb párt- és szakmai állásfoglalás esetén azok ismertetése, majd a végrehajtására való mozgósítás érdekében az illetékes vezető időben adjon a Szemlének tájékoztatást;
- időszakonként visszatérően, a jövőben is értékeljék a folyóirat pártpolitikai tevékenységét és tájékoztatással, témajavaslatokkal, cikkek írásával támogassák a folyóirat propagandamunkáját;
- az egyes belügyi szolgálatoknál és országos parancsnokságokon működő pártszervek, illetve alapszervezetek jobban segítsék a lap és a szerzők tevékenységét, támogassák íróink erkölcsi megbecsülését, valamint és aktivitásukat gátló helytelen nézetek elosztatását;
- a szerkesztőségen belül hosszú idő óta megoldatlan, szinte krónikus létszámhiány és az ebből adódó problémák gátolják a munkát, aminek megoldása nagy segítséget jelentene a tevékenységükben;
- a pártszervezetek az agitációs propaganda és anyagi eszközeivel aktivizálják az olvasókat a cikkekben felvetett kérdések megvitatására és véleményüknek, ötletüknek, javaslatuknak, panaszaiuknak a szerkesztőséghez való eljuttatására.

A jelentés írásos előterjesztése mellett a jegyzőkönyv tartalmazta a jelentéssel kapcsolatos szóbeli felvetéseket, megállapításokat is.²²³

Dr. Déri Pál, az írásos előterjesztéséhez szóban hozzáfűzte; „Jelentésünkben arra szorítottunk, hogy az, a párthatározatok miniszteri parancsok végrehajtását, a szerkesztőség direkt propaganda és mozgalmi tevékenységét reprezentálja, a problémák őszinte feltárásával a pártpolitikai és pártmunka stílusából adódón. A folyóiraton belül lehetővé tettük a vitákat, hogy egy-egy problémára a legjobb megoldások szülessenek és ez előre vitte a lap szerkesztését. A Belügyi Szemle

---

²²³ MNLÓL MSZMP BM BIZ, 51-1/3/-4/1973, Jegyzőkönyv: az 1973. február 23-án a BM Pártvégrehajtó Bizottsága üléséről, Hozzászólások, KAR:7972

feladatait szűken határoztuk meg, amelyek a nemzetközi helyzet változásai miatt várhatóan nőni fognak.” (17. o.)

A párt végrehajtó bizottsági ülésen megjelentek közül, az előterjesztéssel kapcsolatban többen is feltették kérdéseiket, elmondták megjegyzéseiket, ezek közül emeltem ki a témával kapcsolatban legfontosabbaknak tartottakat, a hitelesség érdekében lehetőség szerint tiszteletben tartva az eredeti megfogalmazásokat. E felvetések mélységéből látszik, hogy az adott pártplénum valóban komoly szakmai lapnak tartotta a Belügyi Szemlét és a téma fontosságának megfelelően foglalkozott a folyóirat értékelésével. A konkrét felvetések egy része, gyakran csak a főszerkesztő válaszából derül ki.

Szekeres Márton (r. ezredes, a BM pártbizottság titkára):²²⁴

A központi állománynál elfogyó vagy terjesztett folyóiratok száma alacsony.

– Ki foglalkozik a terjesztéssel? Hisz a lap alkalmas lenne szélesebb körben történő terjesztésre is.

Anda János, (r. ezredes, a pártbizottság titkára):

– Miért nem reagált a szerkesztőség bizonyos vitacikkekre? (Például amelyben a szerző más szervezetet bírál, észrevételt tesz és ez a lapban visszhangtalan marad miért? Ilyen Solymosi szerző legutóbbi cikke, illetve tavaly Petres cikke, amelyik az egész belügyi állományt keményen bírálja kulturálatlansága miatt.

– A szerkesztőség ilyenkor miért nem foglal állást?

Szekeres Márton

10-14 elvtárral beszélgettünk a folyóiratról: a Szemle színvonalas, elismert, tudományos színvonalon álló folyóirat, cikkeivel jelentősen segíti a minisztérium előtt álló központi feladatok végrehajtását, jók a rovatok arányai.

Javaslataim: A növekvő ideológiai harc közepette indokolt a lap politikai jellegének erősítése. Ezen belül fontos lenne az időszerű, alapvető párthatározatokra való reagálás, valamint többet foglalkozhatna a Szemle a nemzetközi osztályharcral összefüggő konkrét ideológiai kérdésekkel. A Központi Bizottság novemberi

---

²²⁴ <https://www.neb.hu/asset/phpbslirS.pdf> Letöltés ideje: 2016. 10. 03.

határozata és a Minisztertanács feladatul adta a lakossággal közvetlen kapcsolatban lévő államigazgatási tevékenységet feldolgozó cikkek írását, ami végső soron a belügyi munka segítése és a párthatározat végrehajtásából adódó konkrét feladat. Többet kellene foglalkozni közlekedésrendszettel, közrendvédelemmel, nem feledkezve meg az összelügyi szemléletről, a helyes arányokról. Gyakorlatiasabb cikkek kellenek.

Dr. Prohászka József (r. ezredes, Rendőrségi Csoportfőnökség, osztályvezető)

Az igazi tudomány közérthető. A tudományossá tettség a bonyolítás teszi érthetlenné az egyes írásokat. Például a Kriminológiai Intézetnél a népgazdaságvédelmi problémák tudományos elemzésére konferenciát hívtak össze. A 22 felkért gyakorlati szakemberből senki nem vállalta az előadást, mert aki csak az elméletben van otthon, nem tud hozzászólni, aki pedig a gyakorlatban dolgozik, annak nincs ideje felkészülni munkája mellett tudományos társaság előtt előadni. A Szemléből én is hiányolom a közrendvédelmi cikkeket.

Györök Ferenc (r. vezérőrnagy, a Rendőrtiszti Főiskola parancsnoka)

A Szovjetunióból sok érdekes cikk, tanulmánykötet érkezik. Ezek adaptációja jó lenne, ezért folyamatban van egy fordítócsoport felállítása. A Rendőrtiszti Főiskola levelező tagozatának beindításához sokat segíthetne a Szemle, ha a tanárok előadásait cikkekben feldolgozva megjelentetné, amiket mi kötelező, illetve ajánlott irodalomként felhasználhatnánk az oktatásban. Például a 13-as számból kértünk háromszáz példányt, ezzel a tananyag, szakanyag-készítés területén sok munkát másra fordíthattunk.

Faragó Sándor (BM PB tag)

A Szemlében sokszor vannak külföldi lapokból átvett rövid közlemények 3-4 sorban valamilyen technikai csodáról, amit az olvasók nem értenek, ezért jó lenne bővebben kifejteni, hisz a beosztottak ilyen anyagokat a jövőben is kérnének... A Szemle közlési feltételei elég riasztóan hatnak, de a szerkesztőség kezdeményezzen egyes szakterületeken szerzői csoportok létrejöttét, akik együttesen könnyebben megbirkóznak a feladattal és a feltételekkel. Az állambiztonsági terület

bemutatásában nagy a lemaradás. Az ide szánt anyagokból le kellene hámozni a tényleges titkokat, hogy minél több anyag bekerüljön. Saját területünkön is sok kutatási eredmény van, már működő gyakorlati alkalmazással, de tabunak számít, és nem lehet megismertetni. A már említett titkos melléklet alkalmas forma lenne az ilyen jellegű anyagok közzétételére. A Szemle terjesztését pedig végezzék közösen a Magyar Rendőr terjesztőivel, aktivistáival.

Déri Pál:

– Az intrika jelensége nem általánosan elterjedt. A szépített nyomozásokat intrika nem éri. A valós, műhibás cikkekre viszont annál érzékenyebben reagálnak. Azokat mundérbecsületbeli ügyként kezelik. A helyi szervek molesztálják a szerzőket, akik ezért a negatív részeket inkább kihagyják.

– Kiknek íródnak az elméleti cikkek? Ha egészen szűk körnek, közlésre alkalmatlanok. Ha nem a gyakorlati oldalról közelítenek, olvashatatlanok. Jelentős részüket külső szerzők készítik, akik nem ismerve a misztériumi gyakorlati problémákat, azokat nem merik felvetni. Ezért a minisztériumi alkalmazottakat kellene elméleti cikkek írására sarkallni. Eddig ezt nem tudtuk, különösen új tudományág megjelenésénél. Most arra törekszünk, hogy belső szerző felveti a minisztériumi gyakorlati problémát, amelyhez külső szerző ad elméleti megalapozást, felkészültséget.

– Tudományszervezés: belső szerzők gyakori szolgálati munkaterhelésük miatt nem tudtak írni; külső kutatóintézetek munkatársai jobban ráértek, hiszen ez a munkájuk. Most a Tudományszervezési Osztály könnyíti, segíti, munkából kivéve is a gyakorlati szakembereink cikkírását. Terveinket összehangoljuk a Tudományszervezési Osztály kutatási programjaival. Mi is támogatjuk Tudományszervezést a mostani pályázatunkkal is, a fiatal elméleti szakemberek felkutatásában. Titkos melléletek kérdésében nem tudok választ adni. A Szemle melléleteként jelennének meg a Tudományszervezési Osztály cikkgyűjteményei.

– Az Információ Feldolgozó és Felügyeleti Csoportfőnökség miért nem publikál? Az ott dolgozók olyan információkat kaptak, hogy amíg nem produkálnak kézzelfogható eredményt, ne hívják fel magukra a figyelmet, az érdeklődést a csoportfőnökség tevékenysége iránt. Viszont fura, hogy nekünk, ebben a témában, külső

tudományszervezési vállaltoktól kell szerzőket kérnünk, hogy lépést tudjunk tartani a fejlődéssel, noha ők nem ismerik a bűnügyi munkát. A Csoportfőnökség az év végére ígerte a bekapcsolódást a tevékenységünkbe.

– 1972-ben 34 cikk jelent meg társadalmi tulajdonvédelem témában, 32 kriminológiai, 16 pedig állambiztonsági témában. Az utóbbival kapcsolatban mi szeretnénk többet, de ha egy írás eléri a tudományos mélységet, abban a pillanatban nyílt közlésre alkalmatlanná válik. Próbálkozásaink, hogy elemzéseket közöljünk, módszereink kiapadását jelenthetnék, ezért ezek elmaradnak, noha különösen az operatív kombinációk a munka, a mesterség szépségét is jelzik.

Mindig igyekeztünk súlyozni az arányok kérdésében, de például a társadalmi tulajdon-védelem és a kriminológiai cikkek esetében a kriminológiai cikk a politikai háttér feldolgozását is jelenti, így politikainak is sorolhatnánk.

– A magas színvonalú cikk érthetőségének kérdése: atom- és rakétatechnika, valamint egyéb tudományos kérdések közérthető tárgyalásához még magasabb felkészültség kell, ezért, amint fokozatosan előbbre haladunk a tudományos kéaderképzésben, úgy oldódik meg ez a dilemma.

– A terjesztés: a minisztériumi kiadóhivatalokra tartozik, sajnos a központi állománynál nem megoldott. Járási, megyei szinten ez az előfizető tisztek hálózatára épül, 20 éve jól kialakult. Propagandamunkára apparátusunk nincs, ebben kérjük a pártszervek, agitációs-propagandista vonatkozású segítségét.

– A kritizált szerveket felszólítjuk a reagálásra, de addig nem szabad békén hagyni őket, amíg nem reagálnak, ezt elfogadom jogos bírálatnak...

Anda János, a Párbizottság titkára:

A hozzászólásokból kiderült, hogy a végrehajtó bizottság tagjai pozitívan értékelik a Belügyi Szemle munkáját. A belügyi vezetés is látja ezt, amit a szerkesztőség munkatársainak kitüntetésével, dicséréteivel ismeri el. Eredményes, színvonalas a folyóirat, helyes volt, hogy bővültek a rovatok és a törekvés, hogy minden szolgálati ág megjelenjen a Szemlében. Komoly szerepük van még a törvényesség helyes értelmezésében, alakításában. Mutassa ezt be a bíróság és az ügyészség oldaláról is, de lehetőleg nem hangulatkeltő módon. Tehát a törvényességgel még konkrétabban, még jobban foglalkozni kell. A jó tapasztalatok átadására szintén fordítsanak nagy

figyelmet. A folyóirat fontos feladata, a szervek közötti együttműködés erősítése, a tavalyelőtti BM szervezeti kiigazítás után. Feladat az összelügyi szemlélet kialakítása, írásai kerüljenek közelebb a gyakorlatiassághoz. A vidék felé a lap plusz missziója a tájékoztatás. A lapnak többet kellene foglalkoznia az újonnan megjelent miniszteri parancsokkal. Nem szó szerint, hanem cikkek formájában. Ne csak a szakterület vonalán fusson végig, az állomány biztos hálás lenne.

Az egyes szerveket a róluk szóló írásra reagáltatni kell, muszáj. A Petres-cikkre nem volt reagálás. Solymos szerző interjúját oda kellett volna tenni Rudasnak, hogy reagáljon vissza. A cikk lényege, hogy továbbra is viszik el a közrendvédelmi állományt a bűnügyi vonalra nyomozónak. Nem konfliktusokat kell előidézni, hanem reagálást kérni a másik szakágtól, vagy a szerkesztőségtől miniszteri parancsok alapján.

Erre biztosan reagál a másik szakág. Ne lehessen reagálás nélkül vad dolgokat mondani és jogos dolgokra is legyen visszareagálás. Ne maradjanak megválaszolatlanul fontos kérdések. A fellazításra időben kell reagálni, akár megelőzve, de nem egy év múlva.

Erre a lapunknak missziója is van. Ha úgy érzik, hogy pártpolitikai vonalon retorzió éri a cikkírókat, ezt mi nem hagyhatjuk! A lap önköltsége 1700 ezer forint, összevétele körülbelül 700 ezer forint. A lapot lehet tovább is bővíteni, de ez újabb anyagi kiadást jelent.

A létszámhiány megoldása nem a párt végrehajtó bizottság asztala, azt az elvtársaknak kell megoldani. A fontosabb pártszakmai állásfoglalások ismertetésére jöjjenek a Szemléből, érdeklődjenek, minden anyag a rendelkezésükre áll. A legközelebbi agitprop-titkári értekezleten tájékoztatjuk a titkárokat, hogy a Belügyi Szemle munkáját tárgyalta a párt végrehajtó bizottság. Továbbá, várjuk a pártszervezetek támogatását, hogy a központi állományban olvasottabb legyen a Belügyi Szemle; időszerű, jó cikkek írására pedig ösztönözzük a pártszervezeteket.

A mindezek alapján született határozat rögzítette:

1. A Belügyi Szemle munkájáról szóló jelentést a BM Pártvégrehajtó Bizottsága megvitatta és elfogadta. Pozitívan értékelt a folyóirat munkáját, megállapította, hogy a megjelent cikkek eredményesek és színvonalasak. Felhívta a szerkesztőbizottság figyelmét arra, hogy az elkövetkező időszakban a Szemlében

történjen reagálás az időszak alapvető központi párthatározataira és az újonnan megjelenő miniszteri parancsokra. Jobban és többet foglalkozzon a nemzetközi méretű konkrét ideológiai eszmei-politikai jellegű kérdésekkel és problémákkal. Próbáljon több elvi és gyakorlati útmutatást adni. Szerepeljen több gyakorlatias jellegű elméleti cikk is a folyóiratban. Foglalkozzanak többet a közrendvédelmi szakterület kérdéseivel is. Cikkeivel segítse elő a szervek közti jó együttműködést, koordinációt. Éves tervben szerepeltesse az államigazgatási szervek és a lakosság közötti kérdésekkel, a tömegkapcsolattal. Egy-egy cikkre történjen visszareagálás is. A BM Párt VB megállapította, hogy a Belügyi Szemle a központi állomány körében nem elég olvasott. Ezért úgy határozott, hogy pártvonalon elő kell segíteni a lap olvasottabbá tételét, terjesztését. A legközelebbi agitprop-titkári felkészítésen erről tájékoztatást adni, a pártszervezetek figyelmét pedig felhívni a lap, szélesebb körű terjesztésére. Ösztönözzenek egy-egy időszakban jó cikk megírására.

FELJEGYZÉS: Szekeres ezredes: megtörtént: 1973. 03. 08. ALÁÍRÁS: Szekeres

(Az anyag adatai diagramokon a Mellékletekben:

Grafikonok; 1. A Belügyi Szemle profilváltozása

2. A folyóirat tartalmi változása

3. A szerzők megoszlása

4. A cikkek és szerzők számának alakulása)

3.4.2. A Magyar Rendőrrel vállvetve

A következő alkalommal, 1976-ban, az MSZMP Belügyminisztériumi 8-as Bizottságának szeptember 16-i végrehajtó bizottsági ülésén tekintették át átfogóan ismét a Belügyi Szemlét, akkor együtt a minisztérium, illetve a rendőrség másik képes hetilapjával, a Magyar Rendőrrel. A „Szigorúan bizalmas!” minősítésű jegyzőkönyv szerint a végrehajtó bizottság 4 napirendi pontjából az utolsó előtti, 3.-ként került sorra „A Magyar Rendőr és a Belügyi Szemle eszmei, politikai és

nevelési munkájáról, valamint további feladatairól²²⁵ elnevezésű napirendi pont. Előadója Mándi Sándor, csoportfőnök volt.

A Belügyminisztérium másik meghatározó szakmai, képes lapja a Magyar Rendőr volt.

Mindkét sajtóorgánum többszörös névváltoztatása mellett (a Magyar Rendőr mai jogutódja a Zsaru Rendőrségi Magazin). Két nagyon eltérő, de egymást jól kiegészítő sajtótermék indult újtára közel azonos időben. A Magyar Rendőr színes, olvasmányos kívánt lenni, a Szemle pedig tudományos igényű, és a szakmai színvonal emelésének igényével lépett a sajtóporondra. Az egyik heti lap, a másik szakmai folyóirat havonkénti periodicitással, ami önmagában is jelzi a lapok hasábjain megjelenő közlések eltérő jellegét. Az egyik rövid eszmefuttatásokat közöl sok fotóval, a másik nem félt alapos, mélyreható tanulmányokat publikálni. Mindkettőben közös azonban a – kor igényei szerinti – nevelő célzatú törekvések jelenléte, a rendészet téma átpolitizálása, elméleti és gyakorlati kérdések – bár eltérő mélységű – együttes tárgyalása. Mindkét lap, széles horizonton mozgott a rendészeti témák feldolgozásakor, mindkettő élt a nemzetközi kitekintés eszközével.²²⁶

A jelentés sok figyelemre méltó, tanulságos megállapítást tartalmaz a Belügyi Szemléről, a Magyar Rendőrhöz mérten, azzal, mint a Belügyminisztérium másik központi lapjával összehasonlítva ezért az alábbiakban összefoglalom annak legfőbb, a kutatási témám szempontjából releváns megállapításait.

Az írásos előterjesztés a BM központi sajtóorgánumai eszmei, politikai munkáját, a két szerkesztőség helyzetét, majd a BM központi lapok szerkesztőségeinek politikai feladatait tekintette át.

Az anyag a kor szellemének megfelelően, rögtön az elején rögzítette, hogy a Magyar Rendőr és a Belügyi Szemle eszmei, politikai és nevelőmunkájának alapját az MSZMP kongresszusának, Központi Bizottságának és Politikai Bizottságának határozatai rögzítik – figyelemmel azok belügyi vetületére, továbbá az állam- és közbiztonság védelmével kapcsolatos időszerű feladatokra. Ezeken kívül orientálják

---

²²⁵ MNLÓL, M-KS 844 3cs 73 ö. e., MSZMP Bm 8-as Bizottsága

51-8/12/1976, Jegyzőkönyv az 1976. szeptember 16-i végrehajtó bizottsági ülésről.

²²⁶ KRISKÓ Edina: A rendőrség társadalmi rendeltetése és a rendőrségi kommunikáció. Doktori disszertáció,

http://nydi.btk.pte.hu/sites/nydi.btk.pte.hu/files/pdf/Krisko_Edina2013_disszertacio.pdf, 215. o.

Letöltés ideje: 2016. 09. 15.

még az MSZMP Belügyminisztériumi Végrehajtó Bizottságának ülésének, az előző alfejezetben részletesen taglalt határozata, továbbá az MSZMP BM 8-as Végrehajtó Bizottságának 74. 01. 30-i, valamint a BM kollégiumának. 1975. 02. 20-i ülésén született döntések.

Mint az anyag a két sajtóorgánuról bevezetésként megállapítja: „A Magyar Rendőr közérthetően, tartalmi és műfaji sokoldalúsággal, képekkel illusztrálva törekszik hozzájárulni az állomány előtti feladatok megvalósításához, közli a jellemzőbb politikai, belügyi eseményeket. Bemutatja a belügyi dolgozók sokrétű munkáját, eredményeit, gondjait.

A Belügyi Szemle elméleti igényességgel írt tanulmányokban és cikkekben igyekszik elősegíteni a vezetők, valamint az állomány képzettségének a növelését, a politikai és Szolgálati követelmények elvi és gyakorlati teljesítését.” (3. o.)

Mint a továbbiakból kiderül, az ülést megelőző években mindkét sajtóorgánumnak szerepe volt az állomány eszmei, politikai nevelésében, ideológiai tisztánlátásának, elvi szilárdságának erősítésében, a „szocialista” társadalom iránti elkötelezettségének elmélyítésében, az összbelügyi szemlélet szilárdításában és a társadalmi kapcsolatok további kiépítésében. A két kiadvány pozitív hatással volt a személyi állomány magatartására, munkastílusa színvonalának az emelésére.

Hozzájárult a mozgalmi munka tapasztalatcseréhez a BM szolgálati ágainak, munkatársainak kölcsönös megismeréséhez. A BM központi sajtóorgánumi eredményesen segítették a párttagság, a személyi állomány, valamint az önkéntes segítők tájékoztatását. Rendszeresen beszámoltak az MSZMP kongresszusai, Központi Bizottsága, Politikai Bizottsága határozatairól, azok belügyminisztériumi végrehajtásáról. Mozgósítottak a sajtó agitációs és propaganda eszközeivel a politikai és szakmai feladatok gyakorlati végzésére, kifejezték a belügyi munkát önkéntesen segítők megbecsülését. Ezekből a megállapításokból is világosan kirajzolódik mindkét lap – már korábban is taglalt – közvetlen pártirányítása, amelynek keretében az ideológiai küzdelem, az agitáció és a propaganda eszközeiként használták a minisztériumi központi sajtóorgánumokat.

A két lap a politikai célkitűzések hatékonyabb érvényesítése érdekében népszerűsítette a fejlődést előmozdító vezetői intézkedéseket, segítette a jogszabályok, a rendelkezések a parancsok végrehajtását.

A Magyar Rendőr, valamint a Belügyi Szemle politikai és mozgalmi rovatai a jelentés által vizsgált években fokozatosan bővültek, további fejlesztésük lehetősége biztosított volt.

A sajtóorgánumok érdemeiben jelentős szerepük volt a cikkek szerzőinek, a szerkesztőknek, a munka színvonalának emeléséhez hozzájáruló szerkesztőbizottsági tagoknak, az előjáróknak, de, mint az anyag külön kitért rá: elismerés illeti meg a Magyar Rendőr és Belügyi Szemle társadalmi terjesztőit is.

A Belügyi Szemle elméleti igényességgel közvetve kapcsolódott a politikai-mozgalmi kérdésekkel történő foglalkozásokhoz.

A Belügyi Szemlénél 1974 januárja óta volt szervezett, pártpolitikai, 1975 decembere óta politikai névvel jelölt rovat. Ebben évente – fokozatosan bővülve – átlagban 15 cikk jelent meg, ami valamennyi közölt cikk 4-6% át tette ki. (3. o.) A szerzők többsége a pártapparátus vezető beosztású funkcionáriusai közül került ki.

A Belügyi Szemle az MSZMP XI. kongresszusával kapcsolatban két cikket közölt, egyiket a kongresszus előtt, a másik a belügyminiszter kongresszusi felszólalása volt. Az összbelügyi feladatokat tükrözték azok a cikkek, amelyeken keresztül a személyi állomány megismerhette a minisztérium vezetőinek az összfeladatokról, az egyes szakterületekről alkotott véleményét, állásfoglalását és parancsait. Jelentős előrelépésnek számított a lapokban, hogy az országos parancsnoki értekezletek anyagát differenciáltan, megfelelő mértékben ismertették az olvasókkal. A belügyi vezetés gondjainak, problémáinak, állásfoglalásainak ez a nyíltsága kedvező visszhangot váltott ki az állomány széles rétegiben és lehetővé tette a vezetői koncepciókkal való azonosulást, hatékonyabbakká a feladatok végrehajtásának módszereit.

Jelentős szerepe van a központi folyóiratnak az állomány összbelügyi szemléletének kialakításában, és az ezzel összefüggésben levő közös feladatok megértésében, továbbá az egyes szolgálatok kölcsönös segítése és támogatása szükségleteinek megvilágításában. A megjelent cikkekben érzékeltették az egyes szolgálati feladatok megoldásánál a társszervek segítségét. Ugyanakkor kritikailag felvetették a Belügyi

Szemlének, a mindennapi gyakorlatról szóló cikkeiben az egyes belügyi szervek közti együttműködés hiányát, problémáit.

A belügyi munka önkéntes segítőinek első, 1976. 03. 25–26 országos tanácskozásáról. A Belügyi Szemle a belügyminiszteri beszámolót, majd a felszólaló párt-, társadalmi és állami szervek képviselői beszédeit hozta egyéb cikkek mellett.

A BM központi sajtóorgánumainak kiemelt szerepe volt az MSZMP 1969. november 28-i, a Belügyminisztérium munkájára vonatkozó határozatának ismertetésében, a vele kapcsolatos belügyi feladatok megértésében, propagálásában, és a végrehajtásuk érdekében tett intézkedések értékelésében.

Mind a Magyar Rendőr, mind a Belügyi Szemle rendszeresen érintette a kapcsolódó témákat. Bemutatta a központi és a területi szervek sokrétű tevékenységét, amelyet a bűncselekmények visszaszorítása, a közterületek rendjének és biztonságának a fokozása érdekében tettek. Cikksorozatok fejtették ki a személyügyi munka elveit, gyakorlatát. Ezzel összefüggésben a Belügyi Szemle szerkesztősége, a „Vezetés szervezés kérdései” címmel önálló rovatot indított. A rovatban főleg külső szervektől, elméleti igényességgel közöltek tanulmányokat.

A Belügyi Szemlében is több cikk érintette az ifjúságról szóló 1971. évi II. törvényt. Cikk jelent meg a fiatal belügyi dolgozók előrehaladásáról is. Érdekesekek voltak az ifjúságpolitika megítéléséről, a fiatalok bűnözés helyzetéről közölt írások.

A személyi állomány állambiztonsági szemléletének fejlesztésén túl a nemzetközi osztályharc területén való tájékozódást is elősegítették a Belügyi Szemle állambiztonsági tárgyú cikkei, amelyek az ideológiai harc aktuális kérdésével foglalkoztak. Értékelték a korabeli szóhasználat szerint „az imperialista hatalmak” fellazítási taktikáját, az ellenséges szervek aknamunkáját, az antikommunisták manőverezéseit, figyelembe véve az Európai Biztonsági és Együttműködési Konferenciájának záróokmánya aláírásával létrejött helyzetet. A titkos háborúk történetéből rovat cikkei a jelentés szerint is igen népszerűek, olvasmányosak voltak. Külön figyelemre méltónak találták a Radó Sándor magyar antifasisztával készített interjút.

Nemcsak a jogpolitikai, hanem a szakmai munka szempontjából is jelentősek voltak az értékelés szerint a Szemlében a jogalkalmazás jogpolitikai irányelveiről szóló jogi normák ismertetéséről és értelmezéséről megjelent cikkek. Az akkoriban megjelent

új büntetőjogi szabályok megismertetését, alkalmazását sokban segítették a Belügyi Szemle cikksorozatai és feltevéspályázatai.

A Belügyi Szemle, szerkesztőbizottságának ösztönzésére az aktuális gazdasági-politikai kérdésekről cikkek jelentek meg az állomány tájékozottságának, közgazdasági képzettségének és helyes szemléletének növelése, valamint és a határozott fellépés bátorítása érdekében. A témák kidolgozására – különös tekintettel azok rendőri vonatkozásaira – a gazdaságirányítás és -ellenőrzés országos hatáskörű szerveinek vezetőit kérték fel.

Az említett cikkek a közigazgatási képzettség és a helyes szemlélet erősítésén túl rámutattak a gazdálkodás rendjét, továbbá a társadalmi tulajdon védelmét szabályozó rendeletek joghézagaira, sebezhető pontjaira, a rendelkezések kijátszási lehetőségeire. Feltárták a népgazdaság és a társadalmi tulajdon elleni bűncselekmények jellemzőit, az elkövetést lehetővé tevő okokat és körülményeket, valamint a megelőzés és a felderítés lehetséges módszereit. A gyakorlatot bemutató publikációk is ezt a célt szolgálták.

A bűnözésnek, mint társadalmi tömegjelenségnek a megítélése – ahogy a jelentésben olvashatjuk –, akkoriban „világnézeti kérdés”-nek számított. A központi folyóiratban megjelent kriminológiai tárgyú publikációkban mindig nagyon lényeges szempontnak tartották, hogy „csak a szilárd marxista világnézetet tükröző tanításoknak adjunk helyt”. (4. o.)

A pártnak és a kormánynak az MSZMP XI. kongresszusán sokoldalúan kifejezésre juttatott, több éves gyakorlati politikával „igazolt” elvi álláspontja volt, mint az anyag megállapítja, hogy; „a fejlett szocialista társadalom megteremtésnek együtt kell járnia a szocialista törvényesség csorbíthatatlan, következetes érvényesülésével, a törvényeink szerint élő állampolgárok biztonságával.” (4. o.) Ennek megfelelően, a központi sajtóorgánumok sokrétűen foglalkoztak azokkal a parancsokkal és utasításokkal, amelyek célja az ország törvényes belső rendjének megfelelő védelmezése volt. Hozzájárultak az állomány szemléletének a formálásához abban a kérdésben is, hogy minden jogellenes cselekmény esetén az elkövetővel szemben – bárki legyen az – a törvényes keretek között kell eljárni. A „bárki legyen az” beszúrásnak a pártállami hierarchia zavarmentes működtetéséhez mindig inkább hangsúlyozni kellett, mint betartani... A jogszerűség, a gyorsaság és a kulturáltság

kérdéseivel, minden olyan követelménnyel, amely az állampolgárokkal való kapcsolat javításának a feltétele, több cikk is foglalkozott, hangsúlyozta az anyag.

Az elvártnál viszont kevesebb cikk jelent meg a munkahelyi légkört zavaró jelenségekről és magatartásokról. Nem bírálták elégszer azt az akkoriban még meglevő „hibás”-ként jellemzett szemléletet, hogy a békesség kedvéért szó nélkül hagytak helytelen politikai, szakmai, magatartásbeli nézeteket.

A Magyar Rendőr átlag 54 ezer példányban jelent meg, olvasói köre ennek többszörösét: átlagosan az előfizetőinek 40%-át az önkéntes rendőr és más együttműködő; 30%-át tiszt, s mindegy 10%-át kinevezett és szerződéses polgári alkalmazott tette ki. Az olvasók 2/3-a vidéki volt. (5. o.)

A Belügyi Szemle átlag 12 ezres példányszámú volt, azaz csaknem negyede a Magyar Rendőrének. Előfizetői zömben tiszték voltak. A külső olvasói (ügyészek, bírák) száma viszonylag csekély volt az anyag megítélése szerint. (5. o.) Ugyanakkor, mint a jelentés kiemelte, mindkét sajtóorgánum eszmei, politikai nevelőmunkájának hatása túlnőtt a Belügyminisztérium keretein.

Elsősorban a Belügyi Szemle, de a Magyar Rendőr is jelentős szerepet töltött be a központi és a területi szervek értekezleteinek háttéranyag-ellátásban is, megjelent cikkeit használták a képzésben és a továbbképzésben beszámoló. A Belügyi Szemle egyes cikkei a felsőoktatási intézmények hallgatói számára forrásmunkákat és javasolt irodalmat tartalmazott.

A lapok olvasóinak sokrétűségéből adódott, hogy az egyes témák megközelítésekor figyelemmel kellett lenni az olvasók rétegződésére is. Erre állandóan törekedett mindkét szerkesztőség.

Minkét lap, vezető munkatársai előtt ismert volt az olvasókkal való közvetlen kapcsolat „politikai jellegű” szükségessége. A Belügyi Szemlének a jelentés szerint nem volt az olvasóival eléggé jó kapcsolat, ezért fejleszteni javasolták az olvasók véleményeinek, javaslatainak, ötletinek közlése céljából létrehozott Fórum és Reflexió rovatokat. A belügyi munkáról, a külső szervek és személyek véleményét, továbbá a személyi állomány egyes problémáit bemutató Tükör rovat is visszaesett a vizsgált években.

A jelentés szerint a két lap szerkesztősége és munkatársai ritkán találkoztak szervezett ankétokon az olvasókkal.

Az első rész összefoglalásként megállapított, hogy a Magyar Rendőr és a Belügyi Szemle – a problémák ellenére – alapvetően teljesítette feladatait az állomány eszmei, politikai és szakmai nevelésében. Teljesítették a lapokkal szemben támasztott politikai követelményt, hogy „kollektív agitátorok, kollektív propagandisták és kollektív szervezők legyenek”.(5. o.) „A párt iránti hűsége”, a szocialista hazafiságra, a proletár nemzetköziségre nevelték a személyi állományt. Hozzájárultak a belügyi célkitűzések megvalósításához, a szolgálati érdek érvényesüléséhez. Segítették a belügyi állományt és az önkéntes segítőt a hivatástudatuk elmélyítésében. Erősítették a belügyi szervek egységét, a társzervekkel való együttműködést, és törekedtek a társadalmi támogatottság szélesítésére. Népszerűsítették a jó kezdeményezéseket, küzdöttek a hibák ellen, és hozzájárultak bizonyos mértékig az állomány véleményének kibontakoztatásához.

A BM központi sajtóorgánumaiban megjelent cikkek – többek között az eszmei-politikai nevelő témájúak – színvonala közvetlen vagy közvetett módon kapcsolatban állott a szerkesztőséghez érkező információk formájával, tartalmával; a vezetés színvonalával és az ezzel összefüggő munkamódszerekkel, valamint a szerkesztők, a munkatársak képzettségével és a megszerzett gyakorlatával

A jelentés megállapítása szerint az MSZMP X. kongresszusa óta mindkét szerkesztőség irányítása, informáltsága a vezetés színvonala, munkamódszere és káderhelyzete fokozatosan javult. Ez a szerkesztőségek munkahelyi légkörében, munkastílusában és közvetve a lapokban megjelent cikkekben érezte pozitív hatását.

Az eredmények mellett a szerkesztőségek különböző kisebb problémákkal küszködtek. Ennek hatása elsősorban a színvonalbeli egyenetlenségekben mutatkozott meg.

„Az MSZMP Belügyminisztériumi Végrehajtó Bizottsága, mindig nagy figyelmet szentelt a lapok politikai irányvonala kialakításának, elemezve az irányelvek gyakorlati megvalósítását. A munkát elismeréssel, bírálattal segítette, feltárta az ezzel kapcsolatos vezetési, szerkesztési problémákat, konkrét javaslatokat téve megoldásuk módjára.” (6. o.) A BM vezetése is mindig megkülönböztetett

érdeklődéssel tekintett a lapokra, szerkesztőségükre. Biztosította a lapok anyagi ellátottságát, működési feltételeit.

A főszerkesztők folyamatosan rendelkeztek mindazokkal az információkkal, amikkel a Belügyminisztérium más központi osztályvezetői. Meghívást kaptak a BM központi közvetlen és területi szerveinek értekezleteire, tanácskozásaira, betekintheztek az értékelő jelentéseikbe, összefoglalóikba. A miniszterhelyettesek és annál magasabb beosztásúak, valamint az országos főhatóságok vezetői kivételével a központi és területi, valamint a társszervek vezetőivel, a lap feladataival összhangban közvetlenül tárgyalhattak.

A sajtószervek jobb informálására tevékenységük célirányosabbá tételére speciális tájékoztatókat, konzultációkat szerveztek a minisztériumi párt- és szakmai vezetők részvételével.

A szerkesztőségek informálását segítették a Belügyminisztérium által kinevezett szerkesztőbizottságok is. Mind a Magyar Rendőr, mint a Belügyi Szemle szerkesztési irányelveit, éves tevékenységét, a szerkesztőbizottságok hagyták jóvá. Véleménynyilvánítással, tanácsadással segítették a szolgálati igények érzékelését, a szerkesztőségi célkitűzések megvalósítását.

A szerkesztőbizottságok tagjai általában képviselték a BM főcsoportfőnökségeinek, országos parancsnokságainak a lapokkal szemben támasztott igényeit. Segítették a témák felkutatását, a cikkek megírását.

A jelentés mégis azt állapította meg, hogy mindkét lap szerkesztőbizottságának tevékenysége a vizsgált időszakban visszaesett, üléseik ritkábbak és gyakran csak a kiküldött anyagok, javaslatok észrevételezése formájában nyilvánult meg. A szerkesztőbizottság aktivitása mérséklődésének okát abban látta az előterjesztés, hogy tagjaik egy részét nyugállományba helyezték, illetőleg más beosztásba, ezért újjászervezésük indokoltnak mutatkozott.

A Belügyminisztérium központi sajtószervei közvetlen irányításának, vezetésének, s az ezzel összefüggő munkamódszereknek egyes kérdései gyakran szerepeltek különböző párt- és szakmai fórumokon, amire a jelentés is kitér, sőt tételesen felsorolta a felmerült problémákat, amelyek a következők voltak:

– időről-időre visszatérően felmerült, alighanem a szovjet minta okán, valamennyi belügyi sajtószerv összevonásának szükségessége, gyakran vitatták a

szerkesztőségek szervezeti elkülönültségének indokoltságát, ezért problematikusnak tartották a szerkesztőségek önállóságának túlzott hangsúlyozását.

– A Belügyi Szemle vezetésének színvonala a jelentés által vizsgált időszakban javult, bár nem értékelték továbbra sem kifogástalannak.

– A szerkesztésre esetenként károsan hatott a több alkalommal megbírált (a főszerkesztő, Déri Pál által bevezetett és szorgalmazott demokratikus)²²⁷ vezetési stílus. A munkaszervezés, a jelentés szerint, nem egyszer a realitások hiányát tükrözte. A szerkesztést estenkénti kapkodást indokolatlan túlterhelések nehezítették. Szembeötlő, hogy a fokozott elvárásoknak megfelelni igyekvő szerkesztőség több éves létszámhiányáról nem tesz említést a jelentés...

A folyóirat cikkeinek 1/3-át külső szerzők írták. Az állandó, jól képzett belügyi szerzők kinevelése, megbecsülése érdekében további konkrét lépéseket tartott szükségesnek az előterjesztés. A szolgálati ágak szervezeti vezetőinek, jól képzett beosztottainak többsége, ugyan jellemzően elismerően szólt a folyóiratról, írásaikkal kevésbé támogatták azt. Esetenként és egyes helyeken a szerzők csak előljáróik észrevételezéseit beépítve fordulhattak írásaikkal a szerkesztőséghez. Az is tapasztalható volt, hogy a szerzők kritikai hangvételükért nehezteléstől tartottak.

A rovatvezetők önálló munkakörének ellátásához az is szükséges volt, hogy azok megfelelő adottságokkal és képesítéssel rendelkezzenek. Ez volt az alapja annak, hogy felelősségtudattal elláthassák a rovatvezetői munkát, s ez által jelentősen megkönnyíthették a szerkesztést.

A szerkesztőségek szerkesztői és újságírói állományába tartozók többsége elvégezte a MUOSZ újságíró-iskoláját, illetve különféle szintű tanfolyamait. A Magyar Rendőr szerkesztőségi állományának harmada, a Belügyi Szemlénél mindenki egyetemi-főiskolai végzettségű volt. Rendőrtiszti Főiskolai végzettségű volt a Magyar Rendőr szerkesztőségének harmada, a Belügyi Szemle munkatársainak fele. A jelentés megállapítása szerint azonban a több éves gyakorlati tapasztalatok bizonyos mértékig pótolták a politikai szakmai iskolai végzettségben mutatkozó lemaradást.

A jelentés szerint mindkét szerkesztőségnek a továbbiakban nagy figyelmet kell fordítania a kellően átgondolt, a személyi állomány politikai és szakmai képzettségét növelő, munkaszeretétét fokozó és stabilitást eredményező káderfejlesztésre, a

---

²²⁷ DÉRI Pál: Néhány szerkesztőségi tapasztalat. Rendészeti Szemle, 1993/1, 13. o.

megfelelő utánpótlás biztosítására. Ennek a résznek befejezéseként, a politikai és szakmai intézkedések közléshez történő megszerzése érdekében a jövőben hatékonyabb intézkedéseket tartott szükségesnek az anyag.

Az irányító pártbizottság a Belügyminisztérium személyi állományának és önkéntes segítőinek eszmei politikai – és csaknem utolsó sorban, mintegy mellékesen a szakmai – nevelésében, a következő időszakra is változatlanul kiemelkedő szerepet szánt a Belügyminisztérium képes hetilapjának és központi folyóiratának.

Ennek megfelelően, a BM IV/I. csoportfőnöke és a központi sajtóorgánumok szerkesztői a továbbiakban fordítsanak különös gondot:

- az MSZMP XI. kongresszusi, a Központi Bizottság és a Politikai Bizottság határozatai – kiemelten az 1969. november 28.-i, a Belügyminisztérium munkájára vonatkozóak – propagálására, segítve a végrehajtásra irányuló szervező, mozgósító munkát;
- a párt programnyilatkozatának további elmélyült tanulmányozására, figyelemmel a „fejlett szocialista” társadalom építésére;
- a gazdaságpolitikai célkitűzések és feladatok megértésére, összhangban a népgazdasági és a társadalmi tulajdon védelmével, erősítésével;
- a „proletárdiktatúrával” összefüggő elméleti-politikai és gyakorlati kérdésekre, mindenkor hangsúlyozva a munkásosztály vezető szerepét, a szövetségi politikát;
- a „proletár internacionalizmus” további erősítésére figyelemmel a szocialista országok – elsősorban a Szovjetunió – haladó hagyományaira, élenjáró eredményeinek bemutatására;
- a szocialista életmód kialakulásának és fejlődésének elméleti, politikai, gyakorlati kérdéseire, érintve az állam- és közbiztonság védelmének, valamint fenntartásának társadalmi igényét, a bűnmegelőzési munka hatékonyságának növelését;
- a béke és biztonság megteremtéséért az európai enyhülés megerősítéséért és kiszélesítéséért folytatott harcra, propagandára, visszautasítva minden „ellenséges, antikommunista” hatást;

A lapok politikai és mozgalmi rovatainak munkája során – a cikkek szervezésekor, egyes témák megírásakor – legyenek figyelemmel az MSZMP PB 1967. november 14-i határozataira, amely a Belügyminisztérium és szervei pártirányítására,

pártellenőrzésére, a belügyi szerveknél működő pártszervezetek jogaira és hatáskörére vonatkozik.

Meg kell gyorsítani a Belügyminisztérium Kollégiuma 1975. február 20-i ülésén hozott döntésekből adódó intézkedések meghozatalát, amelyeket az MSZMP Belügyminisztériumi Végrehajtó Bizottsága javasolt a 8.-as VB határozataiban.

3.4.3. A rendszerváltás hajnalán

A BM IV. Főcsoportfőnökségi Párt Végrehajtó Bizottsága, a rendszerváltást megelőzően, alighanem utoljára, 1987. október. 29-i ülésén tárgyalta ilyen átfogó módon a Belügyi Szemle szerkesztőségének tevékenységét. Az ülés három napirendje közül a másodikként tárgyalták meg az akkori főszerkesztő, dr. Finszter Géza rendőr őrnagy, október 20.-án készített, az előzőhöz képest már nem „Szigorúan bizalmas!”, csak „Bizalmas!” minősítésű írásos előterjesztését.²²⁸

Dr. Finszter Géza így emlékezett a Belügyi Szemléhez kerülésére: „1984-ben, a korábbi főszerkesztő, 60 évesen már 5 évet túlszolgált. E beosztáshoz szigorú kritérium volt a tudományos fokozat. A már említett kandidátusi értekezésem keltett néhány konfliktust, bár megvédését nem akadályozták meg. (Viszont 2010-ben egy neves akadémikus azért hívott meg a születésnapra rendezvényére, mert emlékezett az általam 1979-ben leírt értekezésre, ami – mint megjegyezte – akkor nagyon bátor dolog volt!) Ráadásul a Társadalmi Szemléből felkértek egy, a hazai nyomozási gyakorlat, Helsinki Szellemében történő feldolgozásáról szóló tanulmányra. Én pedig ennek – tudományos alapossággal – eleget tettem, ami ismét nagy port kavart, így a munkahelyemen külön vitát kellett összehívni pártos bírálatomra...

1984-ben tehát megkerestek, hogy a belügybe tudományos fokozatú vezetőt keresnek a Belügyi Szemle főszerkesztőjének, illetve a tudományszervezési osztály élére. A Belügyi Szemléből Déry Pál idejében profi módon működő szakmai lapnak tartottam és a tudományos rangja is elfogadott volt, hiszen a rendőrök mellett komoly

---

²²⁸ MNLÓL, M-KS 844 3cs 289 ő. e., MSZMP BM IV. Főcsoportfőnökségi Bizottság 51-8/2/16/1987/2, A Belügyi Szemle szerkesztősége állományának erkölcsi, politikai helyzete.

reputációval rendelkező tudós emberek is írtak bele. Ezért választottam a Belügyi Szemlét, két hét múlva már ott is voltam és megismerhettem a szerkesztőséget.”²²⁹

Mint az anyagból is kiderül, a Belügyminisztérium központi folyóirata továbbra is a személyi állomány tájékoztatásának, tudatformálásának egyik eszköze volt, ami ismeretek közvetítésével, szakmai és közéleti gondolatok közre adásával segítette a hivatástudat kialakítását és erősítését.

Betekintést nyújtott az egyes szolgálatok feladataiba, szólt a végrehajtás eszközeiről, módszereiről, a személyi és a tárgyi feltételekről. Az eredményeket felmutatva kereste az új, hatékonyabb megoldásokat, támogatta a szolgálati ágak közötti együttműködést, figyelemmel kísérte a belügyi állomány élet- és munkakörülményeit.

A Belügyi Szemle helyet adott a mozgalmi élet eseményeinek, írásokat közölt a pártszervek, az ifjúsági mozgalom és a belügyi szakszervezet tevékenységéről.

A folyóirat egyik fóruma volt a belügyi tudományos életnek, egyben propagandistája a közművelődésnek, a kulturált és egészséges életmódnak.

A hatályos ügyrendjében is rögzített feladata volt, bemutatni olvasóinak a belügyi /rendőri/ tevékenységhez szorosan kapcsolódó és bírósági munkát, az államigazgatási jogalkalmazást. Nyomon követte a jogalkotás eseményeit és emellett kapcsolatot tartott a jogtudomány legfontosabb műhelyeivel.

Ehhez mérten tájékozódott a külföldi rendőri szakfolyóirataiban és ezekből rendszeresen publikált a Külföldi Tapasztalatok, a Lapszemle és Tájékoztató rovatokban.

Az előbbieken összefoglalt feladatok végrehajtása olyan szerkesztőségi kollektívát feltételezett, amelynek volt határozott célkitűzése, amelyben a munkatársak szoros együttműködésben dolgoztak, és ahol minden egyes beosztott politikai elkötelezettséggel, szakmai és újságírói felkészültséggel gyakorolta hivatását.

A rendészeti szakfolyóirat célkitűzéseinek megfogalmazásánál a működő pártállami rendszerben a szerkesztőség számára is irányadóak voltak azok a politikai és szakmai alapidokumentumok, és feladattervek, amelyek a jelentésben vizsgált három éves

---

²²⁹ Mélyinterjú dr. FINSZTER Gézával: A központi, államigazgatási, jogi folyóiratok profilját tekintve, mi hiánypótló missziót töltöttünk be... MELLÉKLETEK

időszakban a belügyi munka egészét szabályozták. Lényegében ezek kaptak konkrét megfogalmazást a IV/II. Csoportfőnökség munkaterveiben, amelyek a Belügyi Szemle szerkesztősége, mint felügyelt szakmai egység részére időszakos feladatokat határoztak meg.

Mint a jelentés is rögzíti: „Folyóiratunk alapításától kezdve határozott politikai funkciókat teljesít. Alkalmas arra, hogy a sajtó eszközeivel közvetítse a marxizmus-leninizmus tanításait, adjon fórumot a marxista társadalomtudományok közlésére azoknak, amelyek közvetlenül vagy áttételekkel kapcsolódnak a rendőri tevékenységekhez. Cikkeink egy része tudatosan vállalt politikai propaganda, amely a belügyi munka politikai meghatározottságát, a rendőri hivatásnak a munkásállam múltjában és jelenében betöltött szerepét, a szakmai tudás és a politikai elkötelezettség szoros kapcsolatát példázzuk.” (2. o.)

A szerkesztés elképzeléseit tükrözték is azok a publikációk, amelyek az utóbbi időben nagyobb nyilvánosságot kívántak adni a belügyi párt-, KISZ- és szakszervezeti mozgalom eseményeinek.

Az említett politikai funkciók teljesítése a szakfolyóiratokban, így a Belügyi Szemlében sem problémamentes. A folyóirat néhány évtizeddel korábbi indulásakor /erről az 1953-62 közti lapszámok tanúskodnak/ az sem volt ritka, hogy a tisztán szakmai-technikai jellegű írásokat is „osztálytartalommal” töltötték meg. Később – talán épp ennek a mindent átpolitizálni akarásnak a visszahatásaképpen – a nem közvetlenül szakmai tárgyú írásokat érezték a szerzők, szerkesztők, a lap profiljától idegennek.

A másik probléma a cikkek hangvételével és információtartalmával összefüggésben jelentkezett. Míg a szakmai anyagok bővelkedtek tényekben, és általánossá vált az érvelő, bizonyító kifejezőmód, erősödött a kritikai hangvétel, ezzel együtt javult az ellenvéleményt is toleráló vitakultúra, addig a politikai indíttatású írások sokig megmaradtak a jelszavak ismételtetésénél, az ellentmondást nem tűrő kinyilatkoztatásoknál...

A jelentés által vizsgált időszakban viszont a politikai és a szakmai mondanivaló arányai harmonikusan alakultak. Bebizonyosodott, hogy a szakmai jelleget nem rontja – ellenkezőleg, inkább erősítette –, ha többet szólnak a belügyi hivatás politikai

jelentőségéről, az elvárt mértékben nyomon követve a mozgalmi életet, kihasználva az ünnepek és évfordulók nyújtotta lehetőségeket.

A nyolcvanas évek végén, hazánkban is tapasztalható reformfolyamat felélénkülése eredményeként a politikai propagandában és a Belügyi Szemle oldalain is egyre több az érv, a bizonyító erejű információ, és szűnőben van a valóságról alig tudomást vevő deklamáló stílus. A szerkesztőség ehhez törekedett olyan szerzőket megnyerni, akik ezzel a megújuló politizálással valóban elősegítették az adott társadalmi berendezkedésben még közös célt; a

„szocializmusba vetett hit” megszilárdítását, a társadalmi igazságosság érvényre juttatását. (3. o.) A folyóiratnak emellett minden bizonnyal sikerült helyes szemléletet kialakítania a szakmai témák politikai megalapozásában is. Számos olyan feladat volt akkoriban a Belügyminisztérium és szervei hatáskörében, amelyek politikai vonatkozásait hiba lett volna nem látni: példaként ezek között szerepeltek a személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedések, a bűnelkövetés okinak általános és egyedi szintű tanulmányozása, a bűnmegelőzés szakmai és társadalompolitikai irányai, avagy a jogalkalmazás és jogpolitika egyes kérdései.

A szerkesztőség beosztottai, akkoriban érthető módon, meggyőződéssel vállalták munkájuk politikai tartalmát. Valamennyien tudták, hogy tevékenységük hozzájárulhat a belügyi feladatok megvalósításához, ezzel pedig részesei lehettek a korabeli szóhasználatnak megfelelően a „szocialista” társadalmi rend védelmezésének, a népi hatalom értékei oltalmazásának és azok további gyarapításának.

A szerkesztőség hat hivatásos állományú tagja, /három rovatvezető, olvasószerkesztő, a főszerkesztő és helyettese/ természetesen valamennyien párttagok és aktív politikai munkások voltak. / A pártsoportbizalmi mellett 1 fő a BM Párbizottság tagja, ketten a helyi pártvezetőség tagjai, 1 fő a KISZ-vezetőségben dolgozott és volt a szerkesztőség munkatársai között propagandista is. A három kinevezett polgári alkalmazott közül egy fő volt párttag, 1967 óta BM dolgozó. A polgári alkalmazottak fontos szakmai feladatokat láttak el, munkájukat hozzáértéssel, felelősséggel végezték.

A jelentés szerint minden beosztott megfelelt a képzési követelményeknek. Négy munkatárs újságírói szakképzéssel is rendelkezett.

A fegyelmi helyzet jónak volt mondható, hisz fegyelmi büntetés kiszabására hosszabb idő óta nem került sor.

Fontosnak tartották, a társadalom ügyeivel, a közösség gondjaival való felelős foglalkozást.

A lapban ekkor már több éve visszatérő témák voltak a vállalkozói magatartás a gazdaságban és annak büntetőjogi vetületei, az életszínvonal-politika, az adórendszer, a választások demokratizálása, valamint az államigazgatás átalakítása. Ezek azt bizonyítják, hogy a lap munkatársai nagy közéleti érdeklődéssel végezték munkájukat. Akkoriban ők is úgy gondolták, hogy a politikai elkötelezettség legfontosabb erősítője a politika alakításában való aktív részvétel.

A szerkesztőség munkatársainak a társadalmi folyamatokról határozott véleményük volt, és ennek igyekeztek mindig hangot is adni. A helyi fórumokon a szerkesztőség munkatársai, talán munkájukkal járó széles látókörüknek is köszönhetően jellemzően kezdeményezők voltak, és ha erre lehetőségük nyílt, hallatták szavukat a folyóiratban is. Számos műfajon keresztül a munkatársak közvetlenül is megszólaltak szerzőként, riporterként vagy éppen vitavezetőként. A nyilvánosság előtti szólás nagy felelőssége jellemzően nem bénította meg egyiküket sem. Nem váltak unalmassá, szürkévé és bátortalanná csupán abból kiindulva, hogy „haj csak baj ne legyen belőle”.

A főszerkesztő előterjesztéséből kiderül, hogy a felelősséggel való döntés elengedhetetlen feltétele volt a szerkesztőségben is, a mind több politikai ismeret megszerzése. Szinte törvény szintű szabálynak tartották azt a régi új gondolatot, hogy a saját lapjukon kívül más lapokat is olvasni kell. Ennek megfelelően tíznél több azoknak az elméleti folyóiratoknak a száma, amelyeket valamennyien rendszeresen olvastak, és közösen megvitattak. Az önművelésnek ez a formája azért is számított különösen hatékonynak, mert teljesen önkéntes volt, nélkülözve minden formáságot. A szerkesztőség munkatársai hasonlóan érdeklődtek a szakirodalom iránt is. Ez abból is látszik, hogy rendszeresen írtak könyvismertetéseket a folyóiratban, a monográfiák nagyobb részét maguk is elolvasták egyfajta szakosodott érdeklődés szerint, nagyjából tudva, hogy közülük ki, melyik szakterületen a járatosabb.

A „civil” irodalom tanulmányozása a megjelent cikkekből ítélve a lapkészítésre is befolyással bírt. Az a meggyőződés vezérelte a szerkesztőség újságíróit, szerkesztőit,

hogy a Szemle olvasói sem nem képzetlenebbek, sem nem „gyámoltalanabbak” a társadalomtudományos profil más szakfolyóiratainak közönségénél. Mint a főszerkesztő hangsúlyozta: „Ha a szókimondásban, problémafelvetésben, a kifejtés kulturáltságában és a megírás színvonalában nem tudjuk követni a legrangosabb orgánumokat, akkor lehet, hogy gondokat így nem okozunk a kiadónak, de éppen legigényesebb olvasóinkat – és azt a lehetőséget veszítjük el, hogy a Belügyi Szemle a belügyi közvélemény egyik formája legyen.” (4. o.)

A szerkesztőség lapkészítői úgy gondolták, hogy a politikai műveltség és a szakmai ismeretek gondozása szorosan összefüggnek és az egyik nem helyettesíti a másikat. A folyóirat hasábjaira írott és megjelent, általuk gondozott cikkeiből is kiderülően, korábban valamennyien dolgoztak hosszabb-rövidebb ideig belügyi szakterületeken /bűnüldözés, népgazdaság-védelem, közlekedésrendészet, állambiztonság/. Az a vélemény alakult ki a szerkesztőségi munkájuk során, hogy szaklapot szerkeszteni csak úgy lehet, ha aktívan és folyamatosan benne élnek az újságírói-szerkesztői szakmai munka mellett, abban is amit korábban csináltak. A tudományos kutatás szintén nyitva állt előttük, de minthogy a Szemle esetében elsősorban alkalmazott kutatásokról volt szó, ez a fajta tudományos tevékenység sem képzelhető el az érintett szakterülettel való szoros együttműködés nélkül.

Ezt a gondot a cikkszervezések során, a belügyi szerzőkkel való kapcsolattartásban, a szakmai értekezleteken való jelenléttel, egy-egy terület vezetőjének a szerkesztőségi ülésekre való meghívásával próbálták enyhíteni. A vizsgált, hároméves intervallumban, az írásos jelentés szerint, az a kedvező változás állt be, hogy több szakmai terület is megkereste a szerkesztőség munkatársait, csatlakozásukat kérve az ott folyó kutatómunkához.

Folyóirat készítői fontosnak tartották az újságírókká válásukat is. Minél jobban meg kívántak felelni a hiteles, gyors és pontos tájékoztatás általános követelményének. Mindeközben tisztában voltak vele, hogy a rendőri és az újságírói lét együtt nem valósulhatott meg konfliktusok nélkül. Tisztában voltak vele: úgy kellett kritikát megfogalmazni egy kialakult szolgálati gyakorlatról, hogy közben nem sérthették meg a fegyelmet, úgy volt célszerű bírálni meghatározott vezetői magatartást, hogy közben nem járathatták le a vezetés tekintélyét. Pontosán kellett érezniük tudniuk, hogy melyik probléma érett a nyilvánosságra, miként lehet azt úgy felvetni, hogy az

ne legyen lefegyverző, tétlenségre csábító, ellenkezőleg: serkentsen gondolkodásra, jó módszerek keresésére, a belső tartalékok feltárására. Tudták, hibákat akkor követnek el, ha ezekre a kérdésekre rossz válaszokat adnak.

A több évtizedes szerkesztői munka gyakorlatában megszerzett tapasztalatok birtokában jól tudták, hogy a lap legnagyobb ellensége az unalmas, szürke, semmitmondó írás. Előfordult persze olyan eset is, amikor a látszólag csillogó, meghökkentő újdonságok mögött felkészületlenség, féligazságok ismételtetése húzódott meg. Azt is belátták, hogy a vég nélküli panaszkodás, a jót soha meg nem látó szemlélet ugyanúgy unalmassá válhat, és hitelét veszti, mint a megalapozatlan sikerpropaganda. Mindezek fényében sem hitték, gondolták, hogy a szakmai hozzáértéssel és felelősséggel történő nyilvános szereplés kötelezően csak unalmas lehet. Ellenkezőleg, a megújuló társadalmi helyzetben észrevehetően az vált jellemzővé, hogy a korábban végtelenül unalmas dolgok – éppen mert értő emberek felelős és valós döntéseinek a fórumaira kerültek egyszeriben nagyon is érdekessé váltak.

Mint a főszerkesztő előterjesztésében megállapította: „A szerkesztőség beosztottai megfelelnek a velük szemben támasztott erkölcsi, politikai és szakmai követelményeknek.”(4. o.) A szerkesztőségi tevékenység további javításához azonban még tervszerűbbé kellett tenni a lapkészítés folyamatát, rendszeres kapcsolatot tartva a szerzőkkel, és az eddigiéknél több csatornán törekedve az olvasói vélemények megismerésére. Az eltelt évek tapasztalatai szerint elérkezett az ideje a hatályos szerkesztőségi ügyrend felülvizsgálatának és újjal felváltásának, ebben egyebek közt esetleg állandóvá téve a szintén itt rögzített főbb szempontok alapján a rovatvezetők és a többi beosztott munkavégzésének az értékelését.

Ekkoriban a Szemlélet felügyelő csoportfőnökség részéről ismét felmerült a kiüresedett szerkesztőbizottsági munkamódszer feltámasztása. Az új szerkesztőbizottságtól a szerkesztőség a folyóirat munkájának időszakonként visszatérő értékelését és a szakmai szervekkel való kapcsolattartás rendszeresebbé válását, a szakmai igények hatásosabb érvényesítését remélte. A főszerkesztő írásos anyagában javasolta ismételten felülvizsgálni a Szemle működtetéséhez szükséges, elengedhetetlen írott és szóbeli információs forrásokat, amelyek bővítése a

szerkesztőségnek is dolga, de a belügyi vezetés jövőbeni megértő támogatására is számítottak.

Még a korszak pártirányításához tartozott, hogy a főszerkesztői értékelésnek kötelező, záró eleme volt a közvetlen pártirányítás helyzete. Ebből a részből kiderült, hogy a helyi pártalapszervezet figyelemmel kísérte a szerkesztőség tevékenységét. A főszerkesztő egy alkalommal a vezetőség előtt, egyszer pedig a taggyűlésen számolt be a Belügyi Szemle helyzetéről. A felsőbb pártszervek fokozódó érdeklődését pedig a fenti beszámoltatás tükrözi, valamint az, hogy az írásos előterjesztés szerint a Belügyminisztériumi Pártbizottság kibontakozási feladatterve, két területen is konkrét elvárásokat fogalmazott meg a belügyi sajtóval szemben.

Finszter Géza rendőr őrnagy, főszerkesztő szóban elhangzott válaszai a pártbizottsági ülésen felmerültek kérdésekre az alábbiakban foglalhatóak össze:

Elmondta, a lap készítéséhez milyen segítséget vár a pártbizottságtól, továbbá, hogy amióta főszerkesztővé nevezték ki, fegyelmi felelősségre vonásra nem volt szükség a szerkesztőségben. A külföldi folyóiratokból elsősorban saját erőből igyekeznek tájékozódni. Elmondta, hogy a Szemle példányai többre kerülnek a lapon szereplő árnál. Nem érzékelték kritikát a tudományos cikkek és a gyakorlati tapasztalatok arányára vonatkozóan.

A főszerkesztőt kérdésére a pártbizottság képviselői tájékoztatták, hogy a tervezett szervezetkorszerűsítés tartalmában nem érinti a szerkesztőséget. Ismét megerősítették, hogy kedvező a Szemle belügyi fogadtatása. Növelni szükséges a folyóirat cikkeinek összbelügyi jellegét, a belügyi pártbizottság intenzívebben kíván a jövőben foglalkozni a folyóirattal „... főleg ma, amikor politikai bátorság is kell az újságíráshoz”.(5. o.)

Szabó József ny. határőr ezredes, a Határőr egykori főszerkesztője így emlékezett a rendszerváltást megelőző időszak politikai és belügyi sajtóviszonyaira:

„Mielőtt a magunk szűkebb territóriumába érünk, talán tágabb körökből célszerű kezdeni. A pártállam totális állam, tehát hivatalosan a nyilvánosság, a sajtó tulajdonosa, birtokosa, bár az orgánumok más és más párt, állami, szervezeti tulajdonban voltak. Nagybetűkkel olvashattuk a hirdető táblákon a lenini útmutatást, hogy a sajtó legyen kollektív propagandista, agitátor, szervező. A nyolcvanas évek elején egy szakmán belüli vitában elhangzott, hogy a sajtó nem „nagy hatalom”, csak

fontos hatalmi eszköz. Ezt persze ma is sokan így szeretnék látni, némelykor így is van, de nem kizárólagosan.

A párt (pártállam) megszabta, hogy hány országos napi és heti lap működhet, a központi vezetés közvetlen irányítása alá került Az MTI és a Magyar Rádió (ezt a kinevezett vezérigazgatók személye is garantálta, Szirmai, Hárs, Barcs, akik közel álltak a legfelsőbb pártvezetéshez), ennek szükségességét Rákosi Mátyás 1948-ban a vezető újságírók előtt személyesen hirdette ki és indokolta meg. A főszerkesztők, vezető munkatársak a pártközpont illetve a tájékoztatási hivatal kinevezettjei voltak. Végül is a folyóiratok és a szakmai hetilapok, ha nem is az országos vagy a megyei orgánumok rangján, de a kiemelt körbe tartoztak. De a Kádár korszakban – én személy szerint így tapasztaltam – a lapok, kiadványok száma jelentősen bővült, a helyi rádiók szaporodtak, megjelent a televízió, mindennek egyrészt technika-fejlődési, gazdasági, de jelentős mértékben politikai okai voltak, tulajdonosi szervezeteknek nagyobb önállóságuk, hatáskörük lett. A sajtóban (írott és elektronikus) – ez ellenőrizhető az őrzött – placebók, központi anyagok, iránymutatások helyett mind nagyobb teret nyert a szakma, a valóság, vagy az ahhoz hasonló világ.

Mint közismert, voltak általános tabutémák, a helyi körökben olykor és személyektől függően működött a kézi vezérlés, és ha ebben a szakmában valaki működni akart, akkor tisztában kellett lennie az öncenzúra követelményeivel.

Magam a hatvanas évek végétől ismertem alaposabban a Szemlét, a belügyi lapokat (s persze a Honvédségi Szemlét és lapokat is), így ezt a változást, önállósodást az azt követő években, évtizedekben érezni véltem és vélem.

Másként a hatvanas, mint a hetvenes és a nyolcvanas években.

A történelmi-társadalmi helyzet nyilvánvalóan befolyásolja a folyóiratok tartalmát, tematikáját, még szóhasználatát is (A Szemlében is nyilván többször írták le az imperializmus szót, vázolták föl az ellenség képét a hatvanas, mint a hetvenes években, a szocialista demokráciát, mint fogalompárt 1965 előtt valószínűleg nagyítóval sem találni meg. A „szocialista törvényesség” emlegetése is valamiféle törvényességet jelentett, ki melyik szóra teszi a hangsúlyt. A hidegháborúban a feszültség csúcsa a berlini fal felépítése meg a kubai válság volt – mifelénk így érződött).

Az 1948-tól, majd 1948-tól 1956-ig tartó nyílt, sztálinista és az ország szinte minden rétegét érintő diktatúrát, szovjet-típusú módszereit, az utólag valószínűtlennek tetsző személyi kultuszt nem lehet összemosni a Kádár-rendszerrel! Igaz az utóbbinak is voltak korszakai s ezek a BM életében különösen mély lenyomatokat hagytak. Hisz itt ötvöződött egy ÁVH-s és egy rendőrségi múlt, a szakterületek jellege szerint egy enyhe szelekció után többnyire azonos személyekkel, az állomány cserélődése aztán az idők, no meg a szakmai követelmények változásával lett egyre erőteljesebb.

A forradalomtól mintegy öt évig tartó konszolidációnak voltak lépcsőfokai: az 1957-es, május elsejei többszázézes tüntetéstől a brüsszeli kiállítás Boldizsár Iván megálmodta pavilonján át az íróknak adott amnesztiáig. Én hajlanék rá, hogy a kétfrontos harc „másik frontja” leginkább a BM-et érintette. Ha jól emlékszem Münnich Ferenc – még a fegyveres erők minisztereként – parancsban oszlatta fel a BM kereteiben újjászerveződő „ÁVH-s szerveket”, számtalan vezetőt tartóztattak le, bocsátottak el. Benkei András, egy a feloszlatóban lévő BM Karhatalom tiszti gyűlésén még a hetvenes évek elején is kikelt Moldova György Elbocsátott légió című regénye ellen, már jó öt-hat évvel a könyv megjelenése után. (Az akkori értelmiségi legenda úgy tartotta, hogy Kádárt az oroszok Rákosival fenyegették, míg utóbbi a hatvanas évek közepén Kazahsztánba nem száműzték, ugyanis kint tanuló honvéd- és BM tisztek is csoportosultak körülötte.)

A politikai bizottság 1961-es határozatával kicserélték a Határőrség vezetését, jött parancsnoknak dr. Korom Mihály, a párt élvonalbeli kádere. 1964-től elkezdődött a Határőrségnél a gépesítés, javult az ellátás, hatvanhattól megszűnt a húsz kilométeres határsáv-zóna, s a nyugati határszakaszon is (ismét) fölszedték az aknazárat. Korom 1963-ban KB titkár lett, azaz a közvetlenül pártirányított fegyveres erők és testületek főnökévé vált.

Ha jól emlékszem Münnichet Biszku Béla, őt a hatvanas években Papp János váltotta a belügyminiszteri székben (ő Veszprém megyei első titkár lett, és 1989-es öngyilkosságáig „kemény vonalas” hírben állt.). Münnich európai látókörű kommunista, a monarchiában szerzett jogi végzettséggel, a következő kettő pedig keményvonalas volt, a tulajdonképpen jellegtelen Benkei András minisztersége 1980-ig tartott. De ez megfelelt a rendszer jellegének, mert esetében, mint ahogy Cinege honvédelmi miniszter esetében is, a fegyvereseknél a hatalom mind a KB

apparátusánál összpontosult. Igazából ezt jelentette a fegyveres erők és testületek sokat emlegetett és hivatkozott „közvetlen pártirányítása”.

A Belügyminisztérium történetében meghatározó volt az 1966-os esztendő. (De ez nem közvetlen emlékem, akkoriban „kis hadnagyocska, főhadnagyocska” voltam) Ennek jellemző állomásai voltak a május 28-ai BM Országos Értekezlet, és az azt feldolgozó BM Kollégiumi ülések; szeptember 15-én, október 21-én, november 24-én, valamint december 22-én. Az országos értekezleten Kádár János hozzászólásában értékelte a kül- és belpolitikai helyzetet majd személyesen szabta meg a Belügyminisztérium legfontosabb feladatait. A belügyi tárcával szemben azt az igényt fogalmazta meg, hogy „Próbálják meg a BM munka mennyiségét valamivel redukálni és a minőséget, a politikai színvonalat növelni, mert akkor hatékonyabban és többet tudnak adni... a pártnak és a népnek.”

A kor szó- és fogalomhasználatát ismerve a mennyiségi redukció és/vagy a politikai színvonal növelése mást jelentett, mint egy mai középiskolai végzettségű ember gondolná.

A következő négy évben megszűnt a karhatalom tüzéségével (az is volt) együtt, lett Forradalmi Rendőri Ezred, rendőr-szolgálatra is bevethető hivatásos állománnyal. Ekkoriban vált belső beszédtemává az „összbelügyi szemlélet”.

Tehát: a hatvanas évek közepéig kétfrontos harc és konszolidáció. A hatvanas évek közepétől pedig lassú evolúció, folyamatosan érkező, már főiskolát, egyetemet végzett tisztekkel, persze politikai szólamok sokaságával, de szakmai érvekkel is (sőt – lásd a határőrség igazodását a határforgalom és pl. a helyi lakossági hangulat változásaihoz, egészen a vasfüggöny-bontásáig, a német menekülés kezeléséig).

Például: a hatvanas évek elején Hegyeshalomban osztrák kocsisor állt egy futballmeccs után is, azután '68-ban az államhatárt a „különböző viszonylatokban” útlevéllal átlépő utasok száma meghaladta a tízmillió főt (ez több volt, mint a kettősbirtokosok járkálása nélkül számított 1938-as határforgalom), aztán a hetvenes évek közepére ez 70 millió fölé nőtt. Természetesen a növekedés zöme a csehszlovák, lengyel, keletnémet forgalomból adódott, de élénkült a jugoszláv és osztrák határ is. A romániai határon a forgalom, a kinti fenntartások miatt hullámzott. Közismert, hogy nyugati útlevelet alapesetben háromévenként lehetett kapni, szűken

mért valutaellátmánnyal, s az útlevélosztályok igényelheték a munkáltató vagy a helyi pártszervezet támogató nyilatkozatát is. De tény, hogy az ország idegenforgalma, miként a motorizáció is csupán a mainak megfelelő lemaradásokkal követte a nemzetközi trendeket. (És a gazdasági háttereket is érdemes nézni, neves közgazdászok szerint Magyarország az elmúlt kétszáz évben a kiegyezés utáni második, harmadik évtizedben, 1937–1940-ben és a hetvenes években, a 78-as cserearányromlásig állt legközelebb Európához. A magyar vidék pedig sohasem élt olyan jól, mint a hetvenes-nyolcvanas években.)

1980-ban lett először belügyminiszter Horváth István s irányításával kezdett volna a BM rendőr-minisztériumból belüggé válni, de ha bementél a minisztériumba, több volt az egyenruhás ember, mint a civil. A nyolcvanas években egyre inkább igazodtunk az európai normákhoz (Csatlakoztunk a Genfi Egyezményhez, igaz, elsősorban a romániai menekültek miatt, erről nekem Gál Zoltán, a „civil” államtitkár adott akkoriban interjút.)

A folyamat különösen látványossá vált Horváth István második belügyminisztersége idején (de előtte ő is a KB adminisztratív titkára volt), a vasfüggöny lebontását a határőr vezetés szakmai érveire hivatkozva leginkább ő szorgalmazta és vitte ekeresztül.

Ezeknek a korszakoknak mindenképp volt közük (a kétfrontos harc kivételével) a Belügyi Szemle létrehozásához, alakulásához, a belügyi sajtó (s nem véletlenül a rendőrség, a határőrség és a tűzoltóság külső sajtókapcsolatainak bővüléséhez, a szinte modern tájékoztatás kialakulásához).a „titkolózás elvetéséhez”, legalábbis parancsban, ha nem is a gyakorlatban.²³⁰

3.5. Összegzés

Kutatásom során a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában három, a Belügyi Szemle tevékenységét értékelő eredeti forrásanyagra bukkantam. A pártállami rendszerben a Belügyminisztérium illetékes Belügyminisztériumi, illetve

---

²³⁰ Mélyinterjú Szabó Józseffel: Nem érvényesülhetett a Belügyi Szemle dominanciája a belügyi sajtóra. MELLÉKLETEK

Csoportfőnökségi, majd Főcsoportfőnökségi pártbizottságok számára készített főszerkesztői, csoportfőnöki írásos előterjesztések, valamint az első és utolsó ülés szóbeli hozzászólásai dolgozatom számára sok értékes megállapítást tartalmaznak.

A rendészeti szakfolyóirat és a politika kapcsolatával kapcsolatban a három jelentés szövegösszefüggéséből világosan szembeötlik, hogy az első jelentésben található legtöbbször az MSZMP betűszó, a párt IX. és X. kongresszusával a Központi, illetve a Politikai Bizottságával kapcsolatosan, a belügyi területet érintő feladatokról, ezek végrehajtásáról szóló, Szemlében megjelent cikkek számbavételekor. Az 1976-os írásos anyag a Szemlét együtt értékelte a Magyar Rendőrrel. Azonban változatlanul mindkettőben közös a kor elvárásai szerint, a rendészeti téma átpolitizálása. Ez viszont azt jelentette, hogy a tudomány tisztaságát erősen torzíthatta az ideológiai elvárásnak történő megfelelni akarás, de ez nem csak a belügyi lapoknál volt jellemző.

„Mindenfajta hírközlést alárendeltek a hivatalos ideológiának és propagandának, így a bűnügyi tudósításokat is. Egyrészt igazolni kellett azt a tételt, hogy a bűnözés a kapitalizmus, a kizsákmányolás, az elidegenedés miatt alakult ki, és a szocializmusban meg kell szűnnie, vagy legalábbis nagyságrenddel csökkennie kellene, másrészt olyan bűncselekményeket kellett általában bemutatni, amelyek az éppen aktuális ellenséget leplezték le.”²³¹

Az ideológiának alárendelt hírközlésre ma már például szolgálhat, az akkoriban a korszak szabályai szerint helyén való időben, módon megjelent tanulmány a Belügyi Szemle Külföldi Figyelőjében, „A szovjet büntetés-végrehajtás 50 éve” címmel.²³²

„A Szovjetunió büntetés-végrehajtása a második világháború befejezése után példát mutatott a népi demokratikus országoknak büntetés-végrehajtásuk szocialista átépítéséhez. Szerepet játszott hazánk büntetés-végrehajtásának fejlődésében is.”²³³

Azóta nyilvánosságra került a GULAG, és kistestvére a hazai recski tábor működése...

---

²³¹ HORVÁTH Attila: A magyar sajtó története a szovjet típusú diktatúra idején, Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Médiatanács Médiatudományi Intézete, Budapest, 2013, 75–76. o.

²³² PÁL László: A szovjet büntetés-végrehajtás 50 éve, Külföldi Figyelő, 1968/7, 49. o.

²³³ PÁL László: A szovjet büntetés-végrehajtás 50 éve, Külföldi Figyelő, 1968/7, 54. o.

A párhierarchia megfelelő szintű vezetése mindhárom esetben, lényegében elismerően méltatta a Szemle politikai, ideológiai, agitációs-propaganda tevékenységét is.

A rendészeti hierarchiájával kialakult viszonyában szintén visszatérő motívum a belügyi szakmai vezetéstől elvárható szintű közvetlen szakmai tájékoztatás biztosítása a szerkesztőség részére. Az első két anyagban ismétlődően jelentkezik, hogy az állambiztonsági terület bemutatásában nagy a lemaradás, illetve időről időre felbukkan a Belügyi Szemle esetleg egy titkos változata megjelentetésének szükségessége.

A sajtó nyilvánossága és a rendészet, rejtőzködő természetének konfliktusára is találunk példákat mindhárom jelentésben, amelyek szerint a szakmai problémák cikkben történő feltárása gyakran jellemző, nehezen vállalható konfliktusforrás a szerző előljáróival, akik közül néhányan a Szemlébe szánt anyagok előzetes véleményezését is megkövetelték.

A Belügyi Szemle főszerkesztőinek egyik beszámoltatása sem tért ki a többi belügyi lap, Szemle általi felügyeletére, irányításának helyzetére, annak méltatására, hiányosságaira. Tehát feltételezésemmel ellentétben nem volt domináns szerepe a Szemlének a többi belügyi lap felett.

„A rendszerváltozás évei alatt... Ha óvatosan is, de még a szűk szakmai, testületi lapok munkatársai is nyújtózkodni kezdenek. Próbálgatják a már romos kerítések újabb réseit. Szinte lázas állapotban használják ki a főszerkesztő-cerberusok növekvő bizonytalanságát, és szinte önostorozó dühvel tapossák el saját magukban is a megkövesedettnek látszó, évekig menedéket jelentő öncenzúrát.”²³⁴

3.6. A rendészeti hierarchia átláthatósága; a tudomány és a sajtó szabadsága, esélyegyenlőség

---

²³⁴ DVORÁK Ede: A „Magyar Rendőr”, illetve a „Zsaru” magazin társadalomképe a rendszerváltás során, 6. o. Budapest, 1992, BM Kiadó, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, 4.1., A-4423/3

Mint a 2011-ben a Magyar Rendészettudományi Társaság határrendész tagozatának pécsi szakcsoportja által szervezett; „A rendészeti kutatások – a rendvédelem fejlesztése” témában megrendezett tudományos konferencián elhangzott „Aurea Mediocritas” (Arany középút) előadás, konferenciakötetben megjelent: „A rendészet/rendvédelem intézményrendszere továbbra is zárt a deklarált nyitottság ellenére. Ez tükröződik a szervezeti és szakmai kultúrák, kapcsolódási pontjaiban is. Az integrált működési igények ellenére továbbra is a szűkebb szakterületi szemlélet pillanatnyi dominanciája a jellemző, ami korlátozza a folyamat- és rendszerszemlélet érvényesülését.”²³⁵

A belügyi szerveknek, az ország biztonsága, és konkrétan, az állampolgárok szubjektív biztonságérzetének javítására irányuló tevékenysége is eredményesebb lehetne, ha az érthető szakterületi szemléletük mellett munkájuk során minden területen nagyobb teret engednének az általuk védett társadalom felé a meglévőnél nagyobb nyitottságnak. A Belügyi Szemlét is magában foglaló hierarchia működését, lehetőségeit a folyóirat időről-időre igyekezett mindjobban a rendőri szakmai kérdések, a tudományos problémák megvitatására felhasználni.

A Rendőrségi Szemlét Belügyi Szemlévé alakító 1962-es BM Kollégiumi ülés döntése alapján az átalakítással járó feladatokat egy miniszteri parancsban rögzítették, amelynek elkészítésével Déri Pált bízták meg, aki örömmel vállalta, hisz „a további közös életünk alapvető szerkesztési feltételeit én szövegezhettem meg.”²³⁶ „A szerkesztőség tagjai rovatokra szakosodva, az országot rendszeresen járva felkutatták a rendőri állományból azokat, akik felkérésünkre és segítségünkkel le tudták írni munkájuk sikereit és esetleges hibáit.”²³⁷

A folyóiratban megjelent cikkek kapcsán kipattant gyakori viták hevületében csak a kulturált hangnem volt elvárás, mindenki szabadon kifejthette álláspontját, a kidolgozott és megjelent miniszteri parancsban²³⁸ lefektetettek alapján. Az utóbb helyesnek bizonyult kemény elvekhez, az alig befejeződött ötvenes évek hatása alatt még nem voltak hozzászokva az olvasók...

---

²³⁵ TEKE András: Aurea Mediocritas. <http://www.pecshor.hu/periodika/XII/teke.pdf>, 155. o., Letöltés ideje: 2013.03.01.

²³⁶ DÉRI 2003, 11. o.

²³⁷ DÉRI Pál: Az 50 éves Belügyi Szemlére emlékezve. In: Belügyi Szemle, 50. évf. 1. sz. 6. o.

²³⁸ A Magyar Népköztársaság belügyminiszterének 0023.sz. parancsa, Bp.1962.07.18.

http://www.abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10_21_23_1962.pdf Letöltve: 2016.01.11.

A vitában egyenrangú félként szólaltak meg, cáfolták vagy támogatták egymást a beosztásuktól és rendfokozatuktól függetlenül a Fórum és a Reflexió rovatokban jelentkező szerzők.²³⁹

„Mindezek ismeretében a folyóirat szerkesztésének felügyeletét nem egy>>parancsnokra<< bízta a parancs, hanem a különböző szolgálati ágak vezető tisztségviselőiből összeállított szerkesztőbizottságra, amely évenként két alkalommal ülésezett, és ahol szótöbbséggel születhettek meg a döntések.”²⁴⁰

A rendészeti jogalkotás legjelesebb eseményei közül a büntető anyagi jogi kódexek és a büntetőeljárás kodifikációk előzményeinek rendszeresen helyet adott hasábjain. Két-három évenként büntetőjogi, kriminalisztikai és egyéb témájú pályázatokat hirdettek meg és versenyeztették a megyéket. Ez jól szolgálta a továbbképzést, és az olvasók közül szorosabban hozzájuk kapcsolott több száz embert, akik ilyen vagy olyan okból tudakozódás céljából megkeresték a szerkesztőséget, és ezzel megteremtődtek a személyes kapcsolatok.²⁴¹

A lap hosszú évek óta a büntető tudományok egyik legfontosabb orgánumává vált. A rendőrségi szakembereknek és a büntetőjogászoknak egy egész nemzedéke nőtt fel ezeken az emberség diktálta tanításokon, amelyekből erőt meríthettek becsületük megőrzéséhez és ahhoz is, hogy később megállják a helyüket a jogállami Magyarország bűnüldözői és igazságszolgáltatási kötelezettségeinek a teljesítésében.²⁴²

Jó híre volt a folyóiratnak azért is, mert már alapítása óta törekedett a professzionalizmusra. Egy szakmát képviselt, és amennyire lehetett, igényesen.²⁴³

A Belügyi Szemle, vizsgált időszakában, a tudomány szabadságának, a sajtó nyilvánosságának és a rendészet, rejtőzködő természetének a viszonyát, valamint a rendészeti szakfolyóirat és a rendészeti szervek hierarchikus működésének összhangját a maihoz mérve, érzékelhetőbb a különbség. A mai helyzetet, dr. Felkai László, a Belügyminisztérium közigazgatási államtitkára, a Belügyi Szemle szerkesztőbizottságának elnöke, a Belügyi Tudományos Tanács elnöke, a

---

²³⁹ DÉRI (2003) 7–8.

²⁴⁰ DÉRI Pál: Az 50 éves Belügyi Szemlére emlékezve. In: Belügyi Szemle, 50. évf. 1. sz. 12. o.

²⁴¹ Rendészeti Szemle, 1993/1, 16. o.

²⁴² KORINEK László: Egy folyóirat évfordulója, 1993/1, 6–7. o.

²⁴³ FINSZTER i.m., 16–17. o.

következőképp látja: „Ha elismerjük a jog primátusát, a jog, bíróság előtti kikényszeríthetőségét és ezzel az információs szabadságról szóló törvényi rendelkezéseket összevetjük, akkor rejtőzködéstről nem nagyon lehet beszélni! Persze hozzá tehetjük, hogy ez, akár egy anyag minősítésénél, vagy egy nem minősített anyag döntést-előkészítővé, ez által nem publikussá minősítésénél, nyilvánvalóan a vezető szubjektumán keresztül érvényesül. Mondhatnám, hogy egyáltalán nincs rejtőzködés, mert a közérdekű adat nyilvános. Ez pedig annyiban nem igaz, hogy minden jogszabály az emberek tudatán keresztül szűrődik meg, és függ attól is, hogy bizonyos vezető beosztásokat ki tölt be. De ez szerintem nem attól függ, hogy az illető rendész, vagy sem, egyenruhás múlttal rendelkezik vagy nem, hanem a szocializációjától. Hisz az újságokban is találkozhatunk olyan cikkekkel, amelyekben olyan embereket is túlzott titoktartás miatt kritizálnak, akik egyetlen nap rendészeti múlttal sem rendelkeznek. Tehát ez szocializáció, értékrend kérdése. Önmagában a rendészet jellegéből – nem számítva a titkosszolgálatokat –, nem következik a befelé fordulás, a túlzott titkosítás. Arról nem beszélve, hogy ha azt gondolnánk, miszerint azért érdemes valamit nem publikussá tenni, hogy a szakmai kritikákat elkerülje, akkor azt meg sem tudom tenni, mert az országgyűlés bizottságai, mint kormányt felügyelő intézmények előtt, be kell számolni. Alig van olyan kérdés, amit tabunak lehet tekinteni a bizottság szempontjából. Ott pedig, fő szabály szerint nyilvánosak az ülések, másrészt ott vannak ellenzéki képviselők is, ezért ez a befelé fordulás szerintem, és fő szabály szerint, most már nem igaz. Ha mégis van, akkor az az egyes emberek szubjektuma és nem a jogszabály jellege miatt fordul elő.

Ha összehasonlítjuk a köztisztviselői, a kormánytisztviselői, és hivatásos jogviszonyt, akkor a hierarchiában szervezettségben túl nagy különbséget nem találunk. Két vonatkozásban van különbség: az egyik, nem túl jelentős hogy (Mikor tagadhatják meg az utasítás végrehajtását.), a másik különbség az utasítás megtagadásának jogkövetkezménye. Az olyan fegyelemsértések, szabályszegések, vétségek, amelyek egy hierarchikus szervezetben büntetőjogi elbírálás alá esnek, bizonyos esetekben katonai bűncselekménynek minősülnek, a civil közigazgatásban csak fegyelemsértésnek számítanak. De ha ezeket lehántjuk, számuk nem túl sok. A katonai bűncselekmények egyes tényállásai pedig nem is függenek össze annyira a hierarchiával, mert ha valaki ittasan jön be a munkahelyére az fegyelmi vétség,

viszont bizonyos Hszt. alá tartozó beosztásokban bűncselekmény. De ez nem a hierarchiával függ össze. A katonai bűncselekmények egy része sem hierarchia-centrikus bűncselekmény. Nem igazán gátja a tudománynak a Hszt.-s hierarchia, mint általában a közszolgálati hierarchia.”²⁴⁴

Dr Bócz Endre, nyugalmazott főügyész, a Szemle állandó külső szerzője 1961 óta és a szerkesztőbizottsági ülések állandó meghívottja.

„Dr. Bócz Endre munkássága kiemelkedően fontos szerepet játszott a lap tartalmának és színvonalának a meghatározásában. A múlt század ’60-as éveitől kezdődően mindannyiunk nagy örömeire egészen mostanáig rendszeresen publikál folyóiratunkban. 58 írása látott napvilágot 1964-től napjainkig a Belügyi, illetve rövid ideig a Rendőrségi Szemlében.”²⁴⁵ ekként értékelte a munkássága során a Szemlénél tapasztaltak alapján a hierarchia és a tudomány viszonyát: „A Belügyi Szemle szerkesztőségének tagjait ugyan jól ismertem, de a szerkesztőség működését illetően nincsenek mélyreható ismereteim. Azt tudom, hogy amit én írtam, azt egyetlen kivételtől eltekintve közölték. De úgyszólván minden héten írtam a Magyar Rendőrbe is. Szóbeszéd tárgya volt, hogy Dérinek volt konfliktusa valamelyik minisztériumi felettesével, de ennek részleteiről semmit nem tudok. Egyszer – már a nyolcvanas évek második felében – a Belügyi Szemlében megjelent a BRFK Gyermek- és Ifjúságvédelmi Osztálya vezető beosztású alezredesének egy cikke, amelyben angol nyelvű források alapján a szipuzás – „*sniffing*” – veszélyeit ecsetelte, hivatkozva arra, hogy a forrás szerint annak Angliában már halálos áldozatai is voltak. Ebből nagy botrány lett, az illetőt meg is fenyítették, mert – mint utólag kiderült –, a tudatmódosító szerek magyarországi használatának felfutása akkoriban a sajtó számára tiltott téma volt. Mindezt azonban egy, a fiatalok bűnügyeivel kapcsolatos tanácskozáson mellékesen említette valaki, aki valószínűleg ezzel a közléssel is vétkezett, hiszen a tilalom maga is bizonyára titkos volt. Annyi biztos, hogy a tanácskozás valamennyi résztvevője elképedt; a szipuzás egyébként köztudomású volt, és így senki sem értette, mi titkolni való lehet ebben. A

---

²⁴⁴ Mélyinterjú dr. FELKAI Lászlóval: Nagyon komoly szerepe volt a Szemlének a rendészettudomány kialakításában... MELLÉKLETEK

²⁴⁵ Korinek László: Bócz Endre a Belügyi Szemlében, In: A tudós ügyés, tanulmányok Bócz Endre 80. születésnapja alkalmából, HVG – ORAC Lap- és könyvkiadó Kft, Budapest, 2017, 135. o.

megelőzést éppen a társadalom széleskörű tudatosítás útján történő mozgósítását igényelte volna.”²⁴⁶

És íme a szintén a rendészeti hierarchia működését érintő le nem közölt Bócz Endre cikk: „Miután kineveztek ügyésszé, a III. kerületi ügyészségen láttam el nyomozás-felügyeleti feladatokat. A III. kerületi *Sípos-halászkertben* akkoriban sorozatos betörések történtek. Ennek nyomozása, majd vizsgálata igen érdekes feladatot jelentett, un. „szoros ügyészi felügyelet” alatt folyt, a nyomozási cselekmények jelentős hányadán – tárgy felismerésre bemutatásán, „mikronyomok” (mai terminológiával anyagmaradványok) bizonyításbeli felhasználáshoz történő összehasonlító minta biztosításban, a terhelt és több tanú kihallgatásán) magam is részt vettem. Az eljárás sikeresen zárult és nagyon tanulságos volt. Akkor volt ott egy betöréssorozat például, és az ismeretlen tettes felderítése, aminek a tetteseit elfogták. Ezt az ügy rendőrségi előadójával szintén megírtuk cikként a Szemlébe. A Rendőrségi Szemlében jelentek meg ugyan cikkek a „mikronyomokról” is, de a napi szokványos ügyekben szereplő helyszíni szemlejegyzőkönyvek még távolról sem hasonlítottak azokhoz, amelyeket a kriminalisztikai szakirodalomban követelményként szorgalmaztak. Bosszantónak találtam, hogy pl. vendéglői betörések ügyében az ujjnyom-kutatásról még akkor sem esett szó, ha a helyszín általános képe – pl. pálinkás pohár és üveg a pulton – arra mutatott, hogy a betörő ivott. A helyszíni szemlét az e fajta esetekben a BRFK Központi Ügyeleti Osztályának szakosított bizottságai végezték, és én a szerzett tapasztalatokra alapozva e cikkben ezt a tényt szóvá is tettem, mint kritikát (1964/9. szám). Szerzőtársam – egy rendőr főtörzsőrmester – e megjegyzést nem tette magáévá, mondván, hogy ő vizsgálati beosztott, ezeket a jegyzőkönyveket nem látta, és egyébként sem jogosult az előjáró szerv munkájának bírálatára. A BRFK Központi Ügyeleti Osztályának vezetője (dr. Vincze Elek alezredes) cikkben válaszolt, mondván: nem tud arról, hogy az ügyészség vizsgálatot végzett volna a helyszíni szemlék témakörében, és arra hivatkozott, hogy a statisztika szerint a megelőző évihez képest 50%-kal több ujjnyomot rögzítettek! Válaszomban leírtam, hogy természetes számokban az 50 %-os emelkedés egyetlen rögzített ujjnyomot jelent, és

---

²⁴⁶ Mélyinterjú dr. BÓCZ Endrével: Kár, hogy a Belügyi Szemléből a kriminalisztika és különösen a krimináltechnika kérdései úgyszólván teljesen kimaradtak... MELLÉKLETEK

az eredményességet csak az tükrözné, hogy a rögzítettek közül az azonosításra alkalmasak aránya mennyit nöött. Dr. Déri Pál azonban nem kívánta ezt a vitát folytatni, és válaszómat nem közölte.²⁴⁷

A megkérdezett, dr. Nyiri Sándor (a Belügyi Szemle szerkesztőbizottságának tagja, ny. vezető ügyész) emlékei szerint: nyilvánosan a rendészeti hierarchia hatalmi természete és a tudomány szabadsága közötti ellentét sosem jelent meg. Pletykaszinten mindig tudtuk, hogy például Déri Pálnak, modern gondolkodása miatt, hányszor, mennyi konfliktusa támadt, ő elsősorban tudós ember volt, így aztán csak nyugdíjazása előtti évben lett ezredes. Ő hordta a legtovább alezredesi rendfokozatát az ezredesi, főszerkesztői beosztásban, de talán még a belügyben is...(A sors elégtétele, hogy a rendszerváltozás után Kertész Imrével és Katona Gézával együtt megkapta a tábornoki csillagot.) Az integrált bűnözésről írt egy briliáns, nagyszerű könyvet, amit csak szűk szakmai körben ismertek.²⁴⁸

Szabó József ny. ezredes a Határőr volt főszerkesztője a belügyi sajtó szerkezetéről, irányításáról, arról, hogy érvényesült-e a Belügyi Szemlének valamiféle dominanciája a belügyi sajtóra:

„Egyértelműen nem érvényesülhetett.

Ez szervezeten sem lett volna lehetséges. A belügyi sajtó (így a Szemle, a Magyar Rendőr) szervezeten a tanulmányi és tudományos csoportfőnökséghez tartozott és a BM megyei jogú pártbizottságának hatáskörébe, például a Határőr lap a határőrség politikai csoportfőnökségének része volt, a pártirányítást pedig az MSZMP ugyancsak megyei jogú Határőrségi Bizottsága gyakorolta.

A BM Sajtóosztály, „legendás vezetőjével”, Csáki Sándor rendőr ezredessel együtt sem volt főnöke a belügyi sajtónak, ez inkább a belügy „külső” sajtókapcsolataival foglalkozott. . Cenzori pecsétje ugyan neki volt, és a „Határőr” kiadójának, a határőrség politikai csoportfőnökének, dr. Ábel Lászlónak, de ezt csak a külső lapokban megjelentetni szándékozott cikkekre, valamint rádió és TV-adásokra vonatkozott. Szóval létezett egy klasszikus cenzori szervezet, de a helyi hírek továbbadására egyre kevésbé volt hatással, s elég gyorsan inkább

---

²⁴⁷ Mélyinterjú dr. BÓCZ Endrével: Kár, hogy a Belügyi Szemléből a kriminalisztika és különösen a krimináltechnika kérdései úgyszólván teljesen kimaradtak... MELLÉKLETEK

²⁴⁸ Mélyinterjú dr. NYIRI Sándorral: A politika nem telepedett rá soha a folyóiratra! MELLÉKLETEK

propagandaszervezetté vált. (A hatalmi viták elkerülése végett a határőrségi írásokra mindketten rápecsételtek.) A rádiós TV-s műsoroknál is ott volt egy-egy munkatárs a BM sajtóosztályról, és a rádiósok, TV-sek nem nézték ki őket.

Kissé elnagyoltan mondhatnám, hogy a hatvanas évek elején inkább szűrték a sajtónak eljuttatott híreket, a hetvenes években előtérbe került a belügyi szerveket jobb színben feltüntető (propagandisztikus) tájékoztatáspolitikája, a nyolcvanasokban pedig a társadalmi igények kiszolgálása. (Tegyük fel, ez a séma nem vonatkozott az állambiztonsági körökre).

Rákosi már említett 1948-as beszédében ostromozta a bűnügyekkel teletömött sajtót, a személyi kultusz éveiben ezekről alig olvashattunk, a Császár fürdő előtt 1951. karácsonyán történt vasúti tömegszerencsétlenségről csak hónapokkal később s mindössze annyi jelent meg, hogy elítélték a vétkes vasutasokat. A hatvanas évek végén vagy a hetvenesek elején kigyulladt a Taurus gumigyár, a város felett fekete füst gomolygott, a Magyar Nemzet főmunkatársa felhívta Csákit, aki hümmögött, majd azt mondta, még nincs döntés arról, hogy mi égett és hol.

A Belügyi Szemle a változó nevű Tanulmányi és Kiképzési Csoportfőnökség szervezetébe tartozott, úgy emlékszem, a Magyar Rendőrrel együtt. De a főszerkesztői kinevezésekben a BM pártbizottságának volt hatásköre és a Magyar Rendőr esetében Ladvánszky Károly rendőr vezérőrnagy, miniszterhelyettes is beleszólt. És volt még a BM filmstúdió, kissé ködös állambiztonsági háttérrel.

A belügyi Szemle nem csak folyóirat jellegét tekintve (tehát tudományos, szakmai tanulmányok töltötték meg), hanem irányítási módjában is különbözött a heti vagy havilapoktól. Szerkesztő bizottság (ennek összetétele is a folyóirat-jelleget hangsúlyozza) irányította, határozta meg tematikáját, a többi lapnak a hierarchia (parancsnok, csoportfőnök) diktált, újságírói szakmai színvonaluk pedig a kinevezett főszerkesztőtől függött, ez utóbbi tekintetben azonban lapjaink jól álltak.

A BM Határőrség maga alapíthatott lapot, a politikai csoportfőnökség kiadványokat készíthetett, a főszerkesztőt az országos parancsnok nevezte ki, és ennek jóváhagyása az MSZMP Határőrségi Bizottsága (megyei jogú) hatáskörébe tartozott. A karhatalom megszűnéséig a kékeknek is volt külön megyei jogú bizottságuk.

A tűzoltóság önálló lappal rendelkezett, politikai szervek híján ott az országos parancsnok vagy valamelyik helyettese nevezett ki és gyakorolta az irányítási jogot.

A lapok között különösebb kapcsolat nem volt.

Itt jegyzem meg, hogy a Szemle szerkesztőbizottságában Ábel határőr vezérőrnagy jelenléte sok mindent elárul... A korszakból ismert funkcióhalmozást, illetve a gondolkodásmódot is. A szerkesztőbizottságban inkább helye lett volna a törzsfőnöknek vagy helyettesének, esetleg a ZMKA tanszékvezetőjének (aki viszont szintén a BM Tanulmányi Csoportfőnökséghez tartozott.)²⁴⁹

Szakmai életutak²⁵⁰:

Dr. Déri Pál (1924–2008) ny. r. dandártábornok. (2003.02.11.)

1948-tól a rendőrség kiképzési területének, vezető beosztásaiban dolgozik;

1953-tól Rendőrségi Szemle főszerkesztője, közben bűnügyi kiképzési, alosztály, majd;

1955–1961-ig az Országos Rendőr-főkapitányság Bűnügyi osztályvezetője, közben

1957-től elvégzi az ELTE állam- és jogtudományi karát;

1961–1984 a Rendőrségi, majd 1963-tól a Belügyi Szemle főszerkesztője;

1975 az állam- és jogtudományok kandidátusa, értekezését a bűnüldözés hatékonyságát növelő módszerekből írta.

1995 A bűnüldözés statisztikája és a valóság MTA doktora

Dr. Kertész Imre (1926–2004) ny. r. dandártábornok. (2002.11.29.)

1952-től kezdte szolgálatát a Belügyminisztériumban

1961-ben az állam- és jogtudományok kandidátusa

1971-ben a jogtudományból az MTA doktora

1961–1989-ig a Bűnügyi Szakértői Kutatóintézet vezetője

Orosz felső, német felső, angol középfokú nyelvvizsgával rendelkezett.

Dr. Katona Géza (1925–2016) ny. r. dandártábornok (2003. 02.01.)

---

²⁴⁹Mélyinterjú Szabó Józseffel: Nem érvényesülhetett a Belügyi Szemle dominanciája a belügyi sajtóra. MELLÉKLETEK

²⁵⁰ BM Központi Személyügyi Archívum.

1949-ben befejezte az ELTE állam- és jogtudományi karát

1953–1956 a Rendőrségi Szemle munkatársa

1961-től kandidátus

1972 a jogtudományok doktora

Német felső, angol felső, orosz középfokú nyelvvizsgával rendelkezett.

Kertész Imre és Katona Géza a Rendőrségi, Belügyi Szemle éveken át főszerkesztő-helyettesei is voltak, de a Szemlék impresszumai csak a főszerkesztő nevét tüntették fel. Mindhárom életrajzból kiviláglik, hogy komoly szakmai-tudományos háttérrel, Kertész és Katona, több idegen-nyelv ismeretével rendelkeztek.

Dr. Finszter Géza (ny. ezredes, a folyóirat felelős szerkesztő-helyettese): „Ambíciója volt a Belügyi Szemlének, hogy a szakmai kérdésekben vitáknak is helyt adjunk. A Belügyi Szemlében, a Szakértői gyakorlat, valamint a Bűncselekmény nyomozások rovatban, szakmai kérdésekben, vitáknak is helyt kívántunk adni, de igazán ez nem sikerült. Mindenkor túl merev volt ez a hierarchia, hogy a hierarchiát nem követő lap még jobban működhessen. Nagy lehetőségek rejlenének a folyóiratban egy olyan vezetés számára, amely igényelné az útkereső vitákat. (Nyilvánvalóan azok a kérdések, amelyekben azonnali döntéseket kell hozni, nem alkalmasak ilyen fórumra.) Ahol egy hosszabb előkészítő szakasz van, ahol szemléleteket, érveket kell ütköztetni, például stratégiaalkotásnál és egyéb hosszabb előkészítést igénylő kérdésekben... Emlékszem, egyszer például felmerült, nyomozzon-e a körzeti megbízott. A Közbiztonsági Csoportfőnökségnek a mindennapi közrend, közbiztonság fenntartásához, a lakossággal történő kapcsolattartáshoz fűződött érdeke „megkövetelte”, hogy a körzeti megbízottat ne terheljék újabb feladattal. A Bűnügyi Csoportfőnökség viszont szeretett volna a bűnügyi szolgálat vállára nehezedő hatalmas terhen enyhíteni, hisz például a helyben elkövetett bagatell cselekmények vizsgálatában a leghatékonyabban, leggyorsabban a körzeti megbízott tud eljárni. Láthatóan ez egy létező probléma volt, de nem emlékszem, hogy az elmúlt huszonöt-huszonhat évben ilyen vita a lap hasábjain kialakult volna.

Hasonló volt az előzetes letartóztatás kérdése. Igaz, nem a nyomozó hatóság jogosult letartóztatni, hanem korábban az ügyész, most pedig a nyomozási bíró. De a

kérdésről, hogy mikor indokolt a letartóztatás, annak mi az ésszerű időtartama, hogy a különböző letartóztatási okok miként értelmezhetők a gyakorlatban, utoljára, ha jól emlékszem, 1985-ben, vagy 86-ban volt anyag a konzultáció rovatunkban, Kacziba Antal, Diczig István és a tudományt képviselőként Király Tibor részvételével.”²⁵¹

„A Belügyi Szemle, rendszerváltás előtti politikai befolyásolására, a hierarchiával kapcsolatos viszonyára, konkrét személyes példával is szolgálhatok, ugyanis nem sokkal korábban volt egy, közvetlenül a Szemléhez kötődő érdekes fordulat is az életemben. Finszter Géza főszerkesztő utódját keresendő kiírtak egy pályázatot a főszerkesztői beosztás betöltésére. Erre én is beadtam az anyagomat és megnyertem a pályázatot. Földesi Jenő, belügyminiszter-helyettes behívott, kihirdette az eredményt, és mondta, hogy vegyem át az Ó utcában, Finszter Gézától a főszerkesztői beosztást. Így is történt. Géza annyira udvarias, figyelmes volt, hogy mikor megérkeztem a szerkesztőségbe, már ki is volt téve a nevem az iroda táblájára. A Rendőrtiszti Főiskolán pedig összecsomagoltam a dolgaimat és elköszöntem. Otthon Vári Miklós aláírásával kaptam egy levelet, a következő tartalommal: megsemmisítették a pályázatot azzal, hogy más kinevezési megoldást találnak. Végül pályázat nélkül kinevezték az új főszerkesztőt, én pedig az elbúcsúzásom után rögtön térhettem vissza a főiskolára adjunktusi, vagy docensi beosztásomba... a Belügyi Szemle tudományos és sajtószabadsága teljes mértékben megvolt, hisz a tudomány nem tűri meg egy külső hierarchia érvényesülését.”²⁵²

3.7. A belügyi sajtónyilvánosságért 1953–1990

„Természetesnek tűnő törekvés a rendőrség részéről, hogy a tömegtájékoztatás eszközeit saját munkája, elsősorban a nyomozás szolgálatába próbálja állítani. Eközben azonban háttérbe szorul az állampolgárok tájékoztatáshoz való joga, de az

---

²⁵¹ DEÁK József: A tudomány szabadsága; politikai és hierarchikus hatások régen és ma a Belügyi Szemlében, <http://www.pecshor.hu/periodika/XVII/deak.pdf>, 274. o. Letöltve: 2017. 05.31. Mélyinterjú dr. Finszter Géza ny. r. ezredessel, a Belügyi Szemle főszerkesztő helyettesével: A központi, államigazgatási, jogi folyóiratok profilját tekintve, mi hiánypótló missziót töltöttünk be... MELLÉKLETEK

²⁵² DEÁK József: A tudomány szabadsága, politikai és hierarchikus hatások régen és ma a Belügyi Szemlében, <http://www.pecshor.hu/periodika/XVII/deak.pdf>, 274. o. Letöltve 2017.09.25.

is gyakori eset, hogy a visszatartott információk torz formában, rémhírként terjednek el.”²⁵³

3.7.1. Titkok, vagy működési zavarok?...

A 64. évfolyamát jegyző Belügyi Szemle, fennállása során egyre nyíltabb fórummá válva hatékonyan szolgálta a belügyi szervek munkatársainak szakmai képzését, a legjobb hazai és nemzetközi gyakorlatok, tapasztalatok felkutatását, tudományos igényű tökéletesítését, elterjesztését, ezzel a rendészettudomány kialakulását, fejlesztését. Miként igyekezett feloldatni a szerkesztőség, a lap elterjedését, olvasottságát akadályozó belügyi rendelkezéseket?

Belügyi sajtóvita a sajtónyilvánosságról, a megcenzúrázott főszerkesztő

Az említett, hatvanas évek légkörében Szabó László, a Népszabadság újságírója a rendőrség és a sajtó kapcsolatáról írt vitaindító cikket. Az írás egyes megállapításai ma is tanulságosak...

„Idestova tíz esztendeje dolgozom a sajtó olyan területén, ahol rendszeres, közvetlen kapcsolatot kell tartanom a rendőrséggel. E tíz esztendő. során igen sok tapasztalatot szereztem a rendőrség és a sajtó kapcsolatából, s elöljáróban meg kell állapítanom, nem mindig volt egyértelmű, pozitív ez a tapasztalat.”²⁵⁴

Néhány általa említett példa: egy betörőnek a Lágymányosi lakótelepen sikerült ötven betörést elkövetni, mire elfogták. „Tudom, milyen meggondolás vezette a nyomozókat: nincs meg a tettes, milyen fényt vet ez a rendőrségre? Mert ha a harmadik eset után megjelent volna egy megfelelő fogalmazású tudósítás, jelezve benne, milyen módszerekkel dolgozik a betörő, fokozottabb óvatosságra készítette volna az embereket, s talán az ötödik, vagy a tizedik bűncselekmény elkövetésekor „fülön lehetett volna csípni” az illetőt...”²⁵⁵

Egy Budapest felett lezuhant MALÉV gép tényét az újságok csak a harmadik napon közölték, miközben az egész város tudott róla. A Kelenföldi Hőerőműben történt elektromos robbanásról az újságírók véletlenül szereztek tudomást, mégis csak kisebb „canossát kellett járnio”, mire megjelentethették az anyagot, ugyanis addig

---

²⁵³ Szikinger István: A rendőrség tevékenységének alkotmányos alapjai. kandidátusi értekezés. Budapest, 1989. pp. 199 – 200.

²⁵⁴ SZABÓ László: A rendőrség és a sajtó, Belügyi Szemle, 1963/9, 16. o.

²⁵⁵ Uo. 19. o.

ilyen cikket nem lehet megjelentetni, bizonygatták a rendőrségnél, amíg meg nem állapították a felelősöket. Egy-egy érdekes, a köz szempontjából is, számottevő bűnügy nyomozásának a bemutatásával például sokkal közelebb lehet hozni a rendőrséget az olvasókhöz, az állampolgárokhoz. Olyan mesterségesen felállított falakat lehet így ledönteni, amelyek választóvonalként meredeztek korábban. A titkolódzás kódéba burkolt rendőri munkáktól elsősorban félelemből idegenkednek az emberek. Ha nem látják világosan, hogy mit csinál a rendőrség, milyen módszerekkel dolgozik, hogyan küzd az államellenes és köztörvényi bűncselekmények ellen, akkor éppen a múlt rossz tapasztalataiból kiindulva félni kezdenek. A félelem bizalmatlanságot szül, a bizalmatlanság idegenkedést...²⁵⁶

Végezetül pedig: „Úgy hiszem, ideje lenne időnként bemutatni egy-egy államellenes bűncselekményt, annak tetteit, az elkövetés, körülményeit, az elkövethetőséget elősegítő tényezőket... Ha ugyanis az újságokat olvassa az ember, akkor úgy tűnik, hogy Magyarországon már végképp megszűntek az államellenes, politikai bűncselekmények, szükségtelen mindenfajta éberség, az államtitkok féltő vigyázása, mert hiszen azok úgysem érdekelnek senkit.”²⁵⁷

A három éven át zajló vita fordulatait a Szemle 2-4 havonta hozta, az utolsó előtti két számban nemzetközi kitekintést is közölve „I. M. Galperin: A szovjet sajtó és a bűnözés elleni harc néhány kérdése,”²⁵⁸ valamint „Nemzetközi vita a sajtó és a rendőrség között a bűnügyi tudósításról (Fordítás a Revue Internationale de Police Criminelle 1963. évi 169. (jún. – júl.) számából.)”²⁵⁹

A Fórum rovat vitáit, dr. Déri Pál főszerkesztő, a tanulságokat összegző cikkben kívánta lezárni.

A Belügyi Szemlében az elmúlt esztendőben vita folyt a rendőrség és a sajtó kapcsolatáról. (Lásd: Belügyi Szemle 1963. évi 9., 11. és 12., illetőleg 1964. évi 2., 5., számaiban közölt cikkeket.)

Ezt a szerkesztőség hosszú ideig nem zárta le a gyakorlat számára is irányt mutató állásfoglalással. Ennek nagyrészt az volt az oka, hogy a rendőrség és a sajtó kapcsolatának kérdésében szélsőséges nézetek alakultak ki, egyes rendőri

---

²⁵⁶ Uo. 21. o.

²⁵⁷ Uo. 24. o.

²⁵⁸ Belügyi Szemle, 1964/4, 72–74. o.

²⁵⁹ Belügyi Szemle, 1964/5, 121–122. o.

szakemberek a sajtóval szemben meglehetősen elutasító álláspontra helyezkedtek. S ezek a megmerevedett nézetek nem voltak leküzdhetők csak „belülről”, főleg nem egy szerkesztőségi vitázó cikk állásfoglalásával. Az ideológiai irányelvek (Ebből idézett Déri: „A dolgozók aktivitását igényelni, ösztönözni kell. Elősegítheti ezt, ... a tömegek megfelelő tájékoztatása szóban; valamint a sajtó és a rádió útján.”²⁶⁰) közzététele azonban ehhez kedvező helyzetet teremtett.²⁶¹

A vitasorozatban a rendőr-szakemberek hozzászólásaikban – nem beszélve itt most azokról, akik a hírközlést és tájékoztatást a valódi vagy vélt rendőri érdekeknek rendelték alá – általában az a felismerés dominált, hogy a sajtónak jelentős szerepe van, illetve lehet a rendőri munka segítésében. A sajtó támogatása, közreműködése tehát számukra hasznos tevékenység.

Ugyanezt juttatták kifejezésre hozzászólásaikban az újságírók is.

„E nézetek képviselői a rendőri hírközléseket – kimondva vagy kimondatlanul is – abból a szempontból támogatják vagy támadják, hogy azok „hasznosak-e” a rendőri, bűnüldözési vélt vagy valódi érdekek számára. A „rendőri érdek” mint minden más állami, társadalmi vagy gazdasági szerv belső, közvetlen érdeke – a közérdeknek, az egész társadalom érdekének van alárendelve. Mindez megköveteli a lakosság tárgyilagos, megbízható tájékoztatását.”²⁶²

Hisz, mint a főszerkesztő a továbbiakban kifejti, az állampolgárok joggal elvárják tehát, hogy a hírközlő szervek minden közérdeklődésre számot tartó kérdésről – akár a világ, akár az ország eseményeiről – hűen tájékoztassák. „A hírközlőknek nemcsak joga, hanem kötelessége: kommentálni az eseményeket, az összefüggésekre rámutatni; hozzásegíteni az olvasót, a nézőt, a hallgatót az események jelentőségének, kihatásának megfelelő értékeléséhez – de nincs joga elhallgatni! A tájékoztatásnak nemcsak hűnek és tárgyilagosnak, hanem rendszeresnek is kell lennie! Nem lehet szelektálni, hogy csak a kedvező eseményekről számoljunk be, a kevésbé kedvezőeket pedig elhallgassuk. Ez rövidlátó politika lenne. A technika mai

---

²⁶⁰ Az MSZMP Központi Bizottságának irányelvei időszerű ideológiai feladatokról, Kossuth Könyvkiadó 1965. Budapest, 13. o.

²⁶¹ DÉRI Pál: Az ideológiai irányelvek és a tájékoztatás (Még egyszer a rendőrség és a sajtó kapcsolatáról), Belügyi Szemle, 1965/8, 5. o.

²⁶² Uo. 6. o.

állása mellett ez egyrészt megoldhatatlan, másrészt megrendítené a bizalmat hírközlő, tájékoztató szerveink iránt.”²⁶³

Hogy a fentiek mennyire haladó, előremutató gondolatok voltak az adott korban, álljon itt egy a korszak kommunikációjának mai értékelését tartalmazó gondolatsor.

A kommunista rendszer zárt társadalmának, rejtőzködő magatartásának torz kommunikációs gyakorlata volt, hogy a hatalomban lévő felelős közszereplők a realitások tényszerű, és rájuk, szervezetükre nézve nem minden részletében feltétlenül előnyös realitások közmegvitatása, az elvárható maximális kommunikációs együttműködés helyett lépten-nyomon megkísérelték a birtokukban lévő információkat elzárni a nyilvánosság elől. Ennek egyik bevett módja volt a (szolgálati vagy állam-)titokká nyilvánítás.²⁶⁴

A ma is megszívlelendő Déri gondolatok „kiverték a biztosítékot”, ugyanis példái szerint nem adhattak hírt a szegedi ötrendbeli gyilkosságról (1961) A cselekmény felfedezése után még egy héttel később sem jelenhetett meg – még a helyi lapban sem – hír, a brutális elkövetés miatt, pedig a tájékoztatás a nyomozást is előbbre vitte volna. Egy másik esetben egy emberölés kísérletének tettesét lehetett volna kézre keríteni, ha a jó személyleírás megjelenhetett volna a sajtóban. De mivel a halálos lövést egy fegyveres testületknél rendszeresített pisztolyból adták le, a hír csak egy félévvel később kaphatott nyilvánosságot, akkor már teljesen hatástalanul... Mert egyetlen társadalmi, állami vagy gazdasági szerv sem vonhatja ki magát a társadalom ellenőrzése alól. Az a furcsa helyzet adódott, hogy a főszerkesztő lapjában, a szerkesztőbizottság nevében a decemberi szám egy, Dérit súlyosan elmarasztaló közleménnyel, értékeléssel kezdődött: Még egyszer a tájékoztatásról címmel.²⁶⁵

„Déri elvtárs cikkének az a megállapítása, hogy a hírközlő szerveknek nincs joguk bármit is elhallgatni, félreértésekre adhat okot; némelyek azt hihetik, hogy az anyagot most már válogatás és a tények alapos ellenőrzése nélkül ki kell adni. Mindenekelőtt az állami és hivatali titkokat kell feltétlenül megvédeni. De szelektálni kell az anyagokat azért is, mert a közvéleményt nem áraszthatjuk el, bűnügyi anyagokkal: társadalmi, politikai életünk közérdeklődésre számot tartó eseményei,

---

²⁶³ Uo. 6. o.

²⁶⁴ TERESTYÉNI Tamás: Együttműködés és konfrontáció a közéleti kommunikációban. In: Buda Béla – Sárközy Erika(szerk.): Közéleti kommunikáció, Akadémia, Bp, 2001, 43.o.

²⁶⁵ KORINEK Im., 12. o.

jelenségei között csak egy kis rész, néhány százalék lehet a belügyi vonatkozású anyag, azoknak is olyanoknak kell lenniük, hogy társadalmi érdekeinket szolgáljuk közlésükkel.”²⁶⁶

A rendőrség helyzete ebben az időben még csak a szervezetet belülről ismerő vezetők számára volt világos. A titkosság nagyon sokáig megóvta ezt a testületet attól, hogy belső bajai ország-világ előtt feltáruljanak.²⁶⁷

Mindeközben lássuk, mik tekinthetők a jó kommunikáció alapelveinek:

„Objektivitás: Nem propaganda vagy manipuláció, objektív valóság, az igazság tisztelete, pártatlanság, előítélet-mentesség.

Nyíltság: Demokráciában a rendőrség az egyik legjobban átlátható szervezet, őszintén kell beszélni a problémákról, ez sokkal célravezetőbb, mint a köntörfalazás.

Közérthetőség: Világosan, pontosan és egyszerűn kell fogalmazni, a törvények szellemében a magyar nyelv szabályai szerint.

Igazságosság: Ez nem csak az objektív valóság feltárása; „Az igazat mondd, ne csak a valódit!” több annál; humánus, szimpátia, az ügy iránti alázat.

Érzékenység: Csakis a kommunikációs „érhálózat” képes jelezni (ez a legkiépítettebb) a szakmai és morális problémákat a szervezeten belül. Ugyanakkor „médiaérzékenységet is jelent, a külső kommunikációs aktusok időszerűségét, aktualitását.

Hitelesség: A kommunikáció alfája és omegája. A legnehezebb megszerezni és a legkönnyebb elveszíteni., nem csak a szóvivő, hanem az egész szervezet szavahihetősége a tét!

Időszerűség: A közvéleménynek joga van tudni mi történt, és mindig aktuálisan. A rendőrség tájékoztatási kötelezettségén túlmenően, gyorsan, haladéktalanul kell szólni az emberekhez.

Függetlenség: A kommunikáció integráns része a szervezetnek, de mégis önálló, mint gyémántban a kristályszerkezet.”²⁶⁸

Dr. Nyiri Sándor a Szemlében megjelentek ismeretében a rendészet rejtőzködő természetéről és a tudomány szabadságáról: „A rendvédelmi tevékenység

---

²⁶⁶A Belügyi Szemle Szerkesztőbizottságának Közleménye: Még egyszer a tájékoztatásról, 1965/12, 6. o.

²⁶⁷FINSZTER Géza: Főszerkesztői önvallomás, Rendészeti Szemle, 1993/1, 16. o.

²⁶⁸FODOR István: Válságkommunikáció, Budapest, 2008, Minerva, 88–89. o.

szakelméleti cikkekben történő bemutatása előli elzárkózás „titkos”-ságra történő hivatkozással, gyakran teljesen fölösleges! Az ilyen, tisztázó írások jellemzően inkább előnyére szolgálnának a szervezetnek. Nekem is megjelent két kis elméleti könyvem a titkos információszerzésről, adatszerzésről. De ebből a témából, a nyolcvanas évek végén, Kertész Imrének, a Bűnügyi Technikai Intézet egykori vezetőjének jelent meg 1989-ben négy dolgozatból álló hiánypótló kötete; „Rendőrség, rendőrállam, jogállam” címmel. Ő tudott angolul, németül, oroszul, így bemutatta, hogy Európában hogy néz ki a titkosinformáció-gyűjtés; hivatkozom is rá a könyvemben. Az én személyes történetemet e témában, érintem „A múlt mindig velünk van”, 2012-ben megjelent visszaemlékezéseimben.²⁶⁹

Ebben megírom, hogy mi ügyészek természetesen tudtuk – másokhoz hasonlóan – hogy a rendőrség folytat titkos, úgynevezett operatív tevékenységet, amiről magunk között gyakorta beszéltünk. Mivel az ilyen természetű rendőri tevékenység jogon kívül zajlott, nem tudunk vele mit kezdeni, az ügyészség csak a nyomozás törvényességének felügyeletére volt jogosult, és kötelezett. Az ügyészségen belüli szakmai megbeszélések a jogalkotásról szóló törvény elfogadása után élesebbé váltak. A jogrend értelmében ugyanis az állampolgárok alapvető jogait és kötelezettségeit törvényben kell szabályozni, különös tekintettel a személyi szabadságjogokra és korlátozásokra.²⁷⁰

1988 nyarán, a Legfőbb Ügyészségen meghirdettünk egy tudományos ülést „Az önálló ügyészi szervezet munkájának fejlődése és mai szerepe a társadalmi-gazdasági kibontakozásban” címmel. Az ülésre készülve, a kor adta lehetőség szellemében elhatároztam, hogy a rendőrség titkos tevékenységének kérdését a nyilvánosság elé viszem. Előadásomban többek között a következőket mondtam: „A bűnüldözés a rendőrség kettős jellegű tevékenysége. Az egyik a büntetőeljárás szabályai szerint folyó nyomozás, a másik pedig az általános bűnüldözési, elsősorban felderítési és a bűncselekmény elkövetésének gyanúját megalapozó adatok összegyűjtése. Ez utóbbi kívül esik a büntetőeljárás keretein, eszközei és módszerei is eltérőek. A mai felfogás szerint ez az általános bűnüldözési tevékenység kívül esik a jogilag szabályozott

---

²⁶⁹ Nyiri Sándor: A múlt mindig velünk van, 2012, Ardlea kiadó, Nyíregyháza, ISBN: 978-963-85702-8-4

²⁷⁰ 1987. évi XI: törvény 5.§ b) pont.

hatósági tevékenység körén, annak nincsenek nyílt, törvényes szabályai, következésképp e fölött ügyészi felügyelet nem érvényesül. Ennek a helyzetnek az indokoltsága kétségbe vonható. Különösen áll ez azokra az esetekre, amikor a törvény szerint a nyílt nyomozással párhuzamosan a bizonyítékok összegyűjtésére a bűnüldözés más módszereivel is dolgoznak. Ez utóbbinak nemcsak az eszközei és eredményei, hanem léte, az alkalmazása is eltitkolt még az ügyész előtt is. Nyilvánvalóan nem lehet egy folyamatban lévő nyomozás érdemi részének, elsősorban az eredményességét célzó bizonyítás előmozdításában közreműködni úgy, hogy féloldalas ismeretek megszerzésére van lehetőség. Fel kell vetni tehát azt a kérdést, meddig lehetséges a mai helyzet fenntartása, s nem kellene-e a kérdést törvényben szabályozni, s az ügyésznek megfelelő felügyeleti eszközöket biztosítani. A válasz csak „igen” lehet, mivel az ilyen tevékenység sokszor alapvető, törvény által egyedileg is védett állampolgári jogokat érint.”²⁷¹

A Belügyminisztérium képviselőjében a konferencián megjelent vizsgálati osztályvezető elképedt a előadásom felvetései hallatán... Viszont Kacziba Antal nyugállományú rendőr altábornagy – aki aktív korában az ORFK bűnügyi főigazgatója, majd a Belügyminisztérium rendészeti helyettes államtitkára volt –, 2007 őszén az ORFK fennállásának 50. évfordulója alkalmából rendezett tudományos konferencián nem kevesebbet állított, mint hogy a rendészet területén ezzel az előadással kezdődött meg a rendszerváltás...

Az viszont biztos, hogy ha akkor, a konferencián elhangzott javaslatomnak lett volna fogamatja, elkerülhették volna a Duna-gate botrányt...”²⁷²

Egy példa dr. Nyiri Sándor visszaemlékezéséből a titkosság szemlész feloldására: „Magyarországon, 1963-ban indult meg a bűnözést és a bűnelkövetést mérő Egységes Rendőrségi Ügyészségi Statisztika. Ezt a Belügyminisztérium és a Legfőbb Ügyészség együtt dolgozta ki. Világszínvonalú volt, ma is megtalálható számítógépen 1964-től az egész bűnözés alakulása az Országos Kriminológiai Intézetben. A bűnözés változásairól szóló statisztikának egyetlen, de egyben legnagyobb baja volt, hogy nem volt nyilvános. Minden évben megjelentek kötetei, csak „Belső használatra!”, felirattal. A titkosságot úgy lehetett áthidalni, hogy

---

²⁷¹ Nyiri Sándor: A múlt mindig velünk van, 2012, Ardlea kiadó, Nyíregyháza, 105.o.

²⁷² Mélyinterjú dr. Nyiri Sándorral: A politika nem telepedett rá soha a folyóiratra! MELLÉKLETEK

minden év elején a legfőbb ügyész tartott egy sajtótájékoztatót. Ezen ismertette a bűnözés adatait, amiből a Szemle készített egy kiadványt, ami szűkebb volt.²⁷³

Nos, lényegében ez a fajta működés élt egészen a rendszerváltozás idejéig, mint egy személyes visszaemlékezésből is kiderül: dr. Bócz Endre (1961 óta a Belügyi Szemle külső szerzője, ny. főügyész): „Egyszer – a nyolcvanas évek második felében – a Belügyi Szemlében megjelent a BRFK. Gyermekek- és Ifjúságvédelmi Osztálya vezető beosztású alezredesének egy cikke, amelyben angol nyelvű források alapján a szipózás – „sniffing” – veszélyeit ecsetelte, hivatkozva arra, hogy annak Angliában már halálos áldozatai is voltak. Ebből nagy botrány lett, az illetőt meg is fenyegették, mert – mint utólag kiderült – a tudatmódosító szerek magyarországi használatának felfutása akkoriban a sajtó számára tiltott téma volt. Noha a megelőzés éppen a társadalom széleskörű tudatosítás útján történő mozgósítását igényelte volna...”²⁷⁴

3.7.2. További küzdelmek a nyílt kommunikációért

Déri az ötvenéves Szemlét méltató írásában ekként összegzi a folyóirat nyitottságáért folytatott szerkesztőségi küzdelmeit: „Mindent elkövettünk, hogy az általános bizalmatlanságot, a titokzatosságot, az állomány „beltenyészetét” és „csömlátását” megszüntessük.”²⁷⁵

Persze ez nem történhetett meg egyik napról a másikra. Fokozatosan a Szemle szerzőivé váltak a bűnözéssel összefüggő tudományok művelői, más szervek, testületek tagjai és eljutottak – ami a legfontosabb minden állami szerv tevékenységének megítélésénél – a lakosság véleményéhez is. A legtöbbször tudományos felmérések, összegzések formájában. Mindezzel tükröt tartva a szerkesztőség elé, látni az olvasók értékítéletét, mivel vannak megelégedve és mivel nem.

Sajnos, mint az egykori főszerkesztő felidézte – ez a gyakorlatban csak nagyon akadozva realizálódott, de félúton nem lehet megállni. A viták során felvetődött, a

---

²⁷³ Mélyinterjú dr. Nyiri Sándorral: A politika nem telepedett rá soha a folyóiraatra! MELLÉKLETEK

²⁷⁴ DEÁK József: A tudomány szabadsága; politikai és hierarchikus hatások régen és ma a Belügyi Szemlében, <http://www.pecshor.hu/periodika/XVII/deak.pdf>, 276. o. Letöltve: 2017. 05.31.

²⁷⁵ DÉRI Pál: Az ötvenéves Belügyi Szemlére emlékezve, Belügyi Szemle, 2003/1, 6. o.

hivatalostól eltérő véleményeket, új vagy rehabilitálandó tudományok felszínre hozását, és körülírás helyett, nevüknek kimondását előbb-utóbb kikényszerítették. Értékelése szerint, alighanem a Szemle használta a kelet-európai térségben sokszor először, ha jelzővel is – a kriminológia szót, a szociológiát, a pszichológiát, a kibernetikát, az informatikát, a prognosztikát, a szervezéstudományt és sok más új tudományt, mert a felvetődött problémákra nem lehetett másképp objektív választ adni. A tények kendőzetlen felvetésének igényén, a hibák, hiányosságok sokoldalú megközelítésén alapuló szerkesztési elveiket pedig gyakran áldozatokkal is járó küzdelemben kellett megvédeniük.²⁷⁶

„Egy szerkesztőségnek azonban – ha az nem elvnlküli, bürokrata lelküetü emberekből áll – az ilyen hátrányokat, a történelmi helyzettől függő mértékűen otromba beavatkozásokat, egy jó újság, folyóirat, vagyis az olvasó kedvéért mindig vállalni kellett és kell!”²⁷⁷

A dr. Déri Pált követő főszerkesztő, dr. Finszter Géza tovább folytatta a lap, évtizedeken át kialakított kritikai hangvételét, nyíltságát. A rendszerváltást közvetlenül megelőző 1980-as évekről, sajtónyilvánosságáról, az akkori főszerkesztő így emlékezik:

„Akik az újságírásban dolgoztunk, jól érzékelhettük a szókimondás határait. Meg is említek három témát, amiről nem volt szabad írni: Wallenberg, Bős-Nagymaros és a magyarországi kábítószerhelyzet. Az is igaz, hogy ezek puha tilalmak voltak, alig akadt újság, amelyik betartotta. Most is hallom a tájékoztatásért felelős pártfőnök Lakatos Ernő dörgő szavait - az ország helyzete biztató, csak néhány >>rossz hangulatú<< belvárosi szerkesztőség mondja az ellenkezőjét.”²⁷⁸

A kötelező penzumokon túl a megjelentetett gondolatgazdag írások akkoriban kisebb-nagyobb csínytevésnek számítottak. Ilyen volt például, amikor egyetlen lapszámba helyezték el a kriminológia két egymással hadakozó professzorának, homlokegyenest ellenkező véleményt kifejtő dolgozatát; Illyés Gyula szavaival, fejezték ki ifjúságvédelmi lapszámunk mondanivalóját; közölték a közrendvédelmi parancsnok szellemes írását, amelyből kiderült, hány kiló a szolgálatteljesítő járőr felszerelése; megjelentették a hajdani budapesti főkapitány-helyettes panaszait arról,

---

²⁷⁶ DÉRI (2003) 7.

²⁷⁷ Uo. 11. o.

²⁷⁸ FINSZTER Géza: Főszerkesztői önvallomás, Belügyi Szemle, 2003/1, 15. o.

hogy miért csak az állománya negyedét tudja munkába állítani. Betették a közigazgatási jog szakértőjének a fejtegetését arról, miért törvénytörő a frissen megjelent belügyminiszteri rendelet. De mindezeket túlmenően a legjobban az olvasói reagálásoknak örültek, mert komolyan gondolták, hogy őket szolgálják...²⁷⁹

3.7.3. Összegzés

A fentiek mindazonáltal legmeghatározóbb írása a nyílt kommunikáció, tájékoztatás ellenében született „Szerkesztőbizottsági Közlemény”. Ebből jól kiviláglik az egész 1990-ig vezető korszak jellemzője, az egypárti ideológia minden szakmai megfontolást maga alá gyűrő törekvése. Annál nagyobb elismerés illeti azokat a szakembereket, akik képesek voltak olyan színvonalas bűnelemzésekre, amelyek a jelenben és a jövőben is haszonnal forgathatók.²⁸⁰

„A folyóirat kimerítő adalékokkal is szolgált a rendőrség-sajtó viszony jellegére vonatkozó szakmai vitákat illetően. Olyan kérdések kerültek napirendre 1963 és 1965 között a Szemle hasábjain, amelyeket ma is a rendőrségnek kell(ene) szegezünk, hogy rákényszerítsük saját szerepe és kommunikációs stílusa, illetve kívánatos kommunikációs stílusa tudatosítására.”²⁸¹

3.8. Esélyegyenlőség az értékekben...

„A Szemlében ugyanis nem azért szólalhat meg valaki, mert mondjuk vezérőrnagy. Egy főhadnagy ugyanolyan eséllyel írhat, sőt ő lehet nagyon okos, a vezérőrnagy pedig mondhatja a butaságot, mint ez ki is derült. Természetesen lehet egy ilyen folyóiratot hierarchikus módon is szerkeszteni, de akkor ez már nem tudományos

---

²⁷⁹ Uo.

²⁸⁰ KORINEK I.m. 13. o.

²⁸¹ KRISKÓ Edina: A rendőrség társadalmi rendeltetése és a rendőrségi kommunikáció. Doktori disszertáció, http://nydi.btk.pte.hu/sites/nydi.btk.pte.hu/files/pdf/Krisko_Edina2013_disszertacio.pdf, 288. o. Letöltés ideje: 2016. 09. 15.

folyóirat, hanem egy hivatalos közlöny, jelentésgyűjtemény, PR-kiadvány stb. Egy folyóirat akkor folyóirat, ha annak szerkesztése is autonóm, és annak szerzői gondolatai szintén autonóm módon érvényesülhetnek.²⁸²

A Belügyi Szemle szerkesztősége, ha nem is a kormányzat, hanem a Belügyminisztérium szintjén, az érlelődő, bontakozó reformfolyamatok áramában érzékelte, meglátta az érdekképviselet hiányát, e szerep jelentőségét.

„Azt is célszerű tudni, hogy volt idő, amikor a nagy tudományos problémák mellett, szinte egyedül ez a folyóirat vállalta fel a rendőrök érdekvédelmét. Először a Belügyi, Szemlében lehetett olvasni a gyenge felszerelésről, a rossz kiképzésről, a tűrhetetlenül alacsony fizetésekről, és mindezt a nyolcvanas évek közepén írták, amikor a minisztérium szakmai vezetése a nyilvánosság előtt még hallani sem akart a gondokról.”²⁸³

„Akkoriban a folyóirat jobbító, kritikai hangvételéről – egyebek közt – a reflexió rovat anyagai gondoskodtak, amelyekben a „kisrendőrök” is megszólalhattak. Itt a nagy témákban megjelent anyagok mellett lehetett reflektálni a mindennapi szolgálattal kapcsolatos gondokra is. Például az egyik anyagban egy őrmester leírta; „Ha 70 évig nem ennék semmit, családommal együtt, akkor tudnék az illetményemből egy lakást venni magamnak!...” Ezeket is lehoztuk. Nem mondom, hogy ebből nem voltak problémák, de engem például nem rúgtak ki. Az említett cikkkel kapcsolatban Kamara János belügyminiszter utasította Péter János személyügyi helyettest – akihez tartoztunk – egy válaszcikk megírására, amit persze nekem kellett megírnom, a rendelkezésemre bocsátott összes lehetséges forrásból. Egy másik alkalommal, 1987-ben, a szervezési és mozgósítási csoportfőnökkel készítettünk a Konzultáció – Kerekasztal rovatba anyagot, ami egy kérdésem miatt nem jelenhetett meg. Akkoriban vezették be a Belügyminisztériumnál és szerveinél a területi, központi és minisztériumnál dolgozóknak az említett kategóriák szerinti differenciált bérezését. Megkérdeztem, miként lehet, hogy mondjuk a Bűnügyi

---

²⁸² Mélyinterjú dr. FINSZTER Gézával: A központi, államigazgatási, jogi folyóiratok profilját tekintve, mi hiánypótló missziót töltöttünk be... MELLÉKLETEK

²⁸³ KORINEK (1993) 6.

Csoportfőnökség népgazdaság-védelmi osztályán dolgozó beosztott vizsgálóval szembeni követelmény mindössze a Rendőrtiszti Főiskola elvégzése, míg egy központi szervnél, például a Bűnügyi Technikai Intézet szerológiai laboratóriumában a szakértőnek egyetemi végzettséggel, legalább öt éves gyakorlattal kell rendelkeznie, és két nyelv minimum középfokú ismeretével. Miközben a minisztériumi dolgozónak legalább 20%-kal többet kellett keresnie az azonos szintű, központi munkatársnál! A vezérőrnagy, „neveletlen” kérdésemre igen csak meglepődött, de mondtam neki: a kérdésem – választától függetlenül – szerepelni fog az anyagban, ami emiatt nem jelenhetett meg.”²⁸⁴

3.8.1. Etnikai-e vagy multikulturális a bűnözés

A csaknem tíz évvel ezelőtt bekövetkezett tragikus kimenetelű bűncselekménysorozat* (elkövetői nem romák voltak...) akkoriban ismét ráirányította az ország közvéleményének figyelmét a magyarországi romákkal történő együttélésre, az interkulturális nevelés jelentőségére. Miként vett részt a kezdetektől a rendszerváltozásig – például a „cigánybűnözés” fogalom létjogosultságát versus alaptalanságát taglaló írásaival – a Belügyi Szemle a belügyi állomány, főként a rendőrség interkulturális nevelésében? A „cigánybűnözés”, mint tudományos megalapozottság nélküli, hallgatólagos politikai támogatással, mesterségesen előállított, ezért inkább politikai, mint kriminológiai, bűnüldözési kategória, a vizsgált időszak évtizedeiben is, több vitacikksorozat alapjául szolgált a Belügyi Szemle hasábjain. Mennyire időt állók a főbb megállapítások? Az interkulturális nevelés problematikáját napjainkban az Európát elárasztó migrációs hullám ismét a figyelem középpontjába helyezte...

3.8.2. Interkulturalitás – multikulturalitás

---

²⁸⁴ Mélyinterjú dr. FINSZTER Gézával: A központi, államigazgatási, jogi folyóiratok profilját tekintve, mi hiányzó missziót töltöttünk be... MELLÉKLETEK

Európai uniós tagállamként az interkulturalitás és a multikulturalitás fogalma megkülönböztetett figyelmet élvez hazánk oktatáspolitikai dokumentumaiban is. Az UNESCO által javasolt definíció szerint az „interkulturális terminust a kultúrák közötti interakció értelmében használjuk, a multikulturális fogalom pedig kölcsönös együttélést, és megértést jelent egyazon társadalomban élő különböző kultúrák között”²⁸⁵

A két fogalom sem nem különböző, sem nem azonos. Egyszerre van jelen a szakirodalomban. Az Európai Tanács szóhasználatában a multikulturalizmus egyfajta szemléletmód, míg a kulturális sokféleség és a multikulturalitás arra a tapasztalati tényre utal, hogy egy adott területen és adott társadalmi szervezeten belül különféle kultúrák léteznek és hathatnak egymásra. Az interkulturalitás fogalma helyett a kultúrák közötti párbeszéd definícióját adják meg (angolul: intercultural dialogue): Kultúrák közötti párbeszéd: különböző etnikai, kulturális, vallási és nyelvi háttérrel, illetve örökséggel rendelkező egyének vagy csoportok közötti nyitott és a másik fél véleményének tiszteletben tartása mellett megvalósuló eszmecsere, amelynek alapja a kölcsönös megértés és tisztelet. Ez minden szintre vonatkozik: a társadalmon belül, az európai társadalmak között, valamint Európa és a világ más részei közötti párbeszédre egyaránt. Tehát Európában az interkulturalizmus fogalma alatt általában társadalmi csoportok közötti interakciót értenek, míg a multikulturalizmus fogalma alatt, a társadalom struktúráját értik.²⁸⁶

A Belügyminisztérium irányítása alatt működő rendészeti szervek közül a rendőrség és a büntetés-végrehajtás, továbbá a Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal

---

²⁸⁵LAKATOSNÉ TÖRÖK Erika – DORNER Helga: Pedagógusok interkulturális kompetenciája nemzetközi partnerségben. <http://epa.oszk.hu/00000/00035/00117/2007-10-ta-Tobbek-Pedagogusok.html>

Letöltés ideje: 2017.03.12.

²⁸⁶PÁVA Rita: Interkulturális, multikulturális oktatás alapjai (2013)

http://pedagoguskepzes.elte.hu/images/anyagok/ii3/27_interkulturalis_multikulturalis_oktatas_alapjai.pdf

Letöltés ideje: 2017.03.18.

* Magyarországon 2008 és 2009 között kilenc helyszínen történtek rasszista indíttatású támadások, amelyeknek összesen hat halálos áldozata volt. (<http://birosag.hu/ugyfelkapcsolati-portal/birosagi-hatarozatok-gyujtemenye>, Fővárosi Törvényszék, 22.P.24.264/2013/7. Letöltés ideje 2017.05.10.)

A szervezett banda országszerte kilenc helyszínen lőfegyverekkel, gyújtópalackokkal roma családok otthonait támadta meg. A bűncselekmény-sorozatban hat ember, köztük egy gyerek meghalt, öten súlyosan megsebesültek. Az elkövetők 78 lövést adtak le, 11 Molotov-koktélt dobtak a megtámadott épületekre, és 55 ember testi épségét veszélyeztették. (MTI: Romagyilkosságok – A Fővárosi Ítéltáblára továbbították az ügyet. <http://www.haon.hu/romagyilkosságok-a-fovarosi-itelotablara-tovabbitottak-az-ugyet/2708736>

Letöltés ideje: 2015.01.12.)

mindennapi munkája, a polgárokkal, ügyfelekkel történő közvetlen érintkezés is gyakran feltételezi, sőt egyre inkább megköveteli az interkulturális ismereteket, toleranciát, empátiát.

3.8.3. Műhelyvita a kezdetektől a „cigánybűnözésről”

A cigányok Észak–Nyugat Indiából elhagyva őshazájukat, Indiát, szóródtak szét a nagyvilágban. Tömeges megjelenésük Európában – a Duna mentén is – XIV. századra tehető. A cigány kultúra eltér az európaiétól, a hagyományos cigány ízlésvilág, viselkedés, gondolkodásmód, erkölcsi rendszer más, mint az európai.²⁸⁷

A cigánylakosság társadalmi beilleszkedésével kapcsolatban, 1961. június 20.-án jelent meg, az MSZMP Politikai Bizottságának első párthatározata,²⁸⁸ amely megszabta e téren az állami és társadalmi szervek legfontosabb feladatait. 1960. január 1-én, Magyarországon 186536 cigányszemély élt, az ország összlakosságához viszonyítva, annak 1,8 %-a.²⁸⁹

A kérdés, már csak a réteg nagy száma és súlyos elmaradottsága miatt is fontos társadalmi ügy. Ugyanis, mint akkoriban már nyilvánvalóvá vált, a cigányok problémáinak megoldása nemcsak anyagi, kulturális és egészségügyi kérdés, hanem politikaivá is vált a társadalmi réteg rendkívül elmaradott életkörülményei okán. A probléma társadalmi, belügyi jelentőségét, súlyát kiemeli, hogy már az 1963-ban induló Belügyi Szemle²⁹⁰ első számának első harmadában helyet kap a témában egy vitaindító cikk. A párthatározatból a belügyi szervekre háruló feladatokkal részleteiben foglalkozott a színre lépő Szemle megjelenése évének első felében folytatott vita.²⁹¹

---

²⁸⁷ ROSTÁS-FARKAS György: A cigányság hagyomány- és hiedelemvilága, Budapest, 2000, Cigány Tudományos és Művészeti Társaság, 12–23. o.

²⁸⁸ Az MSZMP Központi Bizottsága Politikai Bizottságának határozata a cigánylakosság helyzetének megjavításával kapcsolatos egyes feladatokról (1961. június 20) A Magyar Szocialista Munkáspárt Határozatai és Dokumentumai 1956–1962, Budapest, 1973, Kossuth könyvkiadó, 519–521 o.

²⁸⁹ DOBOS János: A cigánylakosság társadalmi asszimilációja és a cigánybűnözés, Belügyi Szemle, 1966/6, 31. o.

²⁹⁰ József DEÁK: The Police, then Interior Review for the Forming of the Science of Law Enforcement; from its Beginning, to the Change of the Political System, West Bohemian Historical Review 02|2014, 241. o.

²⁹¹ NEMES Alajos: A cigánylakosság helyzetének megjavításáról szóló párthatározat végrehajtásának tapasztalatai Baranya megyében. Belügyi Szemle, 1963/1, 30. o.

A hozzászólók többsége hangsúlyozta, hogy a „cigánybűnözés” felszámolásának fontos előfeltétele: a cigánylakosság teljes társadalmi beilleszkedése. Sok értékes javaslat is elhangzott, amelyek, azóta a rendőri szervek munkájában érvényesültek és hozzájárultak a „cigánybűnözés” elleni harc eredményeihez.²⁹²

A témában – az akkoriban elképzelhető – nemzetközi kitekintést szolgáltatva, a hazaival sok rokon vonást tartalmazó, szovjet helyzetet, annak társadalmi, rendőrségi kezelését bemutató anyag. Például arról, hogy az 1 millió 200 ezernyi cigánylakosság körében „Több helyen, ahol a cigányok letelepedtek, a milícia szerveinek kezdeményezésére társadalmi bíróságok jöttek létre cigány és nem cigány lakosokból. Amelyek kisebb jelentőségű jogellenes vagy egyéb, az együttélés szabályaival nem összeegyeztethető cselekményekért vonják felelősségre az ezeket elkövető cigányokat, és ilyen módon közösségi, társadalmi ráhatások segítségével nevelnek... A cigányság - tehetséges népcsoport, amely muzikális lélekkel, a zene iránti természetes érzékkel, s találékony ésszel rendelkezik. Minden lehetségest meg kell tenni társadalmi és emberi felemelkedésük érdekében.”²⁹³

Nemes Alajos írásából az is kiderül, hogy a Belügyminisztérium vezetői már jóval az említett, Politikai Bizottsági határozat megszületését megelőzően úgy értékelték, hogy a cigánylakosság elmaradottságának felszámolása nem rendőri feladat, hanem elsősorban társadalmi probléma, amit csak a társadalom összefogásával, a különböző, érintett szervek egybehangolt intézkedésével lehet megoldani, amiben természetesen komoly szerepe van a rendőrségnek is, elsősorban a bűnöző cigányokkal kapcsolatban. Ennek a megállapításnak az eredményeként a cigányok által elkövetett bűncselekmények száma jelentősen, 1954-hez viszonyítva 1961-ben 30%-al csökkent. Ezt követően a szerző taglalja részletes statisztikai adatokkal alátámasztva a Baranya megyében élő cigánylakosság jelenlegi helyzetét, külön kitérve, a munka, kulturális, egészségügyi viszonyokra, a társadalmi beilleszkedésük helyzetére. A lakosság 3,5%-át kitevő cigányok követik el az össz-bűncselekmények 7%-át. A megyében nyilvántartott szokásos büntetettek 26%-a cigány. A cigányok helyzetének megváltoztatására végrehajtott, illetve tervezett intézkedések

---

²⁹² DOBOS Uo.

²⁹³ SCHIFFER János –DOBOS János: A cigánylakossággal kapcsolatos problémák a Szovjetunióban, Belügyi Szemle, 1963/3, 66–73. o.

számbavételekor a szerző külön kitér a társadalmi vonalon teendőkre, az állami és gazdasági szerveknél, szükségessékre, valamint a rendőri feladatokra.²⁹⁴

Ezeket a rendőri feladatokat az 1963 júniusában megjelent, első vitázáró cikkben dr. Györök Ferenc tömören így foglalja össze: „A cigánybűnözőknek állandóan érezniük kell, hogy a rendőrség ellenőrzi, számon tartja tevékenységüket, látniuk kell, hogy bűnelkövetés esetén leleplezésük elkerülhetetlen. Ez a visszatartó hatás a társadalmi beilleszkedés útjára tereli őket.”²⁹⁵

Valószínűleg ezek az írások is jelentősen hozzájárultak az egységes rendőrségi és ügyészségi bűnügyi statisztikai rendszer, abban a „cigánybűnöző” kód, kategória létrejöttéhez.

Az 1964. január 1-én - a belügyminiszter és a legfőbb ügyész közös utasítása alapján, hatályba lépett, az egységes rendőrségi, ügyészségi bűnügyi statisztika.²⁹⁶

Kezdetől fogva az egyik legfőbb hiányossága, hogy a különböző bűnözői kategóriák (fiatalkorúak, visszaesők, veszélyes bűnözők, cigány- (kiemelések DJ.) és utazóbűnözők) bűnözését csupán azok szerint az arányok szerint mérte, amelyeket az elkövetők között elfoglalnak.²⁹⁷

Az egységes rendőrségi, ügyészségi bűnügyi statisztikában a fentiek szerint már korán próbálták körvonalazni, külön kategóriát nyitva számukra, a „cigánybűnözőket.”

Nemes Alajos vitaindító cikkére, e téma kapcsán, évtizedeken át helyet kap a folyóiratban több átfogó, országos, vagy megyei rendőr-főkapitányságok területén a cigányság helyzetét, bűnözésének jellemzőit, a szükséges teendőket számba vevő, a megjelent anyagokat új megállapításokkal, mind több külföldi tapasztalattal kiegészítő tanulmány.

Az első időszak anyagait Dobos János fentebb említett, cikke összegzi, 1966 júniusában, leszögezve, hogy 1960. január 1-én Magyarországon 186 536 cigányszemély élt, az összlakosság 1,8%-a. A szerző megállapítása szerint a cigánylakosság társadalmi beilleszkedésének üteme és a „cigánybűnözés” helyzete között szoros összefüggés van. A befejezett ügyek 1964–65. évi vizsgálata arra utal,

---

²⁹⁴ NEMES i.m. 29. o.

²⁹⁵ GYÖRÖK Ferenc: A cigánylakosság társadalmi beilleszkedése, *Belügyi Szemle*, 1963/7, 93. o.

²⁹⁶ TÓTH Tihamér: Viktimológiai jellegű bűnügyi statisztikai adatgyűjtés szükségességéről *Belügyi Szemle*, 1973/10, 69. o.

²⁹⁷ DOBOS János: Az elkövetői kategóriák értékelése, 1988/1, 10. o.

hogy több mint 10%-al nőtt azoknak a vádemeléssel átadott ügyeknek a száma, amelyeket cigánybűnözők követtek el. A „cigánybűnözés” területi eloszlását vizsgálva a szerző megállapítja, hogy eléggé magas a „cigánybűnözés” (mind a vádemeléssel átadott ügyek, mind a terheltté nyilvánítottak több mint 10%-a) Borsod, Nógrád, Szabolcs és Tolna megyében. Ugyanakkor az ország nagy részén, a fennmaradó 15 megyében a „cigánybűnözés” stagnál, vagy csökkenő tendenciát mutat. Emelkedés csak Csongrád, Fejér, Győr és Szabolcs megyében volt tapasztalható.²⁹⁸

A Szemle, „Tudományos élet” rovatában, a teljességre törekedve, időről-időre, helyt adott a problémával kapcsolatos civil nézőpontoknak is. A cigánylakosság társadalmi asszimilációjának korabeli társadalmi megítélését jól tükrözte, a területen folyó munka tapasztalatait, az egészségügyi szakbizottság jelentését, a cigánytelepek felszámolását elősegítő 2014/1964 (V.4.) kormányhatározat végrehajtásának problémáit feltáró anyag. A beilleszkedés problémáinak vizsgálatára, kiküszöbölésére felállított Országos Társadalmi Bizottság 1964 decemberében, az érdekelt szaktárcák és társadalmi szervezetek képviselői részvételével összehívott munkaértekezleten tette át a cigánylakosság helyzetét. Az anketon egyebek közt elhangzott, hogy a telepek leggyakoribb hivatalos látogatói még mindig a rendőrök és az egészségügyi dolgozók. A rendőrség munkájával kapcsolatban a Minisztertanács tanácsszervek osztályának munkatársa elmondta, hogy a rendőrök intézkedéseiben az előző évekhez képest lemérhetően pozitív változás állt be. A cigánylakosság társadalmi beilleszkedése érdekében kötelességükön túlmenően is igen sokat tesznek.²⁹⁹

3.8.4. A „cigányútra” tévedt „cigánybűnöző” fogalma

A Belügyi Szemlében, „cigánybűnözés” témában az összegzéseket követően sem apadt a szerkesztőségbe küldött cikkek mennyisége, tükrözve a probléma aktualitását.

---

²⁹⁸ DOBOS János: A cigánylakosság Társadalmi asszimilációja és a cigánybűnözés. Belügyi Szemle, 1966/6, 37. o.

²⁹⁹ MAROSÁN Lajosné –VÁCZINÉ, dr. KONKOLY Magda: A cigánylakosság társadalmi asszimilációja. Belügyi Szemle, 1965/3, 47-54. o.

Néhány közülük:

– A cigánylakosság bűnözésének társadalmi problémáiról (dr. Csendes Károly, a Legfőbb Ügyész helyettese, Írásában megemlíti, hogy a szabadságvesztésre ítélt cigányok többsége életében először a börtönben kerül viszonylag kulturált körülmények közé...1972/6 20. o.)

– A Zala megyében élő cigánylakosság helyzete és bűnözésben való részvétele (Bognár F. r. alezredes 1972/7)

– A cigánylakosság bűnözésének helyzete Békés megyében (dr. Sajti I. r. alezredes és

Fekete Béla r. hadnagy, 1972/9)

– A cigányság helyzete és bűnözése Szabolcs-Szatmár megyében (Kerecsi T. r. főhadnagy, 1972/10)

– A cigánybűnözés felszámolását akadályozó tényezők (hozzászólás a Legfőbb Ügyész cikkéhez dr. Madách O. r. alezredes Fehér L. r. alezredes 1972/11)

A cigánylakosság társadalmi beilleszkedése és bűnözése Tolna megyében (dr. Farkas M. r. őrnagy 1973/7)

– Fiatalkorú cigányok által elkövetett emberölés nyomozása (Süle J. r. alezredes 73/9)

A szerkesztőség, a vita összefoglalása helyett ezúttal beszélgetésre hívta össze a cigányság problémáinak jó ismerőit; Zagyva Imrét, a Minisztertanács Tanácsi Hivatala főosztályvezető-helyettesét, Ágoston Zoltánt, a Pest megyei Tanács VB Igazgatási osztálya vezetőjét és dr. Dobos János r. őrnagyot a BM Bűnügyi Osztály Vagyonvédelmi Alosztály vezetőjét beszélgetésre hívta meg. A Konzultáció rovatban közölt anyag célja, hogy az elhangzott vélemények tegyék árnyaltabbá a cigányság problémáiról eddig alkotott képet és orientálják az olvasókat mindennapi munkájuk végzésében.³⁰⁰

A „cigánybűnözés” helyzetének változatlan megoldatlansága hívta életre e témában, az 1976 júniusában Borsi Zoltán, Halász Kálmán: „Bűnözés és cigánybűnözés”³⁰¹ vitaindító tanulmányával a következő cikksorozat.

---

³⁰⁰ NYERGES Lajos (szerk.): A cigányság társadalmi beilleszkedéséről és bűnözéséről, 1973/11, 39–46. o.

³⁰¹ BORSI Zoltán, HALÁSZ Kálmán: Bűnözés és cigánybűnözés. Belügyi Szemle, 1976/6, 20. o.

Hiszen a bűnelkövetőknek minél több demográfiai, szociológiai, kriminológiai és egyéb ismérveit tárjuk fel, annál pontosabb terveket dolgozhatunk ki a felderítés és a bűnmegelőzés érdekében.³⁰²

Ebben a szellemben, két év múltán, Tonhauser László rendőr főhadnagy, már „A budapesti „szervezett” cigánybűnözés elleni harc taktikájának egyes kérdései”³⁰³-t taglalja a Szemle hasábjain.

A „Bűnözés és cigánybűnözés” vitaindító cikkből kiderül: „Cigánynak kell tekinteni azokat a bűnelkövetőket, akiket nem cigány környezetük is cigánynak tekint, és

– rendszeresen vagy idényjelleggel vándorolnak, tartósan nem telepsznek le és a munkát kerülik;

– a nem cigány lakosságtól elkülönülve cigánysoron, telepeken, putrikban élnek, többnyire csak alkalmi munkát végeznek,

– életmódjukban a cigány hagyományokat (vérbosszú, leányszöktetés vagy vásárlás) követik;

– bűnelkövetési módszereik jellegzetesek. Például nem büntethető korban levő gyermekeikkel vitetik véghez a bűncselekményeiket, miközben azt felnőtt korúak biztosítják stb.”³⁰⁴ Ekkoriban már mintegy 300 ezerre tehető a hazai cigánynépesség

száma. A kriminál-statisztikának a bűnelkövetőkre vonatkozó adataiból kiderül, hogy míg a tízezer lakosra jutó kriminalitási arányszám a cigány bűnelkövetőknél 133,4, addig a nem cigányoknál csupán 71,8. A cigány bűnelkövetők korabeli arányszáma legmagasabb Bács-Kiskun megyében, Borsod-Abaúj-Zemplén megyében és Veszprém megyében, a legalacsonyabb a fővárosban és Vas megyében. Egyes bűncselekményeknél részesedési arányuk magasabb, mint a nem cigány bűnelkövetőké. Különösen az erőszakos és garázda bűncselekményeknél szembeötlő, hogy a cigány bűnelkövetőknél ez az arány mintegy negyven százalékos, míg a nem cigány bűnelkövetők között ez az arány mindössze 18%. A vagyon elleni bűncselekmények esetében már csak másfélszer annyi, 57,3%-os a cigány elkövető, de a fiatalok bűnelkövetők részesedésében ismét az összes bűnelkövetők arányának több mint a duplája, 21,6% a cigány elkövető. A gyermekkorúaknál még rosszabb a

---

³⁰² LÁZÁR Bertalan: Az egységes új rendőrségi és ügyészségi statisztika, 1964/1. 16. o.

³⁰³ TONHAUSER László: A budapesti „szervezett” cigánybűnözés elleni harc taktikájának egyes kérdései, 1978/11, 73. o.

³⁰⁴ BORSI – HALÁSZ, i.m. 23. o.

helyzet, hisz arányuk az összes bűnelkövető közt 3,2% a cigány bűnelkövetők közt pedig 12%.Az elemzésvégi következtetés szerint a cigányság társadalmilag hátrányos helyzetén gazdasági, kulturális, szociális téren éppen úgy, mint a munkaerőkölcsterületén – társadalmi összefogással előnyösen változtatva az egyes és jelentős veszélyességű bűncselekményeknél is minden bizonnyal csökkenthető a bűnelkövetők köre.³⁰⁵

Az alábbi meghatározással összevethetjük; a következő évtizeden át mennyire finomodott a kategória meghatározása, de egyre jobban kiderültek a „cigánybűnöző” statisztikai meghatározásának problémái is.

„Az elkövetőt cigánynak kell tekinteni, ha:

1. Cigány közösségben élnek, bejelentett lakásuk formális, rendszeresen vagy ideényjelleggel vándorolnak, letelepednek ugyan, de munkát nem vállalnak,
2. életmódjukban a cigányhagyományokat követik
3. bűnelkövetési módszereik hagyományosan cigány módszerek
4. olyan, a környezet által cigánynak tartott személyek, akik felhagytak a lakosságtól elkülönülő, ősi cigányéletformával, de létfenntartásukat alapvetően cigány módszerekkel elkövetett bűncselekményekből biztosítják.”³⁰⁶

A kétszer is előforduló, körülíratlan „cigány módszer” aligha körvonalazhatta pontosabban a „cigány” fogalmát...

Ugyanakkor a statisztikai szabályzat szerint „nem szabad cigánynak tekinteni azokat, akik korábbi életmódjukat és szemléletüket megváltoztatva letelepednek, rendszeres munkával tartják el magukat és családjukat, szakítottak a cigány hagyományokkal és életvitelüket a becsületes dolgozó állampolgárok közé való tartós beilleszkedés jellemzi.”³⁰⁷

A fenti részletes, de viszonylag bonyolult fogalom meghatározás a gyakorlati alkalmazásnál értékelési problémákat vetett fel, s ez ahhoz vezetett, hogy a statisztikai adatlapok kitöltésénél gyakran figyelmen kívül hagyták a

---

³⁰⁵ BORSI Zoltán, HALÁSZ Kálmán: Bűnözés és cigánybűnözés. Belügyi Szemle, 1976/6. sz. 24–26. o.

³⁰⁶ A BRFK bűnügyi I. helyettesének 3/87.sz. Körlevele: „A cigánybűnözés megelőzés, felderítésének tapasztalatiról, valamint a további feladatokról szóló jelentés (161-354/1986) megküldéséről 1987.02.22. Budapest Főváros Levéltára, VI.36a. 3. d.

³⁰⁷ A BRFK bűnügyi I. helyettesének 3/82 Intézkedése: „A cigány bűnözők helyes statisztikai számbavételéről Fővárosi levéltár, VI.14.b. 4. d.

cigánybűnözésre vonatkozó kódjeleket. A kitöltési tájékoztatóban meghatározott feladatok egységes értelmezése érdekében, adták ki a 3/1982 bünyügyi első helyettesi intézkedés a „cigányelkövetők” kódnál felmerült hiányosságok megszüntetésére, tekintettel arra, hogy a fővárosi cigánylakosságra nem minden esetben jellemző egyebek közt a vidéken élők meghatározása. Az intézkedés azonban a várt eredményt nem hozta meg. A cigányelkövetők jelentős részét továbbra sem cigányként kódolták. Ebben továbbra is szerepe lehetett a bonyolult fogalom meghatározásnak, de ténylegesen jelentősebbnek tartja az anyag az adatlapokat kitöltők felületességét és a parancsnoki revízió hiányát. „A cigányelkövetőkre vonatkozó kódolási hiányosságok miatt számszerűségében a valóságnak megfelelő statisztikai adatokkal nem rendelkezünk a cigánybűnözésről.”³⁰⁸

Ezt a megállapítást támasztja alá, a budapesti rendőrfőkapitány beszámolója a főkapitányság 1988. évi tevékenységéről, az 1989. évi feladatairól: „Jelentősen emelkedett, 546-ról 2074-re, 279,95%-kal – a cigány elkövetők száma. Ez a növekedés alapvetően nem a bűnözésben való részvételük emelkedő tendenciájával, hanem a megváltozott statisztikai adatszolgáltatási magatartással hozható összefüggésbe. A gyerekkorú elkövetők száma, viszont 473-ról 436-ra módosult.”³⁰⁹

Szintén 1988-ban készült a XIX. Kerületi kapitányság komplex ellenőrzéséről az a jelentés, amelynek megállapítása szerint: „A cigány bűnelkövetők száma erős szóródást mutat, amely feltehetően a statisztikai számbavétel hiányosságainak következménye.”³¹⁰

A cigányság helyzetével, bűnözésével kapcsolatban, a Belügyi Szemlében másodsor kezdeményezett összegyűlt vitacikk anyagok, (ezúttal kitekintéssel egyebek közt a szlovákiai helyzetre is; 1978/4 és 11. szám. Az utóbbiban olvashatjuk, hogy Szlovákia lakosságának 3,9 százalékát kitevő cigányok, 12,5 százalékos hányadát képviselik a bűncselekményekért elítélt személyeknek. 128. o.) adatok értékelésére, 1979 májusában a folyóirat Tudományos élet rovatában Tauber István vállalkozik, „A cigányok által elkövetett bűncselekmények kriminológiai kutatása” címmel megjelent cikkében. Ekkor a cigánylakosság száma már 360 ezerre tehető és a cigány

³⁰⁸ A BRFK bünyügyi I. helyettesének 3/87.sz. Körlevele: „A cigánybűnözés megelőzés, felderítésének tapasztalatiról, valamint a további feladatokról szóló jelentés (161-354/1986) megküldéséről 1987 02.22. Budapest Főváros Levéltára, VI.36a. 3. d.

³⁰⁹ Budapest Főváros Levéltára, VI.12.4. 34. d.

³¹⁰ Budapest Főváros Levéltára, VI. 12.a.4. 32.d.

bűnelkövetők gyakorisága 1,5%-os, míg a nem cigányelkövetőké 0,73%-os az ország összlakosságához mérten, a cigányság körében tapasztalható jelentős társadalmi, kulturális fejlődés ellenére. Ha viszont a cigányság jelenlegi létszámából indulunk ki – vagyis a regisztrált 293 490 főn kívül még 67ezer cigánylakost veszünk alapul (ezek bűnözési gyakorisága az általánosnak felel meg), mármint 0,73%-nak – akkor az átlag, vagyis a cigányelkövetőknek a cigánylakossághoz viszonyított százaléka 1,3%.³¹¹ <<Tauber István (1949 –2003) A Magyar Kriminológiai társaság, alapító tagja, 1973-tól a Rendőrtiszti Főiskola kriminológiai tanszék tanára, 1985-től vezetője, több mint 10 évig vizsgálta a cigányság bűnözésének helyzetét.>>³¹²

A rendszerváltás előtt 1988-ban – negyed századdal, a Belügyi Szemlében, Nemes Alajos első, a hazai cigányság problémakörét felvető cikkét követően – Dr. Dobos János, „Az elkövetői kategóriák értékelése” témájú írásában, modellként a „cigánybűnözés”³¹³-t választva, bemutatja az objektívnek hitt értékelés ellentmondásait, hangsúlyozva a statisztikai adatszolgáltatás értékelésének hiányosságait.

Például:

– a cigányelkövetőket az összes elkövetőtől megkülönböztető kódjelek a bűnügyi statisztika, eleinte nem szerepeltek; (Csak különféle megyei fő mutatók voltak a cigánybűnözési vonalvezetők felmérései alapján. A hivatalos statisztikába 1974-ben került be.³¹⁴)

– a kitöltési utasítást hosszú ideig rosszul értelmezve ez a kódjel lényegesen kevesebb

T-lapra került rá, mint azt a helyes értelmezés lehetővé és szükségessé tette.

Emiatt a helyes értelmezés már önmagában is bizonyos fokú emelkedést okozott és az átmeneti években nehezen lehetett a pusztán statisztikai növekedést a ténylegestől megkülönböztetni.

---

³¹¹ TAUBER István: A cigányok által elkövetett bűncselekmények kriminológiai kutatása. Belügyi Szemle, 1979/5. sz. 49-58. o.

³¹² NÉMETH Zsolt (szerk.): Németh Zsolt: Tauber István emléke és munkássága, ELTE Állam- és Jogtudományi Kar, Magyar Kriminológiai Társaság, Rendőrtiszti Főiskola, Budapest, 2009, 10. o.

³¹³ DOBOS János: Az elkövetői kategóriák értékelése, 1988/1, 6–14. o.

³¹⁴ DOBOS János: Mégegyszer a cigánybűnözésről, 1979/9. 65. o.

– a cigány elkövetők összes elkövető közötti arányának alakulását a cigány- és nem cigány lakosság demográfiai helyzetének jelentős különbségei is komoly mértékben befolyásolták.³¹⁵

1989. október 30.-ra, Budapest Főváros Tanácsa mellett működő – a cigány lakosság helyzetével foglalkozó – Koordinációs Bizottság, ülést hívott össze, amelynek első napirendi pontja megtartására felkérték dr. Konczer István rendőr vezérőrnagy főkapitányt; „A BRFK tájékoztatója a fővárosi cigánylakosság helyzetét érintő tevékenységéről”³¹⁶ címmel.

„A főváros bűnügyi helyzetét az öt év távlatában értve, az ismertté vált bűncselekmények száma az 1984 évi 45.844-ről 88-ban 50.743-ra 10,7%kal növekedett. Ebben az ismertté vált elkövetőkön belüli cigány elkövetők aránya 84-ben 2,9%- 1988-ban 14.6%”³¹⁷

A Fővárosi Tanács Végrehajtó Bizottságának Tervgazdasági és Munkaügyi főosztálya által „A cigánylakosság foglalkoztatási, szakképzési és átképzési problémái” anyagból egyebek mellett kiderül, hogy a munkáltatók, illetve a munkaerő közvetítők semmiféle megkülönböztetést nem alkalmaznak a cigány munkavállalókkal szemben, így nem rendelkeznek ily jellegű nyilvántartással sem, miután nem definiált a „cigány” szó, fogalma sem egyértelműen.”³¹⁸

Ebben a dobozban található a 2000 Irodalmi és társadalmi havilap’89. augusztusi számából Révész Sándor (egyetemi tanár, egy kerületi cigánykör tagja): „Nyílt levél Dr. Túrós András vezérőrnagyhoz, országos rendőrfőkapitányhoz” írott, a rendőrség cigánybűnözési adatgyűjtését pikírt stílusban bíráló, anyaga; „A cigányvonal országos hálózatának kiépítése, a cigányság iránt megnyilvánuló megkülönböztetett rendőri érdeklődés, a cigány-bűnmegelőzési tanácsok intézménye indokolatlan előnyhöz juttatja a cigányságot. ... arra kérném vezérőrnagy urat, hogy a zsidóbűnözési statisztikák esetleges bevezetésével egy időben intézkedjék a zsidóvonal kiépítéséről és zsidó bűnmegelőzési tanok felállításáról...”

Alighanem a fenti Koordinációs Bizottsági ülés egyik hatásaként született bő két hónap múltán, az 1990. január 10-én megtartott bűnügyi főkapitány-helyettesi

---

³¹⁵ DOBOS i. m. 11. o.

³¹⁶ Budapest Főváros Tanácsa mellett működő – a cigány lakosság helyzetével foglalkozó – Koordinációs Bizottság ülése, 1989. október 30. Budapest Főváros Levéltára, VI. 12.a. 1 63 d.

³¹⁷ A BRFK tájékoztatójához készített háttéranyag, Budapest Főváros Levéltára, VI. 12.a. 1 63 d.

³¹⁸ Uo.

értekezleten ismertetett döntés, hogy ezentúl „Az írott és elektronikus sajtóban történő szereplésnél a „cigánybűnözés” megfogalmazást használni nem lehet.”³¹⁹

Mint látható, a rendszerváltás időszakához közeledve a Belügyi Szemle cikkeiben is mind gyakrabban felmerült az az álláspont, szabad-e különbséget tenni „cigánybűnözés” és nem „cigánybűnözés” között, van-e szabad-e egyáltalán cigányproblémáról beszélni. Szabad-e egy réteget, akár bűnözőit jellegzetességei, faji hovatartozása alapján külön kategóriaként kezelni?...

3.8.5. A „fából vaskarika” helyzet és lehetséges kiutak

Pedig a Belügyi Szemle cikkei között több hasznosítható javaslat is született a cigányok bűnözéstől való visszatartására.

Például, helyzetük javítására és a bűnözésben való részvételük csökkentése érdekében 1977-ben célszerűnek látszottak a következő javaslatok:

1. A cigánytelepek megszüntetésével a lakáshelyzet megoldásában, a tanácsi költségvetés mellett a kedvezőbb hitelpolitikai szempontoknak, a munkahelyi igazgatásnak is szerepét is szorgalmazni kell.
2. Telepítésük magas fokon szervezett munkát, nagy körültekintést igényel.
3. Adaptálódásuk elsődleges kérdése a rendszeres munkavégzés, ami hozzásegíti őket az integrálódás anyagi feltételeinek biztosításához.
4. Megfelelő óvodai elhelyezéssel ellensúlyozni kell körülményeik tárgy- és nyelvszegénységét. Általános iskolai jobb előmenetelük érdekében szorgalmazni kell iskolai előkészítésüket. Szükség szerint kiegészítő iskolákban kell kulturálódásukról gondoskodni, felül kell vizsgálni az iskolai felmentések és évhalasztások engedélyezését, hogy ezáltal is csökkenjen az iskolázatlanul maradó a cigánygyerekeknek a száma.
5. Családi körülményeik többségében még mindig rendezetlenek, sok cigánygyerek apa nélkül nő fel, a családról való gondoskodás nehézségeibe ütközik, s fokozza ezt, hogy jövedelmüket nem tudják beosztani. Ezek a viszonyok veszélyeztető tényezők a gyermekekre, akiken sokszor segíteni kellene még az állami gondozásba vétellel is.

---

³¹⁹ Dr. BALATONI István r. ezredes: Feladatok/ 2/1990 sz. Emlékeztető, VI. 12. a. 4.37d.

6. A cigánytelepek rendőri ellenőrzése nem megfelelő, sok esetben sematikus történik egy-egy rendőri akció lebonyolítása.

7. A bűnöző cigányok rendőrhatalósági felügyelet alá helyezését még szélesebb körűen kell alkalmazni, s mozgásuk korlátozására a lakhelyelhagyási tilalmat is igénybe kell venni.³²⁰

A cigányság helyzetével kapcsolatos társadalmi probléma megoldását nem lehetett egyedül a rendőrségre hárítani. A szervezet, „cigánybűnözés” felszámolására tett több évtizedes erőfeszítéseit sem övezte egyértelmű társadalmi elfogadottság, mint ez a Koordinációs Bizottsági ülésre, a budapesti rendőr-főkapitány részére készített háttéranyagból kiderül.

„Az alábbi kérdéskörök részletes elemzése várható:

- A cigány lakosság létszámának alakulása a fővárosban és a kerületekben (pl.: III., VII., VIII, IX., XIII., XX.).
- A cigány lakosság bűnözésének oka fokozottan hátrányos helyzete; „cigánybűnözés” nem létezik.
- A rendőrség fellépéseinek bírálata a „cigánybűnözéssel” szemben.
- A különböző kerületi cigány családokkal foglalkozó szociális gondozók szerint a rendőrség tőlük gyűjt adatokat válogatás nélkül, a nem bűnöző cigány családokra is.
- A rendőrség az igazoltatások, utcai intézkedések során diszkriminatív módon jár el a cigánysággal szemkel szemben.
- A „bőrfejükéről” nem ad a rendőrség tájékoztatást.
- Ugyanígy a cigányságot sértő magatartásokról, cselekményekről, az ezekkel kapcsolatos eljárásokról sem tájékoztatnak.
- Moldova könyvben megjelent cigányságot érintő „rendőri” nyilatkozatok
- Az Egységes ügyészségi-rendőrségi statisztika alapján kérdések várhatók a „cigánybűnözés”-ről.
- A rendőrségen miért van külön csoport a „cigánybűnözésre”? Ez sérti a kisebbséget és „sugallja”, hogy a cigányok bűnözők, megbélyegzik az etnikumot vagy „nemzeti kisebbséget”
- A cigányság bűnözésen belüli szerepe lényegesen kisebb, mint ahogy az a közvélemény tudatában megjelenik, ennek egyik okozója a rendőrség.”³²¹

---

³²⁰ BALÁZS László: A Pest megyei cigánybűnözésről, 1977/1, 91–92. o.

Valóban, az évtizedek során, a társadalomban a rendőrség által is táplált „cigánybűnözés”-sel kapcsolatos sztereotípiák a rendszerváltást megelőzően már-már önállóvá önjáróvá hatalmasodott. Például közös publikáció született dr. Tauruszik Nagyzezsda, a biológiai tudományok kandidátusa, és Tóth György rendőr alhadnagy ujjnyomat-szakértőtől „A hazai cigányság és a nem cigány lakosság dermatoglyphiai tulajdonságai közötti különbség” –ről.³²² Bevezetőjében olvashatjuk: „A XIX. század végén Francis Galton a világon először végzett összehasonlítást a különböző etnikumokhoz tartozó személyek ujjbegyi mintái között. Az ő összehasonlító munkája nyomán kezdődött meg a dermatoglyphiai tulajdonságok tanulmányozása különböző populációkban.”³²³ Az cikk konklúziója: „Amennyiben a magyar és a cigány lakosság dermatoglyphiai tulajdonságaiban, illetve azok egyes konkrét sajátosságaiban szignifikáns eltérések mutathatók ki, ezek a kriminalisztikai gyakorlatban is felhasználhatóvá válnak. Az eddig megvizsgált minták mennyisége jelenleg még nem teszi lehetővé, hogy adott esetekben egyértelműsége juthassunk. Így további anyaggyűjtés és számítógépes technikán alapuló matematikai analízis szükséges.”³²⁴

Bárki eldöntheti, ez az út aligha járható...

Mert „rendfenntartási szintre vinni (süllyeszteni) a roma problematikát több mint bűn, hiba, hogy Talleyrand mestert idézzük.”³²⁵

Noha dr. Vavró István, az állam és jogtudományok kandidátusa, címzetes egyetemi tanár már 1984-ben ezzel a bevezetővel indította, a Szemle Fórum rovatában, „A „cigánybűnözés” vizsgálatának elméleti és módszertani kérdéseiről” írott tanulmányát. „Sokszor és sok szó esett már e folyóirat hasábjain is a cigánybűnözésről. De van-e értelme egy olyan jelenség elemzésének, amely bizonytalan elkülönítési ismérveken nyugszik, és eddig még az önálló létezését sem sikerült bizonyítani.”

---

³²¹ A BRFK tájékoztatójához készített háttéranyag, Budapest Főváros Levéltára, VI. 12.a. 1 63 d.

³²² TAURSZIK Nagyzezsda–TÓTH György: „A hazai cigányság és a nem cigány lakosság dermatoglyphiai (ujjnyom) tulajdonságai közötti különbség”, 1987/6,

³²³ Uo. 111. o.

³²⁴ Uo. 115. o.

³²⁵ BÍRÓ András: Terminus technicus vagy fajelmélet? Tauber István emléke és munkássága, ELTE Állam- és Jogtudományi Kar, Magyar Kriminológiai Társaság, Rendőrtisztviselői Főiskola, Budapest, 2009, 38. o.

„Cigánybűnözés”-sel kapcsolatos „cigány utak” fenti részletes bemutatása után Vavró tanulmányának végkövetkeztetései rávilágítanak a probléma kezelése során, évtizedeken át, egészen a rendszerváltásig – jó ideig azt követően sem – kellően értékelt tényezőkre.

„A cigánybűnözés kérdésével kapcsolatos álláspontomat összefoglalva tehát annak lényegét a következőkben jelölöm meg:

1. Az állampolgári jogegyenlőség és a jogérvényesítés lehetősége szempontjából homogén társadalomban az etnikailag különböző csoportok lehetőségei azonosak. Negatív társadalmi jelenséget ezért etnikai különbséggel magyarázni nem lehet. Az eltérések oka a kulturális színvonal különbözősége.
2. A cigánynak tekintett népesség tudományos igényű vagy akár statisztikailag elfogadható pontosságú meghatározása mind ez ideig nem történt meg. Ennek megfelelően nem állnak rendelkezésre adatok létszámukról, népességstruktúrájukról, demográfiai és társadalmi jellemzőikről. Ilyen adatok hiányában pedig a kriminalitási gyakoriságuk különbözőségére vonatkozó álláspontok egzakt módon nem bizonyíthatók.
3. A kriminológiai kutatásokból ismeretesek azok az adatok, amelyek társadalmi-gazdasági jellemzők, s így ezek között a bűnözés alakulásában szerepet játszó tényezők hatására vonatkoznak. Ezek között külön is kiemelendő az iskolai végzettség szerepe. Ha a bűnözést nem kulturális, hanem etnikai sajátosságnak tekintjük, akkor mindenképpen téves úton járunk, s e tévedés eredményeként elmulaszthatjuk felhívni a figyelmet azoknak a kötelezettségeknek a teljesítésére, amelyek bizonyos társadalmi rétegek kulturális elmaradottságának felszámolása érdekében nélkülözhetetlenek.
4. Az etnikai sajátosságok szerepének hangsúlyozása – különösen, ha egyrészt a sajátosságokat nem fogalmazzuk meg pontosan, másrészt, ha nem is bizonyítjuk, szükségtelen különbségtételt, adott esetben elfogultságot, és ennek eredményeként szembenállást szülhet. Ennek hatásai oly mértékben nemkívánatosak, hogy az már messze túlnő a büntető jogalkalmazás s így a kriminológia tárgykörén is.”³²⁶

---

³²⁶ VAVRÓ István: A "cigánybűnözés" vizsgálatának elméleti és módszertani kérdéseiről 1984/2, 67–68

A Belügyi Szemle témában megjelent írásait is mindinkább áthatja az az eszmei tartalom, amelyről 2000-ben Geskó Sándor tanulmányt készített: Rendőrök és romák: konfliktusok, vagy párbeszéd³²⁷ címmel. Kaltenbach Jenő, kisebbségi országgyűlési biztos a kötet előszavában hangsúlyozta: „A modern állam legalapvetőbb feladata a társadalmi integráció garantálása, azaz a társadalmi konfliktusok civilizált feloldásában való közreműködés.”³²⁸

Geskó, tanulmányában hangsúlyozza az előítéletek diszkrimináció formájában való megjelenésének két alapvető korlátja lehet. Az egyik a törvényi szabályozás, amely – ha a napi gyakorlatban érvényre jut – megtiltja a hátrányos megkülönböztetést. A másik korlát a társadalmi attitűdök, szokásrendszerek megváltoztatása, olyan átalakulása, amely nem támogatja, hanem elítéli a diszkrimináció minden formáját.

Európa multikulturális világában, napjainkban is mindinkább felértékelődik az interkulturális párbeszéd jelentősége.

A Belügyi Szemle 2008-as, májusi számában³²⁹ megjelent írás jó adalékul szolgálhat, a Belügyi Szemle vizsgált, csaknem négy évtizede, a cigányság megítélését tekintve azóta sem sokat változott társadalmi háttér tényezőinek megértéséhez: Az elmúlt másfél évtized kétségkívül jó szándékú intézkedései számottevően nem javítottak a cigányság helyzetén. A társadalom, jelentős részében viszont azt tudatosították, hogy több milliárd forintot költenek a cigány népeiségre, a jelek szerint értelmetlenül. Pedig az ilyen terveknél nem a jó szándékkal van a baj, hanem a tisztázatlan célokkal, elvekkkel. Hiszen a rendszerváltozás óta nem tudják eldönteni sem az aktuális kormányzó elit, sem a roma politika képviselői, hogy van-e „cigányügy.”³³⁰

3.9. Következtetések

---

³²⁷ GESKÓ Sándor: Rendőrök és romák: konfliktusok, vagy párbeszéd. Mediátor tanácsadó iroda, 2000, Bp.

³²⁸ Uo. 5. o.

³²⁹ KÁLLAI Ernő: A kisebbségi ombudsman tevékenysége és a roma közösségek. Belügyi Szemle, 2008/5

³³⁰ Uo. 23. o.

A Belügyminisztérium, és a minisztériumi tevékenységről, folyamatokról írásaiban pontosan beszámoló, ugyanakkor azt mindinkább – szakmai, majd tudományos alapon – formálni is próbáló Belügyi Szemle – közigazgatás-fejlesztő tevékenységének értékelése talán legkitapinthatóbb a rendszerváltozás-kori belügyminiszter és belügyi kormányzat váltásakor.

„A Szemle sem vonhatta ki magát a pártállam rendőrségképének mindent átpolitizáló hatásai alól, ennek a folyóiratnak is meg kellett küzdenie azzal a szemlélettel, amelyben a sajtó nem lehetett más, mint a hatalom engedelmes szolgálója.”³³¹

A sajtó nyilvánossága és a rendészet, rejtőzködő természetének konfliktusára is találunk példákat mindhárom időszakban, az MSZMP pártbizottság számára készített jelentésben, amelyek szerint a szakmai problémák cikkben történő feltárása gyakran jellemző, nehezen vállalható konfliktusforrás a szerző előljáróival, akik közül néhányan a Szemlébe szánt anyagok előzetes véleményezését is megkövetelték.

Mégis, a legfontosabb levonható következtetést az előző bekezdés utolsó félmondata tartalmazza: a látszat – a pártbizottsági beszámoltatás ellenére –, a folyóirat pártellenőrzése a rendszerváltás közeledtével egyre formálisabb lett, mindinkább a szakmai színvonal fokozása, mind többbretű bemutatása, a tudományosság érvényesülésének követelménye vált meghatározóvá.

A Szemle szerkesztősége, ha nem is a kormányzat, hanem a Belügyminisztérium szintjén, az érlelődő, bontakozó reformfolyamatok áramában különösen, de azt megelőzően is érzékelt, értékelt az értékek kifejezésében az esélyegyenlőség súlyát, értelmét, jelentőségét.

Például: „A Szemlében ugyanis nem azért szólalhat meg valaki, mert mondjuk vezérőrnagy. Egy főhadnagy ugyanolyan eséllyel írhat, sőt ő lehet nagyon okos, a vezérőrnagy pedig mondhatja a butaságot, mint ez ki is derült. Természetesen lehet egy ilyen folyóiratot hierarchikus módon is szerkeszteni, de akkor ez már nem tudományos folyóirat, hanem egy hivatalos közlöny, jelentésgyűjtemény, PR-kiadvány stb. Egy folyóirat akkor folyóirat, ha annak szerkesztése is autonóm, és annak szerzői gondolatai szintén autonóm módon érvényesülhetnek.”³³²

---

³³¹ Szerkesztőségi cikk: A Rendészeti Szemle első évfolyamának első száma elé, Rendészeti Szemle, 1991/1, 3. o.

³³² Mélyinterjú DR. FINSZTER Gézával: A központi, államigazgatási, jogi folyóiratok profilját tekintve, mi hiányótló missziót töltöttünk be... MELLÉKLETEK

Geskó, tanulmányában hangsúlyozza az előítéletek diszkrimináció formájában való megjelenésének két alapvető korlátja lehet. Az egyik a törvényi szabályozás, amely – ha a napi gyakorlatban érvényre jut – megtiltja a hátrányos megkülönböztetést. A másik korlát a társadalmi attitűdök, szokásrendszerek megváltoztatása, olyan átalakulása, amely nem támogatja, hanem elítéli a diszkrimináció minden formáját. Európa multikulturális világában, napjainkban is mindinkább felértékelődik az interkulturális párbeszéd jelentősége.

A Belügyi Szemle 2008-as, májusi számában³³³ megjelent írás jó adalékul szolgálhat, a Belügyi Szemle vizsgált, csaknem négy évtizede, a cigányság megítélését tekintve azóta sem sokat változott társadalmi háttér tényezőinek megértéséhez: Az elmúlt másfél évtized kétségkívül jó szándékú intézkedései számottevően nem javítottak a cigányság helyzetén. A társadalom, jelentős részében viszont azt tudatosították, hogy több milliárd forintot költenek a cigány népeiségre, a jelek szerint értelmetlenül. Pedig az ilyen terveknél nem a jó szándékkal van a baj, hanem a tisztázatlan célokkal, elvekkkel. Hiszen a rendszerváltozás óta nem tudják eldönteni sem az aktuális kormányzó elit, sem a roma politika képviselői, hogy van-e „cigányügy.”³³⁴ Hosszú vajúdas után, 1989. október 19-én mondta ki az országgyűlés a „pártállam” trónfosztását, amely egyúttal a BM „rendőr-minisztériumi” korszakának a végét is jelölte.³³⁵

„Mit jelent az, hogy a belügy megszűnt rendőrmisztérium lenni? Azt, hogy alkotmányos feladataink növekedtek meg. A rendőrség irányítójából már az egész magyar közigazgatás koordinátora lett a minisztérium, amelyik ilyenformán felelős a jogalkotás egy jelentős területéért, kezdeményezője, szervezője és folyamatos gondozója az önkormányzati rendszernek és az önkormányzatiság demokratikus elvének, végzi az igazgatás irányításához szükséges személyi és dologi feltételek folyamatos biztosítását, szervez és irányít – biztosítja a modem állam működéséhez nélkülözhetetlen államigazgatási teendők legfelső szintű egyeztetését.”³³⁶ –

---

³³³ KÁLLAI Ernő: A kisebbségi ombudsman tevékenysége és a roma közösségek. Belügyi Szemle, 2008/5

³³⁴ Uo. 23. o.

³³⁵ FORRÓ János: A Kádár-rendszer korszaka 1956. november 1-jétől 1989-ig (A rendőrmisztérium), Fejezetek a Belügyminisztérium történetéből 1956–1989, BM Kiadó, Budapest, 2001, 62. o.

³³⁶ HORVÁTH Balázs: A civil Belügyminisztérium a jövő rendőrségéért, 1990/10, 6. o.

fogalmazta meg, a minisztérium új, közigazgatás koordinátori feladatának lényegét, a rendszerváltás első belügyminisztere.

4. A rendészettudomány kialakulása és a Belügyi Szemle

A Belügyminisztérium tudományos kezdeteiről: „A BM Tudományszervezési Osztály megszervezésekor, 1972-ben a Belügyminisztériumban 12 fő rendelkezett tudományos fokozattal. Ma ezek száma 26 (ebből 2 a tudományok doktora, 24 pedig kandidátus)

A középtávú kutatási tervek elkészítésekor a kutatóhelyek azt jelezték, hogy a tudományos munkában 128 főt szándékoznak foglalkoztatni. A kutatómunkában jelenleg 169-en vesznek részt, ebből azonban csak 11 a függetlenített kutató, míg a többség operatív vagy más szakmai feladatai végrehajtása mellett végzi tudományos tevékenységét. A tudományos munka személyi feltételeinek javítását célozza a 10/1978. számú belügyminiszteri parancs, amely a tudományos kutatások pályázói rendszerének továbbfejlesztéséről intézkedik.³³⁷

Dr. Janza Frigyes nyugállományú vezérőrnagy, a Belügyminisztérium oktatási főszemlélője, az NKE Fenntartói Testületének Belügyminisztériumi megbízottja, a Magyar Rendészettudományi Társaság főtítkára életútja során végigkísérte a rendészeti szaklap és a rendészettudomány fejlődésének meghatározó szakaszát. A vele készített interjúból egyebek mellett e két területről kiderült,

– A Belügyi Szemle alapítását az motiválta, hogy a szakmáról tapasztalatokat kellett megosztani a rendőrség szakembereivel. Ekkor még szakmai és tudományos folyóiratról beszélhetünk. Ezt egyre színvonalasabban kellett megszerkeszteni, megírni, amit Katona Géza, Kertész Imre, Déri Pál – és akik utána jöttek – igen szigorúan vették. Ennek eredményeként vált a Szemle szakmai-tudományos folyóirattá. Az utóbbi húsz év alatt pedig rohamléptekben tudományos folyóirattá fejlődött.

---

*

³³⁷ Szalma László (r. ezredes kandidátus a BM Tudományszervezési osztályvezetője) : Az MSZMP tudománypolitikai irányelveinek realizálódása az MNK Belügyminisztériumában. In: A Belügyi Tudományos kutatások időszerű kérdései BM könyvkiadó, 1979, 96–97.o., ÁBTL: 4.1. A4382

Az elején, amikor még szakmai lapként funkcionál a Belügyi Szemle, teljes egészében belesimul a szakmai vezetés elképzeléseibe. Nem konfrontálódott, ami az akkori politikai viszonyok között nem is lett volna nagyon szerencsés. De ez nem azt jelenti, hogy közben, a jog oldaláról ne emelt volna folyamatosan kifogásokat, ne tett volna észrevételeket a gyakorlattal szemben. A Belügyi Szemlében mindig meg volt az a potenciál, hogy jobbítsa a szakmai munkát. A mindenkori szerkesztők ezt szentírásnak tartották. Ez egy óriási szerencséje a folyóiratnak az elmúlt bő hatvan évben! A Szemle egyre elmélyültebb cikkek irányába indult el. Ebben az időben a parancsnoki beszámolók kötelező eleme volt az adott szervtől megjelent publikációk száma. A belügyi szakmai cikkek mellett a különféle tudományterületekről készült tanulmányok is egyre-másra megjelentek a folyóiratban, például természettudományi, illetve szociológiai, etikai témákban, amelyek jobban rávilágítottak a rendészettudomány multidiszciplinaritására.

Korábban a hadtudomány adott bázist a rendészeti kérdéseknek, ezért a tudományos munka nem a belügy keretein belül folyt, hanem azon kívül; a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián és jogutódjain. Következésképpen ez nagy belügyi közérdeklődésre nem is tarthatott számot. Közben egymás után megszülettek a tudományos munka szabályzatát követően a tudományos tevékenységgel kapcsolatos, aktuális egyéb jogszabályok, BM utasítások. Egészen sokáig, tavaly februárjáig hatályban volt a közös HM-BM utasítás is a doktoranduszok képzéséről.

Az 1990-es évek elején merült fel az igény, a rendészettudomány megalkotására. Egyebek közt erre, ennek keretében alakult meg a Rendészeti Kutatóintézet. 1998 augusztusában a rendészettudomány létrehozásával kapcsolatos elképzeléseim, benne a szükséges négy feltétellel eljuttattam a belügyminiszter úrhoz. Az anyagban első lépcsőként a Belügyi Tudományos Tanács megalakítása és ennek, a Belügyminisztérium folyóirata, a Belügyi Szemle által történő kiszolgálása szerepelt. A másik feltétele az akadémiai etabláció, ami meg is történt 2005-ben, az MTA IX-es osztályán belül a Rendészeti Bizottság megalakulásával. Ezt az időközben, 2004-ben megalakult és ekkor már működő, Magyar Rendészettudományi Társaság (MRTT) generálta, egyebek közt Sallai János, az MRTT titkáráként megírt az rendészettudomány etablációjáról szóló cikkével. A társaság életre hívása, egyben a harmadik feltétel teljesülését, a rendészettudomány „civil” lábának a megteremtését,

is jelentette. A fentiekre tekintettel, nyilvánvalóvá vált, hogy nem szabad a belterjességet erőltetni! Nyitni kell a társtudományok felé – miután multidiszciplináris tudományról van szó –, és ez volt a negyedik feltétel; a szakmai oktatást a közös állami felsőoktatás részévé kell tenni. Volt ugyan egy Rendőrtiszti Főiskolánk, de az akkori logika szerinti – a főiskolát jogi-közigazgatásiként definiáló Bolognai folyamat –, elképzelés számunkra szűk kereteket szabott. Nem azért, mert nem szeretjük a jogot és a közigazgatást, hanem mert bezárta volna az utat előttünk a rendészettudomány önállósítása felé; hisz létezik önállóan a közigazgatás tudomány is, és a jogtudomány is. Ha mind a négy feltétel teljesült, akkor ott lebegett még egy, mondhatni fél feltétel, hogy idővel létre kell hozni a Rendészettudományi Kutató Intézetet. A feltételek teljesítéséhez először is egy vezetőképző és továbbképző intézetet kellett létrehozni. Ezért az önálló Rendészeti Kutatóintézetet beolvasztottuk az Ady-ligeten, 2004-ben névváltoztatással létrehozott, 2002-től már működő Rendészeti Vezető- és Továbbképző Kutató Intézetbe. A még 1999-ben létrejött a Belügyi Tudományos Tanács mindvégig támogatta elképzeléseinket. Korinek Lászlót, a Belügyi Szemle főszerkesztőjét pedig megkértük, hogy az MRTT elnökeként álljon a rendészettudomány létrehozása folyamatának az élére. Világosan láttuk, hogy a Szemle nélkül és főszerkesztője kapcsolatrendszerével ez a folyamat nehezen halad előre, ő van abban a helyzetben, hogy a felsőoktatási és tudományos akadémiai fórumokon kellőképpen tudjon érvelni egy önálló diszciplína megjelenése mellett. Ezt a folyamatot, anélkül, hogy néven nevezte volna, a Belügyi Szemle mindig támogatta. Tehát mindez egy nagyon tudatos, tervszerű folyamat volt! Még ha az időközben bekövetkezett kormányváltással a politikai hangsúlyok átrendeződése miatt előbb a kutatóintézet, majd a továbbképző intézet ki is került az Ady-ligeti intézet nevéből.³³⁸

Dr. Felkai László, közigazgatási-helyettes államtitkár a Belügyi Szemle szerkesztőbizottságának elnöke, a Belügyi Tudományos Tanács elnöke arról, mennyiben szolgálta a szakma, a rendészettudomány fejlődését a Belügyi Szemle: „A Belügyi Szemle jogelődjével, 1986-ban, a BM-be kerülésemtől találkozom először. Más-más intenzitással, azóta is kapcsolatomban van vele. szerkesztőbizottsági

---

³³⁸ Mélyinterjú dr. JANZA Frigyessel: A Belügyi Szemle primer úttörő szerepe a minisztériumban meghatározó volt. MELLÉKLETEK

beosztásom 2010-től kezdődött, amitől ódzkodtam, mert ez a beosztás pozícióhoz kötődik, de hagytam magam meggyőzni, hogy éljek vele.

A rendészettudományt óhatatlanul szolgálta, hisz némi túlzással, a rendészettudomány is a jogelőd, Rendészeti Szemléből fejlődött ki. Korábban a rendészettudomány fejlődése nagyon esetleges volt, nem volt összefogott. E tudomány fejlődése, a mai Nemzeti Közszerületi Egyetem több karból álló intézményéhez képest, korábban egyetlenre; a Rendőrtiszti Főiskola intézményi kereteire szűkült le. A rendszer velejárója volt, hogy az RTF működésébe nem nagyon lehetett beleslátani, az ottani eredmények publikálása is ezt követte le. De ha egy tudományágat szűk körben ismernek meg és művelnek, akkor az, nem tud részévé válni a társadalomnak. Amikor a Belügyi Szemle túllépett azon, hogy kizárólag egyedi eseteket ismertet – ami egyébként a szakma szempontjából hasznos volt, csak kevésbé volt tudományos –, és amikor nyitott más tudományágak felé is, akkor innentől kezdve szerintem nagyon komoly szerepe volt a Szemlének a rendészettudomány kialakításában. De egy tudományág fejlődését nemcsak a megjelenő publikációk mozdítják elő, hanem az is, hogy abban a rétegben, amelyik ezt a tudományt nem műveli, mekkora presztízst tud kialakítani. A belterjesen művelt tudományt kevesen ismerik. A mértékadó tudományos körök nem tudnak róla véleményt formálni, ha az előnyeiket nem ismerik meg. Viszont azáltal, hogy a rendészettudomány kiteljesedett, a tudomány olyan berkeiben is tudott presztízst szerezni magának, ahol ugyan nem művelik ezt a tudományt, de a terület tudományként történő elismertetéséhez gyökeret kell eresztetni más közegben is.”³³⁹

A 90-es években, dr. Korinek László főszerkesztősége idején, a Belügyi Szemlében ismét szerkesztőbizottságot hoztak létre és azóta minden cikket lektoráltatnak. „Jobban rámentünk a minőségre. Ezt a Magyar Tudományos Akadémia elismerte, így 2004-től, a hazai folyóiratok besorolásában az MTA IX. Osztály Állam- és Jogtudományi Bizottsága döntése szerint „A” kategóriás minősítést kaptunk, míg a megelőző időszakban „B” besorolású volt a Belügyi Szemle.”³⁴⁰

---

³³⁹ Mélyinterjú dr. Felkai Lászlóval: Nagyon komoly szerepe volt a Szemlének a rendészettudomány kialakításában... MELLÉKLETEK

³⁴⁰ Mélyinterjú DR. KORINEK Lászlóval: Senki nem szól bele életünkbe, de az autonómiánkkal nem élünk vissza... MELLÉKLETEK

A Szemle szerkesztőségének a kezdetektől fogva az volt a véleménye, hogy a folyóiratnak nemcsak formailag kell nyitottnak lennie, tehát természetesnek tekintendő a külső szerzők publikációinak megjelentetése, hanem helyet kell adnia a „hivatalostól” eltérő véleményeknek is. A szerkesztőségben folytatott kerekasztal-beszélgetések során az „illetékes” rendőrök mellett rendszerint ott ültek a társadalmi, gazdasági, kulturális élet kiemelkedő képviselői is, akik nem „bűncselekménytettes–rendőr” szűk kapcsolatrendszerében magyarázták a bűnözést, hanem sokkal szélesebb összefüggésben.³⁴¹

Az eltelt évtizedekben a rendészet szakmai és civil szervezeteinek törekvése 2012-ben fontos határkövet lépett át, ugyanis a Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság szeptemberi, majd októberi határozatában „a rendészettudományt tudományágként elismerte, de ugyanakkor szükségesnek tartotta a tartalmi és formai követelmények kidolgozását.”³⁴²

A Belügyi Szemlében közölt szakmai-elméleti cikkei, tanulmányai révén a rendszerváltásig is jelentősen hozzájárult a rendészet fogalomtárának kialakulásához, formálódásához, népszerűsítéséhez.³⁴³

(Az anyag adatai diagramokon a Mellékletekben:

- Tudományterület és –szak szerinti megoszlás
- Tudományos fokozat megszerzésére készülőek 1979.)

4.1. Bekapcsolódás a hazai tudományos életbe

A periodika tudományos rangját jelezte, hogy a neves rendőrségi kutatók az évtizedek során tanulmányaikat a Belügyi Szemlében jelentették meg. A lap arculatának kialakításában részt vettek a rendészettel foglalkozó legjelesebb tudósok.

---

³⁴¹ DÉRI (2003) 7.

DÉRI Pál: Az 50 éves Belügyi Szemlére emlékezve. In: Belügyi Szemle, 50. évf. 1. sz. 7.

³⁴² SALLAI János: A rendészet fogalmának kialakulása és történetének áttekintése, In: Rendészettudományi gondolatok, (Írások a Magyar Rendészettudományi Társaság megalapításának egy évtizedes jubileuma alkalmából) Szerk.: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán, Magyar Rendészettudományi Társaság, Budapest, 2014, 55. o.

³⁴³ József DEÁK: The Police, then Interior Review for the forming of the science of law enforcement; from its beginning to the change of the political system, In: West Bohemian Historical Review 02|2014, 249. o.

Így, pl. Déri Pál alapító szerkesztő mellett kiemelendő Katona Géza és Kertész Imre munkássága. A hat évtized alatt a Szemle nemcsak egy jó tudományos szaklappá, hanem igazi szellemi műhellyé vált. Akik itt publikáltak, tudják, hogy álláspontjuk, véleményük olyanokhoz jut el, akik a téma ismerői, szakemberei. Ez a szellemi műhely teret engedett a tudományos vitáknak, szakmailag megalapozott érvek ütköztetésének is, amelynek végül eredménye a rendészeti tudományok fejlődése volt.³⁴⁴

„Természetesen előjáróim mellett mások is felhívtak az első években telefonon, ha egy-egy cikk valamiért nem nyerte meg a tetszésüket, de az ilyen hívásokat udvariasan azzal hártottam el, hogy a következő számban szívesen közlöm az észrevételeit. Mondanom sem kell, hogy ezek a válaszcikkek máig nem érkeztek be a szerkesztőséghez.”³⁴⁵

„Tiszteletreméltó és egyben praktikus az a szerkesztői szándék, hogy a lap hidat alkosson elmélet és gyakorlat, azaz a tudomány képviselői és a végrehajtó állomány tapasztalt szakemberei között. Erről győz meg a folyóirat kitűnő szerzőinek sora, hiszen van közöttük bűnügyi nyomozó és tanszékvezető egyetemi tanár, közlekedési szakember és alkotmány jogász, rendőrségi szolgálatvezető és tudományos főmunkatárs. E lap ad arra lehetőséget, hogy véleményt és információt cseréljenek, hogy megismerjék egymás gondolkodását, hogy az elmélet és a gyakorlat kiegyensúlyozottságában készüljenek feladataik megoldására.” – hangsúlyozta a miniszter asszony.³⁴⁶

„A vitákról megjelent cikkeink váltották ki az olvasók legnagyobb érdeklődését. Merem állítani, hogy mindebből nemcsak a beosztott olvasók látóköre bővült jelentősen, hanem a rendőri szakágak vezetőié is. Sajnos ez a gyakorlatban csak nagyon akadozva valósult meg.” – zsörtölődött utóbb Déri Pál.³⁴⁷

Ilyen célok megvalósítása során, félúton nem lehetett megállni a szerkesztőség munkatársainak. A viták hevében felvetődött „hivatalostól” eltérő véleményeket, új

---

³⁴⁴ PINTÉR (2013) 5.

³⁴⁵ DÉRI (2003) 13.

³⁴⁶ LAMPERTH (2003) 3–4.

Lamperth Mónika: Miniszteri köszöntő a Belügyi Szemle megjelenésének 50. évfordulójára. In: Belügyi Szemle, 50. évf. 1. sz. 3–4.

³⁴⁷ DÉRI (2003) 7.

DÉRI Pál: Az 50 éves Belügyi Szemlére emlékezve. In: Belügyi Szemle, 50. évf. 1. sz. 7.

vagy rehabilitálandó tudományok felszínre hozását és körülírás helyett nevüknek kimondását előbb-utóbb kikényszerítették a résztvevők.

Dr. Nyiri Sándor a vitákról: „A Szemle szerkesztőségében dolgoztak olyan jó nevű munkatársak, mint Borsi Zoltán, Halász Kálmán, illetve a BM-ben dolgozó kriminálstatistikusok, rengeteg cikket írtak e témában akkortájt. Ennyiben is jól informált, modern lap volt a Belügyi Szemle! Az akkori jogirodalomban rengetegen hivatkoztak a Belügyi Szemlében publikált anyagokra, és nem volt cenzúra! Ennek köszönhetően olyan briliáns viták alakultak ki, sőt megjelentek kifejezetten olyan vitacikkek, amikre lehetett reflektálni. A könyvismertetések is nagyon jók voltak.”³⁴⁸

„Mi használtuk térségünkben sokszor először – ha jelzővel is – a kriminológia szót, a szociológiát, a pszichológiát, a kibernetikát, az informatikát, a prognosztikát, a szervezéstudományt és sok más új tudományt, mert a felvetődött problémákra nem lehetett másképp objektív választ adni. Le kell szögezni, hogy szerkesztési elveinket, amely a tények kendőzetlen felvetésének igényén, a hibák, hiányosságok sokoldalú megközelítésén alapult, gyakran áldozatokkal járó küzdelemben kellett megvédenünk.”³⁴⁹ – szögezte le a volt főszerkesztő.

A fontosabb, a lakosság vagy az állomány szélesebb körét érintő, a szerkesztőség által kezdeményezett viták, valósággal „vitték” a folyóiratot. A felvetődött, megoldásra váró problémákról ezek a viták gyakran 6–8 hónapig, sőt tovább is eltartottak. Csupán a vitaindító cikket és – az átfutási idő miatt – az első választ szervezte meg a szerkesztőség előre. Ha eltalálták – és általában ez sikerült –, hogy mi is érdeklí az olvasót, akkor a továbbiakban ment minden a maga útján. A vita hevében megismerve a különböző koncepciók előnyeit és hátrányait, formálódtak a vélemények és megteremtődött egy egységes állásfoglalás, valamint a végrehajtás lehetősége. Igaz, hogy sok minden csak lehetőség maradt, de az olvasók új ismeretekhez, felismerésekhez is jutottak. Például ki hinné el, hogy egy fegyveres testület folyóiratában jelent meg a rendőrök intézkedési készségéről folytatott vitában a következő szöveg: „... rendszerint más a helyzet, ha valamilyen vezető beosztású emberrel vagy annak beosztottjával, legtöbbször gépkocsivezetőivel szemben

---

³⁴⁸ Mélyinterjú dr. Nyiri Sándorral: A politika nem telepedett rá soha a folyóiraatra! MELLÉKLETEK

³⁴⁹ DÉRI (2003) 7.

intézkednek. Ilyenkor a feljelentést még meg sem írták, de már szól a telefon a járástól, vagy sokszor egyenesen a megyétől.”³⁵⁰

Meg kellett tehát teremteni a belügyi vezetés és a végrehajtás közötti őszinte, nyílt, rendszeres együttgondolkodást. Ennek feltételeit csak úgy tudta a szerkesztőség megvalósítani, ha a folyóiratban átlépi a fegyveres testületeknél nélkülözhetetlen alá- és fölérendeltség szigorúan őrzött határait. Ezért foglaltatta be a Belügyi Szemléből készült belügyminiszteri parancsba, hogy minden szerző rangjától és beosztásától függetlenül egyenlő jogokkal rendelkezik, ezt a jogot senki nem sértheti meg. A parancsot bírálni nem lehet, de a gyakorlatban megmutatkozó fogyatékoságaira mindenki felhívhatja a figyelmet. „Megteremtettük tehát a szólás szabadságát, amely nélkül egy folyóirat az olvasók szemében csak reklámkiadvány, amelynek nincsen semmi hatása, sőt kontreminálja (ellenakcióval megghiúsítja – D. J.) a kiadó helyes célkitűzéseit.”³⁵¹

A Szemle talán a korabeli „Magyar Rendőr” viszonylatában kívánt más jellegű kiadvány lenni:

„A >>Magyar Rendőr<< is olyan volt, mint egy üzemi vagy szakmai lap... Tudósított a mindenkori vezetők szája íze szerint, a mindenkori szempontok alapján, a testület (szakma) mindenkori belső életéről. Visszafogottan persze, kerülve az indokolatlan szószátyárságot és a felesleges kritikát. A szerkesztők – éppúgy, mint más lapoknál – pontosan ismerik korlátaikat, tudják meddig merészkedhetnek.”³⁵²

Néhány példa a szerkesztőség által, a szakfolyóirat hasábjain kezdeményezett vitára: „Nyomozzon-e a körzeti megbízott? – ez volt a kérdés 1986-ban. Miként alakult a városi kapitányságokhoz beérkezett feljelentések sorsa 1974-ben? Mit írt a belügyi tájékoztatásról az alapító főszerkesztő, Déri Pál 1965-ben? (Azt írta, hogy a tájékoztatás a rendőrségnek nemcsak joga, de kötelessége is. Ez a ma már ártatlannak tűnő kijelentés akkor Dérinek csaknem az állásába került.) Szakmai kérdések, amelyek ma is alapos elemzést igényelnek, és mostanság ez már kockázat nélkül megtehető –, ezeknek is tárháza a Szemle. Lehetne névsort összeállítani a fiatal, pályakezdő rendőrökről és határőrökről, akik egykoron írt cikkeikkel bizonyították

---

³⁵⁰ DÉRI (2003) 7–8.

³⁵¹ DÉRI (2003) 12.

³⁵² DVORÁK Ede: A „Magyar Rendőr”, illetve a „Zsaru” magazin társadalomképe a rendszerváltás során, 5. o. Budapest, 1992, BM Kiadó, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, 4.1., A-4423/3

tehetségüket, írásaik révén váltak elismert belügyi szakemberekké, ma pedig a rendőri vagy a határőrségi vezetés fontos posztjain szolgálnak.”³⁵³

A tudományos munka hasznosítását szélesebb körben való megismertetését segíti elő a – kutatóhelyi kiadványokon és a BM IV/II. Csoportfőnökség kiadványain túl a Belügyi Szemle „Tudományos élet” rovata.³⁵⁴

A belső tudományos eredményekről való tájékozódás és tudományos vitafórum biztosítása céljából 1977 januárjától osztályunk gondozza a Belügyi Szemle „Tudományos élet” rovatát. A rovat fő célkitűzése tájékoztatás a hazai és nemzetközi konferenciákról, ülésekről, doktori, kandidátusi értekezések megvédéséről; a kutatások eredményeinek produktumainak publikálása; az osztály tudományos pályázatainak legjobb pályaműveinek közzététele. Ez eddig 39 publikáció jelent meg (14 tájékoztató jellegű, 25 tudományos tanulmány).³⁵⁵

Dr. Janza Frigyes, nyugállományú rendőr vezérőrnagy, így látta a lap tudományos fejlődését: „1971-ben kezdtem a szolgálatomat és ez alatt rendszeresen láttam a lapot is. Amikor a hetvenes évek közepén létrejött a BM Tudományszervezési osztály, ott a folyóirat irányába instruktori feladatokat kaptam. Így egészen közelről ismerhettem a Belügyi Szemle és a tudomány alakulását. Nagyon szoros együttműködésben dolgozott az akkori munkahelyem, a Dunakeszi kutyavezető-képző iskola a Kertész Imre vezette Bűnügyi Technikai Intézettel is.

A Belügyi Szemle címlapján szereplően: szakmai, tudományos folyóiratról van szó. A tudomány sokáig hiányzott a rendőrség és a Belügyminisztérium életében. A lap első felelős szerkesztőinek egyike, Katona Géza, az ötvenes években, mindenképpen a szakmai kérdések tudományos igényű feldolgozását tartotta első rendű feladatnak, hisz a szakmai kérdések megtárgyalása volt akkor a legsürgetőbb, és nem az önálló tudományos kutatás. Nem is volt ilyen célra állomány. A szakmai lapban aztán egyre-másra megjelentek a tudomány oldaláról érkező elméleti cikkek is. Ezek igen nagymértékben gazdagították a folyóiratot és a rendőri szerzők, vagy potenciális szerzők gondolkodását is egy sokkal komolyabb, tudományos gondolkodásmód

---

³⁵³ KORINEK (1993) 6.

³⁵⁴ SZALMA László: belügyi tudománypolitika és a tudományszervezés helyzete, In: A Belügyi Tudományos kutatások időszerű kérdései BM könyvkiadó1982, 14. o. ÁBTL 4. 1. A4382

³⁵⁵ SZALMA László: belügyi tudománypolitika és a tudományszervezés helyzete, In: A Belügyi Tudományos kutatások időszerű kérdései BM könyvkiadó1982, 101. o. ÁBTL 4. 1. A4382

irányába terelték. A Szemle, következő – jellemzően a 70-es éveket felölelő – időszakában a folyóiratnak már meg kellett felelnie mind a szakmai, mind a tudományos igénynek. A szakmát tudományos igényességgel leíró cikkek mellett mind több, komoly tudományos publikáció is megjelent. Igaz, ezek jellemzően kívülről érkeztek, de már egy-két kutató megmutatta az „oroszlánkörmét”. Gondolok itt Déri, Katona és Kertész, valamint néhány fiatal szerző publikációira. Mindenképp megemlíteném Nyerges Lajos, mint szerkesztő szerepét, aki hihetetlen szellemi eleganciával vitte ezt a lapot. Erre az időszakra tehető a Szemle mellékleteként megjelenő Külföldi Figyelő, igen gazdag szemlézése is. Ekkor már nemcsak hazai, vagy éppen a szocialista tábor kontextusában zajlott ez a szemlézés, hanem a nyugati szakirodalomból is. Ezek segítségével meg tudtuk ítélni, körülbelül hol tartunk. A Belügyi Tudományszervezési osztály megalakulásához köthetően volt egy nagyobb szabású kutatás is a 70-es években, amely során a kutatók, mindenekelőtt Szabó András és csapata, másokkal vállvetve, rendkívül komoly eredményeket mutathattak fel. Ekkoriban indult a IV/II. Személyügyi Csoportfőnökség által gerjesztve a tudományos fokozatszerzés is, amit kandidatúrának hívtunk. Ide nagyon sokan jelentkeztek és értelemszerűen publikáltak is a Szemlében. Akkoriban már megjelentek bizonyos prediktív, jósló jellegű cikkek is, általában a bűnözéssel, bűnmegelőzéssel, bűnözési tendenciákkal kapcsolatban. Különösen Déri Pál munkásságát tudnám kiemelni. Nagy vihart is kavart az ő könyve; „A korszerű nyomozás, integrált bűnüldözés”. Ebben néhány, tabunak számító korlátot is áttört. Például, adatokkal alátámasztva előre jelezte a bűnözés növekedését, miközben a hivatalos ideológia ennek ellenkezőjét állította. Igen nagy lendületet kapott a Belügyi Szemle azáltal, hogy megszületett a Belügyi Tudományos Munka Szabályzata. A több mint százoldalas kiadványt, Komáromi István és néhány fiatalember készítette elő, Stefán Géza osztályvezető irányításával. Az akkori Személyügyi pártbizottsági, sőt BM-bizottsági üléseken is állandó vitatéma volt, hogy a szolgálati tapasztalatok nem jelennek meg kellő súllyal a Belügyi Szemlében. Mi viszont – a tudományszervezési osztály szemszögéből –, el tudtuk képzelni, hogy a tudomány területén alap kutatás jellegű témákban is jelenjenek meg írások. Ezek ugyan a szolgálati tapasztalatokkal nem függtek össze, de az elméleti igényesség az alapokat illetően is kívánatos volt. Én minden évben, mintegy húsz éven keresztül részese

voltam a Szemle éves beszámolóinak. Mi, a tudományszervezési osztály részéről, mindig dicsérőleg szóltunk a folyóiratról. Ez volt az a lap, ahol az önazonosságunkat tetten tudtuk érní, mint a Belügyminisztérium legmagasabb tudományos nivójú megnyilvánulása. Igyekeztünk soha nem bántani a lapot, mert a lap primer úttörő szerepe a minisztériumban meghatározó volt. Igen sokan olvasták akkoriban a Szemlét. A jogásztársadalom képviselőivel folytatott tárgyalásaink során, mindig felfedeztük náluk a folyóiratot. Az akkori 12 ezres példányszáma igen magas volt; terjesztettük a különféle szerveknél, és kisebb egységeknél is. Mindenhol volt hét-nyolc előfizetője, főleg a fiatal tiszteket érdekelte. Akkoriban ugyanis egyedül a Belügyi Szemlében lehetett hozzáférni valóságos ügyekhez. A „Titkos háborúk történetéből” sorozatát pedig különösen a civilek szerették olvasni. A Szemle korabeli példányszáma is jelzi, hogy az átlagos érdeklődésű olvasót ki tudta elégíteni a Belügyi Szemle. Szerintem körülbelül az 1975 és 1985 közötti, Déri Pál nevéhez kötött korszakában volt a Szemle a legszínvonalasabb szakmai és tudományos folyóirat. Mert a rendszerváltás után Korinek László nevéhez köthetően következett be a fordulat. Ő ugyanis elhatározta, hogy egy nagyon nivós, színvonalas tudományos folyóiratot csinál, ami a szakmáról szól. Ezt sikerült is megvalósítania; a Belügyi Szemle a Magyar Tudományos Akadémia által a legjobb öt között minősített, „A” kategóriás folyóirattá vált.”³⁵⁶

A Belügyi Szemle szerkesztőségének a vizsgált, mintegy négy évtizedében kifejtett tevékenységéről a Rendészeti Hivatal vezetője (1993-ban dr. Korinek László – a szerző megjegyzése) által a negyvenedik évforduló apropóján közvetve, a jövőbeni elvárásokat felsorolva értékelte. Eszerint a lap legyen továbbra is nyitott minden értékes gondolat, a rendészeti szolgálat területeinek jövőjét építő valamennyi tudományos felismerés számára, és őrizze meg azt a belső szerkezetét, amellyel egyszerre képes szólni a kutatóhoz és a közrendvédelmi járőröz. Őrizze meg négy évtized eredményeit, és az ideológia béklyóit levetve legyen jobban, mint eddig, egyszerre a rendészeti szakmák mással nem helyettesíthető fóruma és tudományos műhelye.³⁵⁷

---

³⁵⁶ Mélyinterjú dr. Janza Frigyessel: A Belügyi Szemle primer úttörő szerepe a minisztériumban meghatározó volt MELLÉKLETEK

³⁵⁷ KORINEK (1993) 7.

4.2. Rendészeti szaklapból, rendészettudományi szaklap

Mint Korinek László akadémikus, a Belügyi Szemle főszerkesztője az újraindított BM Rendészeti Vezetőképző és Kutatóintézet ígéretes jövőjével kapcsolatban megjegyezte: „Építhet az első kutatóintézet hagyományain túl a Belügyi, majd Rendészeti és az idei évtől ismét Belügyi Szemle 58 év alatt összegyűlt ismeretanyagára, arra a fórumra, amely mindig a legfrissebb tapasztalatok gyors közzétételét kínálta, nemkülönben, a különböző nézetek ütköztetését.”³⁵⁸

Dr. Nyiri Sándor a folyóirat hozzájárulásáról a rendészettudomány kialakulásához, fejlődéséhez: „A háború előtt a rendészetelmélet nagyon gazdagon művelt tudományterület volt. Aztán a háború után, amikor a Belügyminisztérium kebelén kezdett el működni,... nos a belügy soha nem volt egy nyitott intézmény, a rendszerváltásig! A rendészetelmélet is háttérbe szorult, mert nem nagyon voltak művelői a „nagy öregek”: Kertész Imre, Katona Géza, Déri Pál, Diczig István kivételével. Amikor aztán legutóbb, Korinek László került a Szemle élére, majd helyettese Finszter Géza lett, nagy pezsgést vittek a szerkesztőség életébe. A kilencvenes években már a Magyar Tudományos Akadémia figyelmét is sikerült felkelteni, és hamarosan besorolta a rendészettudományt a többi tudomány közé. Akkoriban meg is alakult a Rendészettudományi Bizottság, amelyben Szabó András professzor úr, tekintélyes akadémikusként nagy segítségre volt. A bizottság ma is működik, albizottságként.”³⁵⁹

A rendvédelem, rendészetelmélet több évtizedes fejlődésének, eredményeinek egyfajta elismeréseként a Magyar Tudományos Akadémia Gazdaság- és Jogtudományi Osztályán belül, 2008-ban megalakult a Rendészettudományi Bizottság. Azaz, a mára is csak többé-kevésbé letisztult tartalmú rendészettudomány fogalmi szerint tekinthetünk vissza a Rendőrségi Szemle 1953. januári megszületésétől fogva közölt anyagokra, hiszen a bő száz éves közigazgatástanhoz

---

³⁵⁸ KORINEK László: Rendészet a tudásalapú kockázati társadalomban. Belügyi Szemle, BM, Bp., 2011/1, 20. o.

³⁵⁹ Mélyinterjú dr. Nyiri Sándorral MELLÉKLETEK

képest a rendvédelem-elméleti kutatások „Először a 60-as években az Egyesült Államokban és Kanadában, majd azután a 80-as évek elejétől kezdődően előbb az Egyesült Királyságban, később pedig az európai kontinens legfejlettebb országaiban nyertek polgárjogot. A közép- és kelet-európai fiatal demokráciákra a rendvédelem-elméleti alapvetés sürgető igénye a rendszerváltás pillanatában váratlanul, más kényszerítő tényezőkkel együtt, minden különösebb előkészítés nélkül zúdult.”³⁶⁰

A Rendőrségi Szemle – indulásától megjelentetett – írásaival igyekezett átfogni a rendőrségi tevékenység teljes vertikumát. A bűnügy, a bűnüldözés, a kriminalisztika témakörének már az első írása leszögezi „A bűnügyi szolgálat egymaga nem harcolhat eredményesen a bűnözés ellen, ha a rendőrségen belül nem támaszkodik erőteljesen az őrszolgálatra, a területfelelősökre. Nem lehet eredményes ez a harc, ha a rendőrörsök nem válnak a bűnüldöző munka aktív részeseivé.”³⁶¹

A Szemle „Tájékoztató”, másként „Külföldi Figyelő” kiadványát a szerkesztőség, a BM vezetői és a folyóirat állandó írógárdája szélesebb körű tájékoztatására, a külföldi irodalomban fellelhető belügyi témájú, jelentősebb anyagokkal adta ki azoknak, akik „elméleti vagy gyakorlati munkájukban az egyre fokozódó tudományos igényt igyekeznek megvalósítani.”³⁶²

Érdekes visszatekintve összevetni a napjaink bűnüldözési technikai megoldásait, eszközeit, a Szemle első évfolyamának záró számában, a Távközlési Kutató Intézet kutatómérnökének a jövőbe tekintő írásával. A cikk³⁶³ a hangtan Doppler-eltérési sebességméréshez; az elektromágneses hangrögzítést (magnó); a fénytán infravörös fénytartományát okirat-hamisítások ellen; a színeképelemzést anyagösszetétel megállapítására; a villamosságtan képtávíróját (tv), a betörésjelzőt, a rádió-távbeszélőt, a fénytelefon, a röntgensugárzás lehetőségeit javasolta felhasználni.

---

³⁶⁰ FINSZTER Géza: A közigazgatási és a rendvédelmi kutatások helye és perspektívája. Belügyi Szemle, BM, Bp., 1998/1, 34., 36. o.

³⁶¹ RUDAS György: A bűnügyi és az őrszolgálat együttműködésének néhány kérdéséről. Rendőrségi Szemle, BM, Bp., 1953/1, 25. o.

³⁶² Előszó. A Belügyi Szemle Tájékoztatója, Kiadja a BM Tanulmányi és Kiképzési Csoportfőnöksége, 1963/1–2. szám, 3. o.

³⁶³ RÁTKAI György: Fizika a kriminalisztika szolgálatában. Rendőrségi Szemle, BM, Bp., 1953/12, 12–22. o.

A Belügyi Szemlében kiemelt helyen, két állandó rovat is foglalkozott állambiztonsági témákkal, az „Állambiztonsági cikkek” és „A titkos háborúk történetéből” elnevezéssel.³⁶⁴

A Belügyi Szemle szakelméleti írásaiban nem kevés figyelmet szentelt a krimináltaktika, kriminálmotivika, a közrendvédelem, közlekedés- és igazgatásrendészet, a kriminológia, a kriminálpszichológia, a jogi szakterület, a vezetés- és szervezélmélet, a kiképzés-oktatás mellett, az egyes szakterületek, a Határőrség, vagy a Tűzrendészet elméleti, gyakorlati problémáira is.

A Rendőrségi Szemle „Csak szolgálati használatra!”, készült első számairól lassan a „Csak” szó lekerült, de a rendészeti szakfolyóirat korabeli sajtónyilvánossága és a rendészet, rejtőzködő természete közötti ellentmondásról ízelítőt kaphattunk az 1954-es Szemle utolsó oldalán, a folyóirat kezelési és előfizetési rendjéről szóló külön felhívásból. Ebből az is kiderül – bár erről korábban már volt szó –, hogy a lapot a rendőrség és az államvédelmi szolgálat munkatársai mellett olvashatták, előfizethették a bíróság tagjai, valamint az Igazságügy minisztérium és a Legfőbb Ügyészség „megfelelő beosztású” tagjai is.

Részlet Bócz Endre ny. főügyésszel készített mélyinterjúból:

„1960-ban végeztem az egyetemen, a következő évben kerültem az ügyészségre. A fogalmazói joggyakorlat idején a XIII. kerületi ügyészségre voltam beosztva három hónapig. Közigazgatási hatóságok általános törvényességi felügyeletét kellett tanulnom, ami nem túl sok munkával járt, rengeteg időm maradt. Ott megvolt visszamenőleg 1953-ig az összes Rendőrségi Szemle. Végig is olvastam őket. A cikkek szerkezete sablonos volt, de a tárgyak érdekessé tette számomra őket.”³⁶⁵

„Úgy emlékszem 1963-ban alakult át a Rendőrségi Szemle Belügyi Szemlévé. A Legfőbb Ügyészség minden kerületi ügyészség, és minden főügyészségi csoportvezető vagy ennél magasabb beosztású ügyész számára előfizette. Nagyon szép kivitelű folyóirat lett.”³⁶⁶

---

³⁶⁴ DEÁK József: Az állambiztonsági propagandától a nemzetbiztonságig – a Belügyi Szemlében megjelentek tükrében. Rendvédelem, a Belügyminisztérium Oktatási, Képzési és Tudományszervezési Főigazgatóság online folyóirata, 2013/3, 20. o.
<http://www.rvki.hu/images/downloads/rentudfoly/2013.%20vi%203.%20szm.pdf> Letöltés ideje: 2014.07.17.

³⁶⁵ Mélyinterjú dr. BÓCZ Endrével: Kár, hogy a Belügyi Szemléből a kriminalisztika és különösen a krimináltechnika kérdései úgyszólván teljesen kimaradtak.... MELLÉKLETEK

³⁶⁶ Uo. 12. o.

... Az én érdeklődésemet már egyetemi hallgató koromban felkeltette a személyi társadalom-veszélyesség problematikája. 1962-ben szolgálati használatra kihirdették „A jogalkalmazás jogpolitikai elvei” című dokumentumot, amely erőteljesen hangsúlyozta a – korábban „áltudomány”-ként kárhoztatott - kriminológia számos tantételének fontosságát, így azt is, hogy az elkövető személyiségi sajátosságait fel kell deríteni. Akkor már a Fővárosi Főügyészség Nyomozó Osztályán teljesítettem joggyakorlatomat, és kollégámmal, dr. Miklós Lajossal egy elméleti cikk formájában felvázoltuk ennek a követelménynek egy kriminalisztikai értelmezését. Az 1961-62.-ben hatályba lépett új büntető-, és büntetőeljárás jogi szabályokhoz kapcsolódóan más elméleti természetű cikkeket is írtunk közösen, így pl. a feljelentés-kiegészítés intézményesítése kapcsán a gyanú alaposságának mibenlétéről, amiről egész vita alakult ki... A Főügyészség Nyomozó Osztályán mindig voltak érdekes ügyeim, bár meggyőződésem, hogy minden ügy érdekes; a kérdés inkább az, hogy aki foglalkozik vele, megtalálja-e benne az érdekességet? Ha sikerült rábukkannia, akkor egyúttal tanulságosnak is fogja találni. További kérdés, hogy él-e benne a készítés arra, hogy amit ő tanulságosnak talált, közzé tegye azért, hogy másnak már ne kelljen kitalálnia, hanem előre tudhassa, hogy bizonyos helyzetekben mire érdemes figyelni! Természetesen azzal, ahogy időről-időre változott a feladatköröm, változott az a problematika is, amivel a napi munkámban foglalkoztam, és ehhez igazodott írásaim tematikája is. Ám minden feladatkörben ez a szellem vezérelt, munkámat nagyon élveztem, és mindig találtam benne olyan érdekességet, ami szerintem nagyon tanulságos lehet, és másnak is jó, ha értesül róla. Sok ilyen célú írásom jelent meg. Később már általánosabb, inkább elméleti jellegű kérdések is érdekelték, majd aspirantúra kerültem, ami alatt az orosz mellé angol nyelvet tanultam. Kandidátusi disszertációmban is – amit 1976-ban védtem meg – a Rendőrségi Szemlében megjelent cikkem témáját folytattam: >>A személyi társadalomra veszélyesség fogalma, összetevői és értékelése a büntetőjogban és a kriminológiában<<³⁶⁷

Részlet Nyiri Sándor ny. vezető ügyésszel készített mélyinterjúból:

„1964-ben végeztem az ELTE jogi karán, ekkor kerültem az ügyészségre, ahová ősidők óta mindig járt a Belügyi Szemle én is ettől kezdve olvasom... Számunkra, a Belügyi Szemle, mint folyóirat cikkei értékének érzékeltetésére hadd ugorjak egy

---

³⁶⁷ Uo. 9. o.

kicsit időben a rendszerváltás idejére, 1990-re, amikor jött a pénztelenség időszaka. Amikor ennek ellenére, Györgyi Kálmán legfőbb ügyész úrral együtt eldöntöttük, hogy a Belügyi Szemlét lemondani nem szabad! Tehát a Belügyi Szemle a mai napig, minden egyes helyi ügyészségre jár! Ellentétben azzal, hogy a kerületi rendőrkapitányságokon nem biztos, hogy megtalálható a Belügyi Szemle... Ha pedig még is járna, nem kizárt, hogy a folyóirat, a kapitányi dolgozószoba vitrinjében gyűlik, talán érintetlenül.”³⁶⁸

Az 1972-es évtől a Szemlék tartalmát az illetéktelenektől már csak a „Belső használatra” címkével védték.

Dr. Dános Valér ny. vezérőrnagy, jelenleg a Belügyi Szemle főszerkesztője, 1974 körül vette kezébe először a folyóiratot. „Ekkor még, mint a Rendőrtiszti Főiskola hallgatója. Akkoriban minden számban megjelent egy kriminalisztikai tartalmú feltevéspályázat, azon elindultam és díjat is nyertem. Ekkor felfigyeltem a folyóiraatra és később, tanulmányaimhoz is hozzáolvastam belőle a kapcsolódó cikkeket, nagyon jó forrásmunkákat találtam benne. Ráadásul a Szemlékben hátul, önálló részben nemzetközi kitekintést is lehetett olvasni. Szinte a világ nyílt meg előttünk, mert akkoriban nem nagyon találtunk itthon más külföldi szakirodalmat.”³⁶⁹

A Szemle egy 1977-es számában, a Tudományos élet rovattal kapcsolatban pedig a rendészet átláthatósága és a tudomány szabadságának ellentmondására találunk példát: „E helyütt tesszük közzé azokat a műveket, közleményeket, amelyeket szerzőik a belügyi szervezett tudományos kutatás, a tudományos pályázatok vagy egyéb (pl. önszorgalmú) tudományos munka eredménye alapján készítene, ha szélesebb körű érdeklődésre vagy vitára számíthatnak, amennyiben nem tartalmaznak állam vagy szolgálati titkot...”³⁷⁰

Ekkoriban és később is felmerült a Belügyi Szemle titkos mellékletének, számainak esetleges megjelentetése is a szerkesztőség munkáját értékelő beszámoltatások alkalmával, amint azt a dolgozatban olvashatjuk. (E dolgozat: 52. o.: „Az állambiztonsági terület bemutatásában nagy a lemaradás. Az ide szánt anyagokból le

---

³⁶⁸ Mélyinterjú dr. NYIRI Sándorral: A politika nem telepedett rá soha a folyóiraatra!

MELLÉKLETEK

³⁶⁹ Mélyinterjú dr. DÁNOS Valérral: Büszke vagyok arra, hogy a Belügyi Szemle, a Magyar Tudományos Akadémia legmagasabb szorzószámú tudományos lapjai közé tartozik....

MELLÉKLETEK

³⁷⁰ SZALMA László: A Tudományos élet rovat új célkitűzései. Belügyi Szemle, BM, Bp., 1977/1, 48. o.

kellene hámozni a tényleges titkokat, hogy minél több anyag bekerüljön. Saját területünkön is sok kutatási eredmény van, már működő gyakorlati alkalmazással, de tabunak számít, és nem lehet megismertetni. A már említett titkos melléklet alkalmas forma lenne az ilyen jellegű anyagok közzétételére.”)

4.2.1. Társadalmi kapcsolatoktól a nemzetbiztonsági civil kapcsolatokig

Noha a titkosszolgálatok tevékenységét, nevükből adódóan is jellemzően titkok – civil szem számára átláthatatlannak tűnő – leple övezi, e szolgálatok jogszabályban rögzített, eredményes működése nehezen elképzelhető széleskörű nyílt civil, társadalmi támogatottság, kapcsolatrendszer nélkül. Ez a viszony a civil lakossággal, jellegéből adódóan, nem a rendszerváltást követő nemzetbiztonsági törvény erejénél fogva jött létre egyik pillanatról a másikra, hanem az ilyen természetű együttműködő kapcsolatoknak voltak történelmi előzményei.

Ezekhez hasonló nyílt, civil, a korabeli elnevezés szerint „társadalmi kapcsolatokra” is épült az egykori állambiztonsági szolgálatok tevékenysége. Az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, törvényszabta feladatainak megfelelően, létrejötte óta jelentős erőfeszítéseket tesz, a rendelkezésre bocsátott belügyi, állambiztonsági iratok feldolgozásával, közelmúltunk történéseinek minél pontosabb feltárásáért. Munkájuk eredményeként egyre több minden válik világossá a rendszerváltást megelőző évek állambiztonsági szerveinek titkos és nyílt tevékenységéről. Az utóbbiból mára egyre inkább kiderül, hogyan született, fejlődött a Belügyminisztérium szervezetében működő állambiztonsági szolgálatoknak ez a fajta viszonyrendszere az 1956-os forradalmat követően radikálisan átalakított, vagy inkább újonnan létrehozott állambiztonsági szervezetenél. Mi volt ennek a tartalma, milyen elvek mentén, milyen módszerekkel próbálta a Belügyminisztérium és Állambiztonsági Főcsoportfőnöksége építeni, erősíteni nyílt civil kapcsolatait? Milyen szerep hárult ebben a kapcsolatépítésben az egyes belügyi szervekre, lapokra, milyen módon kaptak feladatot e kapcsolatok kialakítására, erősítésére? Milyen nemzetközi tapasztalatokat próbáltak felhasználni ezen a területen?

Mint az előbb jeleztem, az akkori állambiztonsági szolgálatok tevékenysége a nyílt, civil kapcsolatokra is épült. Mára egyre világosabban kirajzolódik, hogyan született, fejlődött a Belügyminisztérium szervezetében működő állambiztonsági szolgálatoknak ez a fajta viszonyrendszere az 1956-os forradalmat követően radikálisan átalakított, vagy inkább újonnan létrehozott állambiztonsági szervezetnél. Az 1960-as évek eleji konszolidálódó légkörben napirendre került a Belügyminisztérium új helyzethez igazodó átszervezése. Az ellátott belügyi feladatok között kiemelt helyen szerepelt az állam biztonságának a szavatolása. Ennek megfelelően a minisztérium folyóiratában, a Belügyi Szemlében is megjelentek az 1963. év áprilisi számától kezdődően először a „Titkos háborúk történetéből” című rovatban, a korabeli elnevezés szerint állambiztonsági témájú cikkek.³⁷¹ A sorozat, főként a II. Világháború olyan eseményeinek bemutatását tűzte ki célul, amelyekben jelentős szerep hárult a hírszerző és kémelhárító szolgálatokra. Ezekkel az írásokkal, feldolgozásokkal, fordításokkal, a többé-kevésbé ismert történetekkel az olvasó számára az események mélyebb összefüggéseit kívánta a szerkesztőség megvilágítani csaknem három évtizeden át, a rendszerváltozásig.

4.2.2. A Szemle Külföldi Figyelőjének ÁB-szakcikkei (1963–1972)

A Belügyminisztérium szervezetében működő állambiztonsági szolgálatok struktúráját az 1956-os forradalmat követően, az egész minisztériuméhoz hasonlóképpen radikálisan átalakították. A szinte újonnan létrehozott állambiztonsági szervezetet, a III-as, Állambiztonsági Főcsoportfőnökséget, a minisztérium a belügyi, állambiztonsági propaganda módszereivel is próbálta építeni, erősíteni. Milyen szerep hárult ebben a Belügyi Szemle Tájékoztatójára 1963–1972 között? Milyen nemzetközi tapasztalatokat, cikkeket választottak a szervezet extenzív, intenzív fejlesztéséhez? Milyen, esetleg ma is aktuális, használható szakmai ötleteket, megoldásokat, tanácsokat, következtéseket tartalmaztak ezek az írások? Milyen hazai, vagy nemzetközi aktuálpolitikai háttérrel, helyzetet tükröznek ezek a cikkek?

---

³⁷¹GY.T. : A szicíliai partraszállás előkészítése. Belügyi Szemle 1963/ 4, 87–94. o

Az 1956-os forradalmat követően a hazai belpolitikai helyzet konszolidálása ebben az időszakban új lendületet vett.

A Belügyi Szemle, a Belügyminisztérium központi folyóirataként, a bűnüldöző, rendvédelmi, rendészeti szakma tudományos szintű művelésében mindig élenjárónak számított a fennállásának hat évtizede alatt, mint ez elhangzott a jubileum alkalmából a Belügyminisztériumban rendezett emlékkonferencián is.³⁷²

A fentebb említett BM Kollégiumi intézkedéssorozatba illeszkedően jelent meg, a Belügyi Szemlének az 1963–1972 -között negyedévente, összesen 15 számban, „Szolgálati használatra” minősítéssel „A Belügyi Szemle Tájékoztatója”, más elnevezéssel a „Külföldi Figyelő” című periodika rendszeresen, ezt követően pedig inkább alkalmasszerűen. A Belügyi Szemle szerkesztősége, a rendelkezésére álló, többé-kevésbé átfogó külföldi szakfolyóirat-gyűjtemény felhasználásával, a szakismeretek bővítésére készítette a kiadványt. „A szerkesztőség a Belügyminisztérium vezetői és a folyóirat állandó írógárdája szélesebb körű tájékoztatása érdekében a külföldi irodalomban fellelhető... a belügyi szervek tevékenységével kapcsolatos időszerű, a különböző országok rendőri szerveit foglalkoztató jelentősebb kérdésekről, problémákról...”³⁷³ adta ki a folyóiratot, jellemzően a „kapitalista” országokban megjelent cikkek fordításainak megjelentetésével.

4.2.3. Merényletek üzentek?

Ebben az alfejezetben áttekintjük az egy-egy ország állambiztonsági szerveihez, titkosszolgálati szervezetéhez, akcióihoz, szakmai megoldásaihoz kötődő anyagokat. Az állambiztonsági jellegű cikkek sorát Hans Langemann: *Das Attentat – Hamburg, 1956. (!)* című művéből készült szemelvény nyitotta. A könyv, mint az anyag rövid ismertetőjéből kiderül: „... államfők és vezető politikai személyek ellen

---

³⁷² DEÁK József: *Hatvanéves a Belügyi Szemle. Rendőr, Az ORFK Szóvivői Iroda belső szakmai Intranetes lapja, 2013/ 1–3, 15. o.*

³⁷³ Uo.

elkövetett politikai merényleteket elemez. Ezen belül tudományos megállapításokra igyekszik jutni.”³⁷⁴

Talán nem véletlen a témaválasztás, hisz az 1956-os forradalmat követő megtorlások nyomán számítani lehetett az új politikai vezetőket célzó hasonló válaszlépésekre. A cikk egyben tükrözheti az új vezetői garnitúrában fel-felmerülő félelmet, egyúttal pedig fokozta az őrzésükre hivatottak éberségét, illetve témaválasztásával is próbálta igazolni, hogy indokolt és tanulságos a nyugat-európai tapasztalatok hazai figyelemmel kísérése.

A könyvből kiragadott néhány fejezetet bemutató cikkben megtalálhatjuk, a szerző a XX. századból kiválasztott 52 politikai merényletvizsgálatának különféle szempontjait, értékelését. Megismerhetjük a tettesek csoportosítását, majd a cselekmények kivitelezésének és technikájának elemzését. A méreggel, szúró- vagy lőfegyverrel elkövetett merényletek jellemzése, néhány történelmi példával történő illusztrációját követően a robbanóanyag felhasználásával elkövetett merényleteknél a szerző hosszan taglalja „Heydrich SS főcsoportvezető, a Cseh–Morva Protektorátus helytartója ellen 1942. május 29-én elkövetett sikeres merényletet, majd a Hitler elleni két sikertelen merényletet (1939. nov. 8. és 1944. július 20.)”, részletesen elemezve a körülmények kedvező, illetve kedvezőtlen alakulásának hatásait.

A Tájékoztató első, dupla számában megjelent cikk nem mulasztja el bemutatni a könyv tanulságainak ismertetését sem, érzékeltetve, hogy mit gondol a szerző a merényletek elhárításának kérdéseiről. „Ennek érdekében egyfelől olyan államvezetést tart szükségesnek, amely a társadalmi ellentéteket lehetőség szerint letompítja, és nem termel politikailag kiút nélküli deklasszált réteget, másfelől olyan rendőri szervezetet, amelynél a hírszerzés anyagának értékelése és a kellő gyors intézkedések megtétele összhangban van.”³⁷⁵

1963-ban ez a Belügyi Szemle Tájékoztatójában megjelent cikk, a sorok között nem csak támogatta, igazolta, a 1960-as évek elején, az új pártvezető, Kádár János által meghirdetett konszolidációt, hanem azt bizonyos szempontból állást foglal a jövőben javasolt államvezetési irányt illetően is. A cikkben, az Adenauer elleni 1952-ben elkövetett merényletkísérletre tett utalást követően nem maradhat el az „NSZK”

---

³⁷⁴ A politikai merényletek vizsgálata bűnügyi tudományos szempontból. A Belügyi Szemle Tájékoztatója, Kiadja a BM Tanulmányi és Kiképzési Csoportfőnöksége, 1963/ 1–2 szám, 30–32. o.

³⁷⁵ Uo.

(Német Szövetségi Köztársaság) politikai nyomozó szerveinek kötelező bírálata sem: „Egyik szerv sem rendelkezik a szükséges hírszerzési hálózattal, egyes szerveknél hiányzik a szükséges végrehajtó szerv. A különböző – ilyen ügyekben eljáró – rendőri szervek rivalizálnak egymással és ezen túlmenően féltékeny versengés van a politikai ügyekben eljáró rendőri és katonai szervek között.”³⁷⁶ A belügyi propagandát szabályozó irányelvek későbbi, változataiban is megtalálható a konkrét igény, amely legfejlettebb formájában, az állam biztonsága érdekében végzendő belügyi propagandamunka első, rögzített elve lesz. Eszerint „a támadólagosság elvének érvényesítésével mutassa be, leplezze le a CIA és más imperialista hírszerző szervek botrányait az ellenséges hírszerző és elhárító szervezetek érdekösszefonódását, egymás közötti harcát, az egyes elkülönült gazdasági és egyéb érdekcsoportokkal: az ellenséges hírszerző és elhárító szervek belső, illetve egymás közötti harcát.”³⁷⁷

A könyvből idézett gondolat, talán nem mellékesen, egyúttal utalhat, a hatvanas évek elején a Belügyminisztériumban végbement, fentebb említett átszervezés szükségességére is.

4.2.4. Kémelhárítás egy demokratikus jogállamban

Nem az állambiztonsági cikkek kategóriájában szerepel, de ebbe a körbe illeszkedik a „Mikor, hogyan és miért lép közbe a Federal Bureau of Investigation (FBI)”³⁷⁸ című anyag, de bizonyára ismeretterjesztő jelleggel, angolul is meghagyták a címet. Az 1964-es első szám első két írása is az Amerikai Egyesült Államokkal foglalkozik, az első, az igazságszolgáltatást bemutató cikk-fordítás (amelyben, hazai irodalomban először³⁷⁹ említik a poligráf, „hazugságdetektor” alkalmazását, a rendőrjelöltek

---

³⁷⁶ A politikai merényletek vizsgálata bűnügyi tudományos szempontból. A Belügyi Szemle Tájékoztatója, Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési Csoportfőnöksége, 1963/1–2. szám, 32. o.

³⁷⁷ A BM külső – a lakosság körében végzendő – propagandamunkájának 1977–80-as évekre szóló irányelvei, 1977. 3. 28. Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára 4.2.2 sor 31. doboz, 12. o.,

³⁷⁸ A Belügyi Szemle Tájékoztatója, Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési Csoportfőnöksége, 1964/3. szám

³⁷⁹ Rendőr ORFK Szóvivői Iroda Belső szakmai Intranetes lapja, Deák József: Hatvanéves a Belügyi Szemle, 2013/1–3, 15. o.

kiválasztásánál³⁸⁰) az FBI (Szövetségi Nyomozóiroda) rövid bemutatásával zárulva, mintegy felvezeti a következő, most általunk bemutatandó tanulmányt. Ebből kiderül, hogy az 1908-ban, Theodor Rooseveltnél idején életre hívott „szerény szervezet” a trösztellenes törvény megsértései esetére, illetve a távol-nyugati közös földek, kormányhivatalnokokkal összejátszó bitorlási ügyeiben, azaz szövetségi ügyekben folytatandó titkos nyomozásokra jött létre.³⁸¹ A titkos nyomozások hallatán a nagyközönség kémkedési rendszerre gondolt, amiben nagyot nem tévedett, mert az I. világháború alatt ezt a feladatot is megkapta a Nyomozóiroda, a német kémhálózat lehetőségeinek kinyomozására. A négyszáz fős testület végül az 1917-es orosz forradalom tanulságai nyomán kapott nagyobb tekintélyt, komolyabb és szilárdabb szervezetté kovácsolták, különösen 1924-től Edgar Hoover bő évtizedes vezetése alatt. Az 1929-es gazdasági válság nyomán fellángoló szervezett bűnözés elleni fellépése tovább erősítette a szervezetet, ahol a 23 és 41 év közötti munkatársaknak jogi doktorátussal, vagy ennek megfelelő más diplomával kellett rendelkezniük. A „Hűség – Bátorság – Tisztaság” jelmondatú FBI kezdetben az igazságtalanul megvádoltakért is kiállt, 1952-ben megindokolva, egy csekkhamisítás miatt alaptalanul vádolt szabadon bocsátását. Ez a gondolat megfontolandó lehetett az akkori hazai – különösen a politikai, de a köztörvényes nyomozó – szervek számára is.

A következő, a „Rendszabályok az idegen hírszerző szolgálatok kapcsolatkeresési kísérleteinek elhárítására”³⁸² címet viselő fordítás, már az 1966-os számban szerepelt. Visszatekintve, megállapításai, tanulságai nemcsak a „titkosszolgálati” rendszerváltáskor lehettek volna hasznosíthatóak, hanem ma is aktuálisak. A „Truppenpraxis” című német katonai folyóiratnak a „Kémelhárítás a demokratikus jogállamban” bevezetővel induló anyaga a következő mondattal kezdődik: „... Csak diktatúra tudja a fegyveres erőt és az ezzel kapcsolatos dolgokat a külvilágtól légmentesen elzárni. Ez a módszer természetesen nagymértékben megkönnyíti a

---

³⁸⁰ A Belügyi Szemle Tájékoztatója, Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési Csoportfőnöksége, 1964/3. szám 5. o.

³⁸¹ A Belügyi Szemle Tájékoztatója, Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési Csoportfőnöksége, 1964/3. szám 1964. 8. o.

³⁸² A Belügyi Szemle Tájékoztatója, Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési Csoportfőnöksége, 1966/5. szám, 35–39. o.

kémelhárítást.”³⁸³ Majd a továbbiakból kiderül, hiába gondolják sokan, hogy az újságok mindent leközlnek, de nem szabad titokként kezelni a parlamenti határozatokat, a Nemzetvédelmi Minisztérium és egyéb hivatalos szervek közleményeit, mert: „... Mi katonák azonban távolról sem óhajtunk egy biztonsági gettóban élni. Tudatosan élvezzük demokratikus polgárjogainkat. Ezzel szemben azonban kötelességeinknek is tudatára kell, hogy ébredjünk. Tudjuk, hogy állami rendszerünkben az elhárító szolgálat igen nagy nehézségekkel küzd. Mivel azonban e rendszer hívei vagyunk, tudatosan számításba kell vennünk a nehézségeket, és le kell küzdenünk... Szándékosan nem akarjuk, hogy a túlzásba vitt titkolózás kirekesszen bennünket népünk közéletéből. Ellenkezőleg!”³⁸⁴ Mert az ellenséges hírszerző szolgálat elhárításánál a valóban titokban tartandó dolgokra kell összpontosítani (új fegyverek, készülékek, titkos dolgok). Míg az egyes csapattesteknél kevés az ilyen, a törzseknél, magasabb parancsnokságoknál viszont annál több: „... meg lehet találni a sajtóhoz való helyes viszonyt is. ... Rajtunk múlik, hogy ezt a viszonyt állandóan szívélyesebbé tegyük, s akkor a sajtó képviselői is meg fogják érteni, hogy a titoktartás miatt bizonyos dolgokat nem lehet nyilvánosságra hozni.”³⁸⁵ A továbbiakból kiderül, hogy miért tájékoztathatja a sajtót csak a parancsnok, vagy a sajtótiszt: „Mert az egyes katona többnyire nem tudja eldönteni, hogy a bizalmas és a nyílt közlések között hol a határ.”³⁸⁶ A következőkben az anyag külön címben kiemeli és taglalja a megelőző elhárítás, az anyagi megelőzés, a személyi megelőzés, a katonai elhárító szolgálattal való együttműködés témáját, hogyan ismerhető fel a gyanús eset, ebben fontosnak tartja a tiszt és a harcos közti bizalmi viszony kialakítását. A gyanús esetben pedig értesíteni kell az elhárítás szakembereit. A tanulmány egyik záró megállapítása: „Az ellenfél csak annyi erővel fog rendelkezni, amennyit mi magunk megengedünk neki.”³⁸⁷

Az állambiztonsági tevékenység akkori hazai szabályozására dr. Finszter Géza így emlékezett:

---

³⁸³ A Belügyi Szemle Tájékoztatója, Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési Csoportfőnöksége, 1966/5. szám, 35. o.

³⁸⁴ Uo.

³⁸⁵ A Belügyi Szemle Tájékoztatója, Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési Csoportfőnöksége, 1966/5. szám, 35-36. o.

³⁸⁶ A Belügyi Szemle Tájékoztatója, Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési Csoportfőnöksége, 1966/5. szám, 36. o.

³⁸⁷ A Belügyi Szemle Tájékoztatója, Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési Csoportfőnöksége, 1966/5. szám, 39. o.

”Megjegyzem az, hogy a titkos nyomozás akkoriban nem volt törvényben szabályozva, nekem nem tűntek fel a kialakult gyakorlat jogszerűnek, evidensnek tűnt számomra, noha a súlyos jogállami hiátusra Katona Géza már 1969-ben egy ORFK-konferencián felhívta előadásában a figyelmet. Ez Géza bácsi jogállami meggyőződése volt, jóval a rendszerváltás előtt! Engem a gyanú fogalma érdekelt, mivel a nyomozás indításához alapos gyanú felmerülése kellett. Abban láttam a törvényességi kérdést, mennyire lehet a gyanút tartalmában úgy megfogalmazni, hogy a nyomozás megindítása ne adjon lehetőséget az önkényre. Ezekből születtek a további publikációim. Utána pedig elkezdtem foglalkozni az államellenes bűncselekményekkel. Ebből írtam a kandidátusi értekezésemet is, az összeesküvések és a kémkedések tárgyában. Első, általános része, sok, külföldi szakirodalom feldolgozásával a politikai deliktumokról szólt. A második pedig, miután statisztika nem volt, empirikus módon, jogerősen lezárt, bírósági ügyek tanulmányozásából született. Az OKRI (Országos Kriminológiai Intézet) alapító igazgatója volt a témavezetőm, aki rendben lévőknek találta az egészet, de megkérdezte, muszáj-e a második részt is leadnom. A rendszerváltáskor jöttem rá, hogy témavezetőm már húsz évvel korábban érezte a konkrét esetek politikai terhét. (2010-ben egy neves akadémikus azért hívott meg a születésnapjára, mert emlékezett az általam 1979-ben leírt értekezésre, ami – mint megjegyezte – akkor nagyon bátor dolog volt!)”³⁸⁸

4.2.5. Szovjet ÁB-szervek és német titkosszolgálatok

„A politikai és általános szacikkek” témájában bukkanhatunk rá, a Tájékoztató 1968-as, 7. számában a következő állambiztonsági témájú írásra: „Néhány gondolat a szovjet állambiztonsági szervek tevékenységéről, az ellenséges hírszerzők és diverzánsok elleni harcáról, a II. világháború alatt a szovjet–német arcvonalon”³⁸⁹ Az írást ugyan, Feksz László határőr alezredes jegyzi, de valószínű, hogy egy hosszabb tanulmányt dolgozott fel rövidebb formában. Az akkoriban kötelező ideológiai

---

³⁸⁸ Mélyinterjú DR. FINSZTER Gézával: A központi, államigazgatási, jogi folyóiratok profilját tekintve, mi hiánypótló missziót töltöttünk be... MELLÉKLETEK

³⁸⁹ A Belügyi Szemle Tájékoztatója, Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési Csoportfőnöksége, 1968/7. szám, 15-19. o.

sablonokat követően a szerző megemlíti, hogy különösen a határ mentén, milyen széleskörű ügynöki hálózat kiépítésével készült a hitleri Németország a Szovjetunió megtámadására, miközben 1942 nyarán a német biztonsági szervek már elismerik, hogy a német felderítés, nem rendelkezett minden szinten pontos adatokkal az országról, fegyveres erejéről.³⁹⁰ A korabeli ideológiától sem mentes megállapítás szerint: „A hitleri titkos háború megszakításában és a fasiszta hadsereg szétzúzásában a legnagyobb szerepet a szocialista állam léte jelentette...”³⁹¹ Az ország gazdasági, emberi potenciáljáról, nem történik említés, mint ahogy „a polgári lakosság hazá iránti rendíthetetlen bizalma”³⁹² kifejezés is mást mond ma nekünk, a GULAG-táborok ismeretében. A cikkből kiderül, hogy a szovjet állambiztonsági szervek felléptek a hitleri felderítés mellett a japán, török, és a szövetséges (!) USA, Anglia felderítésével szemben is. A tanulmány teret szentelt a szovjet elhárítás mellett a hírszerzés támadó jellegű, partizánmozgalom-szervező tevékenységének is. A szerző befejezésül hangsúlyozta a nagy honvédő háború tapasztalatai tanulságainak folyamatos hasznosítása fontosságát, mert „A Varsói Szerződésben meghatározott feladatainkból adódóan az imperialista hírszerző szervek aktív érdeklődést és felderítő tevékenységet folytatnak a magyar és a hazánkban ideiglenesen állomásozó szovjet alakulatok ellen... A békés egymás mellett élés politikáját egyes nyugati országok katonai vezetői, jobboldali politikusok a Magyar Népköztársaság gyengeségének, engedékenységének tudják be. Az idegenforgalom égisze alatt be- és kiutazások alkalmával igyekeznek államellenes tevékenységre beszervezni személyeket.”³⁹³ Ez a két megállapítás jól tükrözi a korabeli nemzetközi politikai helyzet ellentmondásosságát, kettősségét. A kétpólusú világ, a kialakuló, „békés egymás mellett élés” ellenére is ádáz szembenállását, amelybe belefért 1968-ban az is, hogy a Varsói Szerződés tagállamainak, „szovjet, lengyel, kelet-német, magyar és bolgár csapatok fegyveres intervenciója Csehszlovákia ellen (08. 21.)”³⁹⁴ (Heinz Hoffmann hadseregtábornok, NDK honvédelmi minisztere szerint ők nem

---

³⁹⁰ A Belügyi Szemle Tájékoztatója, Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési Csoportfőnöksége, 1968/7. szám, 16. o.

³⁹¹ Uo.

³⁹² A Belügyi Szemle Tájékoztatója, Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési Csoportfőnöksége, 1968/7. szám, 17. o.

³⁹³ A Belügyi Szemle Tájékoztatója, Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési Csoportfőnöksége, 1968/7. szám, 18. o.

³⁹⁴ M. SZABÓ Miklós: A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia története 1961–1969, Zrínyi kiadó, Budapest, 2008, 8. o.

küldtek csapatokat, a Német Nemzeti Néphadsereg csak „készenlétben állt, de aktívan nem vett részt a megszállásban.”³⁹⁵)

A Belügyi Szemle Külföldi figyelőjében az állambiztonsági cikkek sorában ismét egy Németországgal kapcsolatos anyag következik: A gehleni szervezet volt vezetőjéről³⁹⁶ összeállított írás, Barta Ferenc rendőr őrnagy tollából, aki valószínűleg, a bevezetőben említett több, külföldi lapban megjelent cikk alapján készítette. 1969-es megjelenése valószínűleg jól tükrözi azt a folyamatot, amelyen haladva Németország nyugati fele ismét megerősödött, nemzetközi tekintélyre tett szert. A '70-es évekre a Német Szövetségi Köztársaság (NSZK) „már nemcsak gazdasági nagyhatalom, hanem kereskedelmi és pénzügyi világhatalom is, valamint Nyugat-Európa legerősebb hagyományos fegyverzetű hadseregének birtokosa is.”

A következő cikk a 26 évig a Nyugat-német Titkosszolgálatot irányító Reinhardt Gehlen életútja bemutatásával jól átíveli a Német Titkosszolgálat történelmi fejlődését.³⁹⁷ A korabeli német titkosszolgálat születésétől, eljuthatunk az NSZK Szövetségi Hírszerző Szolgálatára struktúrájáig, alkalmazott régi és új módszereikig, a szocialista és a szomszédos kapitalista országok ellen folytatott, lelepleződött tevékenységéig.

Szintén a német titkosszolgálatról szól a Külföldi Figyelő 12. számában, 1971-ben megjelent könyvbemutató az: „Amit az Abwehr-ről tudni kell” címmel, amelyben, a dr. Julius Mader a nyugati titkosszolgálatok történetének egyik nemzetközileg elismert szakértője legújabb, megjelent művét³⁹⁸ mutatja be. A könyv a Véderő Főparancsnokság (OKW) hírszerző és kémelhárító szolgálatáról ír, Hitler kém tábornokainak vallomásai alapján szólva az Abwehr történetéről, tevékenységéről, alkalmazott módszereiről.

A nyugat-német titkosszolgálatról szóló utolsó anyag, a tanulmányozott időszakban megjelent Külföldi Figyelők 14. számában jelent meg: „Bepillantás az

---

³⁹⁵ M. SZABÓ Uo. 194. o.

³⁹⁶ A Belügyi Szemle Tájékoztatója, Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési Csoportfőnöksége, 1968/9. szám, 79–83. o.

³⁹⁷ A Belügyi Szemle Tájékoztatója, Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési Csoportfőnöksége, 1968/9. szám, 79. o.

³⁹⁸ A Belügyi Szemle Tájékoztatója, Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési Csoportfőnöksége, 1971/12. szám, 37–39. o.

Alkotmányvédő Hivatal munkamódszereibe” címmel.³⁹⁹ Egy nyugat-berlini szélsőséges baloldali csoport ellen folytatott per során a bíróság tanúként szeretné meghallgatni az Alkotmányvédő Hivatal egyik ügynökét, azonban a Hivatal működéséért felelős belügyi szenátor, ügynöke számára korlátozza a vallomástételi engedélyt, ezzel egyúttal korlátozva a védelem jogait. Az eset kapcsán a Der Spiegel interjút készített Kurt Neubauer polgármesterrel, a belügyi szenátorral. Az írás jól példázza, hogy a Hivatal a nyilvánosság előtt is milyen talpraesetten képes megvédeni törvényben rögzített munkájának nyílt és titkos elemeit.

4.2.6 Titkosszolgálatok a totális (h)idegháborúban

A totális hidegháború idejét tükrözi az 1970 végén, először nyíltan a „Hírszerzés – elhárítás” rovatcím alatt a Tájékoztató 11. számában megjelent két cikkfordítás.

Az első cikk; „A hidegháború kommandói”-ról⁴⁰⁰ szólva négy, a Szovjetunió területére, 1953-ban Belorussziába, Oroszországba, '54-ben Észtországba, illetve a következő évben Litvániába juttatott orosz ajkú kémcsoport kiképzésének, küldetésének, bevetésének és lebukásának történetét mutatja be, az egyik, magát önként feladó tagjukkal készített interjú alapján.

A cikkből kiderül, hogy 1942-ben a megszállt Belorussziában elment egy Kaminszkij nevű mérnök a német hatóságokhoz, és felajánlotta, hogy a helyi emberekből egy alakulatot hoz létre, amely a partizánok ellen fog harcolni. A németek az indítványt elfogadták, a banda megalakult. Kaminszkij legényei oly képességeket tanúsítottak önként vállalt feladataik végrehajtása során, hogy csoportjából rövid idő leforgása alatt SS-brigád lett, és – amihez hasonló példa nem is volt – engedélyt kapott arra, hogy az általa ellenőrzött területen „autonóm” államigazgatást szervezzen. Kaminszkij, területén egy ideig élet és halál korlátlan ura volt. A hatalomtól megrészegedett volt mérnök azonban gyakorta kenyéradói ellen is önkényes cselekményre vetemedett, és nem átalotta fosztogatni a németek vagyonát.

---

³⁹⁹ A Belügyi Szemle Tájékoztatója, Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési Csoportfőnöksége, 1972/14. szám, 26–28. o.

⁴⁰⁰ A Belügyi Szemle Tájékoztatója, Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési Csoportfőnöksége, 1970/11. szám, 53–58. o.

Kaminszkijt és egynéhány emberét kivégezték, egységének többi tagját két hadosztályba osztották, amelyek parancsnoka Andrej Vlaszov, a németekhez szökött szovjet tábornok lett.

Az interjúalany, a Chmelnickij nevű, önmagát feladó kém 1942 szeptemberében, a német megszállás alatt mozgósították Kaminszki brigádjába, innen kerül a fentiek alapján Vlaszov első hadosztályába. A háború vége közeledtével, félve a szovjet hatóságoktól, az amerikai megszállási övezetbe menekült. Amerikai táborba helyezték, ahol a potsdami megállapodások aláírását követően megtudta, hogy az összes hadifoglyot visszazárlítják a Szovjetunióba. Ezért megszökött a táborból, az „áttelepülők” táborába, München közelébe. Az interjúalany röviden elmondta, milyen munkavállalásokkal próbálkozott 1948-tól belga bányában, majd egy francia gyárban.

Itt utóbb egy vegyi gyárban dolgozva, az egyik este otthonában kereste fel egy Leonyid Nyikolszki nevű orosz pópa, polgári ruhában. Elmondta, hogy az NTSZ (Narodnij Trudovoj Szozuz – Népi Munkás Szövetség) elnevezésű nyugat-németországi szovjetellenes emigránszervezet tagja. Az eredményesen harcoló, programmal is rendelkező szervezet számára keres új tagokat és hallva Chmelnickijről, kereste fel őt. Ígért, majd küldött is neki az emigráns szervezet brossúráiból, folyóirataiból. Ezekből kiderült, hogy a szervezet a szovjet rendszert kívánja megdönteni. Chmelnickijt egy hónap múlva megkereste egy másik orosz honfitársa is, aki rövid beszélgetésüket követően közölte vele, hogy miután politikailag gyenge, ezért el kell mennie tanulni a Frankfurt közeli Bad Hamburgba, az NTSZ Szovjetunió népeinek kutatóintézetébe. Chmelnickijnek kerítették német vízumot és meg is érkezett Bad Hamburgba, ahol az NTSZ egyik helyi vezetője, Okolovics fogadta.

Az NTSZ Intézetben topográfiát, az illegális élet alapszabályait, fegyverforgatást, hamis okmányok készítését tanulta. Gyakran látogattak az intézetbe Nyugat-Berlinben élő, de Kelet-Berlinben kémkedő emberek. Amerikaiak is érkeztek, a hírszerző központok tisztségviselői, akik kijavították a gyakorlatokat és segédkeztek az oktatásban. 1952 júniusában Okolovics hívatta több társával együtt Chmelnickijt is, ahol elmondta, hogy a szervezetüknek olyan káderekre van szükségük, akik szovjet területen tudnának tevékenykedni. Ezek felkészítéséhez kértek az

amerikaiaktól segítséget. Közölte velük, hogy hamarosan a Szovjetunióba küldik őket. Ehhez először Münchenbe szállították a kiválasztott, nyolcfős brigádokat, ahol az amerikaiak, magánlakásokban hazugság-detektorral hallgatták ki a kémjelölteket. Ezt követően kéthetes kórházi vizsgálat következett. Nem sokkal később egy München melletti villába kerültek, ahol két, oroszul jól beszélő amerikai, és két orosz származású férfival, akik új életrajzot tanítottak a nyolctagú csoport tagjaival. Végül aláírtak velük egy titoktartási kötelezvényt, azzal, hogy annak megsértése amerikai hadbírószám elé állítást von maga után. A következő napokban a közelharcot és az éleslövészetet gyakorolták. Tanulmányozták a rádióadóval való bánásmódot, a kódolást, hamis okmányok készítését, különféle típusú szovjet fegyvereket, a szovjethatóságok munkáját, az illegális élet szabályait, például éjjeli utazást irányítással stb. Ejtőernyős ugrásokat a hetedik hónapban kezdtek tanulni, gyakorolni nappal és éjjel. Az itt töltött kilenc hónap befejezésekor 1953 áprilisában kiképzésüket elegendőnek minősítették és három csoportba osztották őket. Chmelnickijéket április 30-ról május 1-re virradó éjszaka dobta le egy négymotoros amerikai katonai repülőgépről. A belorusz erdők fölött kiugorva, Chmelnickij egy társával a földet érés után a legközelebbi úton felkeresett egy szovjet rendőrőrsöt. Rögtön utána következik „A totális kémkedés világában”⁴⁰¹ című, a *Novoje Vremja*, szovjet politikai hetilap 1970. augusztus 14-i számában megjelent írás, amiben sorra vették „a nyugati tudományos-technikai forradalom” vívmányainak titkosszolgálatok általi alkalmazását és egyéb módszereket. A „mindent látó szem”-ről szóló cikk, először számba veszi az ipari kémkedés tevékenységének számtalan területét, különös tekintettel az élvonalbeli gazdasági ágazatokra, mint például az atomiparban, az elektronikában, a vegyiparban, a gyógyszer-, a kőolaj- és az autóiparban. A cikkben szó van még a mindent halló berendezésekről, „mini-kémek”-ről, valamint a „szemétre és az emberi lelkekre vadászókról”, az ipari kémkedésről írva számba veszi az ellenük való védekezés lehetséges módjait is.

A következő írások a hidegháború egyik fő vetületét, az ideológiai háborút mutatják be annak általános és különös formáit érzékeltetve. „A cionizmus az imperialista

---

⁴⁰¹ A Belügyi Szemle Tájékoztatója, Kiadja a BM Tanulmányi és Kiképzési Csoportfőnöksége, 1970/11. szám, 58–62. o.

hírszerző szervek szolgálatában”⁴⁰² c. cikk szerint, az „Amerikai Egyesült Államok reakciós körei széles körben és aktívan felhasználják a politikai diverzió cionista központjait..., hogy megpróbálják késleltetni, akadályozni a szocializmus erőinek fejlődését.”⁴⁰³ Ugyaneszerint, a meglehetősen egysíkú, állambiztonsági szakmai szempontból csekély értékű stílus szerint válogatták a Tájékoztató szerkesztői a maradék két írást is: „Az imperialista hírszerző szervek aknamunkájáról”⁴⁰⁴, valamint „A Szabad Európa Rádió és a Szabadság Rádió jelene és jövője”⁴⁰⁵ című írást.

4.2.7. Határőrizet külföldön

Már 1947 őszén, még a Honvéd Határőrség vezetésében felmerült a nyugati államhatár műszaki megerősítésének gondolata és ezt kezdeményezte a belügyminisztere útján a kormánynál.⁴⁰⁶

A magyar és a nemzetközi politikai életben egyaránt kiemelkedő eseménynek számított, hogy 1964. október 29. és november 1. között Bruno Kreisky osztrák külügyminiszter Magyarországon tárgyalt, amely során sok, a közös államhatárral kapcsolatos kérdés szóba került, melyek rendezése a következő években megvalósult. Nem kerülték meg az aknamezők kérdését sem, amiről igen eltérő álláspontot képviselt a magyar és az osztrák fél. Egyértelművé vált, hogy a további jó kapcsolatoknak akadálya lehet a műszaki zár. A magyar fél komolyan vette, hogy az aknamező a későbbiekben is jelentős akadálya lehet a jó irányba elmozduló osztrák–magyar kapcsolatoknak, (Az 1965. április 22-én kezdődő árvizek 5000 db aknát

---

⁴⁰² A Belügyi Szemle Tájékoztatója, Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési Csoportfőnöksége, 1971/12. szám, 33–36. o.

⁴⁰³ A Belügyi Szemle Tájékoztatója, Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési Csoportfőnöksége, 1971/12. szám, 33. o.

⁴⁰⁴ A Belügyi Szemle Tájékoztatója, Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési Csoportfőnöksége, 1971/15. szám, 11–17. o.

⁴⁰⁵ A Belügyi Szemle Tájékoztatója, Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési Csoportfőnöksége, 1971/15. szám, 38–39. o.

⁴⁰⁶ FÓRIZS Sándor: Az államhatár műszaki megerősítésének kezdete 1948-ban. <http://www.forizs-sandor.hu/pdf/42.pdf>, 109. o. Letöltés ideje: 2016.01.05.

átmostak Ausztriába, amiről tájékoztatták az osztrák biztonsági főnököt.) ezért a politikai vezetés annak felszámolása mellett döntött.⁴⁰⁷

Az 1960-as évek közepére összességében a nemzetközi feszültség is enyhült, emellett belpolitikai helyzetünk szilárdsága lehetővé tette a műszaki zár és a határővezeti rendszer felülvizsgálatát, egy új, korszerű technikai berendezés alkalmazásával a határőrizet eredményességének fokozását. A hatvanas évek végén, a hetvenes évek elején a magyar határőrizetben jelentős változások álltak be. Felszedték az aknamezőt és elkezdték telepíteni az Elektromos Jelzőrendszert (EJR), mintegy ezerrel, csaknem 18 ezer főre növelték a BM Határőrség létszámát.⁴⁰⁸ A határőrizet korszerűsítéséhez hozzájárulhattak a Belügyi Szemle Tájékoztatójában e szakterületről megjelent külföldi cikkfordítások is.

A Magyar Szocialista Munkáspárt Politikai Bizottsága (MSZMP Pol. Biz.) 1965. május 11-i határozata alapján 1965 augusztusától megkezdődött az aknamező felszedése és az elektromos jelzőrendszer megépítése, ami 1971-ben befejeződött. Felszedték a 318 km hosszú aknamezőt és 246 km hosszú EJR épült, kilométerenként 600 ezer Ft-os költséggel.⁴⁰⁹

A belügyminiszter 1967. június 13-án új szervezést hagyott jóvá, miáltal a határőrség rendszeresített létszáma 209 fővel nőtt (32 tiszt, 76 hivatásos tiszthelyettes, 101 sorállományú). Az új beosztási helyeket alapvetően a déli kerületek megerősítésére alkalmazták. A katonai és irodai rendfokozatú státuszok 16 301-re növekedtek. A polgári alkalmazotti létszám változatlanul 560 állandó és 10 időszakos maradt. 1967. június 13. és 1971. július 1. között csak kisebb szervezetmódosításokat, belső átcsoportosításokat hajtottak végre, amelyek jelentős létszámváltozásokat nem eredményeztek. 1971. július 1-jével a Politikai Bizottság 1969. novemberi és 1970. októberi határozata alapján szervezet-egyszerűsítést hajtottak végre és ennek

---

⁴⁰⁷ SALLAI János: Egy idejét múlt korszak lenyomata, a vasfüggöny története. Budaörs, Hanns Seidel, 2012, 49. o.

⁴⁰⁸ NAGY József: A magyar határőrség szervezete, létszáma és területi elhelyezkedése 1958–1990. http://epa.oszk.hu/02100/02176/00011/pdf/RTF_25_067-078.pdf, 2012, 68. o. Letöltés ideje: 2016.01.05.

⁴⁰⁹ SZÉKELY János: Jelentés a nyugati határszakaszon kiépített elektromos jelzőrendszer műszaki-technikai állapotáról, alkalmazásának tapasztalatairól. http://www.historia.hu/archivum/2006/0605_07.htm, (1987) 1. o. Letöltés ideje: 2016.01.05.

megfelelően új állománytáblázat született. Ennek kapcsán jelentős belső módosítások jöttek létre.⁴¹⁰

A hatvanas évek végén nagymértékben megnövekedett idegenforgalom eredményeként egyre több külföldi látogatta meg hazánkat, illetve mind több magyar állampolgár utazott külföldre.

„A Magyar Népköztársaság az ötvenes évektől jelentős szerepet játszott a szocialista táboron belül a nemzetközi vasúti, közúti és hajózási forgalom ellenőrzésének meggyorsításában, az ellenőrzés egyszerűsítésére tett intézkedések rendszerének kialakításában, továbbá a kérdések nemzetközi jogi síkon való rendezése és különféle módjainak kidolgozásában. Ennek következtében meglehetősen sok gyakorlati tapasztalat állt a forgalom-ellenőrző magyar szervek rendelkezésére. A fejlődés parancsolólag írta elő a kérdés elméleti oldalainak tanulmányozását, az egyes gyakorlati kérdések elméleti megalapozását.⁴¹¹

Az idézett bevezető tanulmány szerint a határforgalom-ellenőrzés egyszerűsítése és meggyorsítása nem új probléma. A közös határállomások létrehozásának gondolata már az 1923-as genfi, második közlekedési értekezleten is felmerült. Itt a résztvevők kidolgoztak egy ajánlást az államok számára, a vasúti csatlakozó forgalomban a közös határállomási rendszer meghonosítására, hogy ezt a módszert az államok minél szélesebb körben alkalmazzák.

„E módszereknek nemcsak a szocialista országok közösségében van egyre nagyobb fontosságú jelentőségük, hanem a kapitalista országok is alkalmazzák. Nyilvánvalóan nem teljesen azonos, vagy hasonló műszaki rendszerek létrejöttéről van szó, hanem nagyon sok alapvető kérdésben is eltérő megoldások alakultak ki az egyes államok között a nagyjából megegyező elérendő cél ellenére. A szabályozásnak ez a tarkasága megtalálható a szocialista országokon belül is. A kontrasztok még inkább jelentkeznek, ha a szocialista és kapitalista államok határforgalom-ellenőrzési rendszereit hasonlítjuk össze. Mindezekre a körülményekre figyelemmel nem érdektelen megismerni azokat a határforgalom-

---

⁴¹⁰ NAGY József: A magyar határország szervezete, létszáma és területi elhelyezkedése 1958–1990. http://epa.oszk.hu/02100/02176/00011/pdf/RTF_25_067-078.pdf, 2012, 68. o. Letöltés ideje: 2016.01.05.

⁴¹¹ Osztrák–nyugatnémet egyezmény a határforgalom ellenőrzéséről (szerző nélkül). A Belügyi Szemle Tájékoztatója, 1968/ 8. sz. 64. o.

ellenőrzési rendszereket, amelyeket a kapitalista országok alkalmaznak a közös határaikon átmenő utasok, áthaladó járművek és szállítmányok ellenőrzése során.”⁴¹²

A tanulmányozott államközi egyezményben, a két állam kötelezettséget vállalt arra, hogy megtesz minden szükséges intézkedést az országaik közötti vasúti, közúti és hajózási forgalom-ellenőrzés megkönnyítésére. Ebből a célból kölcsönösen engedélyezték, hogy az egyik szerződő állam határforgalom-ellenőrző szervei, illetőleg e szervek hivatalos személyei a határforgalom-ellenőrzéssel kapcsolatos tevékenységüket a másik szerződő állam területén végezhessék.

Ki tudja, nem ezzel a cikkel vette-e kezdetét az a folyamat, amelynek eredményeként évtizedek múltán a magyar és a korabeli szocialista államok határátkelőin, majd magyar–osztrák viszonylatban is létrejött az egymegállásos határforgalom-ellenőrzés?

A szocialista tábor korabeli határőrizeti működését bemutató írások a politikai üzenetek mellett jellemzően komoly, figyelemre érdemes szakmai tartalmat is hordoztak. Ilyen volt, a Német Demokratikus Köztársaság (NDK) határőrizete létrejöttének lépcsőfokait bemutató írás Halász Kálmán tollából.

Az államhatárok biztonsága és a belső rend biztosítása érdekében, az NDK az alkotmánya alapján, a nemzetközileg kialakult szokásoknak megfelelően olyan törvényeket és szerveket hozott létre, amelyek az államhatárok biztosításának és a belső rend fenntartásának érdekeit szolgálták.⁴¹³

Ennek ellentmondani látszik, amit pár sorral lejjebb olvashatunk: „1946 novemberében hozott döntést a szovjet zóna katonai parancsnoksága a Német Határrendőrség létrehozására...”⁴¹⁴ hiszen az NDK csak 1949. október 7-én alakult meg. A Szovjetunió és a Német Demokratikus Köztársaság kormánya között megkötött szerződés értelmében 1955. december elsején a Német Határrendőrség átvette a határátkelő pontok forgalmának teljes ellenőrzését. A Nyugat-Berlinben állomásozó szövetséges csapatok személyi, csapat- és áruforgalmának ellenőrzését azonban a szerződés értelmében továbbra is a szovjet csapatok végezték. Az NSZK-val szomszédos államhatár 1381 km hosszú és a Keleti-tengertől a Fichtel-hegységig

---

⁴¹² Uo.

⁴¹³ HALÁSZ Kálmán: A Német Demokratikus Köztársaság határőrsége és a Belügyminisztérium fegyveres erői. A Belügyi Szemle Tájékoztatója, 1969/9. szám, 70. o.

⁴¹⁴ Uo.

húzódik, egyben Európa fontos választóvonalala is volt a kapitalizmus és a szocializmus között. Ugyancsak nagyon jelentős az „imperialista kémközponttá” kiépített Nyugat-Berlin körüli 164 km-es határszakasz. A németek, de valamennyi nép érdekét az szolgálta volna, ha a két társadalmi rendszer közötti harcot békés eszközökkel, azaz a gazdasági verseny útján oldanák meg Németországban.⁴¹⁵

4.2.8. A példás határőr

A határőrökkel szemben támasztott követelmények: a határőröknek kitűnő megfigyelőképességgel kell rendelkezniük és szoros kapcsolatban kell állniuk a természettel; ismerniük kell a nyomokat, s meg kell tudniuk különböztetni azokat fajtájuk és keletkezésük ideje szerint; ismerniük kell a természetet, észre kell venniük a különféle változásokat és meg kell tudniuk különböztetni a határsértők és az állatok mozgásának zaját. Ugyanakkor a határőr kiképzés magas fokú tudást is ad a fegyverek ismeretére, a nehézségek leküzdésére. A határőröknek többféle speciális feladatot is végre kell hajtaniuk. Ehhez műszaki, gépkocsivezetői, nyomozókutya-vezetői, rádiós, géptávíró és híradás-technikai kiképzést is kapnak az ilyen feladattal megbízott katonák. A határőrtiszti hivatást választó fiatalok a hároméves tiszti iskola befejeztével a tiszti rendfokozattal együtt politechnikai tanári képesítést is kapnak.⁴¹⁶ A korabeli időszak színfoltja, hogy az NDK Belügyminisztériumának voltak „fegyveres erői”, amelyek katonai szervezésű, teljesen gépesített rendőralakulatok voltak.⁴¹⁷

Az ő kiképzésükben is fontos szerepe volt a testnevelésnek, amely megvédi a fiatal katonák egészségét, ugyanakkor edzi fizikai erőnlétüket. Az atlétikai, gimnasztikai, úszó- és judo-önvédelmi gyakorlatok növelik a katonák állóképességét, ügyességét.⁴¹⁸

---

⁴¹⁵ Uo.

⁴¹⁶ Uo. 71.o.

⁴¹⁷ Uo. 72.o.

⁴¹⁸ Uo. 73.o.

Az NDK határőrségének, szolgálati tapasztalataik bemutatása mellett a Szovjetunió határőrségének lapjából is megjelentetett a Külföldi Figyelő egy írást: A matematikai ismeretek felhasználása a határőrizetben címmel.⁴¹⁹

A cikk azzal kezdődik, hogyan lehetett volna megelőzni egy egyszerű matematikai számítással egy magasfigyelő rossz (alacsony...) helyre telepítését. A továbbiakban pedig bemutatja, milyen hasznos tud lenni a matematikai módszerek alkalmazása nem csak a határőrizet technikai, hanem a harcászati feladatok megoldásánál is. Például, hogy milyen erővel lehet pontosan lezárni az adott határszakaszt, vagy hová kell tenni a határsértés helyétől meghatározott távolságra a záróvonal helyét, hozzávetőleges hosszát, a felhasználandó járőrök számát, sűrűségét stb. Végezetül leszögezi: „Az államhatár őrizetének matematizációja elkerülhetetlen folyamat, amely tükrözi a határőrizettel szemben támasztott korszerű követelményeket, az erők és eszközök legcélszerűbb felhasználásának szükségességét. A matematika új lehetőségeket tár fel a határőrizet terén – tudományos alapokon.”⁴²⁰

A vizsgált időszakban a legtöbb cikk a korabeli északi szomszédunk, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság határőrizeti tapasztalatairól szól. Két cikk is foglalkozik a határőrújoncok kiképzésével.

Az egyik „A határőr tisztesek (sic!) feladatai az újonckiképzésben” című, a személyes példa erejét emeli ki a szakmódszertani ajánlások mellett. „A kiképző zászlóalj (sic!) szakaszparancsnokának munkája” című írás a fenti ajánlásokat már a tisztek szintjén mutatja be, részletezi.

„Az államhatár őrizetének problémái” című írás az RR 3 rádiólokátor alkalmazási lehetőségeinek vizsgálatával kezdődik a földi célok – főleg mozgó személyek – meghatározására és követésére, majd bemutatja és összehasonlítja egy hazai, és a szovjetfejlesztésű elektromos jelzőberendezés hatékonyságát, előnyeit, hátrányait, alkalmazásuk tapasztalatait.

Érzékeny témát érint a Pohranicnik átvett szerkesztőségi cikke: „A szökések – mint komoly probléma”. Érthető a cikk átvétele, hiszen a korabeli időszakban a legsúlyosabb rendkívüli események közé tartozott a határőrség tagjának külföldre szökése. Ez mindenkor jelentős erkölcsi, politikai és anyagi károkat okozott, ezért

---

⁴¹⁹ KARAKOZOV: A matematikai ismeretek felhasználása a határőrizetben. A Belügyi Szemle Tájékoztatója, 1972/11. szám, 97.o.

⁴²⁰ Uo. 99. o.

megkövetelte a probléma mélyreható felmérését, majd elemzését. A külföldre szökések okai sokrétűek és számos vetületben jelentkeztek. Ezért, felismerésükhöz és megelőzésükhöz nélkülözhetetlen felmérésük komplex összefoglalást igényelt, minden érdekelt beavatkozásával.

Nem kevésbé értékes, ráadásul ma is hasznosítható tanulságokkal szolgál a határőr-felderítésről szóló cikk, mely szerint: „A felderítés a harci tevékenység biztosításának legfontosabb válfaja, amely nélkül lehetetlen eredményesen végrehajtani az adott feladatot. A felderítést aktív módon, minden helyzetben és minden körülmények között szüntelenül kell végezni.”⁴²¹

4.2.9. Határforgalom-ellenőrzési minták

A hidegháborús viszonyok szükségszerűen megkövetelték az érintett belügyi szervek dolgozóitól, a számba jöhető külföldi államok úti okmány- és vízumrendszerének ismeretét, az azokkal kapcsolatos változások figyelemmel kísérését. Előfordultak olyan esetek, amikor a korabeli szocialista államok állampolgárait osztrák, NSZK úti okmány felhasználásával próbálták – kisebb-nagyobb sikerrel – hazánkba is kiszöktetni. A közép-európai Magyarország a bipoláris világ időszakában a szocialista tábor egyik nyugati bástyájának számított.

Akkoriban Kelet-Európa határait vigyáztuk, védtük Nyugat, Ausztria és a vele szomszédos NSZK felől, felé. A földrajzi, politikai tények szükségessé tették, hogy a belügyi szervek megfelelő intézkedéseket tegyenek az államhatárhoz kötődő jogsértések megelőzésére, megakadályozására. Ezeknek az intézkedéseknek a megalapozását is volt hivatott a Belügyi Szemle, korabeli – többé-kevésbé rendszeres időközönként megjelenő – Külföldi Figyelőjének, vagy más nevén Tájékoztatójának szerkesztéséhez felhasznált külföldi cikkek szószerinti fordításainak, vagy az ezek feldolgozásából született írásoknak a közlése. Az első ilyen cikkek egyike az osztrák útlevel- és vízumrendszerrel kapcsolatban magyar szemszögből felmerülő problémákat taglalta.

A tanulmány a menekültek kérdését is érintette, bár e problémát elsősorban nem politikai oldaláról, hanem a nemzetközi forgalom szempontjából vizsgálta. Azért is

---

⁴²¹ CERMAN, Frantisek: Felderítés szervezése a határország egységeiben. A Belügyi Szemle Tájékoztatója, 1972/13. szám 86. o.

volt indokolt foglalkozni ezzel a kérdéssel, mert a „menekültprobléma” jogi rendezése Magyarországon és a szocialista táborban akkoriban még csak elkezdődött.⁴²²

A genfi egyezmény szerint a szerződő államok olyan menekültek részére, akik engedéllyel tartózkodnak területükön, utazási okmányt állítanak ki. De a szocialista országok illegálisan külföldre jutott állampolgáraival kapcsolatban felvetődött problémák egyike, hogy például „... az a személy, aki rendes tartózkodási helye államának útlevelével rendelkezik, semmi esetre sem minősíthető menekültnek.”⁴²³

Magyarországon nem volt arra vonatkozó jogszabály, hogy ezt az utazási okmányt hazánkban elismerik-e vagy sem, ezért nem lehetett ezt a kérdést rendezettnek tekinteni. „Az okmány elismerése ugyanis az egyezmény függelékének tekintett rendelkezés folytán csak az abban részes államok számára kötelező, következésképpen, ha valamely, az egyezményhez nem csatlakozott állam (mint pl. a Magyar Népköztársaság) ezt az okmányt elismerné, erre vonatkozólag jogszabályi rendelkezéssel kellene intézkednie. Ilyen magyar jogszabály hiánya egyértelműen arra utal, hogy ezt az utazási okmányt útlevélként vagy útlevélpótló okmányként nem ismerjük el.”⁴²⁴

A szocialista világrendszer határai őrzésének egy másik aspektusát taglalta a nyugat-berlini személyi igazolvánnyal kapcsolatos idegenrendészeti problémahalmazra figyelmet felhívó írás.

Az NSZK korabeli hivatalos álláspontja szerint a nyugat-berliniek nyugatnémet állampolgárok, következésképpen nemzeti útlevél használatára jogosultak voltak. A nyugat-berlini hatóságok lakosaik számára nyugatnémet útleveleket adtak ki, amelyeket a „kapitalista” országok elismertek. A „szocialista” országok viszont abból a tényből indultak ki, hogy Nyugat-Berlin nem része az NSZK-nak, az említett útleveleket nem ismerték el. Fontos politikai kérdés volt tehát, hogy a vízumkiadó és határforgalom-ellenőrző szerveink nyugatnémet útlevelek esetében vizsgálják a kiállítás helyét, a kiállító hatóságot, mert a Nyugat-Berlinben kiállított nyugatnémet útlevélbe magyar vízum nem volt adható. Ezzel azonos elbírálás alá esett az az

---

⁴²² SZEPEŠ Ödön: Néhány probléma az osztrák útlevél- és vízumrendszerrel kapcsolatban. A Belügyi Szemle Tájékoztatója, 1968/10. szám, 89. o.

⁴²³ Uo.: 93.

⁴²⁴ Uo.: 94.

NSZK-ban kiadott útlevel is, amelynek érvényességét a nyugat-berlini hatóságok hosszabbították meg. Minthogy a nyugat-berlini hatóságok külön saját útlevelet nem állítottak ki a szocialista országok útlevelet helyettesítő személyi okmányként a nyugat-berlini hatóságok által a lakosaik részére kiállított személyi igazolványt, a nyolc lapból álló könyvecskét fogadták el. Mivel a személyi igazolvány nem felel meg az útlevelekkel szemben támasztott követelményeknek, a szocialista országok vízumukat, ezzel együtt átléptető bélyegzőlenyomataikat külön lapokra adták. Ráadásul a nyugatnémet hatóságok nem követelték meg a kérelmező hatóság előtti személyes megjelenését.⁴²⁵

A nyugat-berlini lakosok utazásaival összefüggő problémákat csak bonyolította, hogy ezek a személyek gyakorlatilag két úti okmánnyal is (nyugat-berlini személyi igazolvány és NSZK útlevel) rendelkezettek. Nemzetközi utazásaik során egyik országban az egyik, másik országban a másik okmányukkal utaztak, attól függően, hogy számukra melyik nyújtott kedvezőbb feltételeket, illetőleg melyiket fogadták el az adott országban.

4.2.10. Összegzés

Az előző fejezet összegzéséből kiolvashatjuk, hogy a Belügyi Szemle, a Belügyminisztérium központi folyóirata és jogelődje, mint rendészeti szakfolyóirat számára, a korabeli fennálló társadalmi rendszerben, a (párt-) politika szolgálata, a rendszer működésének jellemzőiből adódóan nem volt szabadon választható. Sőt kezdetben a párhierarchia a szerkesztőség konstruktív hozzáállásának is kijelölte a határait.

Ez a nyíltan hirdetett politikai elkötelezettség azonban a hatvanas évektől fokozatosan, korszakonként más és más intenzitással, teret engedett a szakmai és a tudományos szempontoknak.

Ezek kiderülnek a korszak belügyi tevékenységi köreiből érzékeltetésként kiválasztott, akkoriban alighanem legfontosabbnak számító állambiztonsági és határőrizeti képzettségem okán kiválasztott, határőrizeti szakterülettel kapcsolatban

---

⁴²⁵ SZEMENYEI PÁL: Visszaélési lehetőségek a nyugat-berlini személyi igazolvánnyal. A Belügyi Szemle Tájékoztatója, 1970/12. szám, 108. o.

született, a Szemle Külföldi Figyelőjébe „bújtatott” anyagaiból is. Az állambiztonsági szakterülettel kapcsolatban megjelent anyagokból két gondolatot mindenképp célszerű kiemelni. Legfőképp, a „Kémelhárítás a demokratikus jogállamban” című anyag következtetései. Ezek az 1966-os megállapítások legalább negyedszázaddal a hazai releváns jogszabályi környezet előtt jártak!... A másik gondolat, hogy egy ország és a benne élők biztonságának szavatolása az elvárás szintjén csak, a magas szintű társadalmi tudatosság és érettség folyamatos erősítésével megoldható. Ennek a vizsgált időszakban, de mának szólóan is példaadó élharcosa volt a Belügyi Szemle.

Ez utóbbi szerkesztősége, az olvasói igények alapján létrehozott –főként vezetőknek járó – Tájékoztatóban, más néven Külföldi Figyelőben igyekezett mind teljesebb képet adni a korabeli Magyar Népköztársaság közvetlen szomszédságában használt határőrizeti, határforgalom-ellenőrzési módszerekről.

Az osztrák és NSZK „kapitalista” tapasztalatok megosztásával pedig egyfajta missziót is vállalt a figyelemre méltó, a határforgalom gyorsítását szolgáló módszerek szocialista országba, táborba importálásával. A cikkek olvastán eszünkbe juthat, hogy ma is a magyar és szomszédos határátkelőkön jórészt az ekkor, 30-40 évvel ezelőtt, cikkekben rögzített, ajánlott megoldások működnek, a genfi konvencióban lefektetekkel és a vele kapcsolatosan 1968(!)-ban közöltekkel egyetemben...

4.3. Külföldi médiatapasztalatok a Szemle Tájékoztatójában (1963–1972) megelőzés – bűnüldözés – ifjúságnevelő

Az irányadó szakmai és a kor szelleméhez igazodó Belügyi Szemlében megjelenő anyagok, a hazai történések bemutatása mellett jellemzően kelet-európai bűneseteket, bűnügyi lapok írásait dolgozták fel. Ezt egészítette ki a már korábban említett, szintén a szerkesztőség munkatársai által összeállított, 1963-tól negyedévente, „Szolgálati használatra” minősítéssel megjelentetett, „A Belügyi Szemle Tájékoztatója.”

A periodika összeállításáért felelős munkatársak éberren figyelték, válogatták és fordították a bűnügyi, szakmai lapokban a korszerű technikai eszközök bemutatásáról, ezek felhasználásának lehetséges módozatairól szóló írásokat. Fél évszázad távlatából időszerű visszatekinteni: milyen, a médiával kapcsolatos „nyugati” írásokat tartottak akkor figyelemre méltónak, ezeknek lett-e hazai hatásuk a Belügyminisztérium korabeli vagy későbbi tevékenységében, miben rejlik mondanivalójuk máig szóló érvénye? Az audiovizuális kommunikáció mindennapjaink részévé válása szolgál bizonyítékul e módszer alkalmazásának előnyeiről. Ezért írásomban, hiánypótló szándékkal, főként az efféle kommunikációs módszer mára feledésbe merült, hátrányos következményeinek időtálló megállapításait veszem számba.

A hatvanas évek elején kialakult új belpolitikai helyzet megkívánta a belügyi tevékenységet népszerűsítő minisztériumi feladatokhoz a társadalom széles rétegeit megnyerni szándékozó belügyi propaganda korszerűsítését is. Eszközei közül abban az időben a legmeghatározóbbak, legerősebbek a belügyi kiadású sajtótermékek voltak, különösen a „zászlóshajó”, a Belügyi Szemle. Hasonló súlyú volt a szemle főként vezetőknél szóló és címzett, a nyugati világban megjelent, belügyi témába vágó cikkeiből összeállított időszakos tájékoztatója, amely anyagaiban jelentős teret szentelt a nyugati médiatapasztalatok figyelemre méltó, hasznosítható ismertetésének is.

4.3.1. A média, mint ifjúságnevelő eszköz, és veszélyei: unalomból – passzivitásba

Werfer Gerhardt az „Öffentliche Sicherheit” című osztrák folyóiratban megjelent, „A sajtó, a film, a rádió és a televízió, mint az ifjúság nevelésének eszközei és az ezekkel kapcsolatos veszélyek”⁴²⁶ című cikke szerint az emberiség történelmének minden korszaka „kitermelte magának az eszmék kicserélésére vonatkozó sajátos

---

⁴²⁶ Belügyi Szemle Tájékoztatója (1963/1–2.) 10. o.

formákat. Ez által nyert minden időkből kielégítést az emberek közlési szükséglete egymás felé tudásukról, véleményükről, érzéseikről.”

Werfer Gerhardt írását, mint láthatjuk, „A Belügyi Szemle Külföldi Figyelője” vagy más néven „Tájékoztatója” e témában az elsők között válogatta be a lefordítandók, a magyar belügyi olvasótáborral is megismertetendőkhöz. Az osztrák szerző dolgozatában egyebek közt hozzáfűzi a korabeli technikai vívmányok értékeléseként, hogy az „emberek nagy része ma – az ésszerűsített munkaszervezés és a növekvő társadalmi intézkedések következtében – jóval, több szabadidővel rendelkezik, mint a korábbi nemzedékek. Ugyanakkor sokkal nagyobb az unatkozás veszélye is.”

A szerző a cikk további részében megállapítja, hogy valamennyi országban hatalmas, virágzó ipar fejlődött ki a technika új vívmányait is felhasználó, főként passzív unaloműzésre.

Amint Werfer Gerhardt cikkében leszögezi, az ötvenes években, az USA-ban és Nyugat-Európában a „comics” képregényekkel kapcsolatos üzleti siker minden idők legnagyobb eladási eredményét képezte. Az USA-ban egyes képregények egyszerre akár több mint 500 amerikai újságban jelentek meg, 45–75 milliós olvasótáborral. Bécsben, 1955-ben 50 comicssorozat, 60 szenny- és 80 gicssorozat volt forgalomban. A „rém-képregények” előre nem várt kedvezőtlen eredményeként viszont ugrásszerűen megnőtt az erőszakos cselekmények száma. Kénytelenek voltak megakadályozni a pornográf vagy bűnözésre csábító képregények széles körű nyilvános terjesztését – fejezi be a szerző ezt a gondolatmenetét.

Felmerülhet a kérdés; miért került ennyire előtérbe a képekkel történő kifejezőmód? A válasz egyszerűbb, mint gondolnánk: mert a kép az analfabéták által is könnyen érthető! Szemben a szó, a mondat tartalmával, a kifejezőmóddal, melynek azonosítása, megértése bizonyos előképzettséget, felismerése összpontosítást igényel. Pedig a stílusukból adódóan elnagyolt képregények és különösen a másodperctörések alatt vibráló képes közlések –egyfajta melléktermékként – szétszórtágot és rendetlenséget, állandó nyughatatlanságot sugároznak.

A folyóiratcikk szerzője a veszélyeket sorolva, a képregények népszerűsítését felkaroló bulvársajtóval kapcsolatban rámutatott, hogy ezekben a sajtótermékekben a hangneme is igen alacsony színvonalú, a legdurvább utcai zsargont használó.

Gyakoriak például az olyan riportok és cikkek, amelyekben bűnözők és félvilági hölgyek nyilatkoznak a maguk alvilági, triviális vagy szeméremsertő stílusában.

Az osztrák szerző a film káros hatásait taglalva előrebozsátja, hogy ezekkel a pszichológusok és pedagógusok már behatóan foglalkoztak. Megállapításaik szerint a serdülőkör előtti gyermek a mindennapi élet valóságához illeszti a filmbeli történeket. A profik által megtervezett látványos elemek viszont nemcsak a mozivásznak, vagy még inkább a képernyők elé bilincselik a gyermekeket, hanem a világgal ismerkedő nemzedék szívesebben fogadja el a művilágot valónak és irányadónak, miután még kevés természetes élményben van részük. A film ismeretlen világba kalauzolja, izgalmas események részesévé teszi őket, idejekorán felkelti a serdülők nemi érdeklődését, közeledését a nemi kapcsolatok világába, megjelenik, kialakul bennük a sztárkultusz. Az alkotás egyfajta boldogságpótlékként egyben növeli nézője önérzetét is, ami csak időleges ugyan, de sok mozibajárással tovább fokozható. A filmben látottak szerint a felnőttek is gyakran tévednek, néha butábbak, mint a gyerekek, például a korabeli, népszerű Stan és Pan filmekben. Amint az osztrák szerző a témát kutató pszichológusokkal, pedagógusokkal egyetértve megállapítja, ezek az alkotások a tekintélyszegény világban a gyerekek számára feltétlenül igaznak hatnak. Az a megállapítása pedig ma is igaz, hogy a filmek jó része az életet elgiccsesíti, túlzottan leegyszerűsítve, mesterkélrt helyzeteket részletezve túl gondtalannak tünteti fel.⁴²⁷

Werfer Gerhardt dolgozatának befejező részében röviden szól az akkoriban újdonságnak számító rádióról és televízióról is. A rádió ismeretterjesztő hasznossága melletti veszélyét a szerző a korlátlan rádióhallgatásban, a zajkulissza-használatban látja. A televízió robbanásszerű terjedésének titka a szerző szerint az, hogy a képernyőről sugárzott műsor révén a néző mindent látónak, mindent tudónak és mindenütt jelen lévőnek, vagyis a régóta vágyott mindenhatóság útján haladónak érzi magát. Ugyanakkor, mint megjegyezte, egy televíziókészülék birtoklása a kezdetekben alkalmas volt a társadalmi felemelkedés fitogtatására is.

A cikk szerint a televíziózás első káros hatásai közt szerepel, hogy a tv elterjedésének hőskorában, a profi technikával, nagy megjelenítő erővel játszott izgalmas filmek nézése közben a nézők körében többször előfordult szívroham. Az

---

⁴²⁷ Uo. 11. o.

egyéb tévés hatások tekintetében érdekes napjainkból visszatekinteni arra, hogy az USA kultúrkritikusai a televízió két legfőbb hatását az alábbiakban látták:

„1. A televízió unintelligens, passzív és ítélőképesség nélküli réteget hoz léte azokból, akik nap nap után némán ülnek a képernyő előtt.

2. A televízióval rendelkező legtöbb család szokásai, elfoglaltságai és a családi élet társadalmi formái megváltoznak.”

A cikk szerint a műsorok összeállításában kizárólag az üzleti szempontok vezetnek. A tévécsatornák nagy része a reklámbevételek növelése miatt szenzációk, izgalmas történetek sugárzására és a legkönnyebb műfajú szórakoztatásra törekszik. A mértéktelen televízió nézés a gyermekeknél alvási vagy akár komolyabb kezelést igénylő idegzavarokhoz vezethet, megzavarva érzelmi életük fejlődését, túlzottan az egyoldalú intellektuális felfogásra befolyásolva őket.

Werfer Gerhardt cikkét összefoglalóan azzal fejezi be, „hogy a sajtó, a film a rádió és a televízió a modern élet realitásai, amelyek elől kitérni vagy valamelyik elől gyermekeinket elzárni nem tudjuk. Ha azt akarjuk, hogy a gyermek lelki, erkölcsi és művelődési fejlődésére kedvező hatást gyakoroljanak, úgy a szülőknek, az iskoláknak és a hatóságoknak maradéktalanul teljesíteniük kell a rájuk eső feladatokat annak érdekében, hogy az említett közlési eszközök a népművelés és a haladás eszközeivé válhassanak.”⁴²⁸

A Belügyi Szemle 1969-es Tájékoztatójában szereplő, a korabeli meghatározás szerint a „nyugatnémet” Kriminallistik 1969/1. számából a szerző említése nélkül átvett anyag kivonatos közlése szintén szolgál ma is hasznos, érvényes tanulságokkal.⁴²⁹ Amint a cikk megállapítja, a bűnözéssel foglalkozó híradások egyre jobban terjednek a tömegtájékoztató eszközökben. Az írás azonban kevésbé tartja veszélyesnek a műsorok bűnözési módszereket, fogásokat terjesztő hatását. Ugyanakkor a szerző cikkében eddig ismeretlen veszélyekre hívja fel a figyelmet, amelyek viszont az újságokban, képes folyóiratokban éppen úgy napvilágra kerülnek, mint a mozik vásznain vagy a televízió-képernyőn. „Soha nem mutatták be a bűnözőket ilyen túlzott mértékben, irigységgel és csodálattal körülvett, sőt megdicsőült módon a közönséges polgároknak, mint napjainkban.” A példaként

---

⁴²⁸ Uo. 12. o.

⁴²⁹ Belügyi Szemle Tájékoztatója (1969/9.) 26. o. (Szerző és cím nélkül.)

felhozott, az akkoriban a tévében sugárzott, feltárt tények alapján készült postarabló-sorozat nem várt hatásaként úgy tűnt, egyedül a postarablók élvezték a nézők bizalmát. Akik „csak” szükség esetén ütöttek le valakit egy vasrúddal, elhallgatva, hogy az illető egész életében nyomorék maradt... Mert ez már nem illett volna a „nemes úriember gengszterek” meséjébe. A nézők rosszallása mindig oda irányult, ahová a film készítői irányították.

Mint a szerző cikkében keserűen megállapítja, a tettetést hősként magasztaló sorozatra a gyártó 2,1 millió márkát fizetett, és a műsor kb. 20 millió embert vonzott a képernyők elé. „A szimpátiareklám rendkívül ésszerű volt, 10 pfennig esett egy személyre. Ezt, egyetlen, alvilág által megbízott reklámügynökség sem tudta volna olcsóbban megcsinálni...” Nem kevésbé figyelemre méltó a szerző következő észrevétele a média és a bűnözés kölcsönhatásáról.

„Hulla nélkül a legjobb krimi sem ér semmit!” – hangzik a korabeli (és nem csak korabeli) szerzői bölcsesség. A néző, egyben állampolgár pedig a gyilkossági történetek tömegfogyasztójaként a benne kialakított kép szerint foglal állást a bűnözéssel kapcsolatban, azaz a közvélemény a képernyőn látottak, rádióban hallottak alapján szinte kizárólag az erőszakos bűncselekmények felderítésére igényli a rendőrségi erőfeszítések összpontosítását. Miközben a többi, kriminálpolitikai szempontból éppen ilyen fontos estre jellemzően nem jut elég erő. A cikk frappáns példája szerint: „Egy 10 000 márkát magával ragadó bankrabló rendőrszázadokat mozgósít, miközben a gyanútlan, több száz és száz áldozatától milliókat kicsaló ügyével a rendőrség egyetlen tisztviselője foglalkozik, sokszor évekig.”

A Polgári jog kategóriái közt szereplő „jó hírnév”-vel védett csalókról szólt a következő írás. A bűnmegelőzés és a nyilvánosság már akkoriban is sok ellentmondást próbált leküzdeni. „A modern csaló előszeretettel rejtőzik egy cég álarca alá. A rendőrség és a bíróságok fáradozása, egy ilyen szélhámos vállalat tevékenységét a büntetőjog eszközeivel sújtani, sok évet vesz igénybe.”⁴³⁰ A cikk további részében taglalja, hogy e fáradozás közben miként gyarapszik az átvert áldozatok száma, akiket viszont nem lehet megóvni, hisz jogerős büntetőítéletig az ilyen vállalatok is változatlanul virágozhatnak, terjeszkedhetnek, hisz a polgári jog biztosítja számukra a „jó hírnévhez való jog”-ot.

---

⁴³⁰ Uo. 27. o.

Nem csak a polgári jog kategóriái, de a sajtószabadság, mint alapérték tiszteletben tartása is dolgozhatott az ifjúságvédelem ellen a korabeli NSZK-ban, mint a továbbiakban olvashatjuk.

A Robert Schilling, NSZK-kormányfőtanácsosa által írott, a Literarischer Jugendschutz hasábjairól 1959-ben átvett írás arról szól, hogy a korabeli NSZK-ban évről évre növekedett a zug- és szennyirodalmi termékek mennyisége. A szerző ennek visszaszorítására és az ifjúság védelmére szükségesnek tartotta az e tárgyban korábban hozott jogszabály módosítását. Mint a kormányfőtanácsos leszögezi, a zug- és szennyirodalom terjesztése mellett tilalmazni kell a nivótlan irodalmi termékekét is. Ezek közé sorolta a nyers erőszakot, a bűnözést, a háborút vagy a faji gyűlöletet dicsőítő, népszerűsítő, a borzalmaiknál fogva az ifjúság idegeire veszélyes alkotásokat is.

A korabeli NSZK-ban működő mintegy 20 000 kölcsönkönyvtár⁴³¹ bő háromnegyedét zugkönyvtárak tették ki, főként giccsregényeket és hátborzongató rémregényeket nyújtva a közönségnek. A brutalitás kultusza mellett megtalálhatók voltak kínálatukban a csökkenő népszerűségű „comics” képregények, valamint az erotikus irodalom is. A szerző kitért az aktképsorozatok és -füzetek, pornográf prospektusok forgalmazására, majd az ifjúságra veszélyes hanglemezek, filmek problémáját tárgyalta. A tanulmány szerzője jogszabály-módosító javaslata mellett már akkor fontosnak tartotta egyebek között az ifjúság védelmében a társadalom széles körű összefogását is, ami persze ma sincs másként.

A technika vívmányait, már a korabeli bűnüldözés is rögtön alkalmazta; mint olvashatjuk egyebek mellett az angol rendőrségi tv-s szolgálatról.

A „Die Polizei” 1962/7-es számából átvett rövid, egyoldalas írás⁴³² a televízió New York-i rendőrség által történt felhasználásáról szólt. Mint az anyagból kiderül, az USA-ban, a televíziózás hőskorában a körözés bevezetésével kapcsolatban keletkezett vita során is fő szempont volt mérlegelni, hogy a tévéskörözés bevezetésével kapcsolatos költségek nem haladják-e meg a várható eredményeket. A hőskorban körözési fényképek rejtjelezett, rendőrsőkre történő továbbításával

---

⁴³¹ Uo. 44.

⁴³² A Belügyi Szemle Tájékoztatója (1963/1–2.) 36.

kísérleteztek,⁴³³ nagy reményeket fűzve a televíziózás lehetőségeinek egyéb, a bűnüldözésben felhasználható módszereihez.

Mint a szerző és eredeti cím nélkül szemlézett cikk bevezetője leszögezi, „az ipari televíziót mérsékelt sikerrel használják a közlekedés irányítására, ellenőrzésére. Viszont Liverpool nyüzsgő tömegét 94 televíziós szem ellenőrzi, segítve kiemelni a bűnözőket, de ami még fontosabb, elriasztva a leendő törvénysértőket.”⁴³⁴ A jövőt illetően pedig a szerző egy Országos Rendőrségi Televíziós Szolgálatra gondolt, amely gyorsan és eredményesen, a bűntettek felderítését szolgáló vizuális információkkal látná el az ország rendőrállomásait, rendőreit.

A cikk írója a korabeli hírközlő rendszerüket elavultnak tekintette, amelyből kiutat a már említett országos, illetve a régiók szintjén egy-egy régiós televíziós szolgálat jelentené, a helyi jelentőségű bűntények felgöngyölítésének segítésére. A zárt láncú tévécsatornák alkalmasak lennének a személyi körözések mellett tárgykörözések közzétételére is. A rögzített időpontban sugárzott adást mindennap egy adott időszámban megismételnék. A járőrszolgálatban lévő rendőrök pedig a megfelelő időben betérnének a televízióval rendelkező szakasz- vagy körzeti rendőri egységhez. A nehézkesnek tűnő módszerrel együtt, mint a cikk szerzője jó érzékkel már akkor rögzítette, a tévészolgálat előnyei túlszárnyalják a hátrányokat.

Az anyag, kivonatos közlés a *Kriminalistik* 1971/2. számából, a hazánkban napjainkig sugárzott „Kék fény” című műsorhoz hasonló „Aktajelzés: X.Y. megoldatlan” című nyugatnémet tévéműsor kapcsán kibontakozott viták tanulságait összegzi.⁴³⁵ A felmerült kérdések: „Nem törvényellenes-e a televízió keresztül történő körözés? Milyen feltételek mellett töltsön be kriminálpolitikai célokat? Mi kell ahhoz, hogy a körözés e módja taktikailag megfelelő legyen?”⁴³⁶

Felmerült ugyanis, hogy egy bűneset kapcsán a nyilvánosság bevonása sérti a bűncselekmény sértettjének és az elkövetőjének is az alapvető személyiségi jogait. A nyilvánosság bevonása nélkül azonban a hatóságok passzivitásra lennének kárhóztatva, nem vehetnék igénybe a lakosság segítségét. Viszont a magánérdeknél a közösség érdeke előbbre való. Ezért feltétlenül indokolt a „nagyfokú társadalomra

---

⁴³³ Uo.

⁴³⁴ A Belügyi Szemle Tájékoztatója (1968/8.) 32.

⁴³⁵ A Belügyi Szemle Tájékoztatója (1971/12.) 30.

⁴³⁶ Uo.

(sic!) veszélyességet magukban foglaló, súlyos bűncselekmények, a nagy károkat okozó bűncselekmény-sorozatok, a közveszélyű cselekmények, a szervezett bűnbandák, valamint a szokásos és hivatásos bűnözők esetében a körözés ezen eszközához folyamodni.⁴³⁷

Egy következő cikk arról számol be, hogy napirendre került a két világrendszer korabeli ádáz ideológiai, illetve médiaküzdelmét szimbolizáló két, CIA-működtetésű, reprezentáns rádióállomás jövőjének kérdése. A Münchenben működő „magánjellegű”, „hidegháborús csökevényeknek” is tartott amerikai adóállomások, a „Szabad Európa Rádió, a kelet-európaiakhoz öt nyelven, 46 hullámhosszon szóló (napi 20 óra Csehszlovákiának szánt adás, 19 óra Lengyelország és Magyarország számára stb.), illetve a Szovjetunió népeinek, 36 hullámhosszon sugárzott, Szabadság Rádió”⁴³⁸ fenntartása újra éles viták tárgya volt az Egyesült Államokban.

A hatvanas, hetvenes évek rendőrségi témájú külföldi médiájának társadalmi következményeit, benne a bűnözés terjedésére, hatékony megelőzésére, a bűnüldözésre gyakorolt hatását vizsgáló írások fontos szerepet, szakmai tájékoztatást nyújtottak az akkoriban a témával foglalkozó szakembereknek, vezetőiknek. Fél évszázad távlatából visszatekintve láthatjuk, hogy bizonyos részeikben az akkoriban a Belügyi Szemle tapasztalt munkatársai által, értő módon kiválasztott, értékesnek ítélt, idegen nyelvről lefordított írások ma is időszerűek. Gondolhatunk a bűnmegelőzés vagy az ifjúságvédelem témájában megjelentetettekre.

Mai szemmel, ezeken a korabeli bűnüldözési, bűnmegelőzési technikai újdonságokon már régen túlhaladt az idő. Akkoriban viszont a Szemle Tájékoztatója, vagy Külföldi Figyelője szinte naprakészen szemlélte és lényegében át is tudta fogni a szakterület német, angol, orosz, vagy a szomszédos, illetve szocialista országok nyelvén megjelent anyagokat.

Az audiovizuális eszközök gyors népszerűvé válásakor már felvetődött káros következmények kiküszöbölésére – mint láttuk – történtek lépések. Ugyanakkor nemcsak az ifjúság, a felnövekvő nemzedék védelmében dolgozó bűnmegelőzési vagy a bűnözés visszaszorításáért a bűnüldözés területén küzdő szakemberek, hanem

---

⁴³⁷ Uo. 31.

⁴³⁸ Uo. 38.

– amint az egyik szemlézett német ifjúságvédelmi cikk összegzésében szerepelt – az egész társadalom összefogására van szükség.

A szakmai tapasztalatokat, tudományos kutatást más rovatokban is népszerűsítették. A fenti, nevesített szakterületek mellett a Szemle más szerkezetben, eltérő módon, átfogóbb elnevezésű rovataiban is népszerűsítette a legjobb elméletet, gyakorlatot. Ilyenek voltak például a szolgálati tapasztalatok, a régen elkövetett gyilkosságok, a szakértők gyakorlatából, a rendőrség története stb. A szakmai elméleti tudás mélyítéséhez széleskörűen felhasználta a sajtótörténet, sajtóműfajok jól bevált megoldásait műfaj-rovatcímeikkel, mint; az információ, a hírek, a tájékoztató, az interjú, a lapszemle, a reflexió, a könyvismertetés, a fórum, pályázat stb.

A Szemlében a rendészetelméletet és gyakorlatot évtizedeken át tudományos igényvel vizsgáló, népszerűsítő írások mennyisége, színvonala együtt haladt a minisztériumban a szakmai-tudományos tevékenységet elmélyítő belügyi parancsok, utasítások kívánalmaival. Hamarosan megjelentek a szakmai tapasztalatokat feldolgozó belügyi kutatások elemzése, mint például a belügyi kutatóhelyek jóváhagyott ötéves kutatási terveiből is készült egy vizsgálat. Lévén a bűnözés komplex társadalmi jelenség, a komplexitás egyik eleme, az interdiszciplinaritás. A kutató a tervekben szereplő bűnüldözési témáknál 19 tudományterületet talált. Politológiát a témák 43%-ában, de csökkenő arányban szerepelt még: szociológia, pszichológia, kriminológia, szervezés- és vezetéselmélet, kriminalisztika, pedagógia, filozófia, büntetőjog, műszaki tudományok, rendszerelmélet, információ-elmélet, természettudományok, amelyek aránya már csak 10%. Még kisebb arányban a statisztika, prognosztika, hadtudomány, tudományszervezés, államigazgatás-jogtudomány, orvostudomány. A témák 60%-a pedig olyan ismeretekre is támaszkodik, amelyeket nem lehetett még rendszertanilag besorolni. Más megközelítésben a bűnüldözési témák interdiszciplinaritása: egy tudományterületet érint a témák 1,3%-a, kettőt 16%-a, hármat 22%-a, négyet 30%-a, öt 13%-a és hatot tíz százaléka.⁴³⁹

Több, hasonló témájú publikáció elvezetett a rendészettudomány fogalmi kérdéseire: „... a rendvédelmi szervek tudományos téren legelőször a fogalmi

---

⁴³⁹ Végvári Pirooska: A belügyi tudományos kutatás néhány elméleti kérdése, Belügyi Szemle, BM, Bp., 1976/12, 38–44. o.

kérdések tisztázására törekedjenek...Rendvédelemnek tekintem mindazokat a tevékenységi formákat, amelyek az ország törvényekkel szabályozott alkotmányos belső rendjének fenntartására és folyamatos biztosítására irányulnak. Nyilvánvaló, hogy a közrend és közbiztonság fenntartásának kérdése nem szűkíthető le sem a rendőrség, sem más rendészeti feladatokat ellátó szervezet munkájára. Belügyi részről ide értendő a határrendészet, az országos tűzvédelem, a polgári védelem, az igazgatásrendészet, továbbá a közigazgatás irányító, összehangoló tevékenysége is.”⁴⁴⁰ – fogalmazódott meg eme útkeresések eredményeként évekkel később.

Hasonlóképp nyomon követhető a rendészettudomány fejlődését szolgáló írások sora egy másik példán. Elsőként hazánkban a Szemle Külföldi Figyelőjében jelent meg cikk „A hazugság detektor (sic!) (polygraph) a japán rendőrség szolgálatában”⁴⁴¹ témával. A hetvenes években előbb a hazai titkosszolgálatok, pár évre rá pedig már a nyílt büntetőeljárásban is használták a módszert.

4.4. Tudomány versus politikai elkötelezettség

A Belügyi Szemle elmúlt évtizedekben megjelent számaiban megtalálható információtömeg elemző-értékelő feldolgozása, hasznosítása hogyan szolgálhatná a közszolgálat, a belügyi igazgatás fejlesztését, a szervezet működését. A folyóiratnak a hazai tudományos életbe való bekapcsolódása, annak szabályaihoz történő illeszkedése, napjainkban is hozzájárul a minisztériumi tevékenység tudományos szintű elismeréséhez, népszerűsítéséhez. A rendészeti szaklap propaganda-eszközkénti alkalmazása pedig tovább gazdagította a belügyi vezetés lehetőségeit saját szakpolitikai törekvései kifejezésére. A folyóirat történetében a kezdetben nyíltan hirdetett politikai elkötelezettsége a hatvanas évektől fokozatosan teret engedett a szakmai és a tudományos szempontoknak, de mindvégig akadályozta a magasabb szakmai határfok kifejtését, korszakonként más és más intenzitással.

---

⁴⁴⁰ OPÁL Sándor: A rendvédelem néhány tudományelméleti és fogalmi kérdése Belügyi Szemle, BM, Bp., 1992/6, 47–49. o.

⁴⁴¹ A Belügyi Szemle Tájékoztatója, Kiadja a BM Tanulmányi és Képzési Csoportfőnöksége, 6. szám (1966) 21.o.

Dr. Nyiri Sándor nyugállományú vezető ügyész a politika és a tudomány arányairól, mértékéről a Belügyi Szemlében: „A politika nem telepedett rá soha a folyóíratra! Voltak ugyan néha vonalas vezércikkek, de inkább a tudomány dominált a Szemlében.”⁴⁴²

A Belügyi Szemle közpolitikai, rendszertelméleti és szerkezeti fejlődése a rendszerváltásig

Az alábbiakban egyebek közt megvizsgálom miként alakultak a folyóirat szerkesztési elvei, tematikája, belső rovat szerkezete Magyarország történelmi sorsfordulóinak időszakában (1950-es évek eleje; az 1956-1963 évek; az ezt követő és a rendszerváltást megelőző időszak), mennyiben haladt a változásokkal, előttük, esetleg utánuk? A Szemlében megjelent írások statisztikai elemzésével feltárom a politikai, szakmai anyagok részarányának változását. Miként alakult a folyóirat tájékoztató, gondolkodásmód-formáló és tudományos szerepe az egyes korszakokban készült minisztériumi vezetők interjúinak szövegkritikai elemzése alapján?

4.4.1. Közszolgálat-fejlesztés a Szemle hasábjain – összehasonlító elemzés a hasonló tematikájú jogi szakfolyóiratokkal

A Belügyi Szemle hosszú éveken, évtizedeken át a büntetőtudományoknak egyik legfontosabb orgánuma volt. Gödöny József, Gönczöl Katalin, Irk Ferenc, Katona Géza, Kertész Imre, Kilényi Géza, Király Tibor, Pusztai László, Schmidt Péter, Szabó András, Szamel Lajos cikkei már a rendszerváltás előtti évtizedben az idegen eszmeiséget levetni kész, az európai jogi kultúra legjobb hagyományait őrző tudományos közélet becses darabjai voltak. Kár lenne elfeledkezni róluk! Annál is inkább, mert nekik és kutatótársaiknak köszönhető, hogy a pártállam büntetőjog-alkalmazása nem vált az önkény martalékává. A rendőrségi szakembereknek és a büntetőjogászoknak egy egész nemzedéke' nőtt fel ezeken az emberség diktálta tanításokon, amelyekből erőt meríthettek becsületük megőrzéséhez, és ahhoz is, hogy

---

⁴⁴² Mélyinterjú dr. Nyiri Sándorral: A politika nem telepedett rá soha a folyóíratra! MELLÉKLETEK

most megállják a helyüket a jogállami Magyarország bűnüldözői és igazságszolgáltatási kötelezettségeinek a teljesítésében.⁴⁴³

„A lap oldaláról nézve, a Belügyminisztérium átfogja az egész civil közigazgatást, a rendőrséget, a hírszerzés kivételével a civil nemzetbiztonsági terület egészét, a büntetés-végrehajtást. A központi államigazgatásnak ez valóban akkora szelete, hogy indokolt egy központi szakmai folyóirat működtetése. Amely, ha nem lenne tudományos, csak szakmai folyóirat, akkor is értékes lenne. De már az alapítók, Déri Pál, Katona Géza is ambicionálták, a lap tudományos szemléletmódját. A Szemlét mindig is a tudományban járatos emberek vezették. Ezt a Belügyminisztérium akceptálta, a főszerkesztő képesítési követelményében előírva a tudományos fokozatot. Történetünkben szerencsénk volt, hogy a hasonló, központi, államigazgatási, jogi folyóiratok profilját tekintve, mi hiánypótló missziót töltöttünk be. Ugyanis az igazán patinás, régi jogi szakfolyóiratok, mint a Magyar Jog és a Jogtudományi Közlöny, tartalmában sokkal nagyobb mértékben támaszkodott az alkotmányjog, a közigazgatásjog és különösen a polgári jog témakörökre, mint amilyen mértékben helyt adott a büntetőtudományoknak. Így, az utóbbi területen publikálni akarók egy idő múltán felfedezték, hogy a mi folyóiratunkba, sokkal nagyobb eséllyel tudják elhelyezni anyagaikat, mint az említett patinás lapokba. Akkoriban ugyanis létezett egy tudományági arisztokratizmus, amely szerint az igazi tudomány az a polgárjog, a civilisztika. Még éltek a nagy magyar hagyományok és úgy tartották a közigazgatás jog, a jogelmélet szintén rangos dolog, de a büntetőjog az átpolitizált terület, a hatalom egy bunkója, amivel hadakoznak és ezért az nem igazi tudomány. E kimondatlan vélemény miatt büntetőjogi anyagot sokkal nehezebb volt a fenti folyóiratokba elhelyezni. Nálunk pedig összegyűltek a büntetőjog-tudomány legjobbjai: Király Tibor, Pusztai László, Szabó András, Vígh József, akikkel a Szemle tudományos rangja már adott volt.”⁴⁴⁴

De állhat itt példaként Király Tibornak a kriminológiai cikkekhez hasonlóan nívós, a korszakot összefoglaló büntetőeljárás-jogi cikke is.

„A „szocialista” büntetőeljárás-jog eszmeileg egységes folyamata több, legalábbis két fő szakaszra bontható. Az első az unifikációé, amikor az eljárási kodifikáció arra

---

⁴⁴³ Korinek László: Egy folyóirat évfordulói, Belügyi Szemle, 1993/1, 6–7. o.

⁴⁴⁴ Mélyinterjú: dr. FINSZTER Gézával: A központi, államigazgatási, jogi folyóiratok profilját tekintve, mi hiánypótló missziót töltöttünk be... MELLÉKLETEK

irányult, hogy a bíróságon a különböző súlyú ügyekben is egyféle eljárás folyjék, abból a gondolatból kiindulva, hogy az elveknek minden ügyben egyformán kell hatályosulniuk. Ez a folyamat az 1951. évi törvényben teljesedett ki, amikor is a büntett-vétségességességítése után (1950) az eljárás is egységesíthető volt. (A fiatakorúak, a katonák büntetőeljárás-joga, a magánvádas eljárás azonban mindig kívül maradt az egységesítési tendenciákon.) Ezután megkezdődött a második szakasz, amelyre 1966-tól (lásd a 16. számú tvr.-t) mind erőteljesebben a differenciálásra való törekvés a jellemző. A ma még hatályos büntetőeljárás-jognak egyik jellemvonása éppen a különféle szempontok (a cselekmény súlya, a terhelt személye stb.) alapján kialakított eljárási változat. A kodifikáció ötödik korszaka 1989-ben kezdődött.⁴⁴⁵

A továbbiakban a cikkből megtudhatjuk, hogy a büntetőeljárás-jognak mindig, mindenütt – ha csak nem akar a féktelen elnyomás eszközévé vagy a bűnöző tehetetlen bűnpártolójává lenni – kényes egyensúly megteremtésére kell törekednie. Biztosítania kell egyfelől a társadalmat arról, hogy felelősségre vonják azokat, akik a büntetőtörvénybe ütköző módon szegték meg a társadalom normáit. Másfelől biztosítania kell a polgárokat, hogy a bűnözők elleni fellépés során a hatalom nem korlátozza a jogait alaptalanul és mértéktelenül, valamint nem zaklatja őket léptenyomon. A két érdek összehangolásának, egyensúlyban tartásának művészi megalkotásával formálható meg az eszményi büntetőeljárás-jog.⁴⁴⁶

A Büntető perrendtartás (Bp.) 2. §-a ugyan ünnepélyesen megfogalmazta a személyi szabadság biztosítékait, és az előzetes letartóztatásáról szóló szabályok is korrektül hangoztak, mindössze arról nem volt szó, hogy a letartóztatott hozzátartozóját értesíteni kell a letartóztatásról és hollétéről. Hosszú időre eltűnhetett az ember, nem tudni, hová.⁴⁴⁷

A törvénytelen perek nemcsak azért voltak törvénytelenek, mert koholt vádak alapján folytak, hanem azért is, mert bennük, félretéve a büntetőeljárás minden garanciális szabályát, „megengedhetetlen eljárási módszereket” alkalmaztak.⁴⁴⁸

---

⁴⁴⁵ Király (2003) 18.

⁴⁴⁶ Király (2003) 18–19.

⁴⁴⁷ Király (2003) 19.

⁴⁴⁸ Király (2003) 20.

4.4.2. Hasonlóságok és különbségek az Állam és Igazgatás, valamint a Belügyi Szemle folyóirat fejlődésében

Az 1949. május elsejétől megjelenő hasonló arculatú Állam és Igazgatás folyóirat, a korszak jellemzőiből is következő fejlődés csaknem ugyanazon lépcsőfokain haladt, mint az alábbiakban láthatjuk. Egyebek mellett a Belügyi Szemléhez hasonlóan nagyratörő célokat tartalmazó, valamint a rendszer működését illetően a megengedett határok közt kritikus és a lap kezdeti lépéseivel kapcsolatosan mértéktartóan önkritikus hangvételt illetően is.

„A Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének júniusi és októberi határozatai, az új kormányprogram végrehajtása fokozottabb követelményeket támaszt tanácsainkkal szemben. Az Állam és Igazgatás eddigi munkája során igyekezett ugyan a gyakorlati élet követelményeinek megfelelni, azonban ezt csak részben sikerült megoldania. Nem elég élesen és nem elég világosan vetettük fel azokat a kérdéseket, amelyeket pedig az élet, a gyakorlat félreérthetetlenül megjelölt. Nem elég bátran és ugyanakkor nem elég építően bíráltunk. Sokszor csak a >>sorok között<< mutattunk rá a hibákra és különösen nem vetettük fel a hibák megoldásának módszereit. Nem jelöltük meg a fejlődés helyes irányát. Nem figyeltünk fel eléggé az egészséges, helyes kezdeményezésekre, nem harcoltunk azok általánosításáért. Pedig ez az elmélet feladata.”⁴⁴⁹

Természetesen az Állam és Igazgatás folyóiratnak a Szemlétől eltérően nem pusztán egyetlen, a Belügyminisztérium és az alá tartozó rendőrség, állambiztonsági szervek, határőrség, tűzoltóság, büntetés-végrehajtás új szervezetét, működését kellett szolgálnia, hanem a korszak egész magyar államszervezetét, közigazgatását: „Államunk, államszervezetünk és közigazgatásunk új jellegének megfelelően új közigazgatási szakirodalmat kell létrehozni. Meg kell ismernünk az állam igazi tartalmát, az államok igazi funkcióit, az új államapparátus sajátosságait... Elsőrendű kötelességünk felmérni országunk államberendezkedésének mai helyzetét, mai

---

⁴⁴⁹ Állam és Igazgatás szerkesztőségi cikke (1953) 605–606.

adottságát, a hibákat, az előttünk álló közvetlen problémákat és mindezt összhangba kell hozni a népi demokrácia általános igényeivel.”⁴⁵⁰

Az Állam és Igazgatás hasábjain közölt, a Magyar Jogász Szövetség 1955–56. évi pályázati felhívásából kiderül, hogy a Szemle mellett a korszak jogi folyóirataiban is próbáltak kellő hangsúlyt adni a büntetőjog fejlesztésének, ezzel is elismerve azt a Szemlében szintén többször hangsúlyozott gondolatot, hogy a bűnözés elleni küzdelem nem pusztán belügyi, rendőrségi feladat:

„Tanulmány a büntetőjog köréből;

1. A motívumok szerepe a büntetés kiszabásában.
2. A garázdaság büntette a szovjet és a magyar jogban.”⁴⁵¹

Az Állam és Igazgatás szándékai szerint szintén teret kívánt adni a szakmai vitáknak, persze az „elvi tisztaság” számukra is előírt korlátok lehetőségei között: „A sok új probléma különféle megoldási lehetőségeket vet fel, ezért szükségesnek tartjuk, hogy a lap teret adjon vitáknak is. Nagyon éberrel kívánunk ügyelni az elvi tisztaságra, de nem gátoljuk, hanem ösztönözzük íróinkat a problémák merész felvetésére és a megoldási javaslatok kidolgozására.”⁴⁵² – biztatták a jövő szerzőit.

A rendszerváltást közvetlenül megelőző időszakban, az Állam és Igazgatásban is egyre nagyobb teret kaptak a politikai rendszer reformjával kapcsolatos viták, állásfoglalások, gondolatok: „A köztársasági elnöki funkció kialakításának csak akkor van értelme, ha az Elnöki Tanács egyetlen nem kívánatos jelensége sem fog újra megjelenni e jogintézményben.”⁴⁵³ – vélte a szerző.

Az Elnöki Tanács intézményével kapcsolatban a Belügyi Szemle már 1987 szeptemberében közölt egy interjút, Kilényi Gézával, az MTA Államtudományi Kutatások Programirodájának vezetőjével, aki sürgette a parlament valódi törvényhozó szerepének helyreállítását, az Elnöki Tanács törvényhozásban birtokolt általános helyettesítési jogkörének megszüntetését, a kormányzati munka tartalmi megerősítését, a tanácsrendszer önkormányzattá alakítását.⁴⁵⁴

---

⁴⁵⁰ Állam és Közigazgatás szerkesztőbizottsága (1949) 2–3.

⁴⁵¹ Szerkesztőségi cikk (1955) 756.

⁴⁵² Szerkesztőségi cikk (1959) 2.

⁴⁵³ PÁRICSI (1989) 302.

⁴⁵⁴ KORINEK (2012) 14.

A magyarországi politikai reform egyik fontos kérdése a különböző érdekképviseleti szervezetek részvétele a kormányzati akarat kialakítási folyamatokban.⁴⁵⁵

Az Állam és Igazgatás más feladataiból adódóan a Szemlénél részletesebben számolt be a reformfolyamatok állásáról, a politikai-társadalmi véleményformálás, -alakulás jelentősebb eseményeiről, például a tervezett új alkotmánnyal kapcsolatban.

A tudományos ülésen felmerült problémák is hasznos adalékok lehetnek az új alkotmány koncepciója körül kibontakozó társadalmi vitában – mutatott rá az elismert szakember.⁴⁵⁶

A tudományos közigazgatási szakfolyóirat írásaiban is mindinkább tükröződött, hogy a hazai bűnügyi helyzet romló mutatóinak, trendjeinek, tendenciájának javítása, nem lehet pusztán rendőrségi feladat.

A fővárosi gyermek- és ifjúságvédelmi munkaértekezlet a két hivatásos pártfogó kísérleti munkája alapján állást foglalt a pártfogó-felügyeleti feladatok hivatásos ellátásának szükségessége mellett, de úgy, hogy ez megvalósítsa az állami és a társadalmi segítség összhangját.⁴⁵⁷

Érdekességként idekívánkozik, a jelen KÖFOP pályázattal összefüggésben, hogy a kormányzati ágazati stratégiák közül a Magyary Zoltán közigazgatás-fejlesztési program névadójával kapcsolatban, a Belügyi Szemlében is rendszeresen publikáló dr. Szamel Lajos 1974 áprilisában megjelent megállapítása, miszerint: „A magyar polgári közigazgatás-tudomány legnagyobb hatású, külföldön is elismert egyénisége Magyary Zoltán volt.”⁴⁵⁸

4.4.3. A Magyar Jog, a Jogtudományi Közlöny és a Belügyi Szemle az államrend, a hazai jogfejlődés, jogalkalmazás szolgálatában

---

⁴⁵⁵ TÖLGYESSY (1989) 408.

⁴⁵⁶ IJJAS (1989) 563.

⁴⁵⁷ GÁBOR (1969) 1141.

⁴⁵⁸ SZAMEL (1974) 296.

Az 1954. január 1-ével alapított Magyar Jog és Külföldi Jogi Szemle tudományos folyóirat lapindító gondolatai, sok vonatkozásban hasonlóak a Rendőrségi Szemle beköszöntő cikkéhez, például a jog tiszteletben tartásával kapcsolatban.

Az új szakasz politikája nagymértékben megnövelte a jog szerepét és a jogász munka jelentőségét. A jog tiszteletben tartása és a jogász munka megbecsülése terén is új helyzetet teremtettek a kormányprogramban meghatározott elvek, valamint a Magyar Dolgozók Pártja II. Kongresszusának határozatai.⁴⁵⁹

A Magyar Jognak az a különösen fontos és megtisztelő feladata, hogy hónapról hónapra lépést tartson igazságszolgáltatásunk munkájával, időről időre felismerje azokat a legfőbb feladatokat, amelyek jogszolgáltatásunk terén felmerülnek és ezek minél eredményesebb megoldását a tájékoztatás, a véleménynyilvánítás és bírálat eszközeivel segítse elő. A jelenlegi időszakban például azt kell legfontosabb feladatának tekintenie, hogy a társadalmi tulajdon védelmében, az állami rend és fegyelem erősítésében s az állampolgárok javainak a megóvásában támogassa az igazságszolgáltatás munkájának eredményességét mind a bíróságok munkájának eredményességét, mind a bíróságok büntető gyakorlatának figyelemmel kísérésével, mind a bűnüldözés egyéb kérdéseinek feltárásával.

A Magyar Jogot azzal indítjuk útjára, hogy minden magyar jogászt segítsen jogász feladatainak legszebb jogász hagyományainkhoz méltón és nagyszerű feladataink szolgálatában minél teljesebben betöltse. – hangsúlyozta Erdei Ferenc⁴⁶⁰

A demokratikus és haladó jogászok feladata, hogy a törvénytörések leleplezésével érveket adjanak az imperialista burzsoázia elleni harcban a legszélesebb tömegmozgalmak részére. – szöveg meg egy „más hangszerelésű” szólam.⁴⁶¹

Törvényesség (akkor is, ha ehhez mindig hozzá kellett illeszteni a „szocialista” jelzőt), emberi jogok, Nyugat-Európa büntetőjogi integrációja: mindezekről csaknem húsz év óta rendszeresen publikáltak a belügyi folyóiratban. Nem csoda tehát, hogy a rendőrtudományok nyugati szakemberei ismerték, becsülték a Szemlét, és szívesen hivatkoztak a megjelent írásokra.⁴⁶²

---

⁴⁵⁹ ERDEI (1954) 1.

⁴⁶⁰ ERDEI (1954) 2.

⁴⁶¹ VAS-ZOLTÁN Péter: A törvényesség követelése – az osztályharc eszköze a burzsoá országokban, Jogtudományi Közlöny, 1953/10–11, 424. o.

⁴⁶² KORINEK (1993) 6.

Kiváló fórumává fejlődött a Belügyi Szemle a kriminalisztikának, a jogalkalmazásnak, a kriminológiának, a vezetéselméletnek és a nemzetközi tapasztalatcserének is. Tekintélyt, megbecsülést vívott ki magának e tudományágak hazai és külföldi művelőinek körében egyaránt.⁴⁶³

A Magyar Jogban a Markója Imre, az igazságügy-miniszter első helyettese tollából 1969-ben született írás: Büntető jogpolitikánk és a büntetőjog kodifikációja⁴⁶⁴ címmel jegyzett, korabeli figyelemre méltó gondolatsora is igazolta a Belügyi Szemlében bő három évtized múltán, Király Tibor tollából megjelent esszé⁴⁶⁵ tudományos értékét.

A Magyar Jog szerkesztőbizottsága az elmúlt tíz esztendő alatt következetesen törekedett arra, hogy fórumot biztosítson elsősorban a gyakorló jogászok számára a magyar jogi élet legkülönbözőbb jelenségeiről és kérdéseiről kialakult személyes nézeteik kifejtésére. A Magyar Jog szabad vitafóruma a jogászoknak, mindkét fogalom legátfogóbb értelmében. A lapban közzétett számtalan vitacikk biztosítja, hogy a szerkesztőbizottság sohasem helyezkedik a „megfellebbezhetetlen igazság” hibás álláspontjára, minden irányban és minden vonatkozásban elősegíti a bíráló szellem fejlődését.⁴⁶⁶

A Belügyi Szemle jubileumi évfordulós számaiban megjelent belügyminiszteri köszöntők, méltatások szintén jelentős értékűként említették a rendészeti tudományos szakfolyóirat hasábjain biztosított vitafórumok írásainak köszönhetően létrejött tudományos elméleti megállapításokat, ehhez igazodó gyakorlati megoldásokat.

A rendszerváltást közvetlenül megelőző 1989-ben született megállapítás a szocialista állam, fennen hirdetett jogegyenlőségének évtizedeken át megoldatlanul görgetett mély hiányosságainak egyikére is, utalóan dr. Tóth Mihály osztályvezető ügyész tollából olvashatjuk: „A vizsgálat alapján úgy ítéljük meg, hogy a hatóságok a védelem jogaival kapcsolatos kötelezettségeket javuló színvonalon teljesítik.”⁴⁶⁷

Pedig a tartalmát tekintve szintén jogi témájú társfolyóirat, az 1946. január 1-jén újraalapított Jogtudományi Közlöny, már az 1953-ban megjelent első külföldi mellékletében, az ügyvédségre vonatkozó hatályos jogszabályokból a Csehszlovák

---

⁴⁶³ KOVÁCS–TOLDY et al. (1973) 5.

⁴⁶⁴ MARKÓJA (1969) 265.

⁴⁶⁵ KIRÁLY (1993) 17–35.

⁴⁶⁶ BENEDEK (1964) 4.

⁴⁶⁷ TÓTH (1989) 353.

Köztársaságból hat jogszabályt, a Lengyel, a Román és a Bolgár Népköztársaságból kettőt-kettőt közölt.⁴⁶⁸

Utalva arra, hogy a frissen létrehozott népköztársaságokban az ügyvédség működésének újraszabályozása nem kevés gondot jelentett. De nem a szocialista politikai berendezkedés működésének alapjaiban találták (a kor viszonyai között nem is igen kereshették – a szerző megjegyzése) meg a kiváltó okot.

„A burzsoa erkölcsök, a burzsoa tudatmaradványok, a burzsoa szemléleti mód mélyen gyökerező akadályai a szocialista védelem és az új típusú védők általános kialakulásának.”⁴⁶⁹

A védelem megoldatlanságának korabeli problémája tükröződött a Belügyi Szemlében is. Az 1956-ot követő szabadabb légkör⁴⁷⁰ jele volt, hogy könyvismertetés jelent meg Király Tibor „A védelem és a védő a büntető ügyekben” című munkájáról,⁴⁷¹ hisz: „A védelem és a védői működés nélkülözhetetlen a szocialista törvényesség megvalósulása érdekében.”

Szerzője még fél évszázad múltán is kitért, a Szemlében közölt egyik cikkében erre a hiátusra: „A hazai viszonyok között például a Büntető perrendtartás nem ismerte a nyomozásban a terheltté nyilvánítást, vagyis a terhelt kötelező tájékoztatását arról, mi miatt folyik ellene az eljárás. Ha ehhez hozzávesszük, hogy a nyomozásban nem volt a védelem, kötelező és a terhelt kihallgatásánál a védő nem lehetett jelen, akkor a terhelt meglehetősen kiszolgáltatott helyzete világossá válik.”⁴⁷²

A Jogtudományi Közlöny lehetőségei, és hivatása szerint szintén síkra szállt, az 1956-os forradalmat követő megtorlások során is a – ugyan „szocialista” –, törvényesség betartásáért.

„Persze ha a törvény mást mond, mint amit a mögötte meghúzódó szándék célzott, nyilvánvalóan a törvényt kell alkalmazni.”⁴⁷³

Már a rendszerváltozás előtti 80-as évek jogi viszonyai tárulnak fel a Jogtudományi Közlöny 1984. októberi számában, a Belügyi Szemle oldalain is gyakran publikáló dr. Diczig István rendőr ezredes tanulmányának gondolataiból. „A bűnözés

---

⁴⁶⁸ Cikkgyűjtemény (1953) 2.

⁴⁶⁹ OLTÍ (1953) 428.

⁴⁷⁰ DEÁK (2017) 346.

⁴⁷¹ KIRÁLY (1963) 90.

⁴⁷² KIRÁLY (2003) 20.

⁴⁷³ HABERMANN (1957) 73.

megelőzéséhez fűződő társadalmi érdek a politikai döntésekben, a jogalkotásban és a jogalkalmazásban is kifejezésre jut. Különösen az 1960-as évek közepétől indult meg intenzív – a bűnözés megelőzésére irányuló – jogalkotási tevékenység.⁴⁷⁴ A cikk zárómondataiban olvashatjuk, hogy a bűnözés megelőzése társadalmi feladat. Ha valamennyi állami, társadalmi és gazdasági szerv a lakosság széles körű támogatásával teljesíti feladatát, az eredmény nem marad el.⁴⁷⁵

Az említett intenzív jogalkotási tevékenység egyik termékeként született és jelent meg Ádám Antalnak, a politikai rendszer alapjait érintő tanulmánya, a szocialista alkotmányosság gyakorlatának, problémáiról.⁴⁷⁶

Már közvetlenül a rendszerváltás hangulatát idézi Hevényi Attila, a Rendőrtiszti Főiskola főiskolai adjunktusának reflexiója, Szabó Andrásnak a büntetőjog reformjáról született írására: „A büntetőjognak nem szabad alattvalóként szolgálnia a közérdeket...” olvasható a cikkben. „Szerintem viszont a büntetőjognak – és közvetítőjének – bizony alattvalóként kell szolgálniuk társadalmunk tagjait.”⁴⁷⁷

A Belügyi Szemle által is meginterjúvolt dr. Kilényi Géza cikke pedig lényegében a két hónap múltán kikiáltott Magyar Köztársaság alkotmányos működése egyik fő kérdésének jogi megoldásához kívánt nemzetközi kitekintéssel hozzájárulni: „A hangsúlyozottan vázlatos nemzetközi jog-összehasonlítással egyetlen célom volt: alapot teremteni a vitához és elősegíteni, hogy megismerhessük ne csupán egymás véleményét, hanem azokat a saját nemzeti megoldásokat is, amelyekkel az egyes népek gazdagították valamennyiünk közös kincsét: a jogállam eszmerendszerét.”⁴⁷⁸

Dr. Finszter Géza, így látta a rendszerváltás előtti Belügyi Szemlét: „A központi államigazgatásnak ez valóban akkora szelete, hogy indokolt egy központi szakmai folyóirat működtetése. Amely, ha nem lenne tudományos, csak szakmai folyóirat, akkor is értékes lenne. De már az alapítók, Déri Pál, Katona Géza is ambicionálták, a lap tudományos szemléletmódját. A Szemlét mindig is a tudományban járatos emberek vezették. Ezt a Belügyminisztérium akceptálta, a főszerkesztő képzési követelményében előírva a tudományos fokozatot. Történetünkben szerencsénk volt, hogy a hasonló, központi, államigazgatási, jogi folyóiratok profilját tekintve, mi

---

⁴⁷⁴ DICZIG (1984) 835.

⁴⁷⁵ DICZIG (1984) 844.

⁴⁷⁶ ÁDÁM (1969) 5.

⁴⁷⁷ HEVÉNYI (1989) 445.

⁴⁷⁸ KILÉNYI (1989) 8.

hiánypótló missziót töltöttünk be. Ugyanis az igazán patinás, régi jogi szakfolyóiratok, mint a Magyar Jog és a Jogtudományi Közlöny, tartalmában sokkal nagyobb mértékben támaszkodott az alkotmányjog, a közigazgatásjog és különösen a polgári jog témakörökre, mint amilyen mértékben helyt adott a büntetőtudományoknak. Így, az utóbbi területen publikálni akarók egy idő múltán felfedezték, hogy a mi folyóiratunkba, sokkal nagyobb eséllyel tudják elhelyezni anyagaikat, mint az említett patinás lapokba. Akkoriban ugyanis létezett egy tudományági arisztokratizmus, amely szerint az igazi tudomány az a polgárjog, a civilisztika. Még éltek a nagy magyar hagyományok és úgy tartották a közigazgatás jog, a jogelmélet szintén rangos dolog, de a büntetőjog az átpolitizált terület, a hatalom egy bunkója, amivel hadakoznak és ezért az nem igazi tudomány. E kimondatlan vélemény miatt büntetőjogi anyagot sokkal nehezebb volt a fenti folyóiratokba elhelyezni. Nálunk pedig összegyűltek a büntetőjog-tudomány legjobbjai: Király Tibor, Pusztai László, Szabó András, Vígh József, akikkel a Szemle tudományos rangja már adott volt.”⁴⁷⁹

4.4.4. Összegzés

A Belügyi Szemle, hasonló tematikájú jogi szakfolyóiratokkal: a Jogtudományi Közlönnyel, a Magyar Joggal, további az indulásakor Állam és Igazgatásként megjelenttel történő összehasonlító elemzéséből kiolvasható, hogy a rendészeti szaklap propagandaeszközkénti alkalmazása tovább gazdagította a belügyi vezetés lehetőségeit saját törekvései szervezeten belüli és társadalmi kifejezésére. A folyóiratnak a hazai jogi tudományos életben való bekapcsolódása, annak szabályaihoz történő illeszkedése, egészen a rendszerváltásig és ezt követően napjainkban is hozzájárul a belügyminisztériumi tevékenység tudományos szintű elismeréséhez, népszerűsítéséhez. A folyóirat alakulásakor a lap nyíltan hirdetett politikai elkötelezettsége jó ideig áthatotta a szakmai anyagokat is, bár a hatvanas

---

⁴⁷⁹ Mélyinterjú dr. FINSZTER Gézával: A központi, államigazgatási, jogi folyóiratok profilját tekintve, mi hiánypótló missziót töltöttünk be... MELLÉKLETEK.

évektől fokozatosan háttérbe szorultak a politikai hatások és a lap arculatában mindinkább meghatározóvá váltak a szakmai és a tudományos szempontok.

A rendészeti szakfolyóirat és a politika múltbeli kapcsolatát, kölcsönhatását, a lappal csaknem ötven éve kapcsolatban lévő dr. Korinek László, jelenlegi főszerkesztő ekként jellemezte:

„Talán nem mindenki tudja, hogy Kádár János krimikedvelőként rendszeresen nézte a Szemle bűncselekmények, nyomozások rovatát, és belelapozott a folyóirat többi részébe is. Ha úgy gondolta, vissza is jelzett az olvasottakról. De '90 óta nem ismerek olyan esetet, hogy bárki beleszólt volna a folyóirat szerkesztésébe. Ez egy független lap, a szerkesztőség saját szempontjai szerint fogad, vagy utasít el kéziratokat.”⁴⁸⁰

De a rendszerváltásig a politikai hatások közvetve, néha közvetlenül többé-kevésbé mindig akadályozták a magasabb szakmai hatások érvényre jutását.

A tanulmányból látható, hogy a Belügyi Szemle és lapelődői által felhalmozott szellemi potenciál jól hasznosítható értékekkel szolgál napjaink közszolgálatá, belügyi igazgatása, belügyminisztériumi működése, a mai rendészeti tudományos folyóirat fejlesztéséhez.

4.5. Rovatrend-fejlődés

4.5.1. Az 1953 –1977-es időszakban

A Rendőrségi Szemléből 1963-ban Belügyi Szemlévé alakult folyóirat első száma, 96 oldalon a következő tartalommal indult: Előszó; Sebestyén László r. ezredes: Emeljük magasabbra a vezetés színvonalát; Rudas György r. alezredes: A bűnügyi szolgálat és az őrszolgálat együttműködésének néhány kérdéséről; Ladányi Ferenc r. százados: A kriminalisztika jelentőségéről. A következő írások: Kertész Imre r. főhadnagy: A nyomozás tervszerűsége a siker elengedhetetlen feltétele, L. Szabó

---

⁴⁸⁰ Mélyinterjú dr. KORINEK Lászlóval: Senki nem szól bele életünkbe, de az autonómiánkkal nem élünk vissza... MELLÉKLETEK

János r. főhadnagy: Egy rablás nyomozásának tanulságai, Salamon István r. százados: A statisztika jelentősége a közlekedésrendészet munkájában, Lapszemle, Könyvszemle, Szerkesztői üzenetek.

A Belügyi Szemle összesített tartalommutatója 686 oldalon, 1977-ig bezárólag már a következő rovatokat tartalmazza, 1953-tól, illetve a külön jelzett időponttól:

Politikai és általános szakelméleti cikkek (címei 51 oldalon); Állambiztonsági cikkek (1964-től, 8 oldalon); A titkos háborúk történetéből (1963-tól, 6 oldalon). Bűnüldözés és kriminalisztika, amely további három részből állt: Krimiáltechnika, kazuisztika(48 oldalon), Krimináltaktika (67 oldalon,) Kriminálmetodika (67 oldalon) A következő, ötödik fejezetcím a Közrendvédelem, karhatalom (30 oldalon); ezt követik a Közlekedésrendészet (35 oldalon); Igazgatásrendészet (1962-től, 3 oldalon), Határőrség (1966-tól, 16 oldalon). Tűzrendészet (1966-tól, 6 oldalon). A tizedik, a felsorolásban, a Személyügyi és anyagi, pénzügyi cikkek (1968-tól, 11 oldalon); majd a Jogi cikkek (1963-tól, 44 oldalon), illetve a Kriminológia (1963-tól 49 oldalon), Kriminálpszichológia (1962-től, 4 oldalon), Vezetés- és szervezélmélet (1966-tól 22 oldalon) következnek. Ezt követi a Kiképzés, oktatás (1953, majd 1964-től) 6,5 oldalon, az Egyéb (1954-től a fenti kategóriákon kívüli írások 17 oldalon), a Lapszemle (80 oldalon), a Rendőrségi Szemle egyetlen megjelent Tájékoztatója, (1 oldalon) illetve az utolsó, tizenkilencedikként a Belügyi Szemle Tájékoztatója Külföldi Figyelő (1–25 számok tartalma, 49 oldalon.)⁴⁸¹

A cím-tartalmak alapján kifejezetten politikai témájú cikkek a jelzett 51 oldalnak csak évente változó, de mindig meghatározó részét teszik ki, az általános szakelméleti cikkek mellett. A korszak elvárásainak megfelelő politikai tartalommal születtek a szakmai írások is, de ezek túlnyomórészt szakmai témákba illő elnevezéseket viseltek.

4.5.2. 1977–1984 között

A némiképp más rendszerben készült második összesített tartalommutató 271 oldalas.

---

⁴⁸¹ BARANYÓ György (szerk.) A Belügyi Szemle (Rendőrségi Szemle) 1953–1977. évi cikkeinek összesített tartalommutatója, BM Tanulmányi és Propaganda Csoportfőnökség, Bp., 1978

Általános elméleti és elemző cikkek nyitják a sort, 254 címmel. Az Interjú rovat 83 cikket tartalmaz; a Tükör 29, a Konzultáció 30, a Vezetés- szervezéselmélet kérdései 5, a Nemzetközi tanácskozás fejezet 8, a Tudományos élet pedig 145 címet tartalmaz. A Rendőrség történetét, csak 1982-től kezdődően, 17 cikk dolgozza fel, míg a Fórumban 292 címet találhatunk. A Reflexió rovat 310 írást tartalmaz, a Titkos háborúk történetéből pedig 83-at. A Párbeszéd alatt 29 címet találunk, a Szignalizáció (Észrevételek, panaszok, javaslatok, csak 1984-ben volt) 5 cikkel szerepel. A Szolgálati tapasztalatok 288 írást tartalmaz, a bűncselekmények nyomozások pedig 270-et. A Technika rovat 11 cikket tartalmaz, a Szakértők gyakorlatából 13-at, a Könyvszemle 775-öt, a Tájékoztató – kis hírek 82 anyagot. A Belső közlemények, pályázatok pedig 24-et. A Tárgymutatóban, előfordulásuk helyével együtt, 41 oldalon át kereshetünk, az abc-rendbe szedett szerzőkből, míg a Tárgymutatóban, szintén előfordulásukkal, 50 oldalon ilyen adatot tartalmaz. A lapszemle rovatban ismertetett újságok, folyóiratok országokénti felsorolása is, amelyek egységes rövidítésjegyzéke az összesített tartalommutató kötetet záró két oldalon található.

A kiforrott rovatrendre vall, hogy csak a Rendőrség történetét feldolgozó anyagok fejezet kezdődik 1982-től. A rovatcímekből is jól láthatóan egyre interaktívabbá vált a Szemle szerkezete, mind inkább számított az olvasók véleménye.

A lapszerkesztést, a szerkesztőséget 1984-ben ilyennek látta az akkoriban kinevezett új főszerkesztő, dr. Finszter Géza: „A maihoz képest egészen döbbenetes helyzetre emlékszem: a főszerkesztő-helyettes, Nyerges Lajos, abszolút felvilágosult gondolkodású emberként rendkívül értett a lapszerkesztéshez és szerette is. Amit tudnom kellett, majdnem mindent tőle tanultam meg. Abban az időben három rovat volt: a bűnügyi technikait Szabó Endre, a vizsgálati területet, ifjúság rovatot Harangi István, a közlekedést pedig Lencsés Károly vezette. Továbbá dolgozott egy leíró-adminisztrátor, valamint egy olvasó- és egy tördelőszerkesztő, illetve egy titkárnő a főszerkesztőnek és helyettesének. Felépítését tekintve egy nagyon szigorú szerkezetű folyóiratként a Szemlében megtalálható volt a vezércikk, az interjú, a konzultáció, a kerekasztal, valamint a szolgálat egy-egy területét visszatükröző tükör-, illetve a titkos háborúk története sorozat, de mindig volt bűncselekmény-nyomozást, és

bűnügyi technikaalkalmazást bemutató cikk is. Egy ilyen feszes rovatrendet csak megfelelő apparátussal lehet fenntartani. A szigorú rovatrendet szívesen oldottam volna, de Nyerges Lajos, kérdésemre azt válaszolta, hogy egy komoly folyóirat ettől komoly.

Déri Pál főszerkesztő nagy érdeme volt, hogy el tudta érni: ide a szolgálati úton kívül lehetett írni. Senkinek sem volt bárki felé előzetes cikkbemutatói kötelezettsége... Nem volt soha gond a bűncselekmény-nyomozások és a bűnügyi technika rovat megtöltésével. A két rovatvezető, Harangi István és Szabó Endre korábban nyomozók voltak és jó kapcsolatokkal rendelkeztek. Ma nagyon nehéz elérni, hogy leírják a nyomozásokat.”⁴⁸²

Napjainkban, az információs-technikai forradalom világában, a vizsgált időszakhoz képest megváltozott a belügyi, rendőrségi kommunikáció helyzete is: „Meglépőnek értékelem, hogy a rendőrségi kommunikációt – amely szintén hatással lehet, lehetne az állampolgárok informáltságára – a nevesített tényezők között első helyre csupán 3 fő tette. Ezáltal a rendőrségi kommunikációról alkotott véleményt az állomány „súlytalannak” tartja.”⁴⁸³

4.5.3. 1985–1990 között

Az előző időszakhoz képest megjelent a Körinterjú, 3 oldalnyi címen, 1989–1990-ben a Vélemények rovat két oldalt betöltő címekekkel, a Külföldi tapasztalatok 6 oldal címmel. 1988-ban indult az Információ rovat, '90-ig 3,5 oldalnyi témával, ugyanekortól és ugyanennyi témát tartalmaz, a szintén két évet élt a Hírek rovat. 1985-ben jelenik meg a Szerkesztőségi tájékoztató, '90-ig 1 oldalnyi témával.

(Az anyag adatai diagramokon a Mellékletekben:

– Rovatrend fejlődés I. 1953–1977

– Rovatrend fejlődés II. 1977–1984

---

⁴⁸² Mélyinterjú dr. FINSZTER Gézával: A központi, államigazgatási, jogi folyóiratok profilját tekintve, mi hiánypótló missziót töltöttünk be... MELLÉKLETEK

⁴⁸³ KARDOS Sándor István: A rendőri jogsértések között jelentkező korrupció megvalósulási körülményeinek, tendenciáinak vizsgálata a beosztotti állomány körében, PhD értekezés, 2016., 85. o.

– 1985–1990 között megjelenő új rovatok.)

4.5.4. Összegzés

A Szemlében, fokozatosan a legnagyobb terjedelmet elfoglaló szakmai-tudományos, (bűnügyi, bűnüldözési, közlekedési stb.) általános rendőrségi szakterülettel foglalkozó anyagok mennyisége jól kiolvasható a rovatszerkezethez illeszkedő mélyinterjú gondolatokból és a szerkesztőség munkájának korábbi értékeléseiből.

Az Alaptörvény XXVI. cikkében rögzítettek: „Az állam-működésének hatékonysága, a közszolgáltatások színvonalának emelése, a közügyek jobb átláthatósága és az esélyegyenlőség előmozdítása érdekében-törekszik az új műszaki megoldásoknak és a tudomány eredményeinek alkalmazására.” A Belügyi Szemlében és jogelődeiben (talán az ötvenes évektől eltekintve) jellemzően mindig inkább a rendvédelmi, rendészeti szakmai írások kaptak fő hangsúlyt, és a direkt politikai megnyilvánulásokat a szerkesztőség igyekezett az adott kor viszonyainak megfelelő lehető legkisebb mértékre korlátozni. De a szakmai és tájékoztató anyagok minőségén mindvégig tükröződik, hogy a rendészeti szaklapon belül a sajtószabadságnak és a tudományos gondolatoknak időről-időre a pártpolitika, majd mindinkább a rendészeti hierarchia ellentmondást nem tűrő hatása figyelembevételével, azzal szemben kellett megszületnie.

A vizsgált, rendszerváltásig tartó időszakra is jó visszatekintést ad a folyóirat legutóbbi, hatvanadik jubileumi évfordulója kapcsán dr. Pintér Sándor belügyminiszter által a Szemlééről igazi szellemi műhelynek kijáró elismeréssel adott értékelés: „Az 1953 óta megjelenő periodika a hat évtizedben azonban értékes hagyatékot halmazott fel a bűnüldözés napi gyakorlatának követésében, a kriminalisztikai kutatásokban, a jogtudomány és a kriminológia eredményeinek bemutatásában.”

Mindezek alapján kutatásommal feltártam, hogy eddigi eredményeim szerint a Belügyi Szemle, fennállása során, alkalmazkodva az aktuális állami, kormány-, konkrét belügyi és társadalmi (bizonyos korokban a legelső helye: párt-) elvárásokhoz, jó hatékonysággal szolgálta a belügyi szervek munkatársainak szakmai

képzését, a legjobb szakmai gyakorlatok felkutatását, tudományos igényű tökéletesítését, elterjesztését. Egyben jó fórumul szolgált a hazai és külföldi elméleti, gyakorlati problémák, tapasztalatok megismertetéséhez, megvitatásához, elemzéséhez, értékeléséhez, miközben erősítette a hazai belügyi és fegyveres szervek együttműködését, munkakapcsolatait.

4.6. Következtetések

A Belügyi Szemle alapítását az motiválta, hogy a szakmáról tapasztalatokat kellett megosztani a rendőrség szakembereivel. Ekkor még szakmai és tudományos folyóiratról beszélhetünk. Ezt egyre színvonalasabban kellett megszerkeszteni, megírni, amit Katona Géza, Kertész Imre, Déri Pál – és akik utána jöttek – igen szigorúan vették. Ennek eredményeként vált a Szemle szakmai-tudományos folyóirattá. Az utóbbi húsz év alatt pedig rohamléptekben tudományos folyóirattá fejlődött.

Eleinte a szakmai lap még teljes egészében belesimul a szakmai vezetés elképzeléseibe, ami az akkori politikai viszonyok között másként nem is lett volna szerencsés. De közben, a jog oldaláról folyamatosan kifogásokat emelt, észrevételeket tett a gyakorlattal szemben. A Szemlében mindig megvolt a szakmai munkát jobbító potenciál. A belügyi szakmai cikkek mellett a különféle tudományterületekről, például szociológiai, etikai témájú tanulmányok is egyre-másra megjelentek a folyóiratban, rávilágítva a rendészettudomány multidiszciplinaritására.⁴⁸⁴

A periodika tudományos rangját jelezte, hogy a neves rendőrségi kutatók az évtizedek során tanulmányaikat a Belügyi Szemlében jelentették meg. A lap arculatának kialakításában részt vettek a rendészettel foglalkozó legjelesebb tudósok. Így, pl. Déri Pál alapító szerkesztő mellett kiemelendő Katona Géza és Kertész Imre munkássága. Az évtizedek alatt a Szemle nemcsak egy jó tudományos szaklappá, hanem igazi szellemi műhellyé vált. Akik itt publikáltak, tudják, hogy álláspontjuk,

---

⁴⁸⁴ Mélyinterjú dr. Janza Frigyessel: A Belügyi Szemle primer úttörő szerepe a minisztériumban meghatározó volt. MELLÉKLETEK

véleményük olyanokhoz jut el, akik a téma ismerői, szakemberei. Ez a szellemi műhely teret engedett a tudományos vitáknak, szakmailag megalapozott érvek ütköztetésének is, amelynek végül eredménye a rendészeti tudományok fejlődése volt.⁴⁸⁵

Ez a nyíltan hirdetett politikai elkötelezettség azonban a hatvanas évektől fokozatosan, korszakonként más és más intenzitással, teret engedett a szakmai és a tudományos szempontoknak.

Ezek kiderülnek a korszak belügyi tevékenységi köreiből érzékeltetésként kiválasztott, akkoriban alighanem legfontosabbnak számító állambiztonsági és határőrizeti képzettségem okán kiválasztott, határőrizeti szakterülettel kapcsolatban született, a Szemle Külföldi Figyelőjébe „bújtatott” anyagaiból is. Az állambiztonsági szakterülettel kapcsolatban megjelent anyagokból két gondolatot mindenképp célszerű kiemelni. Legfőképp, a „Kémelhárítás a demokratikus jogállamban” című anyag következtetései. Ezek az 1966-os megállapítások legalább negyedszázaddal a hazai releváns jogszabályi környezet előtt jártak!... A másik gondolat, hogy egy ország és a benne élők biztonságának szavatolása az elvárás szintjén csak, a magas szintű társadalmi tudatosság és érettség folyamatos erősítésével megoldható. Ennek a vizsgált időszakban, de mának szólóan is példaadó élharcosa volt a Belügyi Szemle.

Álljon itt jelzés értékkel emlékeztetőül a bűnüldözési területtel kapcsolatban, szintén 1966-ban a Szemle Tájékoztatójában megjelent tudományos igényű cikkfordítás: „A hazugság detektor (polygraph) a japán rendőrség szolgálatában”⁴⁸⁶

A Belügyi Szemle, hasonló tematikájú jogi szakfolyóiratokkal: a Jogtudományi Közlönnel, a Magyar Joggal, további az indulásakor Állam és Igazgatásként megjelenttel történő összehasonlító elemzéséből kiolvasható, hogy a rendészeti szaklap propagandaeszközkénti alkalmazása tovább gazdagította a belügyi vezetés lehetőségeit saját törekvései szervezeten belüli és társadalmi kifejezésére. A folyóiratnak a hazai jogi tudományos életben való bekapcsolódása, annak szabályaihoz történő illeszkedése, egészen a rendszerváltásig és ezt követően napjainkban is hozzájárul a belügyminisztériumi tevékenység tudományos szintű

---

⁴⁸⁵ Pintér (2013) 5.

⁴⁸⁶ A Belügyi Szemle Tájékoztatója, Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési Csoportfőnöksége, 6. szám (1966) 21.o.

elismeréséhez, népszerűsítéséhez. A folyóirat alakulásakor a lap nyíltan hirdetett politikai elkötelezettsége jó ideig áthatotta a szakmai anyagokat is, bár a hatvanas évektől fokozatosan háttérbe szorultak a politikai hatások és a lap arculatában mindinkább meghatározóvá váltak a szakmai és a tudományos szempontok.

A Szemlében, fokozatosan a legnagyobb terjedelmet elfoglaló szakmai-tudományos, (bűnügyi, bűnüldözési, közlekedési stb.) általános rendőrségi szakterülettel foglalkozó anyagok mennyisége jól kiolvasható a rovatszerkezethez illeszkedő mélyinterjú gondolatokból és a szerkesztőség munkájának korábbi értékeléseiből.

5. Összefoglalás

5.1. Összegző értékelés

Doktori értekezésem bevezetésében megfogalmaztam a választott témám aktualitását, amit a releváns szakirodalom, a tudományos előzmények áttekintése is megerősített. Bemutattam a kutatási problémát, felvázoltam a kutatásom céljait. Hipotéziseim szem előtt tartva lefolytattam kutatásomat a felvázolt kutatási stratégiának megfelelően kiválasztva a kutatási módszereket.

Az első feltevésemnek megfelelően megvizsgáltam a rendészeti szakfolyóirat és a politika kapcsolatát. Kutatási eredményeim egyértelműen igazolták, hogy bár ez a pártállami rendszerben ez, a korszak elvárásaihoz igazodó nyíltan hirdetett politikai elkötelezettség volt, ez a hatvanas évek végétől fokozatosan teret engedett a szakmai és a tudományos szempontoknak. Azonban ez a politikai hatás mindvégig akadályozta a magasabb szakmai határfok kifejtését, igaz korszakonként más és más intenzitással. A Rendőrségi, majd a Belügyi Szemlében (talán az ötvenes – hatvanas évektől eltekintve) jellemzően mindinkább a rendvédelmi, rendészeti szakmai írások kaptak fő hangsúlyt, és a direkt politikai megnyilvánulásokat a szerkesztőség igyekezett az adott kor viszonyai között elvárt lehető legalacsonyabb szintűre, mértékűre korlátozni. Erről, egyebek mellett a folyóirat jubileumi évfordulóra

készült méltatások, elemzések is jó áttekintést adnak, amit a mélyinterjúk értékelései is megerősítenek.

Másodikként a szakfolyóirat tudományos szabadsága és a rendészeti hierarchia viszonyát kutattam. Feltártam az ellentmondást a rendészet átláthatósága és a tudomány szabadsága valamint a hierarchia fegyelmet és végrehajtást követelő, ugyanakkor ellentmondást nem tűrő követelő természete között. Ez a lapot íróknak a hierarchia alá- fölé rendeltségi rendszerében elfoglalt pozíciója szerint többé, vagy kevésbé gyakran akadályozta tudományos értékű gondolataik kifejtését, érvényesülését. Ezért – a rendszerváltás előtti egyre szabadabb légkörben született „néhány csínytevés”-re is tekintettel⁴⁸⁷ – csak korlátozott hatással érvényesült, hogy a Belügyi Szemlében mindenki szabadon kifejtette álláspontját, noha a kidolgozott és megjelent miniszteri parancsban csak a kulturált hangnem volt elvárás.⁴⁸⁸ Hisz előfordult még 1987-ben is a Belügyminisztériumba akkor bevezetett differenciált bérezés anomáliáit firtató, a szervezési és mozgósítási csoportfőnökkel készített anyag a főszerkesztő „neveletlen”-nek minősített kérdése miatt nem jelenhetett meg.⁴⁸⁹ Egy másik mélyinterjúból kiderült szerkesztőbizottsági tag szerint nyilvánosan a rendészeti hierarchia hatalmi természete és a tudomány szabadsága közötti ellentét sosem jelent meg, ugyanakkor mindig tudták, hogy a Szemlét leghosszabb ideig vezető, első sorban tudós ember Déri Pálnak, modern gondolkodása miatt, hányszor, mennyi konfliktusa támadt.⁴⁹⁰

Harmadik feltételezésemben a sajtó nyilvánossága és a rendészet, rejtőzködő természete közötti ellentmondást tártam fel. A titok ugyanis, mint néhány konkrét példán is láthattuk, sokszor – eleinte többnyire – nem a jog, parancs, avagy szakmai szükséglet, hanem a rendőrségi vagy, magasabb összefüggésben, akár az államszervezet működési zavarainak elleplezését szolgáló eszköz volt. Ekként pedig komoly akadálya lehet a tudományos vitáknak, de a kritikai megközelítésnek is. A titkolózás képviselői a rendőri, belügyi hírközléseket – kimondva vagy kimondatlanul is – abból a szempontból támogatták vagy támadták, hogy azok

---

⁴⁸⁷ Uo.

⁴⁸⁸ A Magyar Népköztársaság belügyminiszterének 0023.sz. parancsa, Bp.1962.07.18.

http://www.abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/10_21_23_1962.pdf Letöltve: 2016.01.11.

⁴⁸⁹ Mélyinterjú dr. FINSZTER Gézával: A központi, államigazgatási, jogi folyóiratok profilját tekintve, mi hiánypótló missziót töltöttünk be... MELLÉKLETEK

⁴⁹⁰ Mélyinterjú dr. NYIRI Sándorral: A politika nem telepedett rá soha a folyóiratra!
MELLÉKLETEK

„hasznosak-e” a rendőri, bűnüldözési vélt vagy valódi érdekek számára. A „rendőri érdek” viszont – mint minden más állami, társadalmi vagy gazdasági szerv belső, közvetlen érdeke – a közérdeknek, az egész társadalom érdekének van alárendelve. Mindez megköveteli a lakosság tárgyilagos, megbízható tájékoztatását.⁴⁹¹

Negyedik hipotézisként, megvizsgáltam, hogy a BM vezető folyóiratának volt-e formális hatása a többi belügyi lap szerkesztésére, arculatára, tartalmára, vagy ez a hatás mindössze a példaadásra korlátozódott. A Szemle pártfórumokon történt „teljesítményértékeléseiből” egyértelműen kiviláglik, hogy nem a Belügyi Szemle számoltatta be más belügyi lapok főszerkesztőit, hanem a Szemle főszerkesztőjének kellett számot adnia a belügyi párhierarchiának a végzett tevékenységéről, egyik alkalommal a Magyar Rendőr főszerkesztőjével együtt. A húsz éves Szemlét „testvérlapként” köszöntötték belügyi lapok főszerkesztői,⁴⁹² tehát ha volt hatása más belügyi lapokra, az informálisan legfeljebb a példaadásra korlátozódott.

5.2. Részletes megállapítások

A második világháborút követően, Magyarország északi, keleti és déli szomszédaival együtt a szovjet érdekszféra részévé vált. Az alatt a közel fél évszázad alatt, amíg Magyarország a >>szovjet táborhoz<< tartozott, az ország szuverenitása mindvégig korlátozott volt... A sokak által felszabadítóként aposztrofált, ám kezdettől megszállóként viselkedő szovjet Vörös Hadsereg jelenléte nélkül ez, valamint az ország szovjetizálása sohasem következett volna be. A szuverenitásvesztés mértéke, illetve az önállóság meghagyott vagy kivívott szintje mindazonáltal időről időre változott.⁴⁹³

A felvázolt kül- és belpolitikai helyzet kezdetekor a rendőrség a Belügyminisztérium (BM) alá rendelt állami szervként működött. Hivatalos neve 1945 és 1955 között Magyar Államrendőrség, attól kezdve a Magyar Népköztársaság Rendőrsége volt.⁴⁹⁴

---

⁴⁹¹ Uo.

⁴⁹² Uo.

⁴⁹³ ROMSICS Ignác: Magyarország – története – a XX. században. Budapest, 2010, Osiris Kiadó, 273. o.

⁴⁹⁴ Marjanucz–Szabó (2006) MARJANUCZ L. – SZABÓ P. (2006) Egyéb állami szervek 1949–1956

Jellemzően a tartós, jól bevált felépítéssel rendelkező szervezetek a szervezeti kultúra, a szervezeti és vezetői kommunikáció segítségével töreksenek a szervezeti érdekeinknek megfelelő személyiségi és viselkedési formák kialakítására a dolgozóik körében.⁴⁹⁵

A Rendőrségi Szemle 1953 januárjában jelent meg. A 3 forintba kerülő, Rendőrségi Szemle, öt év alatt – mint olvashatjuk –, „Az egyes írások megjelenési aránya nincs összhangban a felvetett problémák súlyával. Kevesli a társadalmi tulajdon elleni bűncselekményekről szóló cikkeket. Szerinte az írásokat megjelentetők köre szűk, visszatérően ugyanazok és nem elég mélyek a lap külföldi kapcsolatai, kevés a külföldi vonatkozású cikk. Ezt orvosolta – újabb öt év múltán – a Rendőrségi Szemle mellett a büntetés-végrehajtási, valamint a képzési-kiképzési tartalommal megjelentetett két szakmai-elméleti periodikát szintén magába olvasztó Belügyi Szemle.⁴⁹⁶

A Belügyi Szemlének az 1963-as megalapításakor belügyminiszteri parancsban felsorolt céljai között politikai és ezzel egyenrangú szakmai feladatai voltak. Cikkeiben, a korszak kívánalmainak megfelelően a párt politikáját kellett a szakmai munkára vonatkoztatva realizálnia, eszközeivel a belügyi állomány politikai és szakmai képzettségét fejleszteni. Feladatai között a kezdetekben, harmadik feladatként megjelent a tudományos eredmények átvételének és felhasználásának segítése, egyebek közt fórum biztosításával az elméleti és gyakorlati problémák megvitatására, tisztázására, valamint a gyakorlati tapasztalatok elemzésére, értékelésére és általánosítására. Ezzel együtt a nemzetközi tapasztalatokat, ha nem is kellett általánosítania, de felhasználnia és ismertetnie.

A Szemle korabeli „Szolgálati használatra” minősítésére is vonatkozik, hogy a titok okozta azt az ismerethiányt, ami a társadalmat a korabeli Belügyminisztériummal, rendőrséggel szemben előítéletessé tette, amelyre azután a testület tagjai maguk is

---

http://gepeskonyv.btk.elte.hu/adatok/Tortenelem/14Szab%F3_Marjanucz/html/8_6.htm (2015.11.09.)

⁴⁹⁵ KOVÁCS Gábor: A szervezeti kultúra megjelenésének sajátosságai a rendészeti szerveknél, In: Boda József – Felkai László – Patyi András (szerk.): Ünnepi kötet a 70 éves Janza Frigyes Tiszteletére, Dialóg Campus, Budapest, 2017, 324 – 329. o.

⁴⁹⁶ DEÁK József: A rendészettudomány kialakulása és fejlődése a Belügyi Szemle tükrében (1953-2013),

<http://pecshor.hu/periodika/XV/deakjozsef.pdf> Letöltve: 2016.01.11.

előítéletekkel válaszoltak, akkor, amikor kialakították a civilekről vallott felfogásukat.⁴⁹⁷

A rendszerváltást megelőzően a Szemle működését vizsgáló MSZMP BM IV. Főcsoportfőnökségi Bizottságának határozata alapján ismét név szerint kijelölték a szerkesztőbizottság összetételét, de már nem miniszteri parancsban, hanem miniszterhelyettesi intézkedésben. Ez egyben részletezi a bizottság működését is. Természetesen ekkor is felkérték az MSZMP Belügyi Bizottságát, hogy delegálja képviselőjét (már nem titkárát) a szerkesztőbizottságba.

A Belügyi Szemle szerkesztőbizottságának vezetőjének kinevezése jellemzően miniszteri, utóbb miniszterhelyettesi hatáskörbe került. A tagok kinevezése inkább miniszterhelyettesi hatáskörbe tartozott.

„A Szemle sem vonhatta ki magát a pártállam rendőrségképezésének mindent átpolitizáló hatásai alól, ennek a folyóiratnak is meg kellett küzdenie azzal a szemlélettel, amelyben a sajtó nem lehetett más, mint a hatalom engedelmes szolgálója.”⁴⁹⁸

Mint a 2011-ben a Magyar Rendészettudományi Társaság határrendész tagozatának pécsi szakcsoportja által szervezett; „A rendészeti kutatások – a rendvédelem fejlesztése” témában megrendezett tudományos konferencián elhangzott „Aurea Mediocritas” (Arany középút) előadás, konferenciakötetben megjelent: „A rendészet/rendvédelem intézményrendszere továbbra is zárt a deklarált nyitottság ellenére. Ez tükröződik a szervezeti és szakmai kultúrák, kapcsolódási pontjaiban is. Az integrált működési igények ellenére továbbra is a szűkebb szakterületi szemlélet pillanatnyi dominanciája a jellemző, ami korlátozza a folyamat- és rendszerszemlélet érvényesülését.”⁴⁹⁹

A Belügyi Szemle szerkesztőségének a nyílt kommunikációért kezdeményezett sajtóvitában több pozitív példával is találkozhatunk. Mindazonáltal legmeghatározóbb írása a nyílt kommunikáció, tájékoztatás ellenében született „Szerkesztőbizottsági Közlemény”. Ebből jól kiviláglik az egész 1990-ig vezető

---

⁴⁹⁷ FINSZTER Géza: Rendészetelmélet. Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Rendészettudományi Kar, Budapest, 2014, 174. o.

⁴⁹⁸ Szerkesztőségi cikk: A Rendészeti Szemle első évfolyamának első száma elé, Rendészeti Szemle, 1991/1, 3. o.

⁴⁹⁹ TEKE András: Aurea Mediocritas. <http://www.pecshor.hu/periodika/XII/teke.pdf>, 155. o., Letöltés ideje: 2013.03.01.

korszak jellemzője, az egypárti ideológia minden szakmai megfontolást maga alá gyűrő törekvése. Annál nagyobb elismerés illeti azokat a szakembereket, akik képesek voltak olyan színvonalas bűnelemzésekre, amelyek a jelenben és a jövőben is haszonnal forgathatók.⁵⁰⁰

A Szemle szerkesztősége, ha nem is a kormányzat, hanem a Belügyminisztérium szintjén, az érlelődő, bontakozó reformfolyamatok áramában különösen, de azt megelőzően is érzekelte, értékelt az értékek kifejezésében az esélyegyenlőség súlyát, értelmét, jelentőségét.

A Belügyi Szemle 2008-as, májusi számában⁵⁰¹ megjelent írás jó adalékul szolgálhat, a Belügyi Szemle vizsgált, csaknem négy évtizede, a cigányság megítélését tekintve azóta sem sokat változott társadalmi háttér tényezőinek megértéséhez: Az elmúlt másfél évtized kétségkívül jó szándékú intézkedései számottevően nem javítottak a cigányság helyzetén. A társadalom, jelentős részében viszont azt tudatosították, hogy több milliárd forintot költenek a cigány népességre, a jelek szerint értelmetlenül. Pedig az ilyen terveknél nem a jó szándékkal van a baj, hanem a tisztázatlan célokkal, elvekkel. Hiszen a rendszerváltozás óta nem tudják eldönteni sem az aktuális kormányzó elit, sem a roma politika képviselői, hogy van-e „cigányügy.”⁵⁰² Hosszú vajúdas után, 1989. október 19-én mondta ki az országgyűlés a „pártállam” trónfosztását, amely egyúttal a BM „rendőr-minisztériumi” korszakának a végét is jelölte.⁵⁰³

A Belügyminisztérium, és a minisztériumi tevékenységről, folyamatokról írásaiban pontosan beszámoló, ugyanakkor azt mindinkább – szakmai, majd tudományos alapon – formálni is próbáló Belügyi Szemle – közigazgatás-fejlesztő tevékenységének értékelése talán legkitapinthatóbb a rendszerváltozás-kori belügyminiszter és belügyi kormányzat váltásakor.

„Mit jelent az, hogy a belügy megszűnt rendőrminisztérium lenni? Azt, hogy alkotmányos feladataink növekedtek meg. A rendőrség irányítójából már az egész magyar közigazgatás koordinátora lett a minisztérium, amelyik ilyenformán felelős a

---

⁵⁰⁰ KORINEK I.m. 13. o.

⁵⁰¹ KÁLLAI Ernő: A kisebbségi ombudsman tevékenysége és a roma közösségek. Belügyi Szemle, 2008/5

⁵⁰² Uo. 23. o.

⁵⁰³ FORRÓ János: A Kádár-rendszer korszaka 1956. november 1-jétől 1989-ig (A rendőrminisztérium), Fejezetek a Belügyminisztérium történetéből 1956–1989, BM Kiadó, Budapest, 2001, 62. o.

jogalkotás egy jelentős területéért, kezdeményezője, szervezője és folyamatos gondozója az önkormányzati rendszernek és az önkormányzatiság demokratikus elvének, végzi az igazgatás irányításához szükséges személyi és dologi feltételek folyamatos biztosítását, szervez és irányít – biztosítja a modern állam működéséhez nélkülözhetetlen államigazgatási teendők legfelső szintű egyeztetését.”⁵⁰⁴ – fogalmazta meg, a minisztérium új, közigazgatás koordinátori feladatának lényegét, a rendszerváltás első belügyminisztere.

A periodika tudományos rangját jelezte, hogy a neves rendőrségi kutatók az évtizedek során tanulmányaikat a Belügyi Szemlében jelentették meg. A lap arculatának kialakításában részt vettek a rendészettel foglalkozó legjelesebb tudósok. Így, pl. Déri Pál alapító szerkesztő mellett kiemelendő Katona Géza és Kertész Imre munkássága. Az évtizedek alatt a Szemle nemcsak egy jó tudományos szaklappá, hanem igazi szellemi műhellyé vált. Akik itt publikáltak, tudják, hogy álláspontjuk, véleményük olyanokhoz jut el, akik a téma ismerői, szakemberei. Ez a szellemi műhely teret engedett a tudományos vitáknak, szakmailag megalapozott érvek ütköztetésének is, amelynek végül eredménye a rendészeti tudományok fejlődése volt.⁵⁰⁵

Az eleinte nyíltan hirdetett politikai elkötelezettség azonban a hatvanas évektől fokozatosan, korszakonként más és más intenzitással, teret engedett a szakmai és a tudományos szempontoknak. Ezek kiderülnek a korszak belügyi tevékenységi köreiből érzékeltetésként kiválasztott, akkoriban alighanem legfontosabbnak számító állambiztonsági és határőrizeti képzettségem okán kiválasztott, határőrizeti szakterülettel kapcsolatban született, a Szemle Külföldi Figyelőjébe „bújtatott” anyagaiból is. Az állambiztonsági szakterülettel kapcsolatban megjelent anyagokból két gondolatot mindenképp célszerű kiemelni. Legfőképp, a „Kémelhárítás a demokratikus jogállamban” című anyag következtetései. Ezek az 1966-os megállapítások legalább negyedszázaddal a hazai releváns jogszabályi környezet előtt jártak!... A másik gondolat, hogy egy ország és a benne élők biztonságának szavatolása az elvárás szintjén csak, a magas szintű társadalmi tudatosság és érettség

---

⁵⁰⁴ HORVÁTH Balázs: A civil Belügyminisztérium a jövő rendőrségéért, 1990/10, 6. o.

⁵⁰⁵ Pintér (2013) 5.

folyamatos erősítésével megoldható. Ennek a vizsgált időszakban, de mának szólnak is példaadó elharcosa volt a Belügyi Szemle.

Álljon itt jelzés értékkel emlékeztetőül a bűnüldözési területtel kapcsolatban, szintén 1966-ban a Szemle Tájékoztatójában megjelent tudományos igényű cikkfordítás: „A hazugság detektor (polygraph) a japán rendőrség szolgálatában”⁵⁰⁶

A Belügyi Szemle, hasonló tematikájú jogi szakfolyóiratokkal: a Jogtudományi Közlönnel, a Magyar Joggal, további az indulásakor Állam és Igazgatásként megjelenttel történő összehasonlító elemzéséből kiolvasható, hogy a rendészeti szaklap propagandaeszközkénti alkalmazása tovább gazdagította a belügyi vezetés lehetőségeit saját törekvései szervezeten belüli és társadalmi kifejezésére. A folyóiratnak a hazai jogi tudományos életben való bekapcsolódása, annak szabályaihoz történő illeszkedése, egészen a rendszerváltásig és ezt követően napjainkban is hozzájárul a belügyminisztériumi tevékenység tudományos szintű elismeréséhez, népszerűsítéséhez. A folyóirat alakulásakor a lap nyíltan hirdetett politikai elkötelezettsége jó ideig áthatotta a szakmai anyagokat is, bár a hatvanas évektől fokozatosan háttérbe szorultak a politikai hatások és a lap arculatában mindinkább meghatározóvá váltak a szakmai és a tudományos szempontok.

„A rendészet és a politika viszonyában mindig is a politika lesz az elsődleges, a meghatározó oldal. A politika dolgozza ki azokat a törvényeket, jogszabályokat, amelyek alapján a rendészeti szervek működni fognak. A politika fogalmazza meg a tevékenység célját, követelményeket támaszt, személyi-szervezeti döntéseket hoz. Megalkotja (vagy elmulasztja) a hosszú távú stratégiák rendszerét. A mindenkori kérdés, a döntő szempont, milyen mélyen szivárog be a politika a rendészeti szervek szakmai munkájának befolyásolásába. A hajlandóság nagy lesz.”⁵⁰⁷

„A politika és a tudomány kapcsolatrendszerében fontosnak ítélem a kompetenciák kölcsönös tiszteletben tartását. Ezen elsősorban azt értem, hogy a politikai értékek közötti választás a politikusok feladata és kötelezettsége. A tudomány felelőssége az, hogy az értékválasztáshoz szükséges ismeretanyagot rendelkezésre bocsássa, illetve hogy sajátos eszközeivel olyan környezetet teremtsen, amelyben a döntéshozók

---

⁵⁰⁶ A Belügyi Szemle Tájékoztatója, Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési Csoportfőnöksége, 6. szám (1966) 21. o.

⁵⁰⁷ FÓRIZS Sándor: A rendészeti változások iránya, tendenciái, mozgatórugói <http://www.forizs-sandor.hu/pdf/50.pdf> 35–36. o.

bármilyen értéket válasszanak is, az ne történhessen meg a tudományos érvrendszerek figyelmen kívül hagyásával... a politika szerepzavarára mutat, ha a döntést lényegében a tudományra hárítja, azaz, ha az értékválasztását a tudományos művekre való hivatkozással hozza meg; ekkor ugyanis saját „munkaköri kötelezettségét” mással végezteti el. Másrészt azonban, ha erre a tudomány vállalkozik, akkor a politika területére téved, és társadalmi összefogó erő helyett megosztó tényezővé válik. Mindemellett olyan viták keresztüzébe kerül, amikből esélye sincs győztesként kikerülni; a politikának ugyanis alapvetően más a nyelvezte, mint a tudománynak, és a két terület játékszabályai is gyökeresen különböznek egymástól.”⁵⁰⁸

„A belügyi igazgatás a gyakorlat művészete, a hivatal nem alakítható át tudományos műhellyé.”⁵⁰⁹

5.3. Új tudományos eredmények

1. Tudományosan igazoltam, hogy a pártpolitikai tartalmú cikkek dominanciája a pártállami rendszerben, a folyóiratban mindvégig kifejezett volt. Ugyanakkor azt is bebizonyítottam, hogy a politikai konszolidáció előrehaladtával, a diktatúra folyamatos „felpuhulásával”, ez a hatvanas évek végétől fokozatosan teret engedett a közpolitikai, szakma-politikai, majd a tudományos szempontoknak.

2. Bizonyítottam a szakfolyóiratban a rendészeti hierarchia, fegyelmet és végrehajtást követelő, ellentmondást nem tűrő természetének nyomasztó hatását a tudományos szabadság kibontakozására. Kutatási eredményeim alapján igazoltam; ez hatás a kezdetektől érvényesült és a lapot íróknak a hierarchia alá- fölé rendeltségi rendszerében elfoglalt pozíciója – eleinte többé, később kevésbé, de – gyakran

---

⁵⁰⁸ Felkai László: A politika értékelvűsége, a tudomány autonómiája. *Belügyi Szemle*. 2011/1. pp. 5–6

⁵⁰⁹ FINSZTER Géza: Jogtudós mikroszkóppal és távcsővel, In: *Egy jobb világot hátrahagyni...* Tanulmányok Korinek László professzor tiszteletére, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Kódex Nyomda Kft Pécs, 2017, 17. o.

akadályozta a szerzői, szerkesztői, tudományos értékű gondolatok kifejtését, érvényesülését.

3. Bizonyítottam, hogy a nyilvánosságban testet öltő sajtószabadság, a rendészet „rejtőzködő természete” miatt, eleinte többnyire indokolatlanul szenvedett csorbát. A felkutatott anyagok alapos elemzése útján igazoltam konkrét példákkal, hogy a titkolózás többnyire nem a jog, parancs, avagy szakmai szükséglet volt, hanem a rendőrségi – magasabb összefüggésben, akár a párt-államszervezet – működési zavarainak elleplezését szolgáló eszköz. Ezért – ugyan a rendszerváltásig enyhülő mértékben –, de komoly gátja volt a tudományos vitáknak, kritikai megközelítésnek.

4. Bizonyítottam, hogy a BM vezető folyóiratának nem volt dominanciája a többi belügyi lap felett. A Belügyi Szemlének nem rendelkezett, a többi belügyi lapot irányító koordináló szereppel, feladattal. Azok ugyanazon pártirányítási struktúra részeként működtek, legfeljebb, pl. a Határőr, másik megyei jogú pártbizottság felügyelete alatt.

5. 4. Ajánlások

Álláspontom szerint a Belügyi Szemle és lapelődei által felhalmozott szellemi potenciál jól hasznosítható értékekkel szolgál napjaink közszolgálatá, belügyi igazgatása, belügyminisztériumi működése, a mai rendészeti tudományos folyóirat fejlesztéséhez.

Az 1953 óta megjelenő periodika évtizedei során értékes hagyatékot halmozott fel a bűnüldözés napi gyakorlatának követésében, a kriminalisztikai kutatásokban, a jogtudomány és a kriminológia eredményeinek bemutatásában.

Mindezek alapján hasznosítható lehet a Rendészettudományi Karon folyó rendészeti képzés során, és talán különös hangsúllyal a MAB által akkreditált⁵¹⁰ Rendészettudományi Doktori Iskola hallgatóinak doktori képzésében. A fentiek

---

⁵¹⁰ <http://web.mab.hu/tir/index.php?pid=711&fid=711> Letöltve: 2016.03.27.

túlmenően pedig, a hazai fegyveres és rendvédelmi szervek külső, belső közpolitikai kapcsolódását, kommunikációját, sajtótörténetét feldolgozó munkák sorában, újszerű megközelítésével ötletet adhat másoknak is a terület további feltárásához.

Néhány, további kutatásra ajánlott terület:

1. A Belügyi Szemle és a Magyar Honvédség, hasonló tudományos folyóiratai szakmai fejlődésének összevetése a rendszerváltásig.
2. A Belügyi Szemle és a „szocialista tábor” hasonló belügyi lapjainak kapcsolata, hatásuk egymásra.
3. A Belügyi Szemle előfordulásai, méltatása, tallózása tükröződése a többi belügyi lapban.

MELLÉKLETEK

Mellékletek jegyzéke

1. Felhasznált irodalom
2. Grafikonok
3. Saját publikációs jegyzék
4. Szakmai tudományos életút
5. Mélyinterjúk
6. Fókuszcsoportos beszélgetések

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. A Belügyi Szemle Szerkesztőbizottságának Közleménye: Még egyszer a tájékoztatásról Belügyi Szemle, 1965/12
2. A Belügyi Szemle Tájékoztatója. Kiadja a BM Tanulmányi és kiképzési Csoportfőnöksége. 1963/1–2.; 1964/3., 4., 5.; 1966/5, 6.; 1968/7.; 1968/8., 9.; 10; 1970/11.; 1971/12., 13., 14., 15.;
3. A Belügyminisztérium szervezeti ábrája Benkei András minisztersége idején. <https://www.neb.hu/asset/phpbslrS.pdf>
4. A hatalomgyakorlás nem sokat változott. http://www.hetek.hu/interju/201302/a_hatalomgyakorlas_nem_sokat_valtozott
5. A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai 1967–1970, Kossuth Könyvkiadó, 1974.
6. A Rendőrségi Szemle búcsúja, 1962/12.
7. A Szovjetunió új alkotmányáról. Belügyi Szemle, 1977/11.
8. A tartalomról. Rendőrségi Szemle. 1. évfolyam 1. szám Budapest, 1953.
9. ACZÉL György: Néhány ideológiai kérdésről. Belügyi Szemle, 1969/ 12, 5. o.
10. ÁDÁM Antal: A szocialista alkotmányosság gyakorlatának, problémái. Állam és Igazgatás 1969/5.
11. Alaptörvény: https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100425.ATV
12. Állam és Igazgatás szerkesztőségi cikke 1953/1
13. Állam és Közigazgatás Szerkesztőbizottsága Közös feladataink. *Állam és Közigazgatás*, 1. évf. 1. sz.1949.
14. ANISZIMOV E. V.: Isztorija Rosszii ot Rjurika do Putyina, Ljugyi szobütviija datü. [Oroszország története Ruriktól Putyinig, Emberek, események, dátumok.] Pityer, Szentpétervár, 2010.
15. Az MSZMP Központi Bizottsága Politikai Bizottságának határozata a cigánylakosság helyzetének megjavításával kapcsolatos egyes feladatokról (1961. június 20) A Magyar Szocialista Munkáspárt Határozatai és Dokumentumai 1956–1962, Budapest, 1973, Kossuth könyvkiadó
16. Az MSZMP Központi Bizottságának irányelvei időszzerű ideológiai feladatokról, Kossuth Könyvkiadó 1965. Budapest,
17. BALÁZS László: A Pest megyei cigánybűnözésről, Belügyi Szemle, 1977/1
18. BARANYÓ György (szerk.) A Belügyi Szemle (Rendőrségi Szemle) 1953–1977. évi cikkeinek összesített tartalommutatója, BM Tanulmányi és Propaganda Csoportfőnökség, Bp., 1978
19. BEKÓ István: Az USA lélektani hadviseléséről. Belügyi Szemle, 1963/ 5.
20. BENEDEK Jenő (1964): Tízéves a Magyar Jog. *Magyar Jog* 10. évf. 10. sz.
21. BENKEI András (1973): Miniszteri köszöntő *Belügyi Szemle* 25. évf. 1. sz. 3–4
22. BENKEI András: A Belügyi Szemle szerkesztőbizottságának,

- főszerkesztőjének, a szerkesztőség dolgozóinak! Belügyi Szemle, 1973/1.
23. BEREZ János: A szocialista hazafiság, internacionalizmus és békés egymás mellett élés. Belügyi Szemle, 1977/ 1.
  24. BÍRÓ András: Terminus technicus vagy fajelmélet? Tauber István emléke és munkássága, ELTE Állam- és Jogtudományi Kar, Magyar Kriminológiai Társaság, Rendőrtiszti Főiskola, Budapest, 2009,
  25. Bírósági döntés a romagyilkosság ügyben. <http://birosag.hu/ugyfelkapcsolati-portal/birosagi-hatarozatok-gyujtemenye>, Fővárosi Törvényszék, 22.P.24.264/2013/7
  26. BM Központi Személyügyi Archívum
  27. BODA József –Sallai János: A belügyminisztérium feladatrendszerének változásai 1848–1959 között. Nemzetbiztonsági Szemle, 2016/1
  28. BODA József: A felderítés, hírszerzés, titkos információgyűjtés elvei, gyakorlata, Belügyi Szemle. 63. évfolyam Budapest, 2015.
  29. BODA József: A tudomány az állambiztonság és a nemzetbiztonság szolgálatában. In Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán: Rendészettudományi gondolatok, írások a Magyar Rendészettudományi Társaság megalapításának egy évtizedes jubileuma alkalmából, Budapest, 2014.
  30. BOGNÁR Károly (szerk.): Világpolitikai kislexikon. Budapest, 1978, Kossuth Kiadó
  31. BORSI Zoltán, HALÁSZ Kálmán: Bűnözés és cigánybűnözés. Belügyi Szemle, 1976/6. BRZEZINSKI Zbigniew: Stratégiai vízió, Amerika és a globális hatalom válsága. Budapest, 2013, Antall József Tudásközpont, Brzezinski,
  32. BURJÁN Jenő: Propaganda az ideológiai diverzió szolgálatában. Belügyi Szemle, 1988/11.
  33. CERMAN, Frantisek: Felderítés szervezése a határőrség egységeiben. A Belügyi Szemle Tájékoztatója, 1972/13. szám 86. o.
  34. Cikkgyűjtemény: Az ügyvédség problémái a népi demokratikus államokban. *A Jogtudományi Közlöny melléklete* 8. évf. 1. sz.
  35. DANKÓ László: A fellazítási politika kialakulása, ideológiai háttere, szakaszai. (I). Belügyi Szemle. 18. évfolyam 12. szám. Budapest, 1980/12.
  36. DE MELLO Anthony: Abszurd egypercesek. Kecskemét, 2005, Korda kiadó.
  37. DEÁK József: A Belügyi Szemle a közpolitika szolgálatában (1953–1990), In: Hadtudományi Szemle, 2017/1.
  38. DEÁK József: A Belügyi Szemle közpolitikai, rendészettudományi és szerkezeti fejlődése a rendszerváltásig, 2017 10. évf. 2. sz.
  39. DEÁK József: A Belügyi Szemle Tájékoztatójában a médiával kapcsolatban megjelent anyagok (1963–1972) Magyar Rendészet. 14. évfolyam 2. szám Budapest, 2014.
  40. DEÁK József: A rendészettudomány kialakulása és fejlődése a Belügyi Szemle tükrében (1953-2013). In: *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények* XV. kötet.
  41. DEÁK József: A tudomány szabadsága, politikai és hierarchikus hatások régen és ma a Belügyi Szemlében, <http://www.pecshor.hu/periodika/XVII/deak.pdf>
  42. DEÁK József: Az állambiztonsági propagandától a nemzetbiztonságig – a Belügyi Szemlében megjelentek tükrében. In. *Rendvédelem*, 2. évf. 3. sz. 15–

22. Forrás:
43. DEÁK József: Hatvanéves a Belügyi Szemle, Rendőr ORFK Szóvivői Iroda Belső szakmai Intranetes lapja, 2013/1–3,
  44. DEÁK József: Hatvanéves a Belügyi Szemle. Rendőr, Az ORFK Szóvivői Iroda belső szakmai Intranetes lapja, 2013/ 1–3,
  45. DEÁK József: The Police, then Interior Review for the forming of the science of law enforcement; from its beginning to the change of the political system. In: *West Bohemian Historical Review*. 3. évf. 2. sz.
<https://otik.uk.zcu.cz/bitstream/11025/15549/1/Deak.pdf>
  46. DEÁK József: The Psychological Struggle between East and West as Reflected in the Interior Review up to the European Safety and Cooperation Conference (1953–1975).
http://digitool.is.cuni.cz:1801/webclient/StreamGate?folder_id=0&dvs=1507612464143~542&usePid1=true&usePid2=true
  47. DEÁK, A rendészettudomány kialakulása és fejlődése a Belügyi Szemle tükrében (1953-2013), In GAÁL GY., HAUTZINGER Z.: Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XV. kötet, Pécs, 2014. MHTT Pécsi határőr, és az MRTT Pécsi határrendész-szakcsoport,
  48. DÉRI Pál: Az 50 éves Belügyi Szemlére emlékezve. In: *Belügyi Szemle*, 50. évf. 1. sz. 2003.
  49. DÉRI Pál: Az ideológiai irányelvek és a tájékoztatás (Még egyszer a rendőrség és a sajtó kapcsolatáról), *Belügyi Szemle*, 1965/8.
  50. DICZIG István (1984): A bűnözés megelőzésének néhány kérdése a jogalkotás és a jogalkalmazás tükrében. *Magyar Jog* 30. évf. 10. sz.
  51. DOBOS János: A cigánylakosság társadalmi asszimilációja és a cigánybűnözés, *Belügyi Szemle*, 1966/6,
  52. DOBOS János: Az elkövetői kategóriák értékelése, 1988/1,
  53. DOBOS János: Mégegyszer a cigánybűnözésről, 1979/9.
  54. ERDEI Ferenc (1954): Mit vár az igazságszolgáltatás a „Magyar Jog”-tól? *Magyar Jog* 1. évf. 1. sz.
  55. Felhívás. Rendőrségi Szemle, BM, Bp., 1954/1,
  56. Felkai László: A politika értékelvűsége, a tudomány autonómiája *Belügyi Szemle*, 2011/1.
  57. FENCSIK László (szerk.): Politikai kisszótár. Budapest, 1986, Kossuth Kiadó.
  58. FILONENKO Sz.I. – FILONENKO M. I.: (Психологическая война на Дону. Мифы фашистской пропаганды. 1942–1943 гг. Филоненко С.И., Филоненко М.И. Воронеж, 2007..(Pszichológiai háború a Donnál: a fasiszta propaganda mítoszai 1942 –1943), Voronyezs, 2007, Kvarta,
  59. FINSZTER Géza: A közigazgatási és a rendvédelmi kutatások helye és perspektívája. *Belügyi Szemle*, BM, Bp., 1998/1.
  60. FINSZTER Géza: Főszerkesztői önvallomás, *Belügyi Szemle*, 2003/1
  61. FINSZTER Géza: Jogtudós mikroszkóppal és távcsővel, In: Egy jobb világot hátrahagyni... Tanulmányok Korinek László professzor tiszteletére, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Kódex Nyomda Kft Pécs, 2017.
  62. FINSZTER Géza: Közrend – közbiztonság – jogbiztonság (2000–2015). In: FINSZTER Géza – SÁBJANICS István (szerk.) Biztonsági kihívások a 21.

- században. Dialóg Campus. Budapest, 2017.
63. FINSZTER Géza: Rendészetelmélet. Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Rendészettudományi Kar, Budapest, 2014.
  64. FISCHER Ferenc: A kétpólusú világ 1945–1989. Dialóg Campus Kiadó. Budapest–Pécs, 2014.
  65. FODOR István: Válságkommunikáció, Budapest, 2008, Minerva
  66. FÓRIZS S.(1993): Határesemények a magyar-jugoszláv államhatáron 1951–1952-ben. Új Honvédségi Szemle. 47. évfolyam 12. szám.
  67. FÓRIZS Sándor – GÁSPÁR László: Határőrizet a kilencvenes években, pályamű. 1989,
  68. FÓRIZS Sándor: A rendészeti változások iránya, tendenciái, mozgatórugói. <http://www.forizs-sandor.hu/pdf/50.pdf>
  69. FÓRIZS Sándor: Az államhatár műszaki megerősítésének kezdete 1948-ban. <http://www.forizs-sandor.hu/pdf/42.pdf>,
  70. FÓRIZS Sándor: Menekültügyi válsághelyzet 1947-ben. Belügyi Szemle 63. évfolyam 2. szám Budapest, 2015.
  71. FORRÓ János: A Kádár-rendszer korszaka 1956. november 1-jétől 1989-ig (A rendőrminisztérium), Fejezetek a Belügyminisztérium történetéből 1956–1989, BM Kiadó, Budapest, 2001
  72. FÜSTÖS Gedeon: A kihágási bíráskodás szerepe és feladatai népi demokráciánkban. Rendőrségi Szemle, 1953/3.
  73. Gábor József(1969): A hivatásos pártfogókról. *Állam és Igazgatás*, 21. évf. 12. sz.
  74. GEOFFREY Moss: Az eredményes kommunikáció kézikönyve, Budapest, 1988.
  75. GERGELY Jenő – IZSÁK Lajos: A huszadik század története, Pannonica Kiadó, Szekszárd, 2000.
  76. GESKÓ Sándor: Rendőrök és romák: konfliktusok, vagy párbeszéd. Mediátor tanácsadó iroda, 2000, Bp.
  77. GY.T. : A szicíliai partraszállás előkészítése. Belügyi Szemle 1963/ 4.
  78. GYÖRÖK Ferenc: A cigánylakosság társadalmi beilleszkedése, Belügyi Szemle, 1963/7.
  79. Habermann Gusztáv (1957): A büntetőbírói ítélet kötelező erejének kérdéséhez, *Jogtudományi Közöny*, 11. évf. 1–3 sz.
  80. HAIG Zsolt –Várhegyi István: Hadviselés az információs hadszíntéren. Budapest, 2005, Zrínyi kiadó.
  81. Hazánk felszabadulásának 20. évfordulójára. Belügyi Szemle, 1965/4.
  82. HELLER Farkas Tamás: A „szervezett bűnözés” mint a kapitalista társadalom bomlásának kísérőjelensége. Belügyi Szemle, 1964/ 1.
  83. HERBER Attila – MARTOS Ida – MOSS László –TISZA László: Történelem 2. Reáltanoda Alapítvány. Budapest, 2007.
  84. Hevényi Attila: Reflexió Szabó András: „A büntetőjog reformja – a reform büntetőjoga” című cikkére. *Magyar Jog*, 35. évf. 5. sz. 1989
  85. HORVÁTH Attila: A magyar sajtó története a szovjet típusú diktatúra idején, Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Médiatanács Médiatudományi Intézete, Budapest 2013
  86. HORVÁTH Balázs: A civil Belügyminisztérium a jövő rendőrségéért, 1990/10.

87. HORVÁTH István: 5 éves a Rendőrségi Szemle, Rendőrségi Szemle, BM, Bp., 1958/1
88. HORVÁTH István: Felelősen végiggondolva! Belügyi Szemle, 1990/2, 4. o.
89. HORVÁTH Jenő–PARAGI Beáta–CSICSMANN László: Nemzetközi Kapcsolatok története 1941–1991. Antall József Tudásközpont. Budapest, 2013.
90. http://nydi.btk.pte.hu/sites/nydi.btk.pte.hu/files/pdf/Krisko_Edina2013_disszertacio.pdf
91. <http://www.rvki.hu/images/downloads/rentudfoly/2013.%20vi%203.%20szm.pdf>
92. HUNTINGTON Samuel P.: A civilizációk összecsapása és a világrend átalakulása. Budapest, 2014, Európa, 15. o.
93. IJJAS József (1989): Alkotmány és jogállam. *Állam és Igazgatás*, 41. évf. 41. évf. 6. sz.
94. Interjú dr. KILÉNYI Géza elvtárral, Államtudományi Kutatások Programirodájának vezetőjével, A, politikai intézményrendszer továbbfejlesztéséről. Belügyi Szemle 25. évfolyam 9. szám. Budapest, 1987.
95. JANZA Frigyes: A Magyar Rendészettudományi Társaság megalakulásának előzményei, a Társaság szervezeti és működési céljai. Határrendészeti Tanulmányok. 1. évfolyam 2. szám. 2004.
96. KÁLLAI Ernő: A kisebbségi ombudsman tevékenysége és a roma közösségek. Belügyi Szemle, 2008/5
97. KARAKOZOV: A matematikai ismeretek felhasználása a határőrizetben. A Belügyi Szemle Tájékoztatója, 1972/11. szám
98. KARDOS Sándor István: A rendőri jogsértések között jelentkező korrupció megvalósulási körülményeinek, tendenciáinak vizsgálata a beosztotti állomány körében, PhD értekezés, 2016.
99. KÁSA Tibor: A nacionalizmus, mint az államellenes büntettek elkövetésének eszmei indítéka. Belügyi Szemle, 1964/11
100. KEREZSI Klára: Konfrontáció és kiegyezés; a helyreállító igazságszolgáltatás szerepe a közpolitikában. Akadémiai doktori értekezés, Budapest, 2011, 131. o.
101. Kilényi Géza (1989): Az alkotmányosság védelmének szervezeti garanciái a különböző országokban. *Magyar Jog*, 35. évf. 7. sz.
102. KIRÁLY Tibor (1963): A védelem és a védő a büntető ügyekben. *Belügyi Szemle*, 10 évf. 1. sz.
103. KIRÁLY Tibor (2003): A magyar büntető eljárásjog fél évszázados történetének vázlata. In: *Belügyi Szemle*, 50. évf. 1. sz.
104. KOLONTÁRI Attila: A forradalom felfalja gyermekeit. Rubicon, 2012/12
105. KORINEK László (1993): Egy folyóirat évfordulói. In: *Rendészeti Szemle*, 40. évf. 1. sz. 5–8.
106. KORINEK László: Bócz Endre a Belügyi Szemlében, In: A tudós ügyés, tanulmányok Bócz Endre 80. születésnapja alkalmából, HVG – ORAC Lap- és könyvkiadó Kft, Budapest, 2017,
107. KORINEK László: Egy folyóirat évfordulói. Rendészeti Szemle. 31. évfolyam 1. szám. Budapest, 1993.
108. KORINEK László: *Egy folyóirat útja a szolgálati használatól a*

- társadalom szolgálatáig, Belügyi Szemle 60 év, hatvan bűncselekmény.*
Budapest, Belügyi Szemle Szerkesztősége 2012
109. KORINEK László: Géza fejedelem, In Gályapadból laboratóriumot, Tanulmányok Finszter Géza professzor tiszteletére. ELTE Eötvös kiadó. Budapest, 2015,
  110. KORINEK László: Rendészet a tudásalapú kockázati társadalomban. *Belügyi Szemle*. 59. évfolyam 1. szám. Budapest, 2011.
  111. KOVÁCS G.: A rendészeti szervezetekben lejátszódó vezetési folyamatok. In HORVÁTH J.–KOVÁCS G. A rendészeti szervek vezetés és szervezésemélete. NKE. Budapest. 2014.
  112. KOVÁCS Gábor: A Nemzeti Közszolgálati Egyetem alapképzésben végzett rendőrtisztekkel szemben támasztott követelmények változásai. In: Gaál Gyula, Hautzinger Zoltán (szerk.) A határrendésztől a rendészettudományig. Pécs: MHT Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja, 2016. <http://pecshor.hu/periodika/XVII/kovacs.pdf>
  113. KOVÁCS Gábor: A szervezeti és vezetői kommunikáció sajátosságai a rendészeti szerveknél, *Hadtudományi Szemle*, http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2016/2016_1/16_1_vez_kovacs.pdf
  114. KOVÁCS Gábor: A szervezeti kultúra megjelenésének sajátosságai a rendészeti szerveknél. In: BODA József – FELKAI László – PATYI András (szerk.): Ünnepi kötet a 70 éves Janza Frigyes Tiszteletére, Dialóg Campus. Budapest, 2017.
  115. KOVÁCS Jenő –TOLDY János: A testvéri lapok szerkesztőségének üdvözlete *Belügyi Szemle* 1973/1.
  116. KRISKÓ Edina: A rendőrség társadalmi rendeltetése és a rendőrségi kommunikáció. Doktori disszertáció. URL:
  117. KRÜSZKO V. G.: Секреты психологической войны (цели, задачи, методы, формы, опыт). [A pszichológiai háború titkai (célok, feladatok, módszerek, formák, tapasztalat]. Minszk, 1999. Крысько Владимир Гаврилович: http://svitk.ru/004_book_book/2b/465_krisko-sekretni_psihologicheskoy_voyni.php#_Toc55411404
  118. LAKATOS Ernő: A békés egymás mellett élés alakulása. *Belügyi Szemle*, 1979/ 1,
  119. LAKATOSNÉ TÖRÖK Erika – DORNER Helga: Pedagógusok interkulturális kompetenciája nemzetközi partnerségben. <http://epa.oszk.hu/00000/00035/00117/2007-10-ta-Tobbek-Pedagogusok.html>
  120. LAMPERTH Mónika (2003): Miniszteri köszöntő a *Belügyi Szemle* megjelenésének 50. évfordulójára. In: *Belügyi Szemle*, 50. évf. 1. sz. 2003
  121. LÁZÁR Bertalan: Az egységes új rendőrségi és ügyészségi statisztika, 1964/1.
  122. M. SZABÓ M.: A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia Története 1961-1969, Zrínyi Kiadó, Bp. 2008.
  123. M. SZABÓ Miklós: A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia története 1970–1979, HM Zrínyi Kommunikációs Szolgáltató Kht. – Zrínyi Kiadó, 2010.
  124. MARJANUCZ L. – SZABÓ P.: Egyéb állami szervek 1949–1956.

http://gepeskonyv.btk.elte.hu/adatok/Tortenelem/14Szab%F3_Marjanucz/html/8_6.htm.

125. MARKÓJA Imre (1969): Büntető jogpolitikánk és a büntetőjog kodifikációja. In: *Magyar Jog*
126. MAROSÁN Lajosné –VÁCZINÉ, dr. KONKOLY Magda: A cigánylakosság társadalmi asszimilációja. *Belügyi Szemle*, 1965/3,
127. Meghalt a szovjet katona, aki a gépet felülbírlva megakadályozta a nukleáris világháborút.
http://hvg.hu/tudomany/20170920_sztanyiszlav_petrov_nuklearis_haboru_a_merika_szovjetunio_raketatamadas
128. MTI: Romagyilkosságok – A Fővárosi Ítéletáblára továbbították az ügyet. <http://www.haon.hu/romagyilkosságok-a-fovarosi-itelotablara-tovabbitottak-az-ugyet/2708736>
129. MÜLLER Rolf: Belügyi Információs jelentések, 1964–1990, In: Gyarmati György (szerk.): *Az átmenet évkönyve 2003*, Trezor 3., Sorozatszerkesztő Kónyáné dr. Kutrucz Katalin, Bp., Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, Bp., 2004.
130. NAGY József: A magyar határőrség szervezete, létszáma és területi elhelyezkedése 1958–1990.
http://epa.oszk.hu/02100/02176/00011/pdf/RTF_25_067-078.pdf
131. NEMES Alajos: A cigánylakosság helyzetének megjavításáról szóló párthatározat végrehajtásának tapasztalatai Baranya megyében. *Belügyi Szemle*, 1963/1,
132. NÉMETH István: A goebbelsi propagandagépezet.
http://www.rubicon.hu/megrendelhető/termék_cikkek/nemeth_istvan_a_goebbelsi_propagandagepezet/1/1/0#5
133. NÉMETH Zsolt (szerk.): Németh Zsolt: Tauber István emléke és munkássága, ELTE Állam- és Jogtudományi Kar, Magyar Kriminológiai Társaság, Rendőrtiszti Főiskola, Budapest, 2009,
134. NYERGES Lajos (szerk.): A cigányság társadalmi beilleszkedéséről és bűnözéséről, 1973/11,
135. NYERGES Lajos.: Olvasói vélemények a *Belügyi Szemle* cikkeiről, szerkesztéséről, *Belügyi Szemle* 1978/ 1,
136. NYERGES Lajos: (1993) Ünnepi köszöntő. *Rendészeti Szemle*, 41 évf. 1. sz.,
137. NYERGES Lajos: Ünnepi köszöntő *Rendészeti Szemle*, 1993/1. 19–20. p.
138. NYIRI Sándor: *A múlt mindig velünk van*, 2012, Ardlea kiadó, Nyíregyháza,
139. OLTI Vilmos (1953): A védő szerepe a burzsoá és a szocialista büntető eljárásban. *Jogtudományi Közlöny*, 8. évf..
140. OPÁL Sándor: A rendvédelem néhány tudományelméleti és fogalmi kérdése *Belügyi Szemle*, BM, Bp., 1992/6,
141. Osztrák–nyugatnémet egyezmény a határforgalom ellenőrzéséről (szerző nélkül). *A Belügyi Szemle Tájékoztatója*, 1968/ 8. sz.
142. ÖRY Károly: *A Belügyminisztérium és szervei az egypárti diktatúrától az 1956-os forradalomig*, Fejezetek a Belügyminisztérium történetéből 1948–1956. BM Kiadó, Budapest, 2001,

143. PÁL László: A szovjet büntetés-végrehajtás 50 éve, *Külföldi Figyelő*, 1968/7.
144. PAP János(1963): A Belügyi Szemle elé, *Belügyi Szemle*, 10. évf. 1. sz.
145. PÁRICSI Viktor (1989): A Népköztársaság Elnök Tanácsa vagy a Népköztársaság elnöke? (Gondolatok a köztársasági elnöki intézmény időszerűségéről). *Állam és Igazgatás*, 41. évf. 3. sz.
146. PÁVA Rita: Interkulturális, multikulturális oktatás alapjai
147. PÁVA Rita: Interkulturális, multikulturális oktatás alapjai (2013)
148. PINTÉR Sándor Hatvanéves lett a Belügyi Szemle. In: *Belügyi Szemle*, 60. évf. 1. sz. 2013
149. POLGÁR András: A nemzetközi enyhülés és az imperialista titkosszolgálatok. *Belügyi Szemle*, 1977/6.
150. RÁCZ Sándor r. vezérőrnagy, a belügyminiszter első helyettese: Az MSZMP Központi Bizottsága 1969. november 28-i határozata végrehajtásának főbb tapasztalatai, *Belügyi Szemle*, 1972/4
151. RÁTKAI György: Fizika a kriminalisztika szolgálatában. *Rendőrségi Szemle*, BM, Bp., 1953/12,
152. ROMSICS Ignác: Magyarország – története – a XX. században. Budapest. 2010. Osiris Kiadó.
153. ROSTÁS-FARKAS György: A cigányság hagyomány- és hiedelemvilága, Budapest, 2000, Cigány Tudományos és Művészeti Társaság,
154. RUDAS György: A bűnügyi és az őrszolgálat együttműködésének néhány kérdéséről. *Rendőrségi Szemle*, BM, Bp., 1953/1,
155. SALGÓ László: A biztonság új típusú megközelítése. Szeged, 1993.
156. SALLAI J.: A magyar rendészettudomány etablációja, *Belügyi Szemle*. 63. évfolyam. 6. szám.
157. SALLAI János: A rendészet fogalmának kialakulása és történetének áttekintése, In: *Rendészettudományi gondolatok, (Írások a Magyar Rendészettudományi Társaság megalapításának egy évtizedes jubileuma alkalmából)* Szerk.: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán, Magyar Rendészettudományi Társaság, Budapest, 2014
158. SALLAI János: Egy idejét múlt korszak lenyomata, a vasfüggöny története. Budaörs, Hanns Seidel, 2012,
159. SCHIFFER János – DOBOS János: A cigánylakossággal kapcsolatos problémák a Szovjetunióban, *Belügyi Szemle*, 1963/3,
160. SUBA László: A pénzügyőrségi sajtó kezdetei. http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2014/2014_1/2014_1_tt_subal.pdf
161. SZABÓ József (szerk.): *Hadtudományi Lexikon* II. köt. M-Zs. Budapest, 1995, Magyar Hadtudományi Társaság,
162. SZABÓ László: A rendőrség és a sajtó, *Belügyi Szemle*, 1963/9.
163. SZALMA László: A Tudományos élet rovat új célkitűzései. *Belügyi Szemle*, BM, Bp., 1977/1,
164. SZAMEL Lajos (1974): Magyary Zoltán és a közigazgatástudományi iskola. *Állam és Igazgatás*, 36. évf. 4 sz.
165. SZÉKELY János: Jelentés a nyugati határszakaszon kiépített elektromos jelzőrendszer műszaki-technikai állapotáról, alkalmazásának

- tapasztalatairól. http://www.historia.hu/archivum/2006/0605_07.htm
166. SZEMENYEI PÁL: Visszaélési lehetőségek a nyugat-berlini személyi igazolvánnyal. A Belügyi Szemle Tájékoztatója, 1970/12. szám
  167. SZEPEŠ Ödön: Néhány probléma az osztrák útlevél- és vízumrendszerrel kapcsolatban. A
  168. Szerkesztőbizottság: Előszó. Rendőrségi Szemle, 1953/1, A rendőrség központi folyóirata, kiadja a Belügyminisztérium Közrendészeti Főosztálya, Budapest.
  169. Szerkesztőség (1962): A Rendőrségi Szemle búcsúja 10. évf. 12. sz.
  170. Szerkesztőségi cikk (1953): *Állam és Igazgatás*, 5. évf. 12. sz.
  171. Szerkesztőségi cikk (1955): *Állam és Igazgatás*, 7. évf. 12. sz.
  172. Szerkesztőségi cikk (1959): Közös feladataink. *Állam és Igazgatás*, 11. évf. 4. sz.
  173. Szerkesztőségi cikk: A Rendészeti Szemle első évfolyamának első száma elé. Rendészeti Szemle. 29. évfolyam 1. szám. Budapest. 1991.
  174. Szerkesztőségi cikk: A Rendészeti Szemle első évfolyamának első száma elé, Rendészeti Szemle, 1991/1,
  175. SZIKINGER István: A rendőrség tevékenységének alkotmányos alapjai. kandidátusi értekezés. Budapest, 1989.
  176. Szótár plurális társadalmaknak; Ideológia címszó. <http://tarstudszotar.adatbank.transindex.ro/?szo=33>
  177. SZUN-CE: A hadviselés törvényei. <http://mek.oszk.hu/01300/01345/01345.htm>
  178. TAMÁSKA Lóránd: A terrorista orvoscsoport leleplezésének néhány tanulsága. Rendőrségi Szemle, 1953/2,
  179. TAUBER István: A cigányok által elkövetett bűncselekmények kriminológiai kutatása. Belügyi Szemle, 1979/5. sz.
  180. TAURSZIK Nagyzezsda–TÓTH György: „A hazai cigányság és a nem cigány lakosság
  181. TEKE András: Aurea Mediocitas. <http://www.pecshor.hu/periodika/XII/teke.pdf>
  182. TERESTYÉNI Tamás: Együttműködés és konfrontáció a közéleti kommunikációban. In: Buda Béla – Sárközy Erika(szerk.): Közéleti kommunikáció, Akadémia, Bp, 2001, 43.o.
  183. TONHAUSER László: A budapesti „szervezett” cigánybűnözés elleni harc taktikájának egyes kérdései, 1978/11,
  184. Tóth Mihály: Nyomozás és védelem (A fal lehet üveg is.), In: *Magyar Jog* 35. évf. 4. sz.
  185. TÓTH Tihamér: Viktimológiai jellegű bűnügyi statisztikai adatgyűjtés szükségességéről Belügyi Szemle, 1973/10,
  186. TÖLGYESSY Péter Érdekképviseleti részvétel az állami döntéshozatali eljárásokban, *Állam és Igazgatás*, 41. évf. 5. sz. 1989
  187. VÁRY Miklós.(1988): A Belügyi Szemle 1988-as évfolyama elé, *Belügyi Szemle*, 36. évf. 1. sz.,
  188. VAS-ZOLTÁN Péter: A törvényesség követelése – az osztályharc eszköze a burzsoá országokban, *Jogtudományi Közöny*, 1953/10–11,
  189. VAVRÓ István: A "cigánybűnözés" vizsgálatának elméleti és módszertani kérdéseiről 1984/2

190. VÉGVÁRI Piroska: A belügyi tudományos kutatás néhány elméleti kérdése, Belügyi Szemle, BM, Bp., 1976/12.

Levéltári anyagok

Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára: ÁBTL

Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára: MNLOL

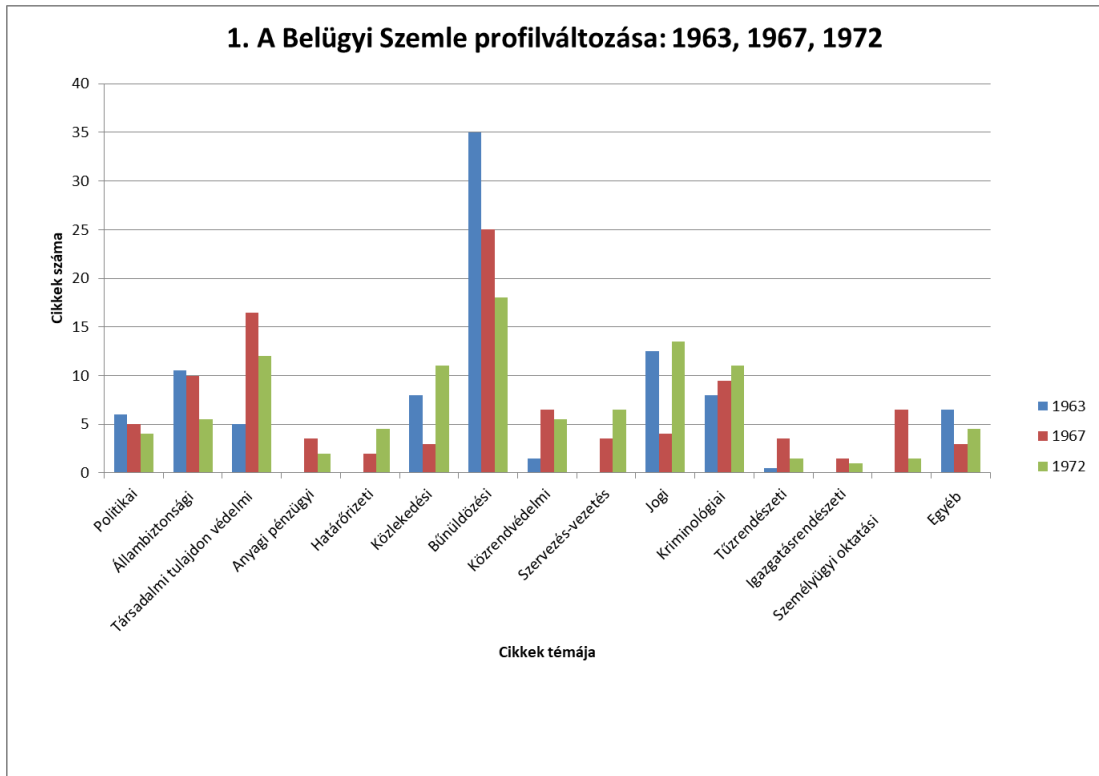
Budapest Főváros Levéltára

1. 51-8/2/12/1976, Jegyzőkönyv az 1976. szeptember 16-i végrehajtó bizottsági ülésről.
2. A Belügyi Szemle szerkesztősége állományának erkölcsi, politikai helyzete, MNLOL, M-KS 844 3cs 289 ő. e., MSZMP BM IV. Főcsoportfőnökségi Bizottság, 51-8/2/16/1987/2,
3. A Belügyi Szemle, a Magyar Rendőr és a Kék Fény szerkesztőbizottsági tagjainak kinevezése, 3/1973.(II.7) BM parancs, ÁBTL, 2. II. sor. 10-21/3/1973, 24. d.
4. A BM III/IV. Csoportfőnökének 02. számú intézkedése, Bp., 1976. május hó 12-én. ÁBTL, 4.2.1sor 18. doboz
5. A BM IV/I. (Tanulmányi és Propaganda) Csoportfőnökség ügyrendje. Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára ÁBTL, 4.2.1. sor, 2. doboz,
6. A BM külső – a lakosság körében végzendő – propagandamunkájának 1977–80-as évekre szóló irányelvei, 1977. 3. 28. ÁBTL, 4.2.2 sor 31. doboz,
7. A BRFK bűnügyi I. helyettesének 3/82 Intézkedése: „A cigány bűnözők helyes statisztikai számbavételéről Budapest Főváros Levéltára, VI.36a. 3. d.
8. A BRFK bűnügyi I. helyettesének 3/87.sz. Körlevele: „A cigánybűnözés megelőzés, felderítésének tapasztalatairól, valamint a további feladatokról szóló jelentés (161-354/1986) megküldéséről 1987 02.22. Budapest Főváros Levéltára, VI.36a. 3. d.
9. A BRFK tájékoztatójához készített háttéranyag, Budapest Főváros Levéltára, VI. 12.a. 1 63 d.
10. A Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (MNLOL) M-KS 844 3cs 63 ő. e., MSZMPBMBIZ, KAR 17808 51-1/3/-4/1973
11. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 006. számú parancsa, Budapest, 1966. évi február hó 4., ÁBTL 4. 2. 10-21/6/1966 /1
12. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszter-helyettesének, 10-27/6/1988. számú intézkedése, a Belügyi Szemle szerkesztőbizottságának megalakításáról és feladatairól, Budapest, 1988.05.03., ÁBTL, 4.2. I. sor
13. A MNK BM 003. számú parancsa Tárgy: a BM Hatásköri Lista kiadása, Bp. 1969. 05.05.
14. A MNK BM 007. parancsa Tárgy: a BM Hatásköri Lista kiadása, Bp. 1975. 03.17.
15. A MNK BM 8/1987 parancsa a BM Hatásköri Lista kiadásáról, Bp.1987.06.10.
16. Budapest Főváros Tanácsa mellett működő – a cigány lakosság helyzetével foglalkozó – Koordinációs Bizottság ülése, 1989. október 30. Budapest Főváros Levéltára, VI. 12.a. 1 63 d.

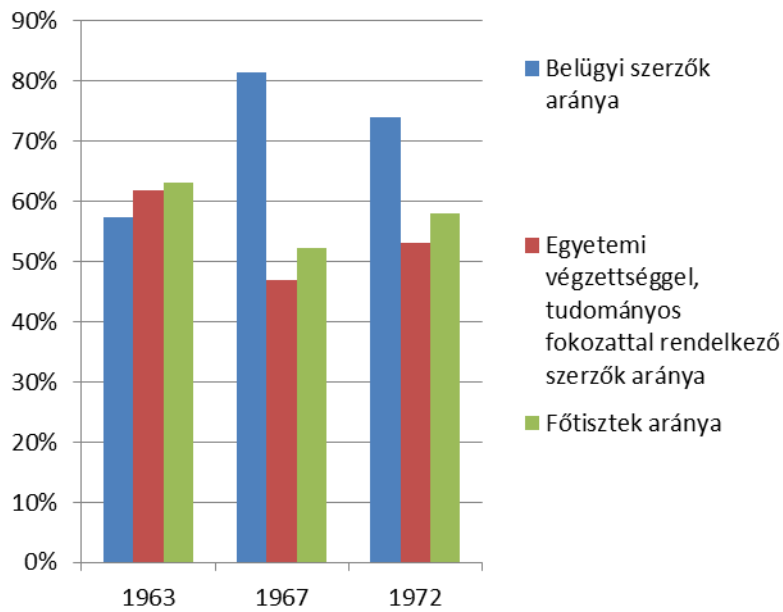
17. Dr. BALATONI István r. ezredes: Feladatok/ 2/1990 sz. Emlékeztető, VI. 12. a. 4.37d.
18. DVORÁK Ede: A „Magyar Rendőr”, illetve a „Zsarú” magazin társadalomképe a rendszerváltás során, 5. o. Budapest, 1992, BM Kiadó, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, 4.1., A-4423/3
19. KERTÉSZ Imre (r. ezredes, az állam- és jogtudományok doktora a BM Bűnügyi Technikai Intézet vezetője): A BM szerveinél folyó tudományos kutató munka néhány elméleti és módszertani sajátossága, In: A Belügyi Tudományos kutatások időszerű kérdései BM könyvkiadó, 1979, ÁBTL: 4.1. A4382
20. MÁNDI S. r. ezredes, csoportfőnök: A Magyar Rendőr című, képes hetilap és a Belügyi Szemle központi folyóirat. (a továbbiakban: sajtótermékek) terjesztésének előfizetésének rendje, A BM Oktatási és Közművelődési Csoportfőnökség körlevele, ÁBTL, 4.2. II. sor 5/1980 (10.24.) 13-8-5/1980 39. d
21. MNLOL MSZMP BM BIZ, 51-1/3/-4/1973, Jegyzőkönyv: az 1973. február 23-án a BM Pártvégrehajtó Bizottsága üléséről, Hozzászólások, KAR:7972
22. MNLOL, M-KS 844 3cs 289 ő. e., MSZMP BM IV. Főcsoportfőnökségi Bizottság 51-8/2/16/1987/2, A Belügyi Szemle szerkesztősége állományának erkölcsi, politikai helyzete.
23. MNLOL, M-KS 844 3cs 73 ő. e., MSZMP Bm 8-as Bizottsága 51-8/2/12/1976, Jegyzőkönyv az 1976. szeptember 16-i végrehajtó bizottsági ülésről,
24. SZALMA László (r. ezredes kandidátus a BM Tudományszervezési osztályvezetője): Az MSZMP tudománypolitikai irányelveinek realizálódása az MNK Belügyminisztériumában. In: A Belügyi Tudományos kutatások időszerű kérdései BM könyvkiadó, 1979, ÁBTL: 4.1. A4382
25. SZALMA László: belügyi tudománypolitika és a tudományszervezés helyzete, In: A Belügyi Tudományos kutatások időszerű kérdései BM könyvkiadó 1982, 14. o. ÁBTL 4. 1. A4382

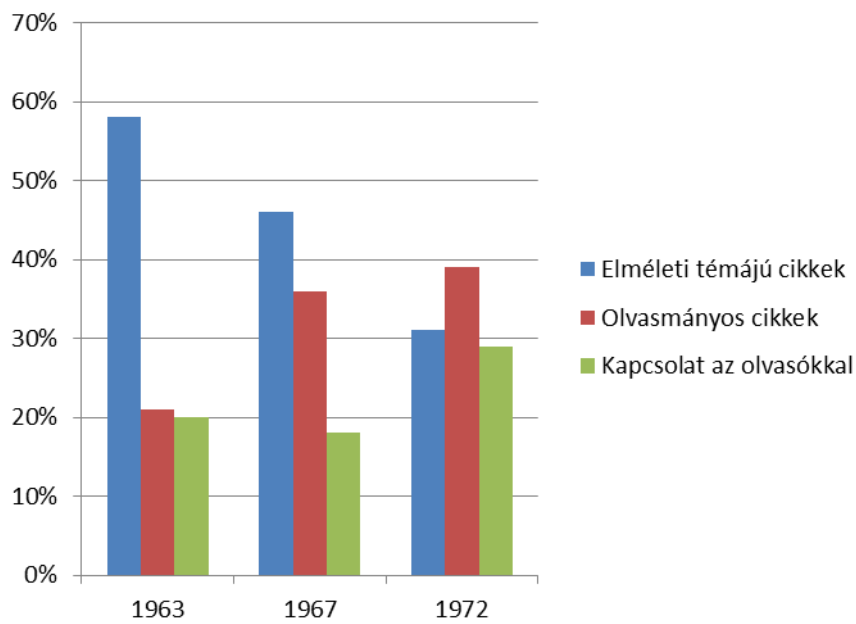
GRAFIKONOK

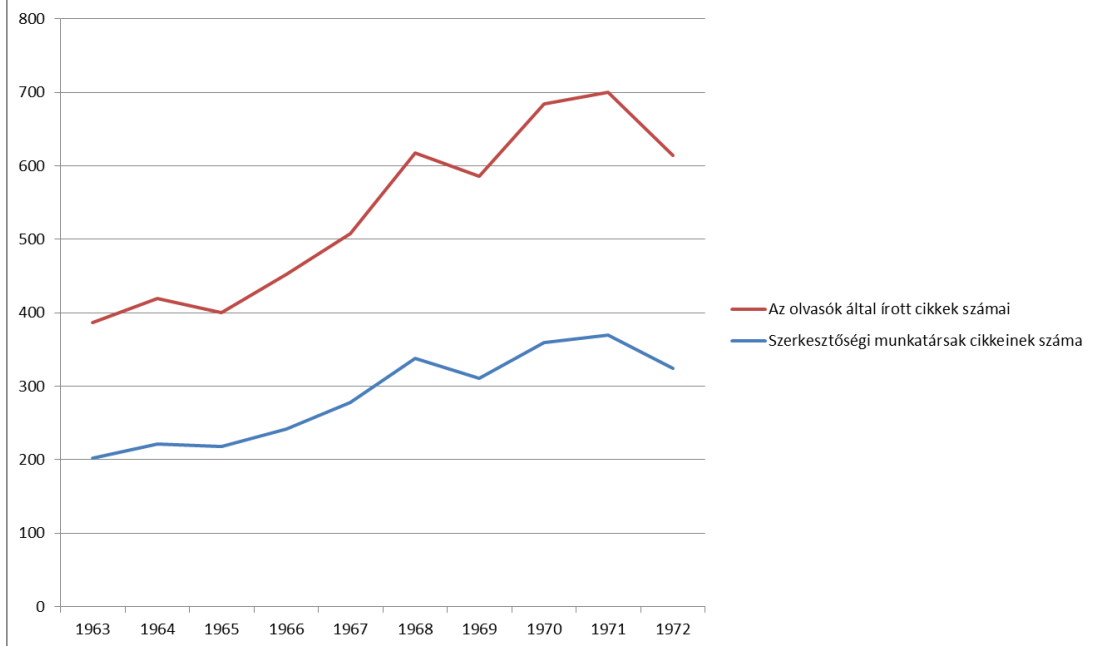
2. A szerzők megoszlása

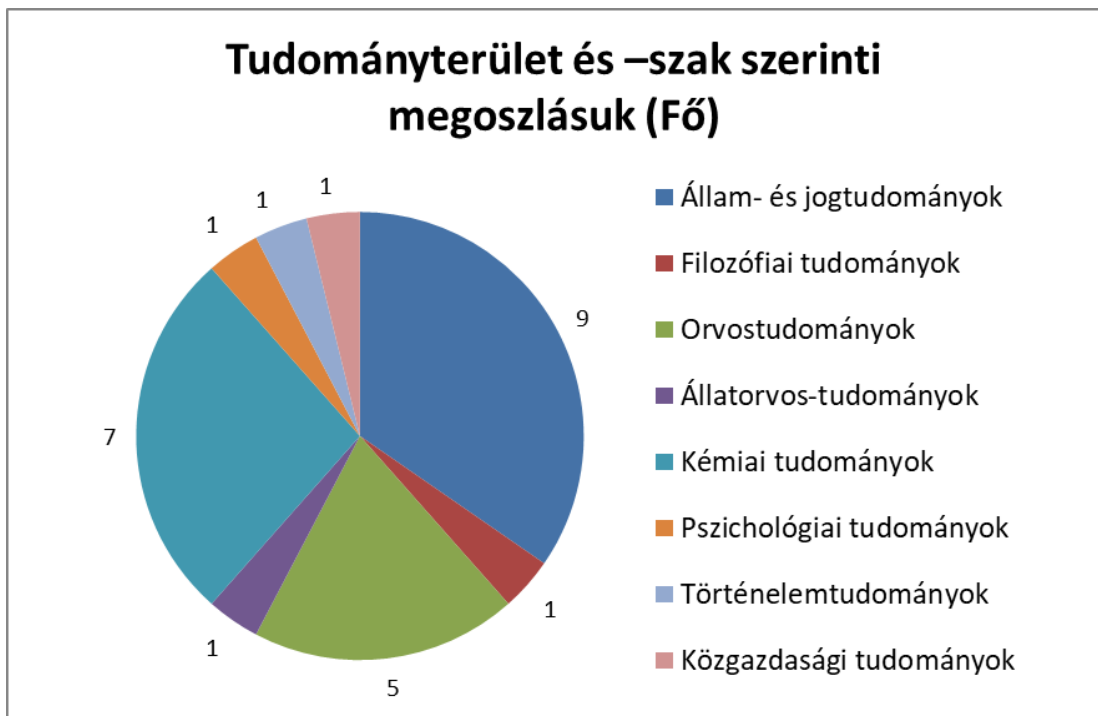
3. A folyóirat tartalmi változása

4. A cikkek és szerzők számának alakulása

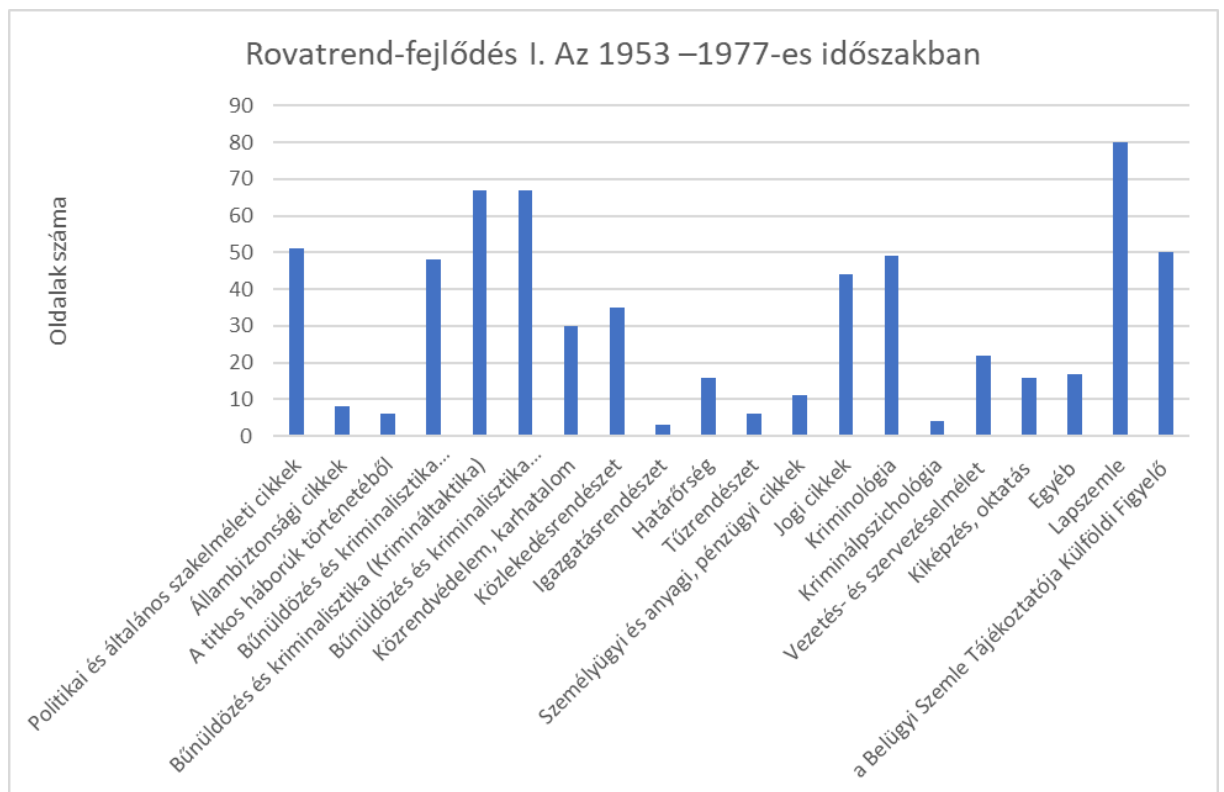
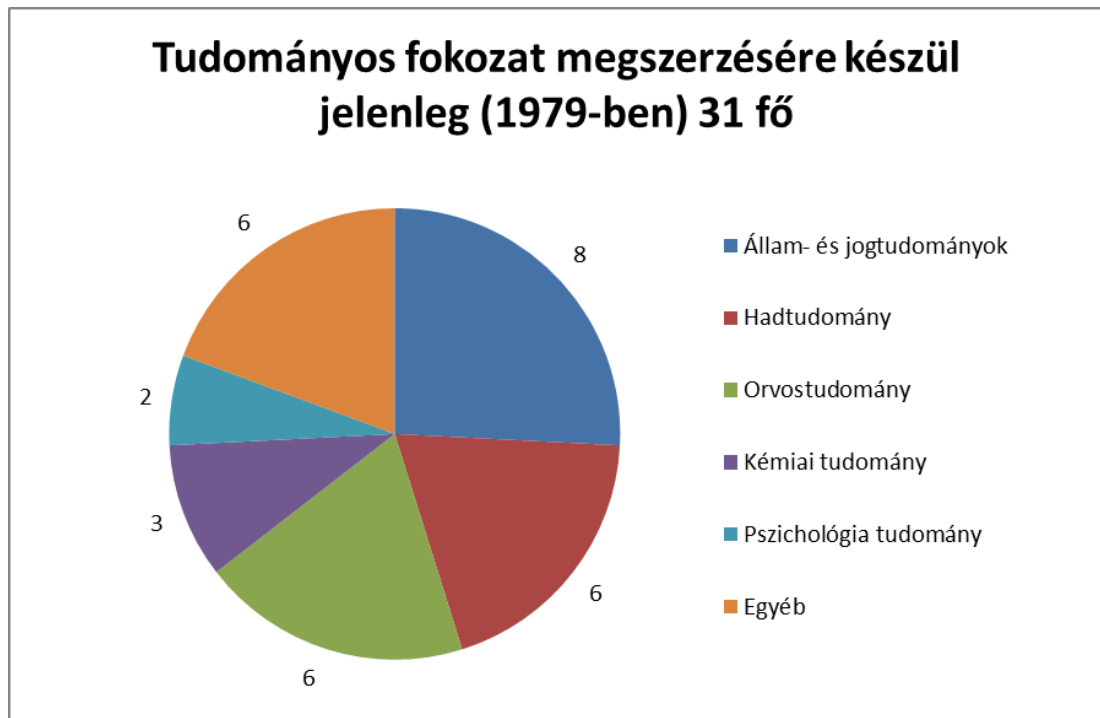

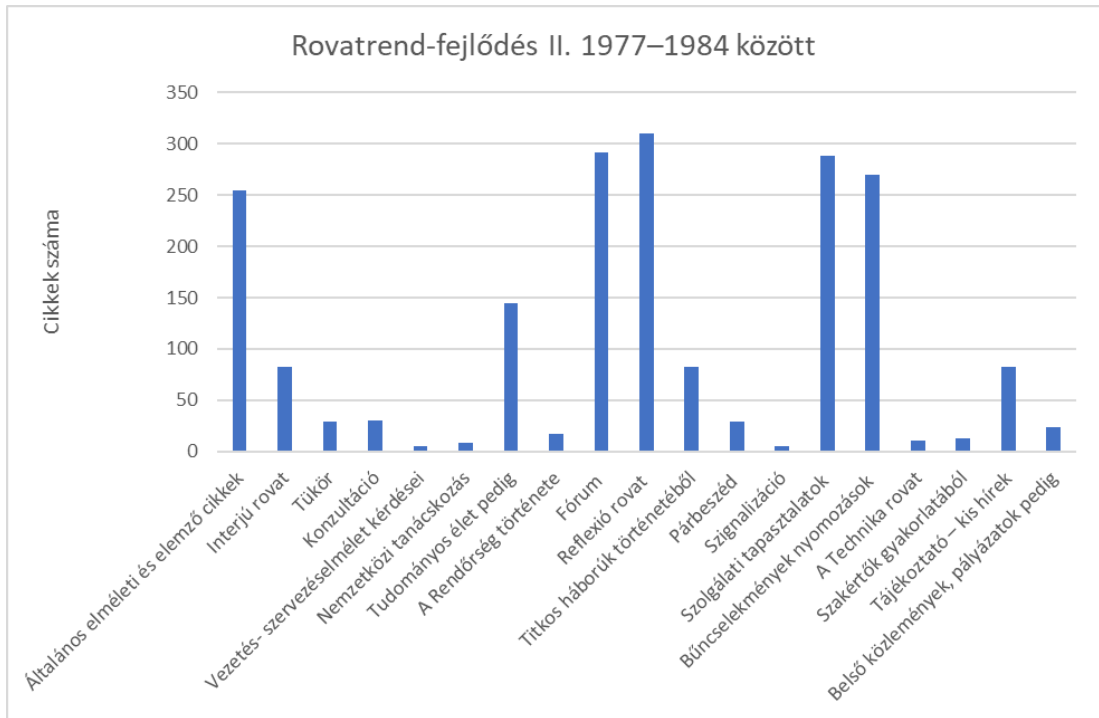
Tudományterület és –szak szerinti megoszlásuk (Fő)

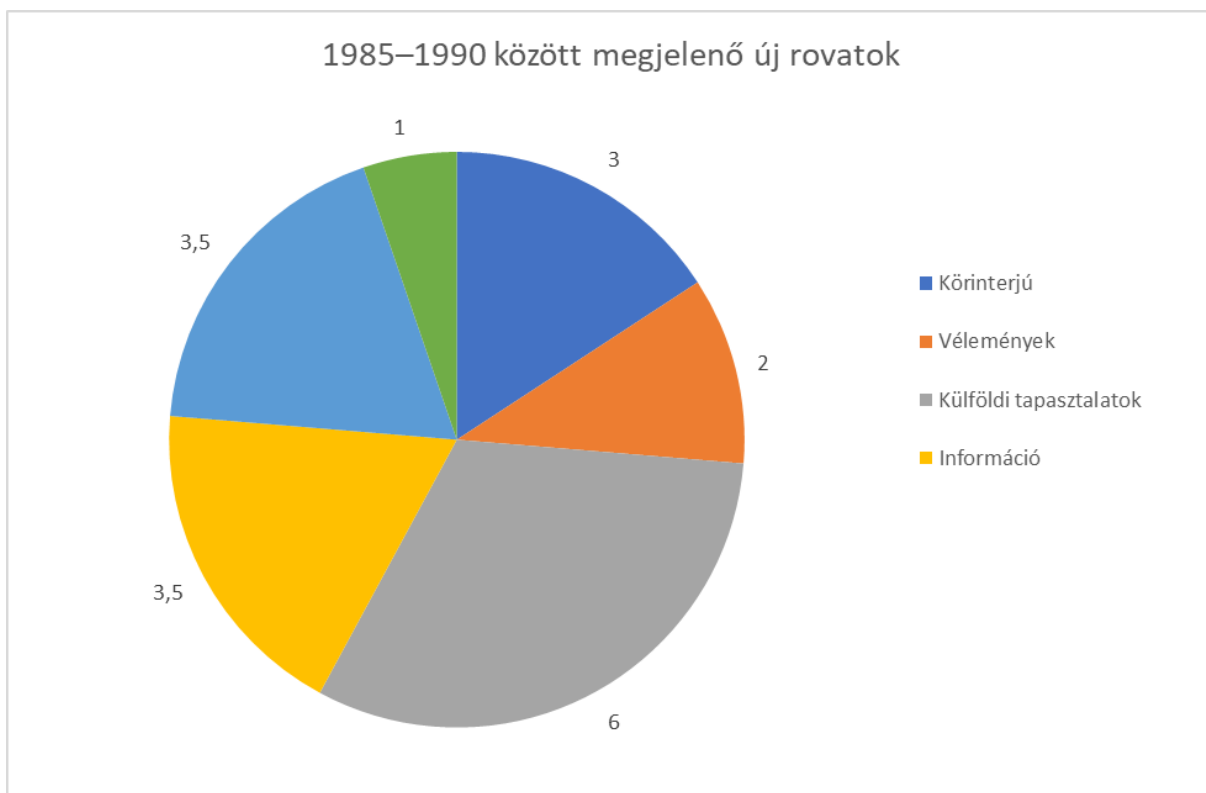

A Belügyminisztérium tudományos kezdeteiről: „A BM Tudományszervezési Osztály megszervezésekor, 1972-ben a Belügyminisztériumban 12 fő

rendelkezett tudományos fokozattal. Ma ezek száma 26 (ebből 2 a tudományok doktora, 24 pedig kandidátus)

SAJÁT PUBLIKÁCIÓS JEGYZÉK

1. DEÁK József: *Etnikai-e vagy multikulturális a bűnözés?* Belügyi Szemle. 65. évfolyam 7–8. szám. Budapest, 2017. ISSN 1789-4689 pp. 93–107.

2. DEÁK József: *A Belügyi Szemle közpolitikai, rendészetelméleti és szerkezeti fejlődése a rendszerváltásig* Hadtudományi Szemle. 10. évfolyam 2. szám. 2017. eISSN: 2060-0437 pp. 339–355. URL: http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2017/2017_2/17_2_alt_deak.pdf
3. DEÁK József: *A Belügyi Szemle a közpolitika szolgálatában (1953–1990)*. Hadtudományi Szemle. 10. évfolyam 1. szám. 2017. eISSN: 2060-0437 pp. 375–390. URL: http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2017/2017_1/17_1_alt_deak.pdf
4. DEÁK József: *Az Oroszországi Föderáció határőrizeti kihívásai napjainkban*. Hadtudomány: a Magyar Hadtudományi Társaság Folyóirata 26. évfolyam 2016. E-szám ISSN 1588-0605 pp. 4–14. URL: http://mhtt.eu/hadtudomany/2016/2016_elektronikus/1_deak%20josef.pdf
5. DEÁK József: *A Belügyi Szemle és jogelődei a mindenkori politika és a rendészettudomány szolgálatában (1918–1990)*. In: Orbók Ákos (szerk.): *A hadtudomány és a XXI. század. Tanulmánykötet. Doktoranduszok Országos Szövetsége*. Budapest, 2016. ISSN 2498-5228 pp. 31-48.
6. József DEÁK: *The Police, then Interior Review for the Forming of the Science of Law Enforcement; from its Beginning to the Change of the Political System*. West Bohemian Historical Review) 4. évfolyam 2. szám. Pilsen–Hamburg. 2017. ISSN: 1804-5480 pp. 237–250. URL: <https://otik.uk.zcu.cz/bitstream/11025/15549/1/Deak.pdf>
7. DEÁK József: *Külföldi határőrizeti anyagok megjelenése a Belügyi Szemle Tájékoztatójában (1964–1972)*. Magyar Rendészet 16. évfolyam 1. szám. Budapest, 2016. ISSN 1586-2895 pp. 25–32. (2016)
8. DEÁK József: *Az Oroszországi Föderáció Szövetségi Biztonsági Szolgálata határőrtiszt képzésének történetéből, módszereiből napjainkig*. In: Deák József, Gaál Gyula, Sallai János (szerk.): *A toll sokszor erősebb, mint a kard: rendészettudományi tanulmányok Prof. Dr. Fórizs Sándor 65. születésnapja tiszteletére*. NKE. Budapest, 2016. ISBN:9786155527982
Budapest: NKE Szolgáltató Nonprofit Kft, 2016. (p.267) pp. 52 –68
9. DEÁK József – Gáspár Szabolcs – Háncs Tivadar – Révai Róbert: *A migráció rendészeti és egészségügyi aspektusai napjainkban*. Belügyi Szemle. 64. évfolyam 9. szám. Budapest, 2016. ISSN 1789-4689 pp. 5–15.
10. DEÁK József: *Könyvismertető*. Ritecz György – Sallai János: *A migráció trendjei, okai és kezelésének lehetőségei c. könyvről*. Nemzetbiztonsági Szemle (online) (eISSN: 2064-3756) 3 évfolyam 4. szám. 2016. pp. 98–100. URL: http://uni-nke.hu/uploads/media_items/nemzetbiztonsagi-szemle-2015-4.original.pdf

DEÁK József: *Negyedszázados fennállásukat ünneplő tudományos társaságok Nemzetbiztonsági Szemle* (online) (eISSN: 2064-3756) 3 évfolyam 4. szám. 2016. pp. 101–109. URL: http://uni-nke.hu/uploads/media_items/nemzetbiztonsagi-szemle-2015-4.original.pdf

11. DEÁK József: *A Belügyi Szemle létrehozását, működését szabályozó parancsok, utasítások, 1962–1966.* Hadtudományi Szemle. 9. évfolyam 4. szám. 2016. eISSN: 2060-0437 pp. 20–34. URL: http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2016/2016_4/16_4_tt_deakj.pdf

12. DEÁK József: *A rendészettudomány kialakulása és gondozásának nemzetbiztonsági, határőrizeti példái a Belügyi Szemlében a rendszerváltásig.* Nemzetbiztonsági Szemle (online) (eISSN: 2064-3756) 4. évfolyam 4. szám. 2016. pp. 43–75. URL: http://uni-nke.hu/uploads/media_items/nemzetbiztonsagi-szemle-2016-4-1.original.pdf

13. DEÁK József: *A tudomány szabadsága, politikai és hierarchikus hatások régen és ma a Belügyi Szemlében.* In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XVII. kötet. Pécs, 2016. pp. 271–276. URL:

14. DEÁK József: *A terrorizmus természete és az ellene történő fellépés nehézségei Oroszországban a Szovjetunió szétesésétől napjainkig.* Belügyi Szemle. 63. évfolyam 7–8. szám. Budapest, 2015. ISSN 1789-4689 pp. 137–151.

15. DEÁK József: *Az eszmék harcának tükröződése a Belügyi Szemlében a rendszerváltásig* Magyar Rendészet 15. évfolyam 2. szám. Budapest, 2015. ISSN 1586-2895 pp.77–84.

16. DEÁK József: *Az orosz lég- és űrvédelmi csapatok.* Felderítő Szemle 14. évfolyam 1. szám 2015. ISSN 1588-242X pp. 101–117. URL: <http://www.knbsz.gov.hu/hu/letoltes/fsz/2015-1.pdf>

17. DEÁK József: *A szputnyik-rémtől az űrszeméig, a kozmosz orosz „vállalásítása”.* In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XVI. kötet. Pécs, 2015. pp. ISSN: 1589-1674 pp. 339–344.

SAKMAI-TUDOMÁNYOS ÉLETRAJZ

NÉV Dr. jur. Deák József

MUNKAVISZONY ADATAI

Hivatalos BM jogviszony kezdete: 1982. augusztus 01.

Jelenlegi szolgálati hely: Országos Rendőr-főkapitányság Humánigazgatási Szolgálat
Rendelkezési állományból vezényelve a Nemzeti Közsolgálati Egyetem
Nemzetbiztonsági Intézet, Polgári Nemzetbiztonsági Tanszék

Beosztás: Tanársegéd

Rendfokozat: rendőr alezredes

POLGÁRI ÉS RENDŐR- SZAKMAI FELSŐFOKÚ VÉGZETTSÉGEK Az intézmény megnevezése	Megszerzett iskolai végzettség jellege	A végzettség megszerzésének éve
1.	Szegedi Tudományegyetem Állam- és jogtudományi Kar	<i>egyetemen szerzett oklevél</i> 2000.
2.	Magyar Újságírók Országos Szövetsége	<i>újságíróképző szaktanfolyam</i> 1987.
3.	Rendőrtiszti Főiskola	<i>állambiztonsági átképző rendőri szaktanfolyam</i> 1986.
4.	Moszkvai Határőrparancsnoki Főiskola	<i>egyetemen szerzett oklevélként elismerve</i> 1984.

IDEGEN-NYELV ISMERET

Orosz nyelv: felsőfokú „C” típusú komplex nyelvvizsga - megszerzés éve: 1989.

Angol nyelv: középfokú „A” típusú - megszerzés éve: 2007

Angol nyelv: alapfokú „B” típusú - megszerzés éve: 2016

EGYÉB TUDOMÁNYOS, KUTATÓI TEVÉKENYSÉG

2016. év

Oktatói, vizsgáztatói tevékenység

Diplomamunka, szakdolgozat készítés tárgy oktatása MSC és BSC szakos végzős hallgatóknak

Pályázati szereplés

Részvétel a Belügyi Tudományos Tanács Biztonsági Kihívások és válaszok a 21. században 2016-ban meghirdetett pályázatán. „Az Oroszországi Föderáció válaszai a biztonsági kihívások közül az űrhadviselés, a migráció, a terrorizmus kérdéseire” című pályaművel.

2015. év

Oktatói, vizsgáztatói tevékenység

Az NKE-re vezényelve szeptember 1-el, a Nemzetbiztonsági Intézete Polgári Nemzetbiztonsági Tanszék állományában tanársegédjeként a Nemzetbiztonsági Szakmai Ismeretek -2, -3 tárgy oktatása BSC szakos hallgatóknak

2014. év

Tagsági jogviszony

- Felderítők Társasága Közhasznú Egyesület tagság
- Magyar Hadtudományi Társaság tagság

2013. év

Tagsági jogviszony

- Magyar Rendészettudományi Társaság tagság
- Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság tagság
- Rendészeti Doktoranduszok Országos Egyesülete tagság
- Doktorandusz Országos Szövetsége Hadtudományi Osztály tagság

FÜGGETLEN HIVATKOZÁSOK

2017. év

1. KOVÁCS Gábor: A szervezeti kultúra megjelenésének sajátosságai a rendészeti szerveknél. In: Boda József – Felkai László – Patyi András (szerk.): Ünnepi kötet a 70 éves Janza Frigyes Tiszteletére. Dialóg Campus. Budapest, 2017. p. 329.

2016. év

2. KOVÁCS Gábor: A migráció bűnügyi hatásai a magyar határrendészet kockázatelemzési rendszerére. In: Hautzinger Zoltán (szerk): A migráció bűnügyi hatásai. Magyar Rendészettudományi Társaság Migrációs Tagozata. Budapest, 2016. p. 149.

3. KARDOS Sándor István: A rendőri jogsértések között jelentkező korrupció megvalósulási körülményeinek, tendenciáinak vizsgálata a beosztotti állomány körében, p. 8.

<http://m.ludita.uni-nke.hu/reposztorium/bitstream/handle/11410/10875/Teljes%20sz%c3%b6veg%21?sequence=1&isAllowed=y>

2015. év

4. LESS Ferenc: A közösségi hálózatok és a közösségi rendőrség kapcsolata (Mi keresni valója van a rendőrségnek a Facebookon?) Nemzetbiztonsági Szemle, p. 32.

http://uni-nke.hu/uploads/media_items/nemzetbiztonsagi-szemle-2015-1-1.original.pdf

5. LESS Ferenc: A közösségi hálózatok és a közösségi rendőrség kapcsolata (Mi keresni valója van a rendőrségnek a Facebookon?) Nemzetbiztonsági Szemle, p. 32.

http://uni-nke.hu/uploads/media_items/nemzetbiztonsagi-szemle-2015-1-1.original.pdf

RENDFOKOZATI ELŐMENETEL

1982. határőr törzszászlós *(soron kívüli előléptetés)*

1984. határőr főhadnagy *(soron kívüli előléptetés)*

1988. határőr százados

1992. határőr őrnagy *(soron kívüli előléptetés)*

1998. határőr alezredes

2008. rendőr alezredes

MÉLYINTERJÚK

A Belügyi Szemle szerkesztőségéből folyamatos támogatást, segítséget kaptam kutatásom során. Dr. Finszter Géza nyugállományú rendőr ezredes, főszerkesztő-helyettes javasolta, jelentős eredménnyel kecsegtető kutatási módszerként a mélyinterjúk készítését és a fókuszcsoportos beszélgetéseket. Interjúalanyokként az egyszerű szerzőtől kezdve, a folyóirat szerkesztőbizottságának néhány tagján, titkárán, a kiadó képviselőjén keresztül, a rendészeti hierarchia képviselőjét; a szerkesztőbizottság elnökét ajánlotta.

Az interjúalanyok kiválasztásánál fő szempont volt, hogy a megkérdezett a folyóirat működését, szakmaiságát, rálátása, szakmai tapasztalata alapján, meg tudja ítélni, ismerte a belügyi viszonyokat, működést, volt, vagy van rálátása a tudományos, belügyi-tudományos életre, szerkesztője volt a lapnak vagy jelenleg szerkeszti. Állást tud foglalni a lap és a hierarchiával szembeni autonómia (tudományos és a sajtószabadság lehetőségei, korlátai), valamint a lap és a politika kérdéskörében.

*

Senki nem szól bele életünkbe, de az autonómiánkkal nem élünk vissza...

Dr. Korinek László, a Belügyi Szemle főszerkesztője, egyetemi tanár, az MTA rendes tagja Az interjú felvétel időpontja: 2016. 06. 09. 11.00.

Főszerkesztő úr, hogy került jogi pályára, mikor találkozott először a Belügyi Szemlével?

Elsőgenerációs értelmiségi vagyok; apám, mind a két nagyapám asztalosok voltak. Jó tanulóként középiskolát javasoltak, ahol inkább a humán tárgyak érdekeltek és így jelentkeztem Pécsre, a jogi karra, ahol 1971 februárjában végeztem. Ott, a Statisztikai tanszékre kerültem gyakornoknak, majd tanársegédnek és oda járt a Szemle. Azóta, 45 éve kapcsolatban vagyok a folyóirattal, 1993-tól vagyok főszerkesztő.

A Statisztikai tanszék oktatójaként, a „kiosztásban” nekem a szakstatisztikák közül az igazságügyi statisztika jutott és annak a módszertani részével foglalkoztam. Elég korán megismertem az akkori nyugatnémet irányzatokat és 1981-ben ösztöndíjat

kaptam Freiburgba, a Max Planck Intézetbe. Ott akkor indult egy, Baden-Württemberg és Texas közötti rejtett bűnözést összehasonlító kutatás, amibe magyarként bekapcsolódhattam. E hármass összehasonlításból született a „Rejtett bűnözés” című első könyvem, ami a kandidátusi disszertációm is lett. Ez volt az első szocialista – ügynevezett látens bűnözési kutatás. Ennek az eredményeit olvasva, egy akkori szaktekintély megtámadva érezte magát és a Magyar Népköztársaságra nézve is sértőnek találta. Az anyagról két fordulóban volt egy vita, előbb a Szemlében, majd a Jogtudományi Közlönyben.

Aztán 1990-ben, a rendszerváltáskor Horváth Balázs belügyminiszter felhívott, hogy olyan embert keresnek rendészeti helyettes államtitkárnak az új Belügyminisztériumba, aki nem volt párttag, de van fogalma a rendőrségről. Ugyanis úgy vált ismertté a nevem, miután ebből a kutatásból kiderült, hogy a rendőrség elsikkaszt ügyeket az ügynevezett szelekció során.

Ezt a szelekciós gyakorlatot ismertető írásomat akkor nem merté lehozni a Belügyi Szemle. Ez akkor már a második cikkem volt, ami nem kerülhetett a lapba... Az előzőt még 1980-ban, bécsi ösztöndíjam során küldtem arról, hogy felbontják a leveleinket, és miként ismerhetjük ezt fel... Végül a fent említett cikkemet arról, hogy a rendőrök elsikkasztják a kisebb súlyú, nekik kellemetlen, statisztikát rontó ügyeket, a „Belügyi Szemle Tájékoztatója” mellékletében lehozták.

Horváth Balázs megkeresésére tehát elvállaltam a rendészeti helyettes államtitkárságot, majd létrejött Boross Péter minisztersége alatt a Rendészeti Hivatal, annak lettem az elnöke. A harmadik gerincműtétem után, 1993-ban kértem felmentésem. Ekkor a belügyminiszter felajánlotta: ha maradnék a minisztériumban, akkor a Belügyi Szemle főszerkesztőségét rám bízna.

Milyen változások kezdődtek főszerkesztősége idején?

Jobban rámentünk a minőségre. Ezt a Magyar Tudományos Akadémia elismerte, így 2004-től, a hazai folyóiratok besorolásában az MTA IX. Osztály Állam- és Jogtudományi Bizottsága döntése szerint „A” kategóriás minősítést kaptunk, míg a megelőző időszakban „B” besorolású volt a Belügyi Szemle. A 90-es

években ismét Szerkesztőbizottságot hoztunk létre és azóta, minden cikket lektoráltatunk.

Hogyan alakult, a rendészeti szakfolyóirat és a politika kapcsolata, egymásra hatása?

Talán nem mindenki tudja, hogy Kádár János krimikedvelőként rendszeresen nézte a Szemle bűncselekmények, nyomozások rovatát, és belelapozott a folyóirat többi részébe is. Ha úgy gondolta, vissza is jelzett az olvasottakról. De '90 óta nem ismerek olyan esetet, hogy bárki beleszólt volna a folyóirat szerkesztésébe. Ez egy független lap, a szerkesztőség saját szempontjai szerint fogad, vagy utasít el kéziratokat.

Milyennek értékeli a szakfolyóiratban, a rendészet átláthatósága, a tudomány szabadsága és a rendészeti hierarchia ellentmondást nem tűrő természetét; valamint a sajtó nyilvánosságát és a rendészet, rejtőzködő tulajdonságának viszonyát?

Senki nem szól bele életünkbe, ugyanakkor természetesen az autonómiánkkal nem élünk vissza. Ha valamiről más véleményen vagyunk és kritizáljuk a rendőrséget Finszter Gézával, aki csaknem tíz éve van a lapnál, azt nem a Szemlébe írjuk meg, hanem máshová, publicisztikában. A folyóiratnak változott a neve kétszer is: Rendészetire, illetve Belügyire, de ezek csak formai változások voltak.

Főszerkesztő úr, köszönöm az interjút!

*

A központi, államigazgatási, jogi folyóiratok profilját tekintve, mi hiánypótló missziót töltöttünk be...

Dr. Finszter Géza ny. r. ezredes, professzor emeritus, az MTA doktora, a Belügyi Szemle főszerkesztő-helyettese

Az interjúfelvétel időpontja: 2016. 06. 01. 10.00.

Főszervező-helyettes úr, miként került jogi pályára, mikor találkozott először a Belügyi Szemlével?

A Szemléhez, 1984-ben kerültem, az Állambiztonsági Főcsoportfőnökség, III/1.-es, vizsgálati osztályáról, ahol előtte 16 évig dolgoztam, ahová rövidke bírósági gyakornoki múlttal a Pesti Központi Kerületi Bíróságról kényszerültem át. Itt ugyanis, hirtelen közölték velünk, fogalmazói kinevezésre váró gyakornokokkal, hogy az Igazságügyi Minisztérium súlyosan tévedett, amikor mindannyiunkat idevett gyakornoknak, mert a bíróságnak most nincs szüksége ekkora utánpótlásra. A legkiválóbban végzetteknek sem tudják garantálni a kinevezést, (én akkor, 1968-ban, szintén summa cum laude-vel végeztem az ELTE jogi karának nappali tagozatán). Tanácsolták, hogy nézzünk állás után. (A többségünk pályát is váltott.) Én visszarohantam az egyetemre tanácsot, segítséget kérni. Két lehetőség kínálkozott. Mivel a polgári jogot jobb szerettem a büntető anyagi jognál, először a Külkereskedelmi Minisztérium jogi osztályvezetőjénél jelentkeztem, de itt hamarosan svédül, angolul meg kellett volna tanulnom. Rossz nyelvtanulóként visszariadtam ettől, és inkább a számomra kisebb kihívást jelentő Gyorskocsi utcai vizsgálati osztályt választottam, ahová szintén toboroztak végzett jogászokat. Gondolkodásmódom, mentalitásom ismeretében, döntésem nem csak ismerőseim képedtek el, de jómagam is!... Mert a büntető anyagi jog mellett a kriminalisztika is nagyon távol állt tőlem. Ráadásul detektívregényt életemben soha kezembe nem vettem, sőt utáltam ilyen témát még filmen is! Pedig 1956 után egyre-másra jelentek meg az ilyen alkotások és kortársaim falták ezeket.

Tehát a rendőri pályát, 1968 elején kényszerből választottam – én bíró szerettem volna lenni.

A Gyorskocsi utcában rögtön állományba vettek egy év próbaidőre, alhadnagyi rendfokozatban. Fél év múltán, a csehszlovákiai bevonulásunk után nagyon meg is bántam ezt a választásom... Az 1968-as év első felében ugyanis az „Új gazdasági mechanizmus”, kiegészítve és az egyetemen elsajátított humanista jogi szemlélettel, azt az illúziót sugallta, hogy egy igazságos, nem kapitalista világ fog következni. Mindezek után villámcsapásként ért az augusztusi intervenció, mert kiderült, hogy

alaptalan minden bizakodásunk... Én pedig alhadnagyként ott ülök egy állambiztonsági vizsgálati osztályon. Ide vettek fel, ahol én, naivan, pusztán nyomozásokra gondoltam. Hogy ez alatt állam elleni és politikai bűncselekményeket kellett érteni, számomra ezután derült ki... (Szerencsére ilyen jellegű bűncselekmények abban az időben alig fordultak elő.) Amikor ezzel szembesültem, fel kellett volna mondanom még a próbaidőben. De nem mertem megtenni, noha jogász barátaim 1968. augusztus 21.-én felkerestek lakásomon, hogy lépjek ki az ilyen állambiztonsági szervezetéből.

Tömören összefoglalva: jellemhibáim vittek a rendőri pályára, tartottak ott, a rendőri pálya választását később sem bántam meg! Humán beállítottságomnál fogva én teljesen kívülállóként szemléltem az állambiztonsági tevékenységet, sőt magam is, így a működési rendellenességek nekem jobban szembe ötlöttek. Nem tudtam, hogy lehetne ebből a helyzetből szabadulni, ráadásul hamar kiderült: a munkámhoz szükséges speciális adottságokkal sem rendelkezem. A jó vizsgálónak, sajátos memóriájával a lényegtelennek látszó, érdektelen mozzanatokra is figyelni kell, hisz az ügy szempontjából ezek még döntőek lehetnek. Én csak a számomra fontos, érdekes dolgokat tudom megjegyezni. A mindenáron való győzni akarás is nélkülözhetetlen a jó bűnüldözőnek. Én – mi tagadás egy-egy ügyben –, magamban inkább annak szurkoltam, hátha tévedés van, és nem derül ki a bűnös szándék...

Az, hogy a vizsgálaton tudományt lehet művelni, eszembe nem jutott. Azonban 1969-ben, egy fiatal lány jogesetét vizsgáltam, aki Fertőrákosnál tiltott határátlépést akart elkövetni, hogy Olaszországba juthasson, a szerelméhez. (Divat volt akkoriban, Olaszországba férjhez menni.) Elmondta, hogy sötétedett, fázott, félt, és fogalma nem volt merre a határ. Már fordult volna vissza, amikor elfogták a határőrök. Azonnal rohantam a főnökömhöz: ezt önkéntes visszalépésnek nevezi a büntető törvénykönyv! Úgy néztek rám, mint egy eszementre, mert egy rendőr ne arra hajtson, hogy lehet kimosni a „bűnözőt”? Én viszont nagyon pipa lettem, mert úgy gondoltam, én nem rendőr vagyok, hanem jogalkalmazó; és nem a parancsnak kell érvényesülni, hanem a jognak! Egy ilyen konfliktus a jó rendőrnek még a gondolataiban sem merülhet fel, én viszont axiómának tartottam ezt a hozzáállást... De tudomásul vettem az egész más szemléletet. Elmentem az ügyészhez, őt is meg akartam győzni az igazamról!

Nagyon bántott, hogy nem akartak megérteni, ezért könyvtárban, életemben először büntetőjogi terület felől érdeklődve, megtaláltam Angyal Pál tanulmányát az önkéntes visszalépésről.

A munkahelyemen ugyanis, minden hónapban volt egy szakmai értekezés valamilyen témában, ahol a katonai alá-fölérendeltség mellőzésével mindenki hozzászólhatott. Ezt nagyon jónak tartottam – nem tudom ma van-e ilyen a vizsgálati osztályokon bárhol is. Alig vártam, hogy valamelyik témához kapcsolódóan hozzászólhassak az önkéntes visszalépésről. A mégiscsak katonás merev, feszült légkört a humoros, de életszerű példákkal sikerült alaposan feloldanom. A jó hangulatúra végződött értekezés után volt, aki elkezdett tisztelni.

Ekkoriban olvastam Németh László egyik önéletrajzi ihletésű tanulmányát a „Gályapadból laboratóriumot” címmel. Ezt választottam a jubileumi emlékkötetem címéül is, mert e tanulmányból rájöttem: helyzetemből a menekülés egyetlen módja a tudományos kutatás. Az új, megvalósítható élettervem birtokában egyszeriben elpárolgott belőlem az egyre elhatalmasodó nyomasztó érzés, hogy elszúrtam a pályaválasztásom! Ügyvéd, jogász osztálytársaimmal találkozáskor, immár látták rajtam, hogy a rideg környezet mit sem változtatott gondolkodásmódomon, sőt egyikük megjegyezte: úgy látszik, én mindenhol jól érzem magam!...

Az újonnan választott úton tájékozódtam, hol tudom az önkéntes elállással kapcsolatban született írásaimat közzétenni. Ekkor találtam rá a Belügyi Szemlére.

Foglalkoztatni kezdett egy másik törvényességi probléma is. (Megjegyzem az, hogy a titkos nyomozás akkoriban nem volt törvényben szabályozva, nekem nem tűntek fel a kialakult gyakorlat jogszerűnek, evidensnek tűnt számomra, noha a súlyos jogállami hiátusra Katona Géza már 1969-ben egy ORFK-konferencián felhívta előadásában a figyelmet. Ez Géza bácsi jogállami meggyőződése volt, jóval a rendszerváltás előtt!)

A gyanú fogalma érdekelt, mivel a nyomozás indításához alapos gyanú felmerülése kellett. Abban láttam a törvényességi kérdést, mennyire lehet a gyanút tartalmában úgy megfogalmazni, hogy a nyomozás megindítása ne adjon lehetőséget az önkényre. Ezekből születtek a további publikációim. Utána pedig elkezdtem foglalkozni az államellenes bűncselekményekkel. Ebből írtam a kandidátusi értekezésemet is, az összeesküvések és a kémkedések tárgyában. Első, általános

része, sok, külföldi szakirodalom feldolgozásával a politikai deliktumokról szólt. A második pedig, miután statisztika nem volt, empirikus módon, jogerősen lezárt, bírósági ügyek tanulmányozásából született. Az OKRI (Országos Kriminológiai Intézet) alapító igazgatója volt a témavezetőm, aki rendben lévőnek találta az egészet, de megkérdezte, muszáj-e a második részt is leadnom. A rendszerváltáskor jöttem rá, hogy témavezetőm már húsz évvel korábban érezte a konkrét esetek politikai terhét.

Hogy került a Belügyi Szemle élére?

1984-ben, a korábbi főszerkesztő, 60 évesen már 5 évet túlszolgált. E beosztáshoz szigorú kritérium volt a tudományos fokozat. A már említett kandidátusi értekezésem keltett néhány konfliktust, bár megvédését nem akadályozták meg. (Viszont 2010-ben egy neves akadémikus azért hívott meg a születésnap rendezvényére, mert emlékezett az általam 1979-ben leírt értekezésre, ami – mint megjegyeztem – akkor nagyon bátor dolog volt!) Ráadásul a Társadalmi Szemlétől felkértek egy, a hazai nyomozási gyakorlat, Helsinki Szellemében történő feldolgozásáról szóló tanulmányra. Én pedig ennek – tudományos alaposággal – eleget tettem, ami ismét nagy port kavart, így a munkahelyemen külön vitát kellett összehívni pártos bírálatomra...

1984-ben tehát megkerestek, hogy a belügybe tudományos fokozatú vezetőt keresnek a Belügyi Szemle főszerkesztőjének, illetve a tudományszervezési osztály élére. A Belügyi Szemlét Déri Pál idejében profi módon működő szakmai lapnak tartottam és a tudományos rangja is elfogadott volt, hiszen a rendőrök mellett komoly reputációval rendelkező tudós emberek is írtak bele. Ezért választottam a Belügyi Szemlét, két hét múlva már ott is voltam és megismerhettem a szerkesztőséget.

Milyen volt akkoriban a szerkesztőség?

A maihoz képest egészen döbbenetes helyzetre emlékszem: a főszerkesztő-helyettes, Nyerges Lajos, abszolút felvilágosult gondolkodású emberként rendkívül értett a lapszerkesztéshez és szerette is. Amit tudnom kellett, majdnem mindent tőle

tanultam meg. Abban az időben három rovat volt: a bűnügyi technikait Szabó Endre, a vizsgálati területet, ifjúság rovatot Harangi István, a közlekedést pedig Lencsés Károly vezette. Továbbá dolgozott egy leíró-adminisztrátor, valamint egy olvasó- és egy tördelőszerkesztő, illetve egy titkárnő a főszerkesztőnek és helyettesének. Felépítését tekintve egy nagyon szigorú szerkezetű folyóiratként a Szemlében megtalálható volt a vezércikk, az interjú, a konzultáció, a kerekasztal, valamint a szolgálat egy-egy területét visszatükröző tükör-, illetve a titkos háborúk története sorozat, de mindig volt bűncselekmény-nyomozást, és bűnügyi technikaalkalmazást bemutató cikk is. Egy ilyen feszes rovatrendet csak megfelelő apparátussal lehet fenntartani. A szigorú rovatrendet szívesen oldottam volna, de Nyerges Lajos, kérdésemre azt válaszolta, hogy egy komoly folyóirat ettől komoly.

Déri Pál főszerkesztő nagy érdeme volt, hogy el tudta érni: ide a szolgálati úton kívül lehetett írni. Senkinek sem volt bárki felé előzetes cikkbemutatói kötelezettsége. Ma ezt nem tudnánk elérni, de nem is mernének úgy írni, hogy ne mutassák meg beküldés előtt főnöküknek. Ez jól mutatja, hogy egy, a változó világhoz alkalmazkodva nyitottság felé elinduló hierarchia, hogyan tud visszafordulni. Ennek nyilván az a magyarázata, hogy a rendőrséget nem érintette meg ez a váltás – a hierarchia egyre merevebbé válik. Akkoriban voltak olyan repedések a rendszeren, amit mi természetesnek tartottunk... Nem volt soha gond a bűncselekmény-nyomozások és a bűnügyi technika rovat megtöltésével. A két rovatvezető, Harangi István és Szabó Endre korábban nyomozók voltak és jó kapcsolatokkal rendelkeztek. Ma nagyon nehéz elérni, hogy leírják a nyomozásokat. Még a sikeres nyomozásokat sem hajlandók beküldeni. Ugyan nagyobb a munkateher is, de még inkább a fortélyos félelem; mi lesz velem, ha elkezdek írogatni?! A Nemzeti Közszolgálati Egyetemen tanítva, hallgatóimtól gyakran kérek a kollokvium teljesítéséhez, megadott témában, egy-egy kis esszét. Elég gyakran, nagyon jók születnek, de amikor megkérdem meg lehetne-e jelentetni, 90%-uk nem vállalja a nyilvánosságot... Ezek lehangoló, de makacs tények!

Akkoriban a folyóirat jobbító, kritikai hangvételéről – egyebek közt – a reflexió rovat anyagai gondoskodtak, amelyekben a „kisrendőrök” is megszólalhattak. Itt a nagy témákban megjelent anyagok mellett lehetett reflektálni a mindennapi szolgálattal kapcsolatos gondokra is. Például az egyik anyagban egy őrmester leírta; „Ha 70 évig

nem ennék semmit, családommal együtt, akkor tudnék az illetményemből egy lakást venni magamnak!...” Ezeket is lehoztuk. Nem mondom, hogy ebből nem voltak problémák, de engem például nem rúgtak ki. Az említett cikkel kapcsolatban Kamara János belügyminiszter utasította Péter János személyügyi helyettes – akihez tartoztunk – egy válaszcikk megírására, amit persze nekem kellett megírom, a rendelkezésemre bocsátott összes lehetséges forrásból.

Egy másik alkalommal, 1987-ben, a szervezési és mozgósítási csoportfőnökkel készítettünk a Konzultáció – Kerekasztal rovatba anyagot, ami egy kérdésem miatt nem jelenhetett meg. Akkoriban vezették be a Belügyminisztériumnál és szerveinél a területi, központi és minisztériumnál dolgozóknak az említett kategóriák szerinti differenciált bérezését. Megkérdeztem, miként lehet, hogy mondjuk a Bűnügyi Csoportfőnökség népgazdaság-védelmi osztályán dolgozó beosztott vizsgálóval szembeni követelmény mindössze a Rendőrtiszti Főiskola elvégzése, míg egy központi szervnél, például a Bűnügyi Technikai Intézet szerológiai laboratóriumában a szakértőnek egyetemi végzettséggel, legalább öt éves gyakorlattal kell rendelkeznie, és két nyelv minimum középfokú ismeretével. Miközben a minisztériumi dolgozónak legalább 20%-kal többet kellett keresnie az azonos szintű, központi munkatársnál! A vezérőrnagy, „neveletlen” kérdésemre igen csak meglepődött, de mondtam neki: a kérdésem – választól függetlenül – szerepelni fog az anyagban, ami emiatt nem jelenhetett meg. Aztán később, 2002-ben a Belügyi Dolgozók Szakszervezetének vezetőjétől megtudtam, hogy ez a helyzet a rendszerváltás után is fennmaradt, azaz a belügyi igazgatás komplex struktúrája szintén érintetlenül működött tovább.

Ma milyennek látja a rendszerváltás előtti Szemlét?

A lap oldaláról nézve, a Belügyminisztérium átfogja az egész civil közigazgatást, a rendőrséget, a hírszerzés kivételével a civil nemzetbiztonsági terület egészét, a büntetés-végrehajtást. A központi államigazgatásnak ez valóban akkora szelete, hogy indokolt egy központi szakmai folyóirat működtetése. Amely, ha nem lenne tudományos, csak szakmai folyóirat, akkor is értékes lenne. De már az alapítók, Déri Pál, Katona Géza is ambicionálták, a lap tudományos szemléletmódját.

A Szemlét mindig is a tudományban járatos emberek vezették. Ezt a Belügyminisztérium akceptálta, a főszerkesztő képesítési követelményében előírva a tudományos fokozatot. Történetünkben szerencsénk volt, hogy a hasonló, központi, államigazgatási, jogi folyóiratok profilját tekintve, mi hiánypótló missziót töltöttünk be. Ugyanis az igazán patinás, régi jogi szakfolyóiratok, mint a Magyar Jog és a Jogtudományi Közlöny, tartalmában sokkal nagyobb mértékben támaszkodott az alkotmányjog, a közigazgatásjog és különösen a polgári jog témakörökre, mint amilyen mértékben helyt adott a büntetőtudományoknak. Így, az utóbbi területen publikálni akarók egy idő múltán felfedezték, hogy a mi folyóiratunkba, sokkal nagyobb eséllyel tudják elhelyezni anyagaikat, mint az említett patinás lapokba. Akkoriban ugyanis létezett egy tudományági arisztokratizmus, amely szerint az igazi tudomány az a polgárjog, a civilisztika. Még éltek a nagy magyar hagyományok és úgy tartották a közigazgatás jog, a jogelmélet szintén rangos dolog, de a büntetőjog az átpolitizált terület, a hatalom egy bunkója, amivel hadakoznak és ezért az nem igazi tudomány. E kimondatlan vélemény miatt büntetőjogi anyagot sokkal nehezebb volt a fenti folyóiratokba elhelyezni. Nálunk pedig összegyűltek a büntetőjog-tudomány legjobbjai: Király Tibor, Pusztai László, Szabó András, Vígh József, akikkel a Szemle tudományos rangja már adott volt.

De igazán – ismerjük el –, hogy a lap az utóbbi húsz évben, Korinek László főszerkesztősége alatt emelkedett fel arra a színvonalra, amelyet már a Magyar Tudományos Akadémia is elismert és 2004-től „A” kategóriás folyóiratként sorolt be. Azonban ehhez kellett az általam említett előzmények.

Ambíciója volt a Belügyi Szemlének, hogy a szakmai kérdésekben vitáknak is helyt adjunk. A szakértői gyakorlat, valamint a bűncselekmény-nyomozások rovat adtak lehetőséget az ilyen szakmai vitákra, de igazán ez nem sikerült. Mindenkor túl merev volt ez a hierarchia, hogy a hierarchiát nem követő lap még jobban működhessen. A Szemlében ugyanis nem azért szólalhat meg valaki, mert mondjuk vezérőrnagy. Egy főhadnagy ugyanolyan eséllyel írhat, sőt ő lehet nagyon okos, a vezérőrnagy pedig mondhatja a butaságot, mint ez ki is derült. Természetesen lehet egy ilyen folyóiratot hierarchikus módon is szerkeszteni, de akkor ez már nem tudományos folyóirat, hanem egy hivatalos közlöny, jelentésgyűjtemény, PR-kiadvány stb. Egy folyóirat akkor folyóirat, ha annak szerkesztése is autonóm, és annak szerzői gondolatai

szintén autonóm módon érvényesülhetnek. Nagy lehetőségek rejlenének a folyóiratban egy olyan vezetés számára, amely igényelné az útkereső vitákat. (Nyilvánvalóan azok a kérdések, amelyekben azonnali döntéseket kell hozni, nem alkalmasak ilyen fórumra.) Ahol egy hosszabb előkészítő szakasz van, ahol szemléleteket, érveket kell ütköztetni, például stratégiaalkotásnál és egyéb hosszabb előkészítést igénylő kérdésekben. Emlékszem, egyszer például felmerült, nyomozzon-e a körzeti megbízott. A Közbiztonsági Csoportfőnökségnek a mindennapi közrend, közbiztonság fenntartásához, a lakossággal történő kapcsolattartáshoz fűződött érdeke „megkövetelte”, hogy a körzeti megbízottat ne terheljék újabb feladattal. A Bűnügyi Csoportfőnökség viszont szeretett volna a bűnügyi szolgálat vállára nehezedő hatalmas terhen enyhíteni, hisz például a helyben elkövetett bagatell cselekmények vizsgálatában a leghatékonyabban, leggyorsabban a körzeti megbízott tud eljárni. Láthatóan ez egy létező probléma volt, de nem emlékszem, hogy az elmúlt huszonöt-huszonhat évben ilyen vita a lap hasábjain kialakult volna.

Hasonló volt az előzetes letartóztatás kérdése. Igaz, nem a nyomozó hatóság jogosult letartóztatni, hanem korábban az ügyész, most pedig a nyomozási bíró. De a kérdésről, hogy mikor indokolt a letartóztatás, annak mi az ésszerű időtartama, hogy a különböző letartóztatási okok miként értelmezhetők a gyakorlatban, utoljára, ha jól emlékszem, 1985-ben, vagy 86-ban volt anyag a konzultáció rovatunkban, Kacziba Antal, Diczig István és a tudományt képviselőként Király Tibor részvételével.

Most például folyik a büntetőeljárás törvény kodifikációja, kerestem valakit, aki az MTA Gazdaság- és Jogtudományok osztályának Rendészeti Albizottsága sokkal szűkebb nyilvánossága előtt beszámolna a pillanatnyi állapotról, de nem találtam senkit! Miután a kormányzati gyakorlat egyre kevésbé tűri a külső kontrollt (amit mostanság azzal a leleménnyel magyaráznak, miszerint a kormányzás tisztán politikai tevékenység), és a jog elmélete éppen a hatalom gyakorlásának egy ilyen külső kontrollja, várhatóak azok az idők, amikor az elmélet egyetlen feladata a gyakorlat igazolása lesz, mi pedig újra elkezdhetünk olvasni tanulni a sorok között...

Főszerkesztő-helyettes úr, köszönöm az interjút!

*

Büszke vagyok arra, hogy a Belügyi Szemle, a Magyar Tudományos Akadémia legmagasabb szorzószámú tudományos lapjai közé tartozik...

Dr. Dános Valér ny. r. vezérőrnagy, egyetemi magántanár, 1992 novemberétől egy éven át a Belügyi Szemle főszerkesztője, a Szemlét szervezetileg is magában foglaló, Belügyminisztérium Közszolgálati Személyzetfejlesztési főigazgatóság vezetője
Az interjú felvétel időpontja: 2016. 06. 08. 9.00.

Vezérőrnagy úr mikor találkozott először a Belügyi Szemlével?

1974 körül, vehettem először kézbe a folyóiratot, még, mint a Rendőrtiszti Főiskola hallgatója. Akkoriban minden számban megjelent egy kriminalisztikai tartalmú feltevéspályázat, azon elindultam és díjat is nyertem. Ekkor felfigyeltem a folyóiraatra és később, tanulmányaimhoz is hozzáolvastam belőle a kapcsolódó cikkeket, nagyon jó forrásmunkákat találtam benne. Ráadásul a Szemlékben hátul, önálló részben nemzetközi kitekintést is lehetett olvasni. Szinte a világ nyílt meg előttünk, mert akkoriban nem nagyon találtunk itthon más külföldi szakirodalmat. A Húvösvölgyi úton készített külföldi cikkfordítás-összeállításokhoz pedig ritkán juthattunk hozzá.

Később pedig, a kilencvenes évek elején kerültem kapcsolatba a Szemlével, amikor Korinek László professzor, a Belügyi Szemle főszerkesztője kint volt Freiburgban egy évig, és Szkinger István, a Rendészeti Kutatóintézet igazgatója helyettesítette. Én is az intézetnél dolgoztam. Később Szkinger is külföldre utazott hosszú tanulmányútra, ezért 1992 novemberében engem bíztak meg egy évig a lap vezetésével.

De a Belügyi Szemle, rendszerváltás előtti politikai befolyásolására, a hierarchiával kapcsolatos viszonyára, konkrét személyes példával is szolgálhatok, ugyanis nem sokkal korábban volt egy, közvetlenül a Szemléhez kötődő érdekes fordulat is az életemben. Finszter Géza főszerkesztő utódját keresendő kiírtak egy pályázatot a főszerkesztői beosztás betöltésére. Erre én is beadtam az anyagomat és megnyertem a pályázatot. Földesi Jenő, belügyminiszter-helyettes behívott, kihirdette az eredményt, és mondta, hogy vegyem át az Ó utcában, Finszter Gézától a

főszerkesztői beosztást. Így is történt. Géza annyira udvarias, figyelmes volt, hogy mikor megérkeztem a szerkesztőségbe, már ki is volt téve a nevem az iroda táblájára. A Rendőrtiszti Főiskolán pedig összecsomagoltam a dolgaimat és elköszöntem. Otthon Vári Miklós aláírásával kaptam egy levelet, a következő tartalommal: megsemmisítették a pályázatot azzal, hogy más kinevezési megoldást találnak. Végül pályázat nélkül kinevezték az új főszerkesztőt, én pedig az elbúcsúzásom után rögtön térhettem vissza a főiskolára adjunktusi, vagy docensi beosztásomba.

Milyennek értékeli a mai Szemlét?

Büszke vagyok arra, hogy a Belügyminisztériumnak van egy olyan lapja, amelyik a Magyar Tudományos Akadémia legmagasabb szorzószámú tudományos orgánumi közé tartozik. Amióta Korinek László a lap főszerkesztője, akihez helyettesként később Finszter Géza is csatlakozott a Belügyi Szemle tudományos és sajtószabadsága teljes mértékben megvolt, hisz a tudomány nem tűri meg egy külső hierarchia érvényesülését. De immár nincs a megyék és különféle szervek számára kötelezően megrendelendő példányszám sem! Itt kell elmondani, hogy meglátásom szerint nagyon jól működik a folyóirat Szerkesztőbizottsága. Ne gondolja senki, hogy formális szerkesztésről van szó! Az összetételében egyaránt képviselt a szakma, az oktatás, a tudomány és – egy bírónő, valamint a pécsi jogi kar egy tanszékvezetője révén – a civil szféra. Évente minimum kétszer jövünk össze, amikor megbeszéljük, milyen témákat kell az idén kiemelten kezelni, miről szóljon a különszám, és elfogadjuk az éves laptervet.

A politika pedig ma már nem szól bele a folyóirat életébe, ezt minden tekintetben látom. A cikkek megjelentetése teljesen a főszerkesztő és helyettese hatáskörébe tartozik. Mint Finszter Géza nemrégiben megjegyezte a főszerkesztő, 70. születésnapján köszöntésekor; Korinek úr igazság kereső és nem igazság hirdető ember. A tudományos igazságkeresést jól tükrözi a folyóirat szerkesztése, szemlélete. Az igazsághirdető csak hiszi, hogy az igazság birtokában van. A Szemle szerzői között jól megférnek egymással a tapasztalt, idősebb korosztály, a már elismert tudósok írásai, és a legfiatalabb pályakezdők, a doktoranduszoké. Emellett nagyon komoly tudományelméleti (lásd rendészetelmélet) és szakmai kérdések is szerepelnek a

folyóiratban. Hiányolom ugyanakkor a Szemléből azokat a leíró jellegű tudományos publikációkat, amelyek bemutatnák az utókornak a jelen büntügyi, kriminológiai kriminalisztikai helyzetét. Egy-egy tematikus lapszámban előfordulnak bizonyos kísérletek, de ezek nem azok, amikre én gondolok! Bár tudom, nagyon nehéz rábeszélni a szerzőket, hogy az ilyen összefoglaló, bemutató, helyzetfeltáró elemző cikkeket megírják. Szinte minden lapszámban vannak eseteleírások, de társulnak-e ezekhez megfelelő színvonalú, tanulságos esetelemzések? Bűncselekmény-leírást olvashatok a Zsaruban, és bármelyik bulvár lapban is. A megtörtént esetek tanulságos elemzésére lenne szükség, amiből én tanulok!...

Mi a véleménye a folyóirat cikkeit ismerve a rendészet rejtőzködő természetével, és a tudomány szabadságával kapcsolatban?

Finszter Gézát nem nyomasztja a hierarchia! Mint, a főszerkesztő, már említett születésnapján köszöntésén megjegyezte, Korinek úrral három dolgot nem látnak megoldottnak. Az első, hogy a rendőrségi törvény nem tükrözi napjaink XXI. századát. Másodikként hiányolja, hogy nem történt meg igazán a magyar rendészet reformja, valamint nem íródott meg, nem valósult meg, egy rendészeti stratégia.

Én a magam részéről gyakran vitatkozom, a rendőrségnél zajló folyamatokkal kapcsolatban; a revolúció, vagy az evolúció lenne a fontosabb?.. Én úgy gondolom, a rendőrség az evolúciós folyamatokban jól halad. Az viszont kétségtelen, hogy a szervezetnél nem volt revolúció és nincs is ilyen szándék! Mert ha figyelembe vesszük, hogyan történt nálunk a rendszerváltás, azt gondolom, nincs szükség arra a revolúcióra, amit a környező országokban néhol megélt a rendőrség. Nálunk ez az evolúciós folyamat ugyanoda el fog vezetni! Nem rossz úton haladunk ebbe az irányba! A stratégiával kapcsolatban is azt gondolom; ha rossz lenne a helyzet, akkor egy ilyen azonnal szükséges! De nem érzem ilyennek a mostanit, amelyben szerintem elég távlati elképzelésekben, javaslatokban, megoldásokban gondolkodni. Átfogó, rendészeti stratégiára szükség van-e jelen helyzetben? Ebben lehet, hogy igaza van, én még nem gondolkodtam rajta. A rendőrségi törvénnyel kapcsolatban viszont úgy látom, azt nem szabad kiragadni a rendészet területén hatályos

jogszabályok összefüggés-rendszeréből! Gondoljunk a rendvédelmi életpályához kapcsolódó legutóbb kidolgozottakra.

Egy másik példaként hadd említsem a mi, a közszolgálati személyzetfejlesztési rendszerben elfoglalt helyzetünket. A rendőri vezetők kiválasztása a mi feladatunk, és nem a hierarchia telepszik rá erre a folyamatra. Ha például egy városi kapitányt ki akarnak nevezni, akkor a megyei főkapitány három jelöltet állít, főigazgatóságunk pedig megállapít-egy vezetői alkalmassági sorrendet. A szakmai alkalmasságot nem tudom mérni. Ha nem a mi sorrendünket tartja be a főkapitány, akkor az előjárójánál ezt mindig indokolnia kell, miért tért el a hierarchián kívüli szervezet megállapításától. Jelenleg pedig, a vezetői alkalmasság megállapításnak, jól bevált mintájára a korrupcióellenes folyamatok keretében, a rendvédelmi pályát választók szilárd erkölcsiség mérési kérdőívének kidolgozásán munkálkodunk.

Tehát ha összefüggésében vizsgáljuk a rendészeti környezet normatív szabályait, akkor nem biztos, hogy a napi működés szempontjából rossz a rendőrségi törvény; az jól működik. Gézának véleményem szerint egy túlzott alkotmányossági érzékenysége van, de amíg ilyen emberek vezetik a Belügyi Szemlét, akkor nincs nagy baj, és addig nyugodtak lehetünk!

Főigazgató úr, köszönöm az interjút!

*

2004. óta tagja lettem a Belügyi Szemle szerkesztő-bizottságának

Dr. Lukács János r. dandártábornok, Csongrád megyei főkapitány. 1983-tól a Belügyi Szemle külső szerzője.

Az interjú elkészítésének időpontja: 2016. 07. 07.

Hogyan lett rendőr, főkapitány úr?

Középiskolás koromtól a Debreceni Dózsa első osztályú kézilabdacsapatában játszva az érettségi után szinte automatikusan a Hajdú-Bihar Megyei Rendőr-főkapitányság polgári alkalmazottja lettem. Itt szereztem a testületről az első

benyomásokat. A Szegedi József Attila Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán szereztem diplomát. Sportpályafutásom befejezése egybeesett az egyetem elvégzésével. A korábbi kedvező rendőrségi tapasztalatok, valamint a munkahelykeresés szerencsés találkozása eredményezte, hogy jogi területen, 1982 októberétől, a Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság Szegedi Rendőrkapitányságának vizsgálója, két év múlva csoportvezetője lettem. Hamarosan, 1985-ben beiskoláztak a Rendőrtiszti Főiskola átképzőjére. Ezután a Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság kiemelt fővizsgálója, vizsgálati csoportvezetője, '87 májusától osztályvezetője, '91 augusztusától a főkapitány bűnügyi helyettese, bűnügyi igazgatója, 1997 augusztusától megbízott, majd kinevezett főkapitány lettem.

Mikor találkozott a Belügyi Szemlével?

Ha jól emlékszem 1983 tavaszán egy jogeset megoldó versenyt bocsátott útjára a lap, és a városi rendőrkapitányság vizsgálóinak ismert leterheltsége ellenére felkeltette az érdeklődésemet. Nyerni nem nyertem, de a Szemlével kapcsolatban felejthetetlen élményeket szereztem.

Tudományos tanácskozásokon 1993 óta, minden évben felkérnek és tartok néhány közbiztonsági, az utóbbi időben az illegális migrációval összefüggő előadást. Társszerzőkkel közös, első angol nyelvű publikációm 1995-ben Berlinben jelent meg. A Szemlébe először, Schádné Zámolyi Judittal közösen publikáltunk; „Csongrád megye közbiztonsága. A tanyai lakosság biztonságérzetére ható egyes tényezők elemzése.” címmel, ami 2000 decemberében jelent meg. Ezt követően szinte majd minden évben jelenik meg társszerzőkkel közös vagy egyedül írt cikkem főként bűnüldözési, határbiztonsági, közbiztonsági témákban. 2004. óta pedig tagja lettem a Belügyi Szemle szerkesztő-bizottságának.

(A kérdésekre ennyi válasz érkezett.)

*

Kár, hogy a Belügyi Szemléből a kriminalisztika és különösen a krimináltechnika kérdései úgyszólván teljesen kimaradtak...

Dr. Bócz Endre a Belügyi Szemle külső szerzője 1961 óta, jelenleg a Szerkesztőbizottsági ülések állandó meghívottja, ny. főügyész

Az interjú felvétel időpontja 2016. 06. 02. 14.00

Főügyész úr mikor találkozott a Belügyi Szemlével?

1960-ban végeztem az egyetemen, a következő évben kerültem az ügyészségre. A fogalmazói joggyakorlat idején a XIII. kerületi ügyészségre voltam beosztva három hónapig. Közigazgatási hatóságok általános törvényességi felügyeletét kellett tanulnom, ami nem túl sok munkával járt, rengeteg időm maradt. Ott megvolt visszamenőleg 1953-ig az összes Rendőrségi Szemle. Végig is olvastam őket. A cikkek szerkezete sablonos volt, de a tárgyak érdekessége tette számomra őket. Munkakapcsolatba úgy kerültünk, hogy 1961-ben a vezető ügyész rám bízta egy olyan ügy feldolgozását, amelyben a későbbi neves újságíró, Martinkó Károly, (akkor még „dr.” nélkül) rendőr hadnagy, a BRFK Vizsgálati Osztályának beosztottja, éppen a nyomozás befejezésére készült. Főnököm utasítására elmentem a Tolnai Lajos utcába, ellenőriztem a nyomozás állapotát, és közben Martinkóval rájöttünk, hogy hasonló srófra jár az agyunk. Az összefoglaló jelentés közös munka eredménye lett, és megbeszéltük, hogy az ügyet felajánljuk a Rendőrségi Szemlének. Ezt ő intézte, el is fogadták és az 1961/8. számban meg is jelent. Az én érdeklődésemet már egyetemi hallgató koromban felkeltette a személyi társadalomveszélyesség problematikája. 1962-ben szolgálati használatra kihirdették „*A jogalkalmazás jogpolitikai elvei*” című dokumentumot, amely erőteljesen hangsúlyozta a – korábban „*áltudomány*”-ként kárhoztatott - kriminológia számos tantételének fontosságát, így azt is, hogy az elkövető személyiségi sajátosságait fel kell deríteni. Akkor már a Fővárosi Főügyészség Nyomozó Osztályán teljesítettem joggyakorlatomat, és kollégámmal, dr. Miklós Lajossal egy elméleti cikk formájában felvázoltuk ennek a követelménynek egy kriminalisztikai értelmezését. Az 1961-62.-ben hatályba lépett új büntető-, és büntetőeljárás jogi szabályokhoz kapcsolódóan más elméleti természetű cikkeket is írtunk közösen, így pl. a feljelentés-kiegészítés intézményesítése kapcsán a gyanú alaposágának mibenlétéről, amiről egész vita

alakult ki. Így jó személyes viszonyba kerültünk a szerkesztőség tagjaival: dr. Déri Pállal, dr. Tóth Tihamérral, dr. Pál Lászlóval, dr. Baranyó Györggyel és a viszonylag fiatalon elhunyt dr. Nyerges Lajossal.

Miután kineveztek ügyésszé, a III. kerületi ügyészségen láttam el nyomozás-felügyeleti feladatokat. A III. kerületi *Sípos-halászkertben* akkoriban sorozatos betörések történtek. Ennek nyomozása, majd vizsgálata igen érdekes feladatot jelentett, un. „szoros ügyészi felügyelet” alatt folyt, a nyomozási cselekmények jelentős hányadán – tárgy felismerésre bemutatásán, „mikronyomok” (mai terminológiával anyagmaradványok) bizonyításbeli felhasználáshoz történő összehasonlító minta biztosításban, a terhelt és több tanú kihallgatásán) magam is részt vettem. Az eljárás sikeresen zárult és nagyon tanulságos volt. Akkor volt ott egy betöréssorozat például, és az ismeretlen tettes felderítése, aminek a tetteseit elfogták. Ezt az ügy rendőrségi előadójával szintén megírtuk cikként a Szemlébe. A Rendőrségi Szemlében jelentek meg ugyan cikkek a „mikronyomokról” is, de a napi szokványos ügyekben szereplő helyszíni szemlejegyzőkönyvek még távolról sem hasonlítottak azokhoz, amelyeket a kriminalisztikai szakirodalomban követelményként szorgalmaztak. Bosszantónak találtam, hogy pl. vendéglői betörések ügyében az ujjnyom-kutatásról még akkor sem esett szó, ha a helyszín általános képe – pl. pálinkás pohár és üveg a pulton – arra mutatott, hogy a betörő ivott. A helyszíni szemlét az e fajta esetekben a BRFK Központi Ügyeleti Osztályának szakosított bizottságai végezték, és én a szerzett tapasztalatokra alapozva e cikkben ezt a tényt szóvá is tettem, mint kritikát (1964/9. szám). Szerzőtársam – egy rendőr főtörzsőrmester – e megjegyzést nem tette magáévá, mondván, hogy ő vizsgálati beosztott, ezeket a jegyzőkönyveket nem látta, és egyébként sem jogosult az előljáró szerv munkájának bírálatára. A BRFK Központi Ügyeleti Osztályának vezetője (dr. Vincze Elek alezredes) cikkben válaszolt, mondván: nem tud arról, hogy az ügyészség vizsgálatot végzett volna a helyszíni szemlék témakörében, és arra hivatkozott, hogy a statisztika szerint a megelőző évihez képest 50%-kal több ujjnyomot rögzítettek! Válaszomban leírtam, hogy természetes számokban az 50 %-os emelkedés egyetlen rögzített ujjnyomot jelent, és az eredményességet csak az tükrözné, hogy a rögzítettek közül az azonosításra alkalmasak aránya mennyit nőtt. Dr. Déri Pál azonban nem kívánta ezt a vitát

folytatni, és válaszómat nem közölte.

Hogy épült fel, készült a Rendőrségi Szemle?

Mindig volt egy politikai vezércikk, amit valamilyen belügyi vezető írt. A lap tekintélyes részét kriminalisztikai esettanulmányok tették ki. A rovatvezetőknek – akik közül Tóth Tihamért különösen jól ismertem, mert a felesége évfolyamtársam volt – tűvé kellett tenniük a vidéket, keresve a tanulságosnak ígérkező ügyeket, majd rá kellett beszélni az előadót, vagy az illetékes főkapitányságról valami írástudó embert, hogy írja meg. A szerzőket segíteni is kellett, hogyan írják meg! Kíváncsi volt, hogy a megírt anyag azt tükrözze, miként kellett volna a kriminalisztikai tanok szerint eljárni – függetlenül attól, hogy az eljárás valójában úgy folyt-e. Ebből adódott, hogy szinte minden cikkben található utalás egy részletes nyomozási terv készítésére és e terv tartalmát ismertetik is. Ezt az alapos tervezést – ami egyáltalán nem biztos, hogy valóban lezajlott – igazolja azután a nyomozás. Ettől voltak a cikkek szerkezetileg sablonosak. Az biztos, hogy abban az időben nehéz kenyér volt a Rendőrségi Szemlét csinálni! Még a hatvanas években egyszer Miklós Lajossal ketten megkaptuk a Rendőrségi Szemle, következő havi számának a teljes nyersanyagát – a szerkesztőségben közlésre elfogadott kéziratokat – azzal, hogy állítsunk elő belőlük annyi emészthető írásművet, ami egy folyóiratszámhoz elegendő. Lényegében lektori munkát bíztak ránk, de valami rettenetes kéziratokkal kínlódtunk. Ekkor ébredt bennem részvét a lap készítői (Tóth Tihamér, Pál László, Nyerges Lajos, Baranyó György) iránt. Akkoriban a szerkesztőségben három-négy rovatvezető dolgozott.

Miként választotta meg cikkei témáját?

A Főügyészség Nyomozó Osztályán mindig voltak érdekes ügyeim, bár meggyőződésem, hogy minden ügy érdekes; a kérdés inkább az, hogy aki foglalkozik vele, megtalálja-e benne az érdekességet? Ha sikerült rábukkannia, akkor egyúttal tanulságosnak is fogja találni. További kérdés, hogy él-e benne a késztetés arra, hogy amit ő tanulságosnak talált, közzé tegye azért, hogy másnak már ne kelljen kitalálnia,

hanem előre tudhassa, hogy bizonyos helyzetekben mire érdemes figyelni! Természetesen azzal, ahogy időről-időre változott a feladatköröm, változott az a problematika is, amivel a napi munkámban foglalkoztam, és ehhez igazodott írásaim tematikája is. Ám minden feladatkörben ez a szellem vezérelt, munkámat nagyon élveztem, és mindig találtam benne olyan érdekességet, ami szerintem nagyon tanulságos lehet, és másnak is jó, ha értesül róla. Sok ilyen célú írásom jelent meg. Később már általánosabb, inkább elméleti jellegű kérdések is érdekelték, majd aspirantúra kerültem, ami alatt az orosz mellé angol nyelvet tanultam. Kandidátusi disszertációmban is – amit 1976-ban védtem meg – a Rendőrségi Szemlében megjelent cikkem témáját folytattam: „A személyi társadalomra veszélyesség fogalma, összetevői és értékelése a büntetőjogban és a kriminológiában”.

A Belügyi Szemle miben különbözött a Rendőrségi Szemléától?

Úgy emlékszem 1963-ban alakult át a *Rendőrségi Szemle* *Belügyi Szemlévé*. A Legfőbb Ügyészség minden kerületi ügyészség, és minden főügyészségi csoportvezető vagy ennél magasabb beosztású ügyész számára előfizette. Nagyon szép kivitelű folyóirat lett. Ekkoriban kerültem a III. kerületi ügyészségre és emlékszem az új folyóirat első számának egyik cikkére, amelyben egy vendéglőben tapasztalt különös visszaélésről számoltak be. Kihasználva a Kőbányai világos és a Kinizsi sör árkülönbözetét (vö. *fűtőolaj – dízelolaj, 1990*) a koronadugók leszedésével az olcsóbb sört töltötték a drágábbra felcímkézett üvegekbe. A koronadugók manipulálásának lehetőségét az 1962-ben intézményesített *nyomozási kísérlet* segítségével ellenőrizték.

A Belügyi Szemlét szerkesztőbizottság készítette. Differenciálódott a rovatrend, a szerkesztőség is megváltozott. A korábban domináns kriminalisztika – amelynek Déri nagy tekintélyű tudósa volt – teret veszített. A Rendőrségi Szemle kifejezetten hasznos volt a rendőrségnek, mert a kriminál-metodikát nagymértékben szolgálták a folyóiratban a nyomozási gyakorlatról megjelent írások. Az azonos jellegű bűncselekmények nyomozását össze lehetett hasonlítani. Ezek általánosításával ki lehetett alakítani olyan protokollt, amit érdemes volt követni, mert a gyakorlatban kipróbált módszereket tartalmazott. Rengeteg esettanulmány jelent meg a Rendőrségi

Szemlében, számonként mintegy 70% ezzel foglalkozott. A Belügyi Szemlében, a vezetők vezércikkei után az különféle jogpolitikai, anyagi büntetőjogi, eljárásjogi vagy kriminalisztikai tárgyú elméleti cikkek következtek. Igaz, külön rovat volt „*A nyomozások gyakorlatából*” címmel, de ez már a folyóiratnak jó, ha 20%-át kitette.

A szerkesztőség kapott egész sor nyugati, valamint szocialista szakfolyóiratot és lapot. Időnként ezek anyagából összeállítottak egy „*Külföldi Figyelő*” című mellékletet, amely számomra annyiban rejtélyes, hogy fogalmam sincsen, milyen időrendben jelent meg és mi volt terjesztésének módja. Az aspirantúrán megszerzett nyelvtudásomat a szerkesztőség arra vette igénybe, hogy odaadták nekem az orosz és az angol nyelvű szakfolyóiratokat (Szovjetszkoje Goszudarsztvo i Pravo, Szocialiszttyicseszkoje Zakonnoszty, Journal of Criminal Law and Criminalistics, British Journal of Criminology) azzal, hogy nézzem őket végig, és a Szemle profiljába vágó közleményeket teljesen vagy kivonatossan fordítsam le, illetve készítsék belőlük ismertetést. Ez nekem is jól jött, mert – eltekintve a munkáért kapott fizetségtől – így figyelemmel tudtam kísérni az ottani tendenciákat. Így értesültem pl. a számítógépes ujjlenyomat-azonosítás kezdeteiről, a különféle amerikai jogpolitikai irányzatokról, bűnüldözési megoldásokról stb. Később egy ismerősöm, aki az USA-ban járt, becsempészte *Eric Fromm* bestsellerré vált nagy művének, az *Anatomy of Human Destructness*-nek (New York, 1973.) egy példányát, amely az erőszak és agresszió természetével foglalkozik, s erről írtam ismertetést is a *Külföldi Figyelő*be. Az eredeti mű függelékében részletes elemzés olvasható Hitler, Himmler és Sztálin személyiségéről. Úgy emlékszem, már a rendszerváltozás után budapesti könyvkereskedés kirakatában láttam a könyv magyar fordítását is. Tudomásom szerint a *Figyelő* nem járt automatikusan a Belügyi Szemléhez.

Publikációim nagy hányada – nyomozási esettanulmányok, büntető-eljárásjogi és kriminalisztikai elméleti cikkek stb. – a Belügyi Szemlében jelent meg. Folyamatosan, ügyészként is figyelemmel kísérve a folyóiratban megjelent cikkeket, tanúja lehettem a rendőrségi felderítési eredményességi statisztika-zsonglörködés meg-megújuló eseteinek, egész történetének is.

– *A Szemlénél a hierarchia és a tudomány viszonyáról milyen véleménye alakult ki munkássága során?*

– A Belügyi Szemle szerkesztőségének tagjait ugyan jól ismertem, de a szerkesztőség működését illetően nincsenek mélyreható ismereteim. Azt tudom, hogy amit én írtam, azt az előbb említett egyetlen kivételtől eltekintve közölték. De úgyszólván minden héten írtam a Magyar Rendőrbe is. Szóbeszéd tárgya volt, hogy Dérinek volt konfliktusa valamelyik minisztériumi felettesével, de ennek részleteiről semmit nem tudok.

Egyszer – már a nyolcvanas évek második felében – a Belügyi Szemlében megjelent a BRFK Gyermekek- és Ifjúságvédelmi Osztálya vezető beosztású alezredesének egy cikke, amelyben angol nyelvű források alapján a szipuzás – „sniffing” – veszélyeit ecsetelte, hivatkozva arra, hogy a forrás szerint annak Angliában már halálos áldozatai is voltak. Ebből nagy botrány lett, az illetőt meg is fenyítették, mert – mint utólag kiderült –, a tudatmódosító szerek magyarországi használatának felfutása akkoriban a sajtó számára tiltott téma volt. Mindezt azonban egy, a fiatalok bűnügyeivel kapcsolatos tanácskozáson mellékesen említette valaki, aki valószínűleg ezzel a közléssel is vétkezett, hiszen a tilalom maga is bizonyára titkos volt. Annyi biztos, hogy a tanácskozás valamennyi résztvevője elképedt; a szipuzás egyébként köztudomású volt, és így senki sem értette, mi titkolni való lehet ebben. A megelőzést éppen a társadalom széleskörű tudatosítás útján történő mozgósítását igényelte volna.

A mostani Szemléről mi a véleménye?

A kriminalisztikai tárgyú írásaimat továbbfejlesztve, és későbbi tapasztalataimmal kiegészítve 2005-ben egy bizonyításelméleti témájú könyvön dolgoztam. Ennek keretében a krimináltechnika alkalmazási lehetőségének szemléltetéshez gyakorlati példákat kerestem, és meglepődve tapasztaltam, hogy ilyeneket szinte kizárólag a Rendőrségi Szemlében és a csendőrségi egykori lapjában találtam. Ekkor szembesültem azzal, hogy a Belügyi Szemléből a kriminalisztika és különösen a krimináltechnika kérdései úgyszólván teljesen kimaradtak. Ez – szerintem – nem szerencsés dolog. A Belügyi Szemle rangos tudományos folyóirat; a Magyar Tudományos Akadémia jogtudományi területen a legmagasabb kategóriába sorolja – és méltán. Óriási hiányosság, hogy a kriminalisztika elméleti és gyakorlati

kérdéseinek abban a sávjában, amelyet valaha a Rendőrségi Szemle gondozott, nincsen olyan fórum, amelyből az olyan érdeklődő kezdő szakember, amilyen a hatvanas évek első felében én is voltam, megszerezhetné a szükséges kriminalisztikai ismereteket. Az egyetemek jogi karain – ahol a leendő bírák, ügyészek és ügyvédek az alapképesítést szerzik – általában 2x30 órás kriminalisztikai kurzus van, és ennek keretében is általában a Rendészettudományi Kar több száz órás tananyagának egy kivonatát oktatják, holott egy büntetőügyekben közreműködő jogásznak másfajta kriminalisztikai ismeretekre van szüksége, mint egy nyomozónak. Természetesen vannak – általában fakultatív – szakmai továbbképző tanfolyamok, de a rendszeres, folyamatos önképzés, egyéni tanulás nehezen valósítható meg szaksajtó nélkül. Nem állítom, hogy csak a Belügyi Szemle lehetne ez a szaksajtó, de hogy ilyennek lennie kellene, az meggyőződésem. Nem is tudom, hogy ebben a tárgykörben hol tájékozódhatnának rendszeresen a fejleményekről, szakmai újdonságokról, új gondolatokról, módszerekről és megoldásokról a bűnügyi szakterületen dolgozó rendőrök, hisz a Rendészettudományi Kar elvégzése után már nem juthatnak hozzá az ottani tansegédletekhez. A Rendőrségi Szemlében megjelentekhez mérhető, aktuális, praktikus dolgok tapasztalatok manapság hozzáférhetetlenek! Közismert az is, hogy a frissdiplomást az „*öreg rókák*” többnyire általában mindenütt azzal fogadják: „*felejtsd el, amit az iskolapadban tanultál! Az élet, a gyakorlat más!*” Sokan ezt a bölcselmet el is fogadják. Ahelyett, hogy a közös nevezőt próbálnák megtalálni a gyakorlatban kialakult szokások és az elméleti követelmények logikája között, az utóbbiakat felcserélik az előbbiekkel. Egy részműveletet sikeres elvégzése lehetséges mechanikusan, az elméleti alapok, elvek és szabályok egészének ismerete híján is, de ha mindez feledésbe merül, mire pl. helyszínparancsnoki feladatot kap, hogyan lesz képes komplex nyomozati intézkedéseket felelősen megszervezni? Félelmetes példa erre a roma-gyilkosságok sorozata ügyében a debreceni elfogáskor lebonyolított intézkedéssorozat. Ezt, ha jól emlékszem egy hadnagy tervezte és ő volt a parancsnok. A tárgyaláson kiderült; a helyszínen készített jegyzőkönyvek, dokumentumok közül gyakorlatilag semmit nem lehetett a bírósági eljárás során okirati bizonyítékként felhasználni, mert rosszul készítették el... Tucatnyi embernek kellett tanúskodni járni a bíróságra, mert a jegyzőkönyvek jobb esetben súlyosan kellékhányosak, és ezért érvénytelenek voltak, de sokszor – és ez volt a rosszabb

eset - kölcsönösen cáfolták egymást...

Főügyész úr, köszönöm az interjút!

A politika nem telepedett rá soha a folyóiratra!

Dr. Nyiri Sándor ny. vezető ügyész

Az interjú felvétel időpontja: 2016. 06. 06. 14.00

Vezető ügyész úr, hogy került jogi pályára?

Anyám özvegyasszony volt, kis keresetéből gondoskodott húgomról és rólam. Arra gondoltam, érettségi után kitanulok egy szakmát, hogy minél előbb keresetemmel segíthessem anyámat. Miután szerettem a zenét, több hangszeren is játszottam, gondoltam hangszerkészítő tanulónak megyek. Amikor ez gimnáziumi igazgatónk fülébe jutott, lejött az osztályba, s közölte velem, hogy „Fiam, neked nem szakmát kell tanulnod, hanem jogásznak kell lenned, hiszen te voltál az osztály szószólója!”. Indokaimra azt válaszolta, hogy „Küldd be anyádat.” Neki is kifejtette véleményét, hogy éveken keresztül az osztályban és az iskolában az „igazság bajnoka” voltam. Hozzáteve, hogy a szegény sorsú gyerekeket az egyetemen ösztöndíjjal és különböző támogatásokkal segítik. Szegény anyám nagyon meghatódott, és ha az igazgatónak ez a véleménye, jelentkeztek az egyetemre...

Mikor találkozott a Belügyi Szemlével?

1964-ben végeztem az ELTE jogi karán, ekkor kerültem az ügyészségre, ahová ősidők óta mindig járt a Belügyi Szemle én is ettől kezdve olvasom. Akkoriban Déri Pál volt a főszerkesztője, Tóth Tihamér a helyettese, akinek ügyész feleségével együtt dolgoztam. Nagyon szerettem a lapot, igen népszerűnek számított. Emlékeim szerint a lapban mindig volt „Tudomány”, és „Szolgálati tapasztalatok” rovat, amiben jogeseteket dolgoztak fel. A Szemle úttörő szerepet játszott a kriminológia fejlődésében is. Nagynevű tudósok, mint például Vígh József

professzor, Szabó András és más tudósok, gyakorlati szakemberek írtak rendszeresen bele, akikből később tudományok doktora lett. Számunkra, a Belügyi Szemle, mint folyóirat cikkei értékének érzékeltetésére hadd ugorjak egy kicsit időben a rendszerváltás idejére, 1990-re, amikor jött a pénztelenség időszaka. Amikor ennek ellenére, Györgyi Kálmán legfőbb ügyész úrral együtt eldöntöttük, hogy a Belügyi Szemlét lemondani nem szabad! Tehát a Belügyi Szemle a mai napig, minden egyes helyi ügyészségre jár! Ellentétben azzal, hogy a kerületi rendőrkapitányságokon nem biztos, hogy feltalálható a Belügyi Szemle... Ha pedig még is járna, nem kizárt, hogy a folyóirat, a kapitányi dolgozószoba vitrinjében gyűlik, talán érintetlenül.

A folyóirat mennyiben járult hozzá a rendészettudomány kialakulásához, fejlődéséhez?

Ez igen érdekes kérdés, hiszen a háború előtt a rendészetelmélet nagyon gazdagon művelt tudományterület volt. Aztán a háború után, amikor a Belügyminisztérium kebelén kezdett el működni,... nos a belügy soha nem volt egy nyitott intézmény, a rendszerváltásig! A rendészetelmélet is háttérbe szorult, mert nem nagyon voltak művelői a „nagy öregek”: Kertész Imre, Katona Géza, Déri Pál, Diczig István kivételével.

Amikor aztán legutóbb, Korinek László került a Szemle élére, majd helyettese Finszter Géza lett, nagy pezsgést vittek a szerkesztőség életébe. A kilencvenes években már a Magyar Tudományos Akadémia figyelmét is sikerült felkelteni, és hamarosan besorolta a rendészettudományt a többi tudomány közé. Akkoriban meg is alakult a Rendészettudományi Bizottság, amelyben Szabó András professzor úr, tekintélyes akadémikusként nagy segítségre volt. A bizottság ma is működik, albizottságként. Meg kell jegyezni, hogy a rendészettudomány fejlődéséhez nagyban hozzájárult a 2004-ben megalakult Magyar Rendészettudományi Társaság is.

A politika és a tudomány milyen arányokban, mértékben jelent meg a Belügyi Szemlében?

A politika nem telepedett rá soha a folyóiratra! Voltak ugyan néha vonalas vezércikkek, de inkább a tudomány dominált a Szemlében. Magyarországon 1963-ban indult meg a bűnözést és a bűnelkövetést mérő Egységes Rendőrségi Ügyészeti Statisztika. Ezt a Belügyminisztérium és a Legfőbb Ügyészség együtt dolgozta ki. Világszínvonalú volt, ma is megtalálható számítógépen 1964-től az egész bűnözés alakulása az Országos Kriminológiai Intézetben. A bűnözés változásairól szóló statisztikának egyetlen, de egyben legnagyobb baja volt, hogy nem volt nyilvános. Minden évben megjelentek kötetei, csak „Belső használatra!”, felirattal. A titkosságot úgy lehetett áthidalni, hogy minden év elején a legfőbb ügyész tartott egy sajtótájékoztatót. Ezen ismertette a bűnözés adatait, amiből a Szemle készített egy kiadványt, ami szűkebb volt. A Szemle szerkesztőségében dolgoztak olyan jó nevű munkatársak, mint Borsi Zoltán, Halász Kálmán, illetve a BM-ben dolgozó kriminálstatisztikusok, rengeteg cikket írtak e témában akkortájt. Ennyiben is jól informált, modern lap volt a Belügyi Szemle! Az akkori jogirodalomban rengetegen hivatkoztak a Belügyi Szemlében publikált anyagokra, és nem volt cenzúra! Ennek köszönhetően olyan briliáns viták alakultak ki, sőt megjelentek kifejezetten olyan vitacikkek, amikre lehetett reflektálni. A könyvismertetések is nagyon jók voltak.

A politikában változás akkor történt, amikor Horváth István lett a belügyminiszter. Az „átkosban”, három terület működött direkt pártirányítás alatt: a Belügy-, a Honvédelmi és a Külügyminisztérium.

Amikor Horváth István lett a belügyminiszter, egyszer csak beszámolt a korabeli országgyűlés előtt, a minisztérium tevékenységéről. Ez akkor óriási szenzáció volt! Mert egészen odáig, még a kormányuléseken se került szóba a Belügyminisztérium működése. A direkt pártirányítás abból állt, hogy a Központi Bizottság és a Politikai Bizottság foglalkozott ezekkel a szervekkel, a KB Közigazgatási és Adminisztratív osztályán keresztül. Itt egy ideig én is dolgoztam, az igazságügyi alosztály vezetőjeként. Emlékszem olyan osztályértekezletekre, amikor nekünk, „civilnek”, a tanácsi rendszer és az országgyűlés működését felügyelő alosztályvezetőkkel ki kellett menni, amikor az osztályvezető a belügyi, valamint a honvédségi alosztállyal külön tárgyaltak, mert az ott elhangzottak, még előttünk is tabuk voltak.

Horváth István művelt jogászember volt, aki, amikor kirobbant a Duna-gate botrány, akkor fölállt a magyar parlamentben és azt mondta; „Én itt ezennel lemondok, mert

Európában ez így szokás!” Ilyenre, azóta sem volt példa a magyar parlamentben, történhetett bármilyen nagy horderejű botrány.

Milyennek ítéli a hierarchia és a tudomány viszonyát a Belügyi Szemlében?

Nyilvánosan ez sosem jelent meg. Pletyka szinten mindig tudtuk, hogy például Déri Pálnak, modern gondolkodása miatt, hányszor, mennyi konfliktusa támadt. Ő elsősorban tudós ember volt, így aztán csak nyugdíjazása előtti évben lett ezredes. Ő volt a legtovább alezredes az ezredesi, főszerkesztői beosztásban, de talán még a belügyben is...(A sors elégtétele, hogy a rendszerváltozás után Kertész Imrével és Katona Gézával együtt megkapta a tábornoki csillagot.) Az integrált bűnözésről írt egy briliáns, nagyszerű könyvet, amit csak szűk szakmai körben ismertek.

Mi a véleménye a folyóirat cikkeiről a rendészet rejtőzködő természetével, és a tudomány szabadságával kapcsolatban?

A rendvédelmi tevékenység szakelméleti cikkekben történő bemutatása előli elzárkózás „titkos”-ságra történő hivatkozással, gyakran teljesen fölösleges! Az ilyen, tisztázó írások jellemzően inkább előnyére szolgálnának a szervezetnek. Nekem is megjelent két kis elméleti könyvem a titkos információszerzésről, adatszerzésről. De ebből a témából, a nyolcvanas évek végén, Kertész Imrének, a Bűnügyi Technikai Intézet egykori vezetőjének jelent meg 1989-ben négy dolgozattal álló hiánypótló kötete; „Rendőrség, rendőrállam, jogállam” címmel. Ő tudott angolul, németül, oroszul, így bemutatta, hogy Európában hogy néz ki a titkosinformáció-gyűjtés; hivatkozom is rá a könyvemben. Az én személyes történetemet e témában, érintem „A múlt mindig velünk van”, 2012-ben megjelent visszaemlékezéseimben⁵¹¹.

Ebben megírom, hogy mi ügyészek természetesen tudtuk – másokhoz hasonlóan – hogy a rendőrség folytat titkos, úgynevezett operatív tevékenységet, amiről magunk

---

⁵¹¹ Nyíri Sándor: A múlt mindig velünk van, 2012, Ardlea kiadó, Nyíregyháza, ISBN: 978-963-85702-8-4

között gyakorta beszéltünk. Mivel az ilyen természetű rendőri tevékenység jogon kívül zajlott, nem tudtunk vele mit kezdeni, az ügyészség csak a nyomozás törvényességének felügyeletére volt jogosult, és kötelezett. Az ügyészségen belüli szakmai megbeszélések a jogalkotásról szóló törvény elfogadása után élesebbé váltak. A jogrend értelmében ugyanis az állampolgárok alapvető jogait és kötelezettségeit törvényben kell szabályozni, különös tekintettel a személyi szabadságjogokra és korlátozásokra.⁵¹²

1988 nyarán, a Legfőbb Ügyészségen meghirdettünk egy tudományos ülést „Az önálló ügyészi szervezet munkájának fejlődése és mai szerepe a társadalmi-gazdasági kibontakozásban” címmel. Az ülésre készülve, a kor adta lehetőség szellemében elhatároztam, hogy a rendőrség titkos tevékenységének kérdését a nyilvánosság elé viszem. Előadásomban többek között a következőket mondtam: „A bűnüldözés a rendőrség kettős jellegű tevékenysége. Az egyik a büntetőeljárás szabályai szerint folyó nyomozás, a másik pedig az általános bűnüldözési, elsősorban felderítési és a bűncselekmény elkövetésének gyanúját megalapozó adatok összegyűjtése. Ez utóbbi kívül esik a büntetőeljárás keretein, eszközei és módszerei is eltérőek. A mai felfogás szerint ez az általános bűnüldözési tevékenység kívül esik a jogilag szabályozott hatósági tevékenység körén, annak nincsenek nyílt, törvényes szabályai, következésképp e fölött ügyészi felügyelet nem érvényesül. Ennek a helyzetnek az indokoltsága kétségbe vonható. Különösen áll ez azokra az esetekre, amikor a törvény szerint a nyílt nyomozással párhuzamosan a bizonyítékok összegyűjtésére a bűnüldözés más módszereivel is dolgoznak. Ez utóbbinak nemcsak az eszközei és eredményei, hanem léte, az alkalmazása is eltitkolt még az ügyész előtt is. Nyilvánvalóan nem lehet egy folyamatban lévő nyomozás érdemi részének, elsősorban az eredményességét célzó bizonyítás előmozdításában közreműködni úgy, hogy féloldalas ismeretek megszerzésére van lehetőség. Fel kell vetni tehát azt a kérdést, meddig lehetséges a mai helyzet fenntartása, s nem kellene-e a kérdést törvényben szabályozni, s az ügyésznek megfelelő felügyeleti eszközöket biztosítani. A válasz csak „igen” lehet, mivel az ilyen tevékenység sokszor alapvető, törvény által egyedileg is védett állampolgári jogokat érint.”⁵¹³

---

⁵¹² 1987. évi XI: törvény 5.§ b) pont.

⁵¹³ Nyíri Sándor: A múlt mindig velünk van, 2012, Ardlea kiadó, Nyíregyháza, 105.o.

A Belügyminisztérium képviselőjében a konferencián megjelent vizsgálati osztályvezető elképedt a előadásom felvetései hallatán... Viszont Kacziba Antal nyugállományú rendőr altábornagy – aki aktív korában az ORFK bűnügyi főigazgatója, majd a Belügyminisztérium rendészeti helyettes államtitkára volt –, 2007 őszén az ORFK fennállásának 50. évfordulója alkalmából rendezett tudományos konferencián nem kevesebbet állított, mint hogy a rendészet területén ezzel az előadással kezdődött meg a rendszerváltás...

Az viszont biztos, hogy ha akkor, a konferencián elhangzott javaslatomnak lett volna fogamatja, elkerülhették volna a Duna-gate botrányt...

Vezető ügyész úr, köszönöm az interjút!

A Belügyi Szemle primer úttörő szerepe a minisztériumban meghatározó volt

Dr. Janza Frigyes ny. vezérőrnagy, Belügyminisztérium oktatási főszemléző, az NKE Fenntartói Testületének Belügyminisztériumi megbízottja, a Magyar Rendészettudományi Társaság főtitkára (2016.06.06.)

Vezérőrnagy úr mikor találkozott először a Belügyi Szemlével?

1971-ben kezdtem a szolgálatomat és ez alatt rendszeresen láttam a lapot is. Amikor a hetvenes évek közepén létrejött a BM Tudományszervezési osztály, ott a folyóirat irányába instruktori feladatokat kaptam. Így egészen közletről ismerhettem a Belügyi Szemle és a tudomány alakulását. Nagyon szoros együttműködésben dolgozott az akkori munkahelyem, a Dunakeszi kutyavezető-képző iskola a Kertész Imre vezette Bűnügyi Technikai Intézettel is.

A Belügyi Szemle címlapján szereplően: szakmai, tudományos folyóiratról van szó. A tudomány sokáig hiányzott a rendőrség és a Belügyminisztérium életében. A lap első felelős szerkesztőinek egyike, Katona Géza, az ötvenes években, mindenképpen a szakmai kérdések tudományos igényű feldolgozását tartotta első rendű feladatnak, hisz a szakmai kérdések megtárgyalása volt akkor a legsürgetőbb, és nem az önálló

tudományos kutatás. Nem is volt ilyen célra állomány. A szakmai lapban aztán egyre-másra megjelentek a tudomány oldaláról érkező elméleti cikkek is. Ezek igen nagymértékben gazdagították a folyóiratot és a rendőri szerzők, vagy potenciális szerzők gondolkodását is egy sokkal komolyabb, tudományos gondolkodásmód irányába terelték.

A Szemle, következő – jellemzően a 70-es éveket felölelő – időszakában a folyóiratnak már meg kellett felelnie mind a szakmai, mind a tudományos igénynek. A szakmát tudományos igényességgel leíró cikkek mellett mind több, komoly tudományos publikáció is megjelent. Igaz, ezek jellemzően kívülről érkeztek, de már egy-két kutató megmutatta az „oroszlánkörmét”. Gondolok itt Déri, Katona és Kertész, valamint néhány fiatal szerző publikációira. Mindenképp megemlíteném Nyerges Lajos, mint szerkesztő szerepét, aki hihetetlen szellemi eleganciával vitte ezt a lapot. Erre az időszakra tehető a Szemle mellékleteként megjelenő Külföldi Figyelő, igen gazdag szemlézése is. Ekkor már nemcsak hazai, vagy éppen a szocialista tábor kontextusában zajlott ez a szemlézés, hanem a nyugati szakirodalomból is. Ezek segítségével meg tudtuk ítélni, körülbelül hol tartunk.

A Belügyi Szemle hogy kapcsolódott be a Belügyminisztériumnál születő tudományos életbe?

A Belügyi Tudományszervezési osztály megalakulásához köthetően volt egy nagyobb szabású kutatás is a 70-es években, amely során a kutatók, mindenekelőtt Szabó András és csapata, másokkal vállalva, rendkívül komoly eredményeket mutathattak fel. Ekkoriban indult a IV/II. Személyügyi Csoportfőnökség által gerjesztve a tudományos fokozatszerzés is, amit kandidatúrának hívtunk. Ide nagyon sokan jelentkeztek és értelemszerűen publikáltak is a Szemlében. Akkoriban már megjelentek bizonyos prediktív, jósló jellegű cikkek is, általában a bűnözéssel, bűnmegelőzéssel, bűnözési tendenciákkal kapcsolatban. Különösen Déri Pál munkásságát tudnám kiemelni. Nagy vihart is kavart az ő könyve; „A korszerű nyomozás, integrált bűnüldözés”. Ebben néhány, tabunak számító korlátot is áttört. Például, adatokkal alátámasztva előre jelezte a bűnözés növekedését, miközben a hivatalos ideológia ennek ellenkezőjét állította. Igen nagy lendületet kapott a Belügyi

Szemle által, hogy megszületett a Belügyi Tudományos Munka Szabályzata. A több mint százoldalas kiadványt, Komáromi István és néhány fiatalember készítette elő, Stefán Géza osztályvezető irányításával. Az akkori Személyügyi pártbizottsági, sőt BM-bizottsági üléseken is, állandó vitatéma volt, hogy a szolgálati tapasztalatok nem jelennek meg kellő súllyal a Belügyi Szemlében. Mi viszont – a tudományszervezési osztály szemszögéből –, el tudtuk képzelni, hogy a tudomány területén alapkutatás jellegű témákban is jelenjenek meg írások. Ezek ugyan a szolgálati tapasztalatokkal nem függtek össze, de az elméleti igényesség az alapokat illetően is kívánatos volt. Én minden évben, mintegy húsz éven keresztül részese voltam a Szemle éves beszámolójának. Mi, a tudományszervezési osztály részéről, mindig dicsérőleg szóltunk a folyóiratról. Ez volt az a lap, ahol az önazonosságunkat tetten tudtuk érní, mint a Belügyminisztérium legmagasabb tudományos nivójú megnyilvánulása. Igyekeztünk soha nem bántani a lapot, mert a lap primer úttörő szerepe a minisztériumban meghatározó volt. Igen sokan olvasták akkoriban a Szemlét. A jogásztársadalom képviselőivel folytatott tárgyalásaink során, mindig felfedeztük náluk a folyóiratot. Az akkori 12 ezres példányszáma igen magas volt; terjesztettük a különféle szerveknél, és kisebb egységeknél is. Mindenhol volt hét-nyolc előfizetője, főleg a fiatal tiszteket érdekelte. Akkoriban ugyanis egyedül a Belügyi Szemlében lehetett hozzáférni valóságos ügyekhez. A „Titkos háborúk történetéből” sorozatát pedig különösen a civilek szerették olvasni. A Szemle korabeli példányszáma is jelzi, hogy az átlagos érdeklődésű olvasót ki tudta elégíteni a Belügyi Szemle. Szerintem körülbelül az 1975 és 1985 közötti, Déri Pál nevéhez kötött korszakában volt a Szemle a legszínvonalasabb szakmai és tudományos folyóirat. Mert a rendszerváltás után Korinek László nevéhez köthetően következett be a fordulat. Ő ugyanis elhatározta, hogy egy nagyon nivós, színvonalas tudományos folyóiratot csinál, ami a szakmáról szól. Ezt sikerült is megvalósítania; a Belügyi Szemle a Magyar Tudományos Akadémia által a legjobb öt között minősített, „A” kategóriás folyóirattá vált.

– *Miként lehetne összefoglalni a Belügyi Szemle fejlődését?*

– Alapítását az motiválta, hogy a szakmáról tapasztalatokat kellett megosztani a rendőrség szakembereivel. Ekkor még szakmai és tudományos folyóiratról

beszélhetünk. Ezt egyre színvonalasabban kellett megszerkeszteni, megírni, amit Katona Géza, Kertész Imre, Déri Pál – és akik utána jöttek – igen szigorúan vették. Ennek eredményeként vált a Szemle szakmai-tudományos folyóirattá. Az utóbbi húsz év alatt pedig rohamléptekben tudományos folyóirattá fejlődött.

Az elején, amikor még szakmai lapként funkcionál a Belügyi Szemle, teljes egészében belesimul a szakmai vezetés elképzeléseibe. Nem konfrontálódott, ami az akkori politikai viszonyok között nem is lett volna nagyon szerencsés. De ez nem azt jelenti, hogy közben, a jog oldaláról ne emelt volna folyamatosan kifogásokat, ne tett volna észrevételeket a gyakorlattal szemben. A Belügyi Szemlében mindig meg volt az a potenciál, hogy jobbítsa a szakmai munkát. A mindenkori szerkesztők ezt szentírásnak tartották. Ez egy óriási szerencséje a folyóiratnak az elmúlt bő hatvan évben! A Szemle egyre elmélyültebb cikkek irányába indult el. Ebben az időben a parancsnoki beszámolók kötelező eleme volt az adott szervtől megjelent publikációk száma. A belügyi szakmai cikkek mellett a különféle tudományterületekről készült tanulmányok is egyre-másra megjelentek a folyóiratban, például természettudományi, illetve szociológiai, etikai témákban, amelyek jobban rávilágítottak a rendészettudomány multidiszciplinaritására. Napjaink elvárásaihoz igazodva pedig a Szemle éppen a szakmai tapasztalatok hatékonyabb népszerűsítésére indít online folyóiratot. A Szemle Szerkesztő bizottságának elnöke pedig ragaszkodott hozzá, hogy a jogvégzett doktoranduszokat és más egyetemek doktoranduszait is fogadjuk be a Szemléhez gyakorlati munkára.

Hogy kapcsolódott ehhez a folyamathoz a rendészettudomány kialakulása?

Korábban a hadtudomány adott bázist a rendészeti kérdéseknek, ezért a tudományos munka nem a belügy keretein belül folyt, hanem azon kívül; a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián és jogutódjain. Következésképpen ez nagy belügyi közérdeklődésre nem is tarthatott számot. Közben egymás után megszülettek a tudományos munka szabályzatát követően a tudományos tevékenységgel kapcsolatos, aktuális egyéb jogszabályok, BM utasítások. Egészen sokáig, tavaly februárjáig hatályban volt a közös HM-BM utasítás is a doktoranduszok képzéséről.

Az 1990-es évek elején merült fel az igény, a rendészettudomány megalkotására. Egyebek közt erre, ennek keretében alakult meg a Rendészeti Kutatóintézet. 1998 augusztusában a rendészettudomány létrehozásával kapcsolatos elképzeléseim, benne a szükséges négy feltétellel eljuttattam a belügyminiszter úrhoz. Az anyagban első lépcsőként a Belügyi Tudományos Tanács megalakítása és ennek, a Belügyminisztérium folyóirata, a Belügyi Szemle által történő kiszolgálása szerepelt. A másik feltétele az akadémiai etabláció, ami meg is történt 2005-ben, az MTA IX-es osztályán belül a Rendészeti Bizottság megalakulásával. Ezt az időközben, 2004-ben megalakult és ekkor már működő, Magyar Rendészettudományi Társaság (MRTT) generálta, egyebek közt Sallai János, az MRTT titkáráként megírt az rendészettudomány etablációjáról szóló cikkével. A társaság életre hívása, egyben a harmadik feltétel teljesülését, a rendészettudomány „civil” lábának a megteremtését, is jelentette. A fentiekre tekintettel, nyilvánvalóvá vált, hogy nem szabad a belterjességet erőltetni! Nyitni kell a társtudományok felé – miután multidiszciplináris tudományról van szó –, és ez volt a negyedik feltétel; a szakmai oktatást a közös állami felsőoktatás részévé kell tenni. Volt ugyan egy Rendőrtiszti Főiskolánk, de az akkori logika szerinti – a főiskolát jogi-közigazgatásiként definiáló Bolognai folyamat –, elképzelés számunkra szűk kereteket szabott. Nem azért, mert nem szeretjük a jogot és a közigazgatást, hanem mert bezárta volna az utat előttünk a rendészettudomány önállósítása felé; hisz létezik önállóan a közigazgatás tudomány is, és a jogtudomány is.

Ha mind a négy feltétel teljesült, akkor ott lebegett még egy, mondhatni fél feltétel, hogy idővel létre kell hozni a Rendészettudományi Kutató Intézetet. A feltételek teljesítéséhez először is egy vezetőképző és továbbképző intézetet kellett létrehozni. Ezért az önálló Rendészeti Kutatóintézetet beolvasztottuk az Ady-ligeten, 2004-ben névváltoztatással létrehozott, 2002-től már működő Rendészeti Vezető- és Továbbképző Kutató Intézetbe. A még 1999-ben létrejött a Belügyi Tudományos Tanács mindvégig támogatta elképzeléseinket. Korinek Lászlót, a Belügyi Szemle főszerkesztőjét pedig megkértük, hogy az MRTT elnökeként álljon a rendészettudomány létrehozása folyamatának az élére. Világosan láttuk, hogy a Szemle nélkül és főszerkesztője kapcsolatrendszere nélkül ez a folyamat nehezen halad előre, ő van abban a helyzetben, hogy a felsőoktatási és tudományos akadémiai

fórumokon kellőképpen tudjon érvelni egy önálló diszciplína megjelenése mellett. Ezt a folyamatot, anélkül, hogy néven nevezte volna, a Belügyi Szemle mindig támogatta. Tehát mindez egy nagyon tudatos, tervszerű folyamat volt! Még ha az időközben bekövetkezett kormányváltással a politikai hangsúlyok átrendeződése miatt előbb a kutatóintézet, majd a továbbképző intézet ki is került az Ady-ligeti intézet nevéből.

Milyen volt a Szemle és a politika viszonya?

Az állampárt politikai befolyása, a korabeli kurzusnak megfelelően minden folyóiratnál érvényesült, ez nem a Belügyi Szemle sajátossága volt. Meg kellett felelni az akkori politikai irányvonalnak, mert különben a lap létjogosultsága került volna veszélybe. De a mindenkori főszerkesztők Katona Gézától kezdődően a rendszerváltásig, Finszter Gézáig nem engedték, hogy a direkt pártpolitikai befolyás érvényesüljön! Szalonképpé tudták tenni bármelyik publikációt, ugyanakkor méltatlan vitáknak nem adtak teret a lapban, ezzel védték is a folyóiratot. Manapság pedig, jogállamban a joguralom pártpolitikai befolyásolásnak nem enged teret, mint ahogy a tudomány sem lehet a pártpolitika szolgáló leánya!

Nagyon komoly szerepe volt a Szemlének a rendészettudomány kialakításában...

Dr. Felkai László, a Belügyminisztérium közigazgatási államtitkára, a Belügyi Szemle Szerkesztőbizottságának elnöke, a Belügyi Tudományos Tanács elnöke

Az interjú felvétel időpontja: 2016. 06. 03. 14.30.

Államtitkár úr hogy került jogi pályára, mikor találkozott először a Belügyi Szemlével?

Tipikus életút: a középiskolában kiválasztódnak a tanulók humán, és reálérdeklődés szerint. A humán orientációjúak közül, aki kicsit úgy érzi, hogy van igazságérzete is, az a jogi pálya felé indul. Így kerültem jogi egyetemre. De végig a

közszolgálatban dolgoztam: 12 évet – két részletben –, előbb helyi, majd a főügyészségen. A Belügyminisztériumba 1986-ban kerültem, az Igazgatásrendészeti csoportfőnökség rendészeti osztályára, majd a rendszerváltás előtt két hónappal, amikor az ORFK kivált a BM-ből, akkor az ORFK-n maradtam. A minisztériumba 1996-ban kerültem vissza. Főosztályvezető voltam, majd közigazgatási államtitkár. Ezután a Fővárosi Közigazgatási Hivatal vezetője lettem, ahonnan két év múltán visszamentem a Legfőbb Ügyészségre, innen jöttem el 2010-ben. Azaz végig jogi szervezői területen dolgoztam; vezetői, középvezetői, majd felsővezetői szinten.

A Belügyi Szemle jogelődjével a BM-ben találkoztam először. Más-más intenzitással, azóta is kapcsolatom van vele. Szerkesztőbizottsági beosztásom 2010-től kezdődött, amitől ódzkodtam, mert ez a beosztás pozícióhoz kötődik, de hagytam magam meggyőzni, hogy éljek vele.

A mostani Szemléről mi a véleménye?

Az elmúlt bő félévtized Szemléje mindinkább tematikussá vált és nyitott a különböző belügyi területek felé. A rendszerváltást közvetlenül megelőző időszakokkal kezdődően az egész Belügyminisztérium, profilját tekintve átalakult rendészeti és közigazgatási minisztériummá. Így a Szemle is, némi fáziskéséssel, szintén igazodott elnevezésében is. Rendészeti folyóiratból belügyi folyóirattá vált, megvárva az új területek megszilárdulását, illetve kormányváltáskor egy másik kormányzati filozófia alapján elkezdte lekövetni ezeket a változásokat.

A rendészettudomány, a szakma fejlődését mennyiben szolgálta, szolgálja a Belügyi Szemle?

A rendészettudományt óhatatlanul szolgálta, hisz némi túlzással, a rendészettudomány is a jogelőd, Rendészeti Szemléből fejlődött ki. Korábban a rendészettudomány fejlődése nagyon esetleges volt, nem volt összefogott. E tudomány fejlődése, a mai Nemzeti Közszolgálati Egyetem több karból álló intézményéhez képest, korábban egyetlenre; a Rendőrtiszti Főiskola intézményi kereteire szűkült le. A rendszer velejárója volt, hogy az RTF működésébe nem nagyon lehetett belelátni, az ottani eredmények publikálása is ezt követte le. De ha

egy tudományágat szűk körben ismernek meg és művelnek, akkor az, nem tud részévé válni a társadalomnak. Amikor a Belügyi Szemle túllépett azon, hogy kizárólag egyedi eseteket ismertet – ami egyébként a szakma szempontjából hasznos volt, csak kevésbé volt tudományos –, és amikor nyitott más tudományágak felé is, akkor innentől kezdve szerintem nagyon komoly szerepe volt a Szemlének a rendészettudomány kialakításában. De egy tudományág fejlődését nemcsak a megjelenő publikációk mozdítják elő, hanem az is, hogy abban a rétegben, amelyik ezt a tudományt nem műveli, mekkora presztízst tud kialakítani. A belterjesen művelt tudományt kevesen ismerik. A mértékadó tudományos körök nem tudnak róla véleményt formálni, ha az előnyeit nem ismerik meg. Viszont azért, hogy a rendészettudomány kiteljesedett, a tudomány olyan berkeiben is tudott presztízst szerezni magának, ahol ugyan nem művelik ezt a tudományt, de a terület tudományként történő elismertetéséhez gyökeret kell eresztetni más közegben is.

A Belügyi Tudományos Tanács működését mennyiben segíti a Szemle tevékenysége?

Egzakt módon ezt nehéz meghatározni, mert nem végeztek ilyen kutatást. De miután a munkamódszer és a művelt terület, ha nem is teljes egészében, de jelentős részben lefedi egymást, szükségszerű az egymásra hatása és egymás fejlesztése. Személyi átfedések is vannak, hisz aki műveli a rendészettudományt, annak ismeretanyagát, nem vetkőzi le ezt a képességét, amikor a Tudományos Tanács keretei között tevékenykedik.

Államtitkár úr hogy látja a tudomány szabadságának, a sajtó nyilvánosságának és a rendészet, rejtőzködő természetének a viszonyát?

Ha elismerjük a jog primátusát, a jog, bíróság előtti kikényszeríthetőségét és ezzel az információszabadságról szóló törvényi rendelkezéseket összevetjük, akkor rejtőzködésről nem nagyon lehet beszélni! Persze hozzá tehetjük, hogy ez, akár egy anyag minősítésénél, vagy egy nem minősített anyag döntést-előkészítővé, ez által nem publikussá minősítésénél, nyilvánvalóan a vezető szubjektumán keresztül érvényesül. Mondhatnám, hogy egyáltalán nincs rejtőzködés, mert a közérdekű adat

nyilvános. Ez pedig annyiban nem igaz, hogy minden jogszabály az emberek tudatán keresztül szűrődik meg, és függ attól is, hogy bizonyos vezető beosztásokat ki tölt be. De ez szerintem nem attól függ, hogy az illető rendész, vagy sem, egyenruhás múlttal rendelkezik vagy nem, hanem a szocializációjától. Hisz az újságokban is találkozhatunk olyan cikkekkkel, amelyekben olyan embereket is túlzott titoktartás miatt kritizálnak, akik egyetlen nap rendészeti múlttal sem rendelkeznek. Tehát ez szocializáció, értékrend kérdése. Önmagában a rendészet jellegéből – nem számítva a titkosszolgálatokat –, nem következik a befelé fordulás, a túlzott titkosítás. Arról nem beszélve, hogy ha azt gondolnánk, miszerint azért érdemes valamit nem publikussá tenni, hogy a szakmai kritikákat elkerülje, akkor azt meg sem tudom tenni, mert az országgyűlés bizottságai, mint kormányt felügyelő intézmények előtt, be kell számolni. Alig van olyan kérdés, amit tabunak lehet tekinteni a bizottság szempontjából. Ott pedig, fő szabály szerint nyilvánosak az ülések, másrészt ott vannak ellenzéki képviselők is, ezért ez a befelé fordulás szerintem, és fő szabály szerint, most már nem igaz. Ha mégis van, akkor az az egyes emberek szubjektuma és nem a jogszabály jellege miatt fordul elő.

Ez igaz a rendészeti szakfolyóirat és a rendészeti szervek hierarchikus működése közötti összhangra is?

Ha összehasonlítjuk a köztisztviselői, a kormánytisztviselői, és hivatásos jogviszonyt, akkor a hierarchiában szervezettségben túl nagy különbséget nem találunk. Két vonatkozásban van különbség: az egyik nem túl jelentős hogy (Mikor tagadhatják meg az utasítás végrehajtását.), a másik különbség az utasítás megtagadásának jogkövetkezménye. Az olyan fegyelemsértések, szabályszegések, vétségek, amelyek egy hierarchikus szervezetben büntetőjogi elbírálás alá esnek, bizonyos esetekben katonai bűncselekménynek minősülnek, a civil közigazgatásban csak fegyelemsértésnek számítanak. De ha ezeket lehántjuk, számuk nem túl sok. A katonai bűncselekmények egyes tényállásai pedig nem is függenek össze annyira a hierarchiával, mert ha valaki ittasan jön be a munkahelyére az fegyelmi vétség, viszont bizonyos Hszt. alá tartozó beosztásokban bűncselekmény. De ez nem a hierarchiával függ össze. A katonai bűncselekmények egy része sem hierarchia-

centrikus bűncselekmény. Nem igazán gátja a tudománynak a Hszt.-s hierarchia, mint általában a közszolgálati hierarchia.

Államtitkár Úr! Köszönöm az interjút!

Nem érvényesülhetett a Belügyi Szemle dominanciája a belügyi sajtóra

Szabó József Jenő ny. határőr ezredes, a BM Határőrség képes lapja, a Határőr Magazin főszerkesztő helyettese (1984–1989), majd főszerkesztője (1989. június – 1996. február). (Riportjaival több országos szakmai pályázaton nyert nívódíjat. A lap 1946-tól Határőr, Hazáért, Határőr, OrszágHatár Magazin címmel jelent meg.)

Ezredes úr, mikor, hogy került a sajtóval kapcsolatba, majd belügyi sajtó másik reprezentánsa, a Határőr szerkesztőségébe?

Egyetemi tanulmányaimat félbeszakítva, a SZOT Munka című folyóirata kulturális rovatánál, egyidejűleg üzemi lapoknál dolgoztam. Elvégeztem a MÚOSZ kétéves iskoláját. 1961-ben a berlini válság időszakában behívták határőrnek. Másfél évig a csornai határőrkerület soproni kiképzőbázisán, a hegyeshalmi és a pusztasomorjai őrsön, valamint a kerület-parancsnokságon szolgáltam. 1963-ban a Határőr szerkesztőségébe vezényeltek, ez év októberétől lettem a lap hivatásos munkatársa. 1970-ben az ELTE BTK-n szereztem magyar – történelem szakos diplomát. 1990–1992 között, lemondásomig, a MÚOSZ honvédelmi szakosztályának elnöke, 1989-től, országos parancsnoki engedéllyel, a Hétfői Hírek szerződéses külső munkatársa, belpolitikai szerkesztője voltam.

A Határőr lap egykori főszerkesztőjeként hogyan emlékszik a rendszerváltást megelőző időszak politikai és belügyi sajtóviszonyaira?

Mielőtt a magunk szűkebb territóriumába érünk, talán tágabb körökből célszerű kezdeni. A pártállam totális állam, tehát hivatalosan a nyilvánosság, a sajtó tulajdonosa, birtokosa, bár az orgánumok más és más párt, állami, szervezeti tulajdonban voltak. Nagybetűkkel olvashattuk a hirdető táblákon a lenini útmutatást,

hogy a sajtó legyen kollektív propagandista, agitátor, szervező. A nyolcvanas évek elején egy szakmán belüli vitában elhangzott, hogy a sajtó nem „nagy hatalom”, csak fontos hatalmi eszköz. Ezt persze ma is sokan így szeretnék látni, némelykor így is van, de nem kizárólagosan.

A párt (pártállam) megszabta, hogy hány országos napi és heti lap működhet, a központi vezetés közvetlen irányítása alá került Az MTI és a Magyar Rádió (ezt a kinevezett vezérigazgatók személye is garantálta, Szirmai, Hárs, Barcs, akik közel álltak a legfelsőbb pártvezetéshez), ennek szükségességét Rákosi Mátyás 1948-ban a vezető újságírók előtt személyesen hirdette ki és indokolta meg. A főszerkesztők, vezető munkatársak a pártközpont illetve a tájékoztatási hivatal kinevezettjei voltak.

Végül is a folyóiratok és a szakmai hetilapok, ha nem is az országos vagy a megyei orgánumok rangján, de a kiemelt körbe tartoztak. De a Kádár korszakban – én személy szerint így tapasztaltam – a lapok, kiadványok száma jelentősen bővült, a helyi rádiók szaporodtak, megjelent a televízió, mindennek egyrészt technika-fejlődési, gazdasági, de jelentős mértékben politikai okai voltak, tulajdonosi szervezeteknek nagyobb önállóságuk, hatáskörük lett. A sajtóban (írott és elektronikus) – ez ellenőrizhető az őrzött – placebo, központi anyagok, iránymutatások helyett mind nagyobb teret nyert a szakma, a valóság, vagy az ahhoz hasonló világ.

Mint közismert, voltak általános tabutémák, a helyi körökben olykor és személyektől függően működött a kézi vezérlés, és ha ebben a szakmában valaki működni akart, akkor tisztában kellett lennie az öncenzúra követelményeivel.

Magam a hatvanas évek végétől ismertem alaposabban a Szemlét, a belügyi lapokat (s persze a Honvédségi Szemlét és lapokat is), így ezt a változást, önállósodást az azt követő években, évtizedekben érezni véltem és vélem. Másként a hatvanas, mint a hetvenes és a nyolcvanas években.

A történelmi-társadalmi helyzet nyilvánvalóan befolyásolja a folyóiratok tartalmát, tematikáját, még szóhasználatát is (A Szemlében is nyilván többször írták le az imperializmus szót, vázolták föl az ellenség képét a hatvanas, mint a hetvenes években, a szocialista demokráciát, mint fogalompart 1965 előtt valószínűleg nagyítóval sem találni meg. A „szocialista törvényesség” emlegetése is valamiféle törvényességet jelentett, ki melyik szóra teszi a hangsúlyt. A hidegháborúban a

feszültség csúcsa a berlini fal felépítése meg a kubai válság volt – mifelénk így érződött).

Az 1948-tól, majd 1948-tól 1956-ig tartó nyílt, sztálinista és az ország szinte minden rétegét érintő diktatúrát, szovjet-típusú módszereit, az utólag valószínűtlennek tetsző személyi kultuszt nem lehet összemosni a Kádár-rendszerrel! Igaz az utóbbinak is voltak korszakai s ezek a BM életében különösen mély lenyomatokat hagytak. Hisz itt ötvöződött egy ÁVH-s és egy rendőrségi múlt, a szakterületek jellege szerint egy enyhe szelekció után többnyire azonos személyekkel, az állomány cserélődése aztán az idők, no meg a szakmai követelmények változásával lett egyre erőteljesebb.

A forradalomtól mintegy öt évig tartó konszolidációnak voltak lépcsőfokai: az 1957-es, május elsejei többszázvezres tüntetéstől a brüsszeli kiállítás Boldizsár Iván megálmodta pavilonján át az íróknak adott amnesztiáig. Én hajlanék rá, hogy a kétfrontos harc „másik frontja” leginkább a BM-et érintette. Ha jól emlékszem Münnich Ferenc – még a fegyveres erők minisztereként – parancsban oszlatta fel a BM kereteiben újjászerveződő „ÁVH-s szervezet”, számtalan vezető tartóztattak le, bocsátottak el. Benkei András, egy a felosztatóban lévő BM Karhatalom tiszti gyűlésén még a hetvenes évek elején is kikelt Moldova György Elbocsátott légió című regénye ellen, már jó öt-hat évvel a könyv megjelenése után. (Az akkori értelmiségi legenda úgy tartotta, hogy Kádárt az oroszok Rákosival fenyegették, míg utóbbit a hatvanas évek közepén Kazahsztánba nem száműzték, ugyanis kint tanuló honvéd- és BM tisztek is csoportosultak körülötte.)

A politikai bizottság 1961-es határozatával kicserélték a Határőrség vezetését, jött parancsnoknak dr. Korom Mihály, a párt élvonalbeli kádere. 1964-től elkezdődött a Határőrségnél a gépesítés, javult az ellátás, hatvanhattól megszűnt a húsz kilométeres határsáv-zóna, s a nyugati határszakaszon is (ismét) fölszedték az aknazárat. Korom 1963-ban KB titkár lett, azaz a közvetlenül pártirányított fegyveres erők és testületek főnökévé vált.

Ha jól emlékszem Münnichet Biszku Béla, őt a hatvanas években Papp János váltotta a belügyminiszteri székben (ő Veszprém megyei első titkár lett, és 1989-es öngyilkosságáig „kemény vonalas” hírben állt.). Münnich európai látókörű kommunista, a monarchiában szerzett jogi végzettséggel, a következő kettő pedig keményvonalas volt, a tulajdonképpen jellegtelen Benkei András minisztersége

1980-ig tartott. De ez megfelelt a rendszer jellegének, mert esetében, mint ahogy Cinege honvédelmi miniszter esetében is, a fegyvereseknél a hatalom mind a KB apparátusánál összpontosult. Igazából ezt jelentette a fegyveres erők és testületek sokat emlegetett és hivatkozott „közvetlen pártirányítása”.

A Belügyminisztérium történetében meghatározó volt az 1966-os esztendő. (De ez nem közvetlen emlékem, akkoriban „kis hadnagyocska, főhadnagyocska” voltam) Ennek jellemző állomásai voltak a május 28-ai BM Országos Értekezlet, és az azt feldolgozó BM Kollégiumi ülések; szeptember 15-én, október 21-én, november 24-én, valamint december 22-én. Az országos értekezleten Kádár János hozzászólásában értékelte a kül- és belpolitikai helyzetet majd személyesen szabta meg a Belügyminisztérium legfontosabb feladatait. A belügyi tárcával szemben azt az igényt fogalmazta meg, hogy „Próbálják meg a BM munka mennyiségét valamivel redukálni és a minőséget, a politikai színvonalat növelni, mert akkor hatékonyabban és többet tudnak adni... a pártnak és a népnek.”

A kor szó- és fogalomhasználatát ismerve a mennyiségi redukció és/vagy a politikai színvonal növelése mást jelentett, mint egy mai középiskolai végzettségű ember gondolná.

A következő négy évben megszűnt a karhatalom tüzéségével (az is volt) együtt, lett Forradalmi Rendőri Ezred, rendőr-szolgálatra is bevethető hivatásos állománnyal. Ekkoriban vált belső beszédtemává az „összbelügyi szemlélet”.

Tehát: a hatvanas évek közepéig kétfrontos harc és konszolidáció. A hatvanas évek közepétől pedig lassú evolúció, folyamatosan érkező, már főiskolát, egyetemet végzett tisztekkel, persze politikai szólamok sokaságával, de szakmai érvekkel is (sőt – lásd a határőrség igazodását a határforgalom és pl. a helyi lakossági hangulat változásaihoz, egészen a vasfüggöny-bontásáig, a német menekülés kezeléséig).

Például: a hatvanas évek elején Hegyeshalomban osztrák kocsisor állt egy futballmeccs után is, azután '68-ban az államhatárt a „különböző viszonylatokban” útlevéllal átlépő utasok száma meghaladta a tízmillió főt (ez több volt, mint a kettősbirtokosok járkálása nélkül számított 1938-as határforgalom), aztán a hetvenes évek közepére ez 70 millió fölé nőtt. Természetesen a növekedés zöme a csehszlovák, lengyel, keletnémet forgalomból adódott, de élénkült a jugoszláv és osztrák határ is. A romániai határon a forgalom, a kinti fenntartások miatt hullámzott.

Közismert, hogy nyugati útlevelet alapesetben háromévenként lehetett kapni, szűken mért valutaellátmánnyal, s az útlevélosztályok igényelheték a munkáltató vagy a helyi pártszervezet támogató nyilatkozatát is. De tény, hogy az ország idegenforgalma, miként a motorizáció is csupán a mainak megfelelő lemaradásokkal követte a nemzetközi trendeket. (És a gazdasági háttereket is érdemes nézni, neves közgazdászok szerint Magyarország az elmúlt kétszáz évben a kiegyezés utáni második, harmadik évtizedben, 1937–1940-ben és a hetvenes években, a 78-as cserearányromlásig állt legközelebb Európához. A magyar vidék pedig sohasem élt olyan jól, mint a hetvenes-nyolcvanas években.)

1980-ban lett először belügyminiszter Horváth István s irányításával kezdett volna a BM rendőr-minisztériumból belüggé válni, de ha bementél a minisztériumba, több volt az egyenruhás ember, mint a civil. A nyolcvanas években egyre inkább igazodtunk az európai normákhoz (Csatlakoztunk a Genfi Egyezményhez, igaz, elsősorban a romániai menekültek miatt, erről nekem Gál Zoltán, a „civil” államtitkár adott akkoriban interjút.)

A folyamat különösen látványossá vált Horváth István második belügyminisztersége idején (de előtte ő is a KB adminisztratív titkára volt), a vasfüggöny lebontását a határőr vezetés szakmai érveire hivatkozva leginkább ő szorgalmazta és vitte ekeresztül.

Ezeknek a korszakoknak mindenképp volt közük (a kétfrontos harc kivételével) a Belügyi Szemle létrehozásához, alakulásához, a belügyi sajtó (s nem véletlenül a rendőrség, a határőrség és a tűzoltóság külső sajtókapcsolatainak bővüléséhez, a szinte modern tájékoztatás kialakulásához).a „titkolózás elvetéséhez”, legalábbis parancsban, ha nem is a gyakorlatban.

*Miként alakult ebben az időszakban a belügyi sajtó szerkezete és irányítása?
Érvényesülhetett-e a Belügyi Szemle dominanciája a belügyi sajtóra*

Egyértelműen nem érvényesülhetett.

Ez szervezeten sem lett volna lehetséges. A belügyi sajtó (így a Szemle, a Magyar Rendőr) szervezeten a tanulmányi és tudományos csoportfőnökséghez tartozott és a BM megyei jogú pártbizottságának hatáskörébe, például a Határőr lap a határőrség

politikai csoportfőnökségének része volt, a pártirányítást pedig az MSZMP ugyancsak megyei jogú Határőrségi Bizottsága gyakorolta.

A BM Sajtóosztály, „legendás vezetőjével”, Csáki Sándor rendőr ezredessel együtt sem volt főnöke a belügyi sajtónak, ez inkább a belügy „külső” sajtókapcsolataival foglalkozott. Cenzori pecsétje ugyan neki volt, és a „Határőr” kiadójának, a határőrség politikai csoportfőnökének, dr. Ábel Lászlónak, de ezt csak a külső lapokban megjelentetni szándékozott cikkekre, valamint rádió és TV-adásokra vonatkozott. Szóval létezett egy klasszikus cenzori szervezet, de a helyi hírek továbbadására egyre kevésbé volt hatással, s elég gyorsan inkább propagandaszervezetté vált. (A hatalmi viták elkerülése végett a határőrségi írásokra mindketten rápecsételtek.) A rádiós TV-s műsoroknál is ott volt egy-egy munkatárs a BM sajtóosztályról, és a rádiósok, TV-sek nem nézték ki őket.

Kissé elnagyoltan mondhatnám, hogy a hatvanas évek elején inkább szűrték a sajtónak eljuttatott híreket, a hetvenes években előtérbe került a belügyi szerveket jobb színben feltüntető (propagandisztikus) tájékoztatáspolitikai, a nyolcvanasokban pedig a társadalmi igények kiszolgálása. (Tegyük fel, ez a séma nem vonatkozott az állambiztonsági körökre).

Rákosi már említett 1948-as beszédében ostorozta a bűnügyekkel teletömött sajtót, a személyi kultusz éveiben ezekről alig olvashattunk, a Császár fürdő előtt 1951. karácsonyán történt vasúti tömegszerencsétlenségről csak hónapokkal később s mindössze annyi jelent meg, hogy elítélték a vétkes vasutasokat. A hatvanas évek végén vagy a hetvenesek elején kigyulladt a Taurus gumigyár, a város felett fekete füst gomolygott, a Magyar Nemzet főmunkatársa felhívta Csákit, aki hümmögött, majd azt mondta, még nincs döntés arról, hogy mi égett és hol.

A Belügyi Szemle a változó nevű Tanulmányi és Kiképzési Csoportfőnökség szervezetébe tartozott, úgy emlékszem, a Magyar Rendőrrel együtt. De a főszerkesztői kinevezésekben a BM pártbizottságának volt hatásköre és a Magyar Rendőr esetében Ladvánszky Károly rendőr vezérőrnagy, miniszterhelyettes is beleszólt. És volt még a BM filmstúdió, kissé ködös állambiztonsági háttérrel.

A belügyi Szemle nem csak folyóirat jellegét tekintve (tehát tudományos, szakmai tanulmányok töltötték meg), hanem irányítási módjában is különbözött a heti vagy havilapoktól. Szerkesztő bizottság (ennek összetétele is a folyóirat-jelleg

hangsúlyozza) irányította, határozta meg tematikáját, a többi lapnak a hierarchia (parancsnok, csoportfőnök) diktált, újságírói szakmai színvonaluk pedig a kinevezett főszerkesztőtől függött, ez utóbbi tekintetben azonban lapjaink jól álltak.

A BM Határőrség maga alapíthatott lapot, a politikai csoportfőnökség kiadványokat készíthetett, a főszerkesztőt az országos parancsnok nevezte ki, és ennek jóváhagyása az MSZMP Határőrségi Bizottsága (megyei jogú) hatáskörébe tartozott. A karhatalom megszűnéséig a kékeknek is volt külön megyei jogú bizottságuk.

A tűzoltóság önálló lappal rendelkezett, politikai szervek híján ott az országos parancsnok vagy valamelyik helyettese nevezett ki és gyakorolta az irányítási jogot.

A lapok között különösebb kapcsolat nem volt.

Itt jegyzem meg, hogy a Szemle szerkesztőbizottságában Ábel határőr vezérőrnagy jelenléte sok mindent elárul... A korszakból ismert funkcióhalmozást, illetve a gondolkodásmódot is. A szerkesztőbizottságban inkább helye lett volna a törzsfőnöknek vagy helyettesének, esetleg a ZMKA tanszékvezetőjének (aki viszont szintén a BM Tanulmányi Csoportfőnökséghez tartozott.)

Miként működött a pártirányítás

Pártállam volt, tehát mindent a párt irányított. De ez így is volt meg nem is. Egészen biztos, hogy a legfontosabb kül- és belpolitikai, gazdasági döntéseket a Politikai Bizottság hozta, és a sztálini pártapparátusok kikristályosodása óta a végrehajtásról az apparátus, a BM (HM, Határőrség) esetében a Közigazgatási és Adminisztratív Osztály gondoskodott.

A fegyveres erők és testületek közvetlen pártirányítás alatt álltak. (Az ismert történet szerint Németh Miklós miniszterelnök azért vonakodott dönteni a vasfüggöny lebontásáról, mert azt a Politikai Bizottság, tehát párt döntés alapján építették anno. Pozsgai Imre és köre viszont ezt már tisztán állami feladatnak tekintették. A pártirányítás, mint olyan, szinte tulajdonságukká vált, aligha valószínű, hogy menekülni akartak volna a felelősség alól.)

Ezért működtek a fegyvereseknél (BM, honvédség, határőrség, illetve korábban a BM Karhatalom) a megyei jogú pártbizottságok és végrehajtó bizottságok, tehát közvetlenül a KB (annak apparátusa?) alá sorolva.. A BM-ben a

csoportfőnökségeken (főcsoportfőnökségeken), nálunk az országos parancsnokságon, a határőr kerületeknél járási jogú végrehajtó bizottságok voltak.. A rendőrségi területi szervezetről csak azt tudom, hogy a kapitányok rendszeresen beszámoltak az illetékes megyei, járási, vagy hasonló jogú városi, fővárosi kerületi párt végrehajtó bizottságok előtt, vagy tájékoztatókat tartottak. (De ugyanez a határőrségre nem vonatkozott, s szerintem az állambiztonsági szervezetekre sem, a „helyi igény” a közbiztonságnak, rendészeti kérdéseknek szólhatott.)A pártirányítás gyakorlásának legfontosabb módja a hatásköri lista volt. Azaz hová tartozott a parancsnok, illetve esetünkben a főszerkesztő kinevezése, felmentése stb.

A pártirányítás második pillére a személyes részvétel volt, azaz a Pol. Biz. ülésén a tagok és a titkárok vettek részt. KB tagok voltak a párttag miniszterek és mindenképp meghívták a megyei jogú PB-k első titkárai és az országos hírközlő szervek vezetői. Ez így történt a hierarchiában lefele is. A határőrségi megyei jogú végrehajtó bizottságba magától értetődően bevásztatták az országos parancsnokot és a politikai csoportfőnököt. A járási pártbizottságban ott voltak a kerületparancsnok és a vezetők, a határőrség országos parancsnoksági végrehajtó bizottságában a törzsfőnök, a főosztályvezetők stb.

A harmadik fontos pillér a beszámoltatás. A határőrségnél a lapot a megyei jogú, nagy vb. számoltatta be, úgy négy évenként egyszer. A kis, országos parancsnoksági vb. a szerkesztőségi pártszervezet munkáját kérte számon.

A fegyveresek pártirányításának helyzetét végezetül jól jellemzi az egykori MTI (később a Tájékoztatási Hivatal) vezetőjével, Lakatos Ernővel készített interjú egy ide kívánczó részlete:

„A Központi Bizottságban voltak állambiztonságiak?

– A pártban? Hogy a fenébe lettek volna!

Nem ügynökre gondoltam, hanem arra, hogy a KB vagy a Politikai Bizottság (PB) ülésein valaki képviselte-e a hálózatot.

– Tizenhárom tagú volt a PB. A belügyminiszter nem volt PB-tag, a közelébe sem került. Ha előterjesztése volt a PB számára, azt az adminisztratív osztály terjesztette elő, nem ő. Állami szerv nem vihetett a párt testülete elé témát.”⁵¹⁴

---

⁵¹⁴ http://www.hetek.hu/interju/201302/a_hatalomgyakorlas_nem_sokat_valtozott Letöltve: 2017.09.27.

Nos, ez volt a világ, amelyben éltünk, dolgoztunk, némelykor bonyolultan összebogozott szálakkal: most is, amikor ilyen kérdésekről beszélgettünk, egy-egy mondathoz szívem szerint kiselőadásnyi magyarázatot fűztem volna. Ez az irányítási rendszer kiszámítható volt annak, aki benne élt, s némelykor még védelmet is biztosított. És volt egy másik ellenőrzési forma is, amit én úgy neveztem, hogy „az elvtársak szóltak”. Ha valaki nagyember, kispfőnök megsértődött, akkor dörgött-villámlott az ég.

Amennyire én az „összbelügyi” sajtót ismertem, úgy érzem a hetvenes-nyolcvanas években elég jól ismertem, ezek tisztességes, és szakmai szempontból vizsgálva is (ami persze más egy folyóiratnál, mint egy heti vagy havilapnál, és én ez utóbbiakhoz értek) színvonalas produktumok voltak. Írásaik, cikkeik egy része a kor politikai gondolkodását tükrözte, más részük tényekről, valós helyzetekről szólt. Nem volt ez másként a civil sajtónál, sőt más politikai világok sajtójánál sem.

A Tűzoltó lap például bámulatos szakértelemmel és tudásanyag-halmazzal ápolta a tűzoltó hagyományokat. A Magyar Rendőrben a krimik mögött föllehetted az embert.

Ha valaki a hatvanas vagy hetvenes évek Határőrségéről akarna képet alkotni, a könyvtárban megtalálható újságunk bekötött példányai, s persze biztosan lehetne felettük akadékoskodni, de az akkori valóságról akarva akaratlanul többet árulnak el mindenféle mesélt legendánál vagy beszámolónál.

*

A kilenc (9) interjúalanyunk feltett kérdések elsőként a bel-, illetve igazságügyi, tudományos újságírói pályafutásra, szakmai életútra, a Belügyi Szemléhez, rendészettudományhoz kapcsolódásra, azok hozzávetőleges időpontjára vonatkoztak a folyóirat működésére való rálátás, a szakmai tapasztalat felméréséhez.

A következő kérdések a Szemle és a köz-, eleinte pártpolitika viszonyára, a rendészeti hierarchikus hatásokra, ezen belül a szerkesztésben, publikációkban kifejeződő tudomány szabadságára, valamint a folyóiratnál érzékelt sajtószabadságra vonatkoztak.

Végezetül a folyóiratra vonatkozó általános értékelésnek, javaslatoknak adtak helyt.

1. Szakmai életutak

- a.) Tudományos-kutatói környezetben találkozott először a Belügyi Szemlével, dr. Korinek László, a Pécsi Tudományegyetem Statisztikai tanszék tanársegédjeként.
- b.) Belügyminisztériumi, rendőr- határőr szolgálata során került először látókörébe a lap dr. Felkai Lászlónak (BM), dr. Finszter Gézának (BM), dr. Dános Valérnak, dr. Lukács Jánosnak, dr. Janza Frigyesnek (rendőrségi) Szabó Józsefnek (határőrségi).....6 fő
- c.) Igazságügyi, ügyészségi szakterületen dr. Bócz Endre, dr. Nyiri Sándor dolgozva találkoztak először a lappal.

Mindannyian már 1990, a rendszerváltás előttről – akkorra legalább éveken át –, de jellemzően több mint egy évtizede ismerték, olvasták a lapot.

2. Volt-e a pártpolitikának érzékelhető, közvetlen, vagy közvetett hatása a lapra, annak vezetésére, szerkesztésére?

- a.) Igen-ként értékelhető vélemények: dr. Korinek László, dr. Finszter Géza, dr. Dános Valér, dr. Bócz Endre, dr. Janza Frigyes, Szabó József.....6 fő
- b.) Nem-ként értékelhető dr. Nyiri Sándor állásfoglalása.
- c.) Nem válaszolt dr. Lukács János.
- d.) Dr. Felkai Lászlóval történt interjúkészítés során kimaradt ez a kérdés.

3. Hatott-e, a rendészeti hierarchia akadályozólag a Belügyi Szemlében a tudomány szabadságára?

- a.) Inkább igen-ként értékelhető álláspontok: dr. Korinek László, dr. Dános Valér, dr. Bócz Endre, dr. Nyiri Sándor.....4 fő
- b.) Inkább nem-ként értékelhető vélemények: dr. Finszter Géza, dr. Janza Frigyes,
- c.) Nem válaszolt dr. Lukács János.
- d.) A többi interjúalanynál kimaradt ez a kérdés.

4. A rendészet rejtőzködő természete korlátozta-e a sajtószabadságot a Belügyi Szemlében?

- a.) Inkább igen-ként értékelhető válasz: dr. Finszter Géza,
- b.) Inkább nem-ként értékelhető válasz: dr. Bócz Endre, dr. Nyiri Sándor,
- c.) Nem válaszolt dr. Lukács János.
- d.) A többi válasz nem besorolható a fentiek két kategóriába.

Összegző értékelés.

1. A Belügyi Szemle határozott politikai hatás, irányítás alatt működött.
2. A rendészeti hierarchia inkább akadályozta a tudomány szabadságának kibontakozását a lap hasábjain.
3. A rendészet rejtőzködő természete, és a sajtószabadság viszonylatában, a vélemények alapján inkább az utóbbi érvényesült, noha a kezdeti indokolatlan titkolózástól sokat kellett idáig fejlődni.

FÓKUSZCSOPORTOS BESZÉLGETÉSEK

A dolgozatomhoz, dr. Finszter Géza ny. r. ezredes, a Belügyi Szemle főszerkesztő helyettese segítő javaslatára folytattam fókuszcsoportos beszélgetést és készítettem mélyinterjúkat. Oktatóként az általam oktatózott három hallgatói csoport hallgatóit kérdeztem meg tömegkommunikációs tájékozódási szokásaikról, a Belügyi Szemlére vonatkozó olvasói vélemények mélyebb megismerésére. Fókuszcsoportokként a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Nemzetbiztonsági Intézete (NKE NBI) Polgári Nemzetbiztonsági (PNB) Tanszéke osztályaiból választottam, összesen három; egy MSC és két BSC szakos, hallgatói csoportot, feltételezve, hogy levelező, hivatásos állományú hallgatókként, eddigi szolgálati idejük alatt már találkoztak a rendészeti szaklappal. Minden csoportban ugyanazt az öt kérdést tettem fel, és diktafonnal

rögzítettem a válaszokat, amelyeket utóbb írásban letisztáztam, hozzárendelve a pontos időpontot, helyszínt, csoportlétszámot.

Kérdések:

1. Milyen kommunikációs csatornákból tájékozódnak?
Hagyományos/Elektronikus
2. Az elektronikusból melyiket preferálják?
3. A napilapokból, heti és havilapokból melyeket olvassák?
4. Miből tájékozódnak a BM-el kapcsolatban?
5. Ismerik-e a Belügyi Szemlét?
Mi a jó benne, mi hiányzik belőle?

I. Beszélgetés

Az NKE NBI PNB, I. éves MSC szakos 9 hallgatójával

Életkoruk: 32–45 év.

Szolgálati helyük: NBSZ, AH, rendőrség, NAV +1 tanár NKE

A beszélgetés ideje, helye: 2016.05.26.08.00. II. épület, 106-os terem

1. Legfőképp az internetről tájékozódnak.
2. Az interneten jellemzően az Indexet, a HVG-t, az Origot, a 444-et, 888-at, valamint a Magyar Időket, illetve a napilapok, például a Népszabadság elektronikus változatait.
3. Hárman jelezték, hogy rendszerint elolvassák az ingyenes Metropol újságot. A lakó-, vagy munkahelyi lapokat is figyelemmel kísérik, pl. a Helyi Téma-t. Egy szegedi hallgató naponta utazás közben átnézi a Dél-Magyarországot, munkahelyén pedig a Petőfi Népet. A hetilapok közül a Színes RTV-t olvassa rendszeresen egy hallgató, a Nők lapját, 3-an kérik el feleségüktől, akik rendszerint férjüktől kapják meg ajándékba az előfizetést, vagy a lapot...

Folyóiratok közül 1 hallgató elektronikusan járátja a National Geographic-ot (jutányosan a Nők lapja előfizetéshez).

Egyikük pedig a feleségétől rendszeresen elkéri az általa havonta megvásárolt Playboy magazint.

4. A Belügyminisztériummal kapcsolatban főleg az említett internetes hírforrásokból tájékozódnak, illetve a Magyar Közlöny tartalomjegyzékét átfutva megnézik jelent-e meg őket, munkájukat is érintő belügyi, egyéb jogszabály. Egyik másik nemzetbiztonsági szolgálatnál a szolgálatokra és a BM-re vonatkozó híreket rendszeresen szemlézik, kigyűjtik, hozzáférhetővé teszik állományuk számára.

5. Belügyi Szemle

Hallottak róla, de a fiatalabbak közül kevesen ismerik, látták. Egyikük szervezet-szociológiai szakdolgozatához keresett benne eredményesen cikkeket „tevékeny megbánás” témában közlekedés-rendészeti anyagok között, 2009-ben.

Régen járt a szolgálati helyükre. Egyikük főnöke publikált is benne, amelyeket neki és beosztott-társainak mindig meg kellett tanulni, mert kikérdezte, olvasták-e...

Ha neten lehetne olvasni, szívesen megnéznék, „Mert ha elég sokat szolgált az ember, szabadidejében már a szakmája is érdekli, ami fiatalon nem jellemző...”

A folyóiratot rendszeresen forgató szerint a Belügyi Szemle nem annyira az olvasók érdeklődését, mint a szerzők megjelenési igényeit szolgálja.

A folyóiratnak élni kellene napjaink elektronikus kommunikáció kínálta lehetőségekkel.

Kár, hogy a rendvédelmi szervek, talán konzervativizmusukból is adódóan lemondanak például a Facebook lehetőségeiről.

II. Beszélgetés

NKE NBI PNB, II. éves BSC 12 hallgatójával

Életkoruk: 32–40 évesek,

Szolgálati helyük: NBSZ, AH, NVSZ, TEK, NAV

A beszélgetés ideje, helye: 2016.06.07.09.00. II. épület, 105-ös terem

Válaszok:

1. Legfőképp az Internetről tájékozódnak, de 6-an rendszeresen néznek tv-t, 5-en hallgatnak rádiót.

2. Interneten jellemzően a napilapokat, (Népszabadság, Magyar Nemzet, Magyar Idők,) HVG-t, keresik fel, de egy hallgató a Der Spiegelt is nézni szokta.

3. Négyen jelezték, hogy rendszerint elolvassák az ingyenes Metropol újságot. A helyi lapokat is figyelemmel kísérik, pl a Petőfi Népet és a Szolnok megyei Néplapot. Helyi Téma-t.

4. A Belügyminisztériummal kapcsolatban egymástól, illetve a munkahelyük belső honlapjáról tájékozódnak.

5. Belügyi Szemle

A Belügyi Szemlét, szinte mindannyian látták már, a munkahelyükön. Többen beadandó dolgozat írásakor vették először kezükbe, nagy segítségükre volt, változatos témáinak köszönhetően.

III. Beszélgetés

Az NKE NBI PNB, II. éves BSC szakos 4 hallgatójával.

Életkoruk: 34–47 év.

Szolgálati helyük: TEK, NBSZ, rendőrség.

A beszélgetés ideje, helye: 2016.09.13.11.30. Külső helyszín; tanterem.

Válaszok:

1. Legfőképp az Internetről, napilapokból, televízióból, rádióból tájékozódnak.
2. Interneten jellemzően a napilapokat, az Indexet, az Origot, a HVG-t, a Zsaru magazint, a Nemzetbiztonsági Szemlét, a Szakmai Szemlét és a Felderítő Szemlét National Geographic-ot szokták átlapozni.
3. Jellemzően elolvasták az ingyenes Metropol újságot, majd eleinte utódját a Lokált is. A lakóhelyük lapjait is figyelemmel kísérik, rendszerint tömegközlekedésen, utazás közben olvasnak, böngészik a hírportálokat. pl. a Helyi Téma-t.
4. A Belügyminisztériummal kapcsolatban az említett hírforrásokból, Zsaru magazinból tájékozódnak, esetleg a Magyar Közlönyből a munkájukat érintő új jogszabályok miatt.
5. Belügyi Szemle
Hallottak már róla, de nem ismerik.

Értékelés:

Az első, diplomával már rendelkező MSC csoport tagjai jellemzően ismerik a Belügyi Szemlét, az idősebbek használják, olvasgatják is: „Mert ha elég sokat szolgált az ember, szabadidejében már a szakmája is érdekli, ami fiatalon nem jellemző...”

A Belügyminisztériummal, munkájukkal kapcsolatban főleg internetes forrásokból tájékozódnak, az Indexet, a HVG-t, az Origo mellett a napilapokból, illetve a Magyar Közlönyből.

Egyik másik nemzetbiztonsági szolgálatnál a szolgálatokra és a BM-re vonatkozó híreket rendszeresen szemlézik, kigyűjtik, hozzáférhetővé teszik állományuk számára.

A megkérdezettek egyike szervezet-szociológiai szakdolgozatához keresett benne eredményesen cikkeket „tevékeny megbánás” témában közlekedés-rendészeti anyagok között, 2009-ben.

Többek szerint régen járt a szolgálati helyükre. Egyikük főnöke publikálgat is benne, amelyeket neki és beosztott-társainak mindig meg kellett tanulni, mert kikérdezte, olvasták-e...

A következő, érettségivel rendelkező csoport tagjai fontos információforrásnak számítják az internet mellé a televíziót, rádiót is.

A Belügyminisztériummal kapcsolatban egymástól, illetve a munkahelyük belső honlapjáról tájékozódnak.

A Belügyi Szemlét, szinte mindannyian látták már, a munkahelyükön. Többen beadandó dolgozat írásakor vették először kezükbe, nagy segítségükre volt, változatos témáinak köszönhetően.

A harmadik csoport, a fentiekhez képest a Belügyminisztériummal kapcsolatban a Zsaru rendőrségi magazint is megemlítette hírforrásként.

Vélemény a Szemléről: Egy megkérdezett, a folyóiratot rendszeresen forgató szerint a Belügyi Szemle nem annyira az olvasók érdeklődését, mint a szerzők megjelenési igényeit szolgálja.

A folyóiratnak élni kellene napjaink elektronikus kommunikáció kínálta lehetőségekkel.

Kár, hogy a rendvédelmi szervek, talán konzervativizmusukból is adódóan lemondanak például a Facebook lehetőségeiről.